

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

**TÜRKİYE'YE YÖNELİK TERÖR ÖRGÜTLERİ VE TÜRKİYE'NİN
TERÖRİZMLE MÜCADELESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ülfet Çınar TEMEL

EKİM 2010

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

**TÜRKİYE'YE YÖNELİK TERÖR ÖRGÜTLERİ VE TÜRKİYE'NİN
TERÖRİZMLE MÜCADELESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ülfet Çınar TEMEL

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ahmet Hamdi TOPAL

Ekim-2010

TRABZON

ONAY

Ülfet Çınar TEMEL tarafından hazırlanan Türkiye'ye Yönelik Terör Örgütleri ve Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi adlı bu çalışma 25.10.2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Hamdi TOPAL (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Atilla DOĞAN

Yrd. Doç. Dr. Faruk EKMEKÇİ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. .../.../.....

Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Ülfet Çınar TEMEL

26. 10. 2010

ÖNSÖZ

Kuruluşundan itibaren sistemli bir şekilde terör tehdidi ile karşı karşıya olan Türkiye; Ermeni terörü ile diplomatlarını, sağ ve sol ideoloji terörü ile gençlerini, din kaynaklı terör hareketleri ile aydınlarını kaybetmiştir. Öte yandan Türkiye ülke bütünlüğüne kasteden ayrılıkçı terör örgütü nedeniyle milyarlarca dolar maddi kaynağını ve en önemlisi de bir savaşta verilecek kadar insanını kaybetmiş ve kaybetmeye devam etmektedir. Ermeni, sağ ve sol ideoloji ve din kaynaklı terör örgütleri; Türkiye'nin başarılı politikaları, uluslararası ortamdaki değişikliklerden kaynaklanan nedenler ve terör hareketleri ile istenen başarıyı örgütlerin sağlamış olmaları gibi nedenlerden ötürü bu gün itibari ile minimum seviyeye inmiştir. Fakat ayrılıkçı PKK terör örgütü, günümüzde eylemlerini sürdürmekte ve binlerle ifade edilen insan kayıplarına yol açmaktadır.

Yirmibeş senedir faaliyetlerine devam ettirmekte olan PKK terör örgütüne karşı istenilen başarının bir türlü sağlanamaması haklı olarak kamuoyunda çeşitli tartışmalara da beraberinde getirmektedir. Esasında ekonomik gücü, insan kaynakları ve sahip olduğu güçlü ordu ve daha da önemlisi terörle mücadele azmi değerlendirildiğinde; Türkiye'nin kuruluşundan günümüze kadar, varlığına yönelik en büyük tehdidi oluşturan PKK terörü sorununa çözüm üretebileceği açıktır. Bu kapsamda, Türkiye'nin en önemli açmazının PKK terörü sorununun bilimsel veriler ışığında doğru bir tanımlamasının yapılarak çözümü getirecek teşhisin ortaya koyması olduğu görülmektedir. Devamını ise Türkiye'nin ortaya koyduğu inanç ve kararlılığın çözeceği açıktır. Bu kapsamda, ortaya koymaya uğraştığım çalışmanın faydalı olmasını dilemekteyim.

Bu çalışmanın seçiminden tamamlanmasına kadar olan safhada, bana her türlü desteği sağlayan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ahmet Hamdi TOPAL'a sonsuz teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, kaynaklara ulaşmamda büyük yardımı olan ve çalışmamı okuyarak yazım kuralları açısından değerli katkılarda bulunan sevgili eşim Esra'ya ve arkadaşlarım Yüksel'e ve İsa'ya teşekkür ederim.

Ekim 2010

Ülfet Çınar TEMEL

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
ÖZET.....	IIIX
ABSTRACT.....	X
TABLolar LİSTESİ.....	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIII
GİRİŞ.....	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR, TERÖRİZM ve TERÖRİZMLE MÜCADELE.....	4-50
1.1 Tanım.....	4
1.1.1. Tanımlama Sorunu.....	4
1.1.2. Tanımlama Sorununun Nedenleri.....	5
1.1.2.1. Siyasi Nedenler.....	6
1.1.2.1. Uluslararası Hukuktan Kaynaklanan Nedenler.....	7
1.1.2. Terör.....	10
1.1.3. Terörizm.....	11
1.1.3.1. Terör ve Terörizm Kavramları Arasındaki Fark.....	14
1.4. Terörizmle Mücadele.....	15
1.2. Terörizmin Tarihi.....	18
1.2.1. Sicarii ve Haşhaşiler.....	18
1.2.2. Fransız Devrimi ve Anarşisizm.....	19
1.2.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Terörizm.....	20
1.2.4. Dört Dalga Teorisi.....	21
1.3. Terörizmin Nedenleri.....	23
1.3.1. Ekonomik Nedenler.....	25

1.3.2. Sosyo-Kültürel Nedenler	26
1.3.3. Psikolojik Nedenler	27
1.3.4. Siyasi Nedenler	28
1.4. Terörizmin Amaçları	29
1.5. Terörizmin Türleri	31
1.5.1. Ulusal Terörizm	32
1.5.2. Uluslararası Terörizm	33
1.6. Ulusal ve Uluslararası Hukukta Terörizm ve Terörizmle Mücadele	37
1.6.1. Ulusal Hukuk	37
1.6.2. Uluslararası Hukuk	39
1.6.2.1. Birleşmiş Milletler Kararlarında Terörizm	39
1.6.2.2. Diğer Kuruluş ve Örgütlerde Terörizm	46

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'YE YÖNELİK TERÖR ÖRGÜTLERİ VE TÜRKİYENİN TERÖRİZMLE MÜCADELESİ	51-128
2.1. Ermeni Terörü	51
2.1.1. Ermeni Terörünün Tarihi Gelişimi	51
2.1.1.1. Osmanlı Dönemi	51
2.1.1.2. Türkiye Cumhuriyeti Dönemi	54
2.1.2. Türkiye'nin Ermeni Terör Örgütlerine Karşı Aldığı Tedbirler	56
2.1.3. Ermeni Terör Eylemlerinin Sona Ermesinin Nedenleri	57
2.2. Sağ ve Sol İdeoloji Terörü	60
2.2.1. Tarihi Gelişimi	60
2.2.2. Türkiye'nin Sağ ve Sol İdeoloji Terörüne Karşı Aldığı Tedbirler	64
2.3. Din Kaynaklı Terör	67
2.3.1 Hizbullah Terör Örgütü	69
2.3.1.1. Tarihi Gelişimi	69
2.3.1.2. Türkiye'nin Hizbullah Terör Örgütüne Karşı Aldığı Tedbirler	72
2.3.2. El Kaide Terör Örgütü	73
2.3.2.1. Tarihi Gelişimi	73
2.3.2.2. Türkiye'nin El Kaide Terör Örgütüne Karşı Aldığı Tedbirler	75

2.4. Bölücü Ayrımcı Terör	77
2.4.1. Tarihi Gelişimi	77
2.4.2. Eylem Stratejisi	80
2.4.3. Türkiye'nin PKK Terör Örgütüne Karşı Aldığı Tedbirler	85
2.4.3.1. Güvenlik Alanında Yapılan Çalışmalar	87
2.4.3.2. Hukuk Alanında Yapılan Çalışmalar	93
2.4.3.3. Ekonomik Alanda Yapılan Çalışmalar	98
2.4.3.4. Eğitim Alanında Yapılan Çalışmalar	102
2.4.3.5. Uluslararası Alanda Yapılan Çalışmalar	103
2.4.3.6. Sosyal ve Kültürel Alanda Yapılan Çalışmalar	107
2.4.3.7. Siyasi Alanda Yapılan Çalışmalar	109
2.4.3.8. Medya Alanında Yapılan Çalışmalar	112
2.5. Türkiye'nin PKK Terör Örgütüne Karşı Mücadelesinde İstedığı Başarıyı Elde Edememesinin Nedenleri	116
2.5.1. PKK Terör Örgütünün Sahip Olduğu Büyüklük	116
2.5.2. Türkiye'nin Doğu ve Batı İlleri Arasındaki Gelişmişlik Farkı	117
2.5.3. Eğitim Seviyesinin Düşük Olması	118
2.5.4. Örgüt Propagandasının Engellenememesi	119
2.5.5. Sınır Güvenliğinin Sağlanamaması	120
2.5.6. Devlet Görevlilerinin PKK Terör Örgütü ve Bölgeye Yönelik Yeterli Bilgiye Sahip Olmamaları	122
2.5.7. PKK Terör Örgütünün Dış Desteğinin Çekilememesi	123
2.5.8. Türkiye'nin Terör Örgütüne Yönelik İstihbarat Toplama Zafiyetleri	124
2.5.9. Türkiye'nin PKK Terörünü Tanımlama Sorunu	125
2.5.9. Türkiye'de Kadın Hakları Sorunu	126
SONUÇ ve ÖNERİLER	129-143
YARARLANILAN KAYNAKLAR	145-158
ÖZGEÇMİŞ	159

ÖZET

Terörizm, bugün Türkiye ve uluslararası toplumun en büyük sorunlarından birini teşkil etmektedir. Uluslararası arenada müşterek bir tanımlaması yapılamayan bir kavramın, çözümü de ne yazık ki bir türlü gerçekleşmemektedir. Sahip olduğu coğrafyanın özellikleri, jeopolitik konumu, sahip olduğu ekonomik, sosyal, kültürel öğeleri ve insan kaynağı bakımından bölgesinde bir güç olması beklenen Türkiye; kuruluşundan günümüze kadar birçok terör dalgası ile karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye'nin en önemli sorunu olarak görülen bu sorunu irdelemeye yönelik olarak hazırlanan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; terörizm, terör ve terörizmle mücadele kavramlarını tanımlama sorunu ele alınmıştır. Tanımlama sorununun ışığında tanımlamaya yönelik çalışmaları değerlendirmeyi müteakip; terörizmin tarihi, nedenleri, amaçları, türleri ve ulusal ve uluslararası hukuktaki yeri ortaya konmuştur.

İkinci bölümde ise, Türkiye'de faaliyet göstermiş olan terör örgütleri ve bu örgütlerin tarihi gelişimleri ortaya koyularak incelenirken, Türkiye'nin bu örgütlere karşı verdiği mücadele ortaya konulmaya çalışılmıştır. Özellikle, büyüklüğü ve uluslararası ortamdaki sağladığı destek ile hala Türkiye'nin gündeminin ana eksenini oluşturan PKK terör örgütü ve bu örgüte karşı Türkiye'nin yürütmüş olduğu politikalar üzerinde durulmaya özen gösterilmiştir.

Son bölüm ise, PKK terör örgütüne yönelik olarak ortaya konan çözüm önerileri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, ayrılıkçı terör örgütlerine karşı mücadele veren İspanya ve İngiltere örnekleri üzerinde durulmuştur. Bölümün sonunda ise, Türkiye'nin PKK terör örgütüne karşı verdiği mücadelede alması gerektiği düşünülen konular incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, terörizm, terörizmle mücadele

ABSTRACT

Today, terrorism is one of the biggest problems of Turkey. Unfortunately, the solution is still can't be made since there is no common definition of the phenomenon among international arena. Turkey, which is expected to be the Power through its region with its geopolitical position, economical, social, and cultural components, has confronted with several actions of terrorist groups.

This study, which is prepared to research the matter seen as the most important problem of Turkey thoroughly, consists of three sections. In the first section it is looked after the problem of defining the phenomenons terror, terrorism and counter-terrorism. In the light of the difinition problem, after evaluating the studies for defining the terms, it is explained that the history, reasons, aims, types and its place among national and iternational arena of the terrorism.

In the second part, while the terrorist groups acted in Turkey and their historical progress is researched, it is tried to determine the counter-terrorist actions of Turkey. Especially it is tried to research the PKK terrorist group, since its still one of the biggest problems of Turkey with its size and international support which it got from international arena, and policies of Turkey against this group.

In the last part, it is evaluated the solution suggestions against PKK terrorist organization. Through this concept, the example of England and Spain with their struggle against seperatist terrorist groups was researched. In the end of the section, it is evaluated the lessons can be got from Turkey's struggle against PKK.

Key words: Turkey, terrorism, counter-terrorism

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Terör Örgütleri, Hami Devlet ve Teröre Maruz Kalan Ülke Arasındaki İlişkiler.....	36
2	Yıllara Göre Anarşik Olaylarda Ölenler (1969-1989).....	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil Nr.</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Terörizmin Tanımı.....	5
2	Terörizmin Unsurları.....	12
3	Modern Terörizm ve Dört Dalga Teorisi'nin Karakteristik Özellikleri....	22
4	Terörizmin Amacı.....	31
5	Yıllara Göre Ermeni Terör Olaylarının Dağılımı	56
6	Sevr Anlaşmasına Göre Anadolu Topraklarının Dağılımı.....	78
7	PKK Terör Örgütünün Eylem Stratejisi.....	81
8	PKK Terör Örgütünün Tarihi Süreç İçerisinde Adını Değiştirmesi.....	83
9	PKK Terör Örgütü'nün Irak'ın Kuzeyinde Bulunan Askeri Kampları.....	91
10	GAP Kapsamında Kalan İller ve Sanayi Durumları.....	99
11	İstihbarat Çarkı.....	125
12	2008 Yılı Kadınlara Uygulanan Şiddet İstatistiği.....	128
13	Türkiye Irak Sınırı.....	131

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADO	: Amerikan Devletleri Konferansı Örgütü
a.g.e.	: adı geçen eser
AK	: Avrupa Konseyi
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ASALA	: Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Odusu
ASAM	: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi
ATASE	: Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
BELDES	: Belediye Altyapısının Desteklenmesi Projesi
Bkz.	: bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
DDKO	: Doğu Devrimci Kültür Ocakları
DEP	: Demokrasi Partisi
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
ETA	: Bask Vatanı ve Özgürlüğü
EYP	: el yapımı patlayıcı
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GÖÇ-DER	: Göç Edenler Yardımlaşma Derneği
HEP	: Halkın Emek Partisi
HRK	: Kürdistan Kurtuluş Birliği
IRA	: İrlanda Kurtuluş Ordusu
İHA	: İnsansız Hava Aracı
İKÖ	: İslam Konferansı Örgütü
JCAG	: Ermeni Soykırımı İntihar Komandoları
KÖYDES	: Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
MC	: Milletler Cemiyeti

MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
MS	: Milattan Sonra
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği
NATO	: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
OHAL	: Olağanüstü Hal
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
SBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi
SHP	: Sosyal Demokrat Halk Partisi
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
THKO	: Türkiye Halkın Kurtuluş Ordusu
THKP/C	: Türkiye Halkın Kurtuluş Partisi Cephesi
TİİKP	: Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi
T-KDP	: Kürdistan Demokrat Parti
TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TMKÜ	: Teröre Maruz Kalan Ülke
TMMM	: Terörle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
UAD	: Uluslararası Adalet Divanı
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
UTSAM	: Uluslararası Terörizm ve Sınır Aşan Suçlar Merkezi
vb.	: ve benzeri
YİBO	: Yatılı Bölge Okulu
yy.	: yüzyıl

GİRİŞ

Terör ve terörizm kavramları İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası toplum tarafından en çok tartışılan kavramların başında gelmektedir. Günümüze kadar birçok tanımı ortaya konulmaya çalışılan terörizm kavramının, bugün hala uluslararası hukukta üzerinde mutabakata varılmış herhangi bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun başlıca nedeni; şiddete maruz kalan tarafın eylem ve eylemi gerçekleştirenleri, terör ve terörist olarak nitelendirmesine rağmen; diğer tarafın veya tarafların eylemi bir kurtuluş mücadelesi ve eylemi gerçekleştirenleri ise özgürlük savaşçısı olarak tanımlamasıdır. Terör eyleminden dolayı zarar görenlerin canı ve insanlık düşmanı olarak nitelendirdiğini, eylemi gerçekleştiren veya çıkarları eylemin gerçekleşmesinden yana olanlar için, kahraman olarak nitelendirilmektedir. Ortaya çıkan bu durum, uluslararası hukukta yer almış olan haklı bir mücadeleyle; sadece şiddete dayalı ve kamuoyuna korku salma niyetinde olan bir mücadelenin karışmasına neden olmaktadır.

M.S. 50'li yıllara dayanan terörizm kavramı tarihi süreç içerisinde, insanoğlunun yaşamında çıkar mücadelelerinde yer almış ve almaya devam edeceği açıktır. Çünkü memnun olmayan insanların varlığı sürdükçe, memnuniyetsizliklerinin kaynağını gidermek için meşru olmayan zeminlerde kolay bir yol olarak görülen şiddet eylemlerine başvuracakları değerlendirilmektedir.

Tarih bilimi açısından terörizmin yirminci yüzyılda artmasının bir diğer nedeni ise, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonrasında oluşan uluslararası ortamdır. Savaş sonrasında dünya iki kutuplu sisteme geçmiştir. İki dünya savaşında milyonlarca insanın ölmesi ve yıllarca emek harcanarak oluşturulan ekonomik zenginliklerin bir anda yok olmasından ders çıkaran stratejistler, nükleer bombaların yıkıcılığının da etkisiyle konvansiyonel savaşlar yerine birbirlerine ve müttefiklerine karşı "Düşük Yoğunluklu Çatışma" olarak adlandırılan bir mücadele tarzını benimsediler. "Düşmanımın düşmanı dostumdur" mantığı altında hasımlarına karşı mücadele eden örgütleri ve bu kapsamda terör örgütlerini de desteklediler. Büyük çaplı ordular ve topyekûn savaş yerine, küçük gruplar halinde

düşmanı yıpratmaya dayalı bir mücadele tarzı olan bu eylemlerden iki kutuplu dünyanın baş aktörleri önemli çıkarımlar sağladılar.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında şekillenen dünyada Sovyet istekleri karşısında sığınabileceği bir liman olarak gördüğü NATO ve vasıtasıyla Batı dünyası içerisinde yerini almıştır. SSCB'ye komşu olması, Sovyet isteklerine karşı durması ve Batı Bloku içerisinde yer alması nedeniyle; Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku olarak adlandırılan ülkelerin hasmı olarak adlandırılmasına yol açmıştır. Bu kapsamda ülkesinde mevcut bulunan NATO şemsiyesi altında güvenliğini sağlayan Türkiye'ye karşı bir savaşı göze alamayan Doğu Bloku ve sınır ülkeleri mücadele edilmesi zor, desteklenmesi kolay, idaresi kolay, etkisi büyük bir yol olarak gördükleri terör örgütlerini desteklemişlerdir.

Soğuk Savaşın bitmesinden sonra tek kutuplu dünya sistemine geçişte ortaya çıkan çıkar anlaşmazlıkları ve ortak düşmanın yok olması nedeniyle bir zamanlar aynı saflarda mücadele etmek için çaba sarf eden devletler birbirlerini rakip olarak görmeye başlamıştır. NATO'nun üyesi olan Türkiye, terör örgütlerine karşı verdiği mücadelede müttefik olarak gördüğü ülkelere istediği desteği almak yerine terör örgütlerinin hamiliği ile karşı karşıya gelmiştir.

“Öküz öldü, ortaklık bitti.” atasözünde belirtildiği üzere, Soğuk Savaş sonrası NATO içerisinde müttefik olarak adlandırılan bazı ülkelerin Türkiye'ye yönelik politikalarını değiştirdikleri anlaşılmıştır. Bunun başlıca nedeninin, Türkiye coğrafyasının öneminden dolayı birçok ülkenin çıkar alanı içerisinde olması olarak değerlendirilmektedir. Türkiye, üç kıtaya hâkim konumu, önemli enerji havzalarına yakınlığı ve tarihinden gelen kültürel öğeler nedeniyle, bölgesinde güç olması istenmeyen bir devlettir. Öte yandan, NATO'nun ikinci büyük ordusunu barındırması nedeniyle, dolaylı şekilde mücadele edilemediği için bölgesinde ne hâkim ne de parçalanıp bir istikrarsızlık unsuru olması istenmeyen bir devlettir. Bu yüzden Türkiye'ye karşı yürütülen mücadelenin ana eksenini özellikle Soğuk Savaş'tan sonra ayrılıkçı terör örgütlerinin oluşturduğu görülmüştür.

Diğer taraftan, Soğu Savaş dönemi'de katıldığı; Türkiye'ye yönelik terör örgütlerinin eylemlerinin yaklaşık 40 yıl sürdüğü tahmin edilmektedir. Zaman içerisinde değişmekle birlikte, Türkiye'nin dört terör dalgası ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye

milyarlarca ifade edilen maddi kaynak ve binlerce ifade edilen insanını kaybetmesine rağmen, bu terör dalgalarına karşı ürettiği stratejiler neticesinde bugün hala varlığını korumaktadır. Bu gerçekler ışığında, coğrafyasının bir gerçeği olarak Türkiye; ekonomik istikrarını sağlamış, toplumsal bir mutabakat çerçevesinde milletleşme sorununu çözmüş, güçlü bir donanma ve ordu barındıran bölgesinde bir güç oluncaya kadar, terör eylemlerine maruz kalacağı değerlendirilmektedir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde genel olarak terörizm kavramı ile ilgili teorik bilgiler verilmektedir. Tanımlama sorunu çerçevesinde, terör, terörizm ve terörizmle mücadele kavramlar irdelenmektedir. Ayrıca, söz konusu bölümde terörizm kavramının tarihi, nedenleri, amaçları ve türleri bakımından da değerlendirilmesi yapılmıştır. Öte taraftan, günümüzde devam eden terörizmin tanımına yönelik tartışmalarının temelini oluşturan, kavramın uluslararası hukuk açısından içerdiği belirsizlik ve bunun yarattığı sorunlar, tüm yönleriyle incelenmiş ve ulusal hukuk bağlamında İngiltere ve ABD hukukunda terörizm kavramı ortaya koyularak, konu daha anlaşılır hale getirilmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye'ye yönelik terör örgütleri tarihi gelişimleri, eylem stratejileri ve Türkiye'nin bu örgütlere karşı vermiş olduğu mücadele ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, günümüzde eylemlerini sürdüren ve Türkiye'nin milli bütünlüğüne yönelik olarak en büyük tehdit olarak ortaya çıkan PKK terör örgütü, eylemleri ve Türkiye'nin bu örgüte karşı verdiği mücadele detaylı bir biçimde incelenmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin PKK terör örgütüne karşı istediği başarıları elde edememesinin nedenleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Son bölümde ise, özellikle eylem yapma kapasitesi ve büyüklüğü bakımından diğer terör örgütlerinden ayrılan, PKK terör örgütüne yönelik üretilen çözüm önerileri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, etnik temelli terör örgütleri ile mücadele eden İspanya ve İngiltere örnekleri ayrıntılı bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Öte yandan, bu ülkelerin deneyiminden Türkiye'nin alabileceği dersler ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca yapılan bütün incelemeler ışığında; Türkiye'nin istediği başarıyı elde etmesi için yapması gerektiği düşünülen tedbirler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR, TERÖRİZM VE TERÖRİZLE MÜCADELE

1.1. Tanım:

1.1.1. Tanımlama Sorunu:

Terör kavramı konusunda uluslararası hukuk ve uluslararası hukukun en önemli sujesi olan devletler arasında ve hatta bu devletlerin bazılarının iç hukuk düzenlemelerinde bugün itibariyle ortak bir mutabakat sağlanamamıştır. Terörizm kavramının oluşturan ve fiiliyata geçmesini sağlayan terör kavramı konusunda yaşanan bu sıkıntı, ne yazık ki terörizm kavramına da sirayet etmiştir. Bu yüzden terörizm kavramı üzerinde de uluslararası hukuk bağlamında mutabakata varılmış bir tanım bulunmamaktadır ve hatta bu sonuç terör ile terörizm kavramlarının aynı anlamda kullanılmasına da neden olmaktadır.

Terör ve terörizm kavramlarını tanımlamaya çalışan yazarlar, tanımlamanın şart olup olmadığı konusunda da farklı görüşleri taşımaktadırlar. Bir görüş, *terörizm hakkında genel kabul gören bir tanıma ulaşılamamış olmasını uluslararası toplumun terörizme karşı verdiği mücadelede karşılaşılan en büyük engellerden biri olarak kabul etmekte, dolayısıyla terörizme karşı verilecek mücadele yöntemini belirlemek ve bu mücadeleyi uygulayabilmek için terörizmin tanımının yapılmasının kesinlikle gerekli olduğunu ileri sürmektedir.* Diğer bir görüş ise, *tanımın yapılmasının gerekli olmadığını, pratikte böyle bir tanımın yapılmasının imkânsızlığını, zaten bu tür bir tanımlamaya ihtiyaç bulunmadığını ileri sürmektedirler.*¹

Yukarıda zikredilen iki görüşte kendi içerisinde bir tutarlılığa sahip olmasına rağmen, terörizmle mücadelenin yürütülmesi için sorunun normatif tanımlamasının

¹ Ahmet Hamdi Topal, **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, Birinci Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 2005, (a), s.10-11.

yapılması gerekmektedir. Bu sayede hem iç hukuk hem de uluslararası hukukta tanımlaması yapılacak olan terörizm kavramına yönelik, uluslararası hukukta işbirliği ortamı oluşması gündeme gelebilecektir. Terörizmle mücadele konusunda günümüzde devletlerin karşılaştığı en büyük sorun olarak zikredilen bu durum, karşılıklı işbirliği ortamı içerisinde devletlerin terörizm sorununu barışçı yollarla çözmelerini sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Şekil-1: Terörizmin Tanımı

Kaynak: Anarşi-Terör ve Uluslararası Terörizm, 2001, s.61.

1.1.2. Tanımlama Sorununun Nedenleri:

Terörizm kavramının tanımlanması, “genel olarak olayın dilbilimsel olarak tanımlanmasından öte terörizmin sahip olduğu siyasi, sosyolojik, ekonomik, hukuksal, felsefi, ahlaki ve uluslararası boyutlarının sahip olduğu karmaşık niteliği ve sübjektif

tabiatından kaynaklandığı ileri sürülmektedir."² Bu durum terörizmin tanımlanmasının, iki temel nedenle sağlanmadığını ortaya çıkarmıştır. Bu nedenler siyasi ve uluslararası hukuk bağlamında olduğu görülmüştür.

1.1.2.1. Siyasi Nedenler:

Terörizm kavramının tanımlanmasında karşılaşılan siyasi nedenlerin ilkinin devletlerin, benimsedikleri siyasi sistemlerin arasındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. *"Her devlet terörizmi tanımlama konusunda hukuki ve politik yetkisini kendi iç ve dış ilişkileri bağlamında muhafaza etmiş ve yapılan tanımlar da devletlerin siyasi ve ideolojik yaklaşımına göre farklılık arz etmiştir."*³ Özellikle bu durum, İkinci Dünya Savaşı ertesinde dünya siyasi arenasının iki kutup etrafında bölünmesi neticesinde; ABD ve SSCB'nin terör ve terör eylemleri sonucunda ortaya çıkan terörizm kavramına bakış açıları farklılıklar göstermiştir. ABD için Sovyet yanlısı rejimlere karşı mücadele eden grupları "özgürlük savaşçısı" olarak adlandırırken, SSCB ve SSCB'nin ideolojik etkisi altındaki ülkeler ise "terörist" olarak adlandırmıştır. Değerlendirmelerde yaşanan bu farklılıklar terörizm kavramının uluslararası ortamda ve bu düzlemde ilişkileri şekillendiren uluslararası hukukta, üzerinde mutabakata varılan bir tanımlamanın yapılmasının en büyük engeli olarak görülmüştür.

İki kutuplu sistemin bir sonucu olarak görülen bu ikilem, SSCB'nin yıkılması ve ardından dünya güç ilişkilerinin tek kutuplu hale geçmesine rağmen, varlığını hala sürdürmektedir. Bunun en temel nedeni; İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya barışını sağlamak ve uluslararası ortamda, devletlerin ilişkilerini düzenlemeye yönelik uluslararası hukuk normlarını çıkarma ve uygulama yetkisine haiz, başta; Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütlerde, bazı devletlerin sahip oldukları ayrıcalıklı durum oluşturmaktadır.

Terörizmin tanımlanması önündeki ikinci siyasi engel ise, birbirleri ile mücadele halindeki devletler arasındaki güç farklılıklarıdır. Güçlü ekonomi, yetişmiş insan gücü ve bu güçler neticesinde oluşturulan güçlü bir orduya sahip ülkelerle mücadele etmekte başarısız olacağını bilen devletlerin; çıkarlarını ve hatta topraklarını korumak için

² Fatma Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 2006, s.11.

³ Topal, 2005 (a), s.12.

başvurdukları şiddet eylemleri, diğer devletler açısından farklı değerlendirilmelere tabi tutulmaktadır. Eylemin sonucundan daha çok amacı ve nedeni üzerinde odaklanarak yapılan bu değerlendirmeler, uluslararası hukukta terörizmin tanımlanmasını engellemektedir. Örneğin; İsrail-Filistin sorununda yaşanan bu açmaz, bugün ABD'nin Irak ve Afganistan'ı işgali sonrasında da yaşanmaktadır. Irak ve Afganistan'da bulunan ABD güçlerine karşı saldırılarda bulunan kuvvetleri, ABD ve müttefiki ülkeler tarafından eylemler terörizm ve eylemleri yapanlar terörist olarak nitelendirilirken; bazı ülkeler tarafından ise, eylemler işgale karşı direniş veya kurtuluş mücadelesi, eylemleri gerçekleştirenler ise direnişçi veya özgürlük savaşçısı olarak görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumu eleştiren Güzel, “eylemlerin kime karşı, hangi amaçla, hangi ideoloji ile yapıldığı göz önüne alınmaktadır. Yani terör eylemi kendisi de ideolojik olan bir bakışla ele alınmaktadır. Bu göreliliğin ortadan kalkması için, gerekçesi ne olursa olsun, ister kişiler ister devlet tarafından gerçekleştirilsin, yalnızca terör eyleminin kendisine bakmak gerektiğini” belirtmiştir.⁴

Değerlendirmelerde görülen bu farklılıklar; uluslararası hukuk ve onun uygulayıcısı olan devletlerin, terörizm kavramı üzerinde bir mutabakata varmalarını imkânsız hale getirdiği görülmektedir. Normatif olarak tanımlanmayan bir sorunun çözümünün ise adilane ve uluslararası barış ve istikrarı sağlayacak şekilde gerçekleşmesinin, mümkün olmayacağı/olmayacağı günümüz dünyasında yadsınmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.2.2. Uluslararası Hukuktan Kaynaklanan Nedenler:

Halkların geleceklerini kendilerinin saptaması hakkı olarak tanımlanan self-determinasyon hakkı, bu gün uluslararası hukuk tarafından kabul edilmiş bir ilkedir. İlkenin anlamı incelendiği zaman, iki yanının bulunduğu ifade edilmektedir. “Birinci yanı, devletlerin iç örgütlenmelerine ilişkin olup, bir halkın dilediği yönetim biçimini, herhangi bir dış baskı olmadan, seçmesi hakkı; diğer yanı ise, bir halkın bağımsız bir devlet kurmak dahil, dilediği devlete bağlı olmayı seçme hakkı” olarak belirtilmektedir.⁵ Birinci yanı

⁴ Cemal Güzel, “Korkunun Korkusu:Terörizm”, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz.:Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002, s.14-15.

⁵ Hüseyin Pazarıcı, **Uluslararası Hukuk**, Dördüncü Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2006, s.141-142.

Ülkelerin iç siyasetine yönelik olmasına rağmen, self-determinasyon ilkesinin ikinci yanı ülke içerisinde yağayan halkların bağımsız bir devlet kurmalarına imkân sağlaması nedeniyle uluslararası hukukun bir konusunu da teğkil etmektedir.

İkinci yanının oluğturduğu bu durum; verilen bu hakkın nerede biteceği ve bu hakkı talep eden halkların nasıl bir mücadele yöntemi benimseyerek, mücadelelerini sürdürecekleri yönünde tartığmalara yol amığtır. Uluslararası hukuka bu gün kabul edilmiğ birer ilke olan, devletin ülkesi ile btnlğu ilkesi ile self-determinasyon hakkının barındırdığı halkların bağımsızlığı ilkesi, birbiri ile eliğen bir durum oluğturmuğtur. Bu bakımdan, self-determinasyon ilkesinin bu yanı; bir devletin toprak btnlğu içinde yağayan halkların bağımsız bir devlet kurabilmeleri için; bahsi geçen halkların sömürge yönetimi altında olmaları gerektiği, bu gün uluslararası hukuk tarafından kabul grmğ bir ilkedir.⁶

Self-determinasyon hakkı kapsamında uluslararası hukuk bağlamında diğer bir sorun, sömürge altında olan halkların bu hakkı kullanması bağlamında kuvvet kullanmalarının meğru olup olmadığı hususundadır. Soğuk Savağ döneminde Sosyalist Blok ile Latin Amerikalı ve Batılı devletler arasında; self-determinasyon ilkesinin sahip olduğu bu durum hakkında, grğ farklılıkları doğmuğtur.⁷ Fakat günümüzde ağırlıklı eğilim, sömürge altındaki toplulukların bağımsızlıklarını kazanma amacıyla self-determinasyon ilkesi çerçevesinde kuvvet kullanmalarının meğru olduğu yönündedir.

⁶ Uygulanan uluslararası hukuk, halkların bağımsızlıklarını kazanmaları konusunda, dünyanın siyasi ve toplumsal gerçeklerini de göz önünde tutarak, self-determinasyon hakkının bu açıdan kullanımını birtakım koğullara bağlamaktadır. Bu çerçevede, bağımsız bir devlet kurabilmenin ana koğulunun sömürge altında bir halkın varlığı olduğu kabul edilmektedir. Sömürge devletler dığında, bağımsız devletlerdeki halklar, eğer yabancı boyunduruğu, sömürüsü ve hâkimiyeti altında ise veya ülkede halkın tümünü temsil eden bir yönetim yoksa self-determinasyon hakkını kullanabilirler. Bu son duruma, açık bir ayrımcılık uygulanması, ırkçı yaklağımlarla belli bir etnik grubun vatandaşlık haklarından mahrum bırakılması ya da Bosna rneğinde olduğu gibi bir halkın yok edilmeye alığılması örnek gösterilebilir. Bkz.: Abdullah Uz, "Teori ve Uygulamada Self-Determinasyon Hakkı", **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 3, No: 9, 2007, s.76.

⁷ Sovyetler Birliği bağta olmak üzere Sosyalist Blok ve nc Dünya lkeleri self-determinasyon hakkını gerekleğtirmek için, Ulusal Kurtuluğ Hareketleri tarafından kuvvet kullanılmasının meğruluğunu savunurken; Latin Amerika dahil Batılı devletler Ulusal Kurtuluğ Hareketleri'nin kuvvet kullanma hakları olduğuna ve bu hakkın meğru müdafaa hakkı esasında hukuklağtırılmasına istikrarlı bir Şekilde karėı ıkmığlardır. Bu devletlere göre, meğru müdafaa hakkı silahlı bir saldırıyı bertaraf etmek için "halklara" değil devletlere tanınmığ bir haktr. Tağdemir, a.g.e., s.16.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan yeni dünya düzeninde, sömürge imparatorlukları altında yaşayan halkların bağımsızlıklarına yönelik mücadeleleri artmıştır. Self-determinasyon hakkı kapsamında sömürgeci ve işgalci güçlere karşı, sömürge altında bulunan halkların verdikleri mücadeleler sonucunda; günümüzde, klasik anlamda sömürgecilik döneminin bittiği belirtilmektedir. Fakat, 1990'lı yılların başında Sovyetler Birliği ve Doğu Bloğunda yaşanan gelişmeler neticesinde, self-determinasyon hakkı kapsamında verilen mücadelelerin bittiğine yönelik sahip olunan bu inanış sarsılmıştır. Etnik, dini gruplar, azınlıklar ve işgal altındaki halkların yaşadıkları toplumda; baskın unsur tarafından baskıya uğradıkları iddiası ile toplum içerisinde eşit olmak veya özerk, bağımsız bir yapıya kavuşmak maksadıyla terörizmi bir yöntem olarak kullanmaya başlamışlardır.

Ortaya çıkan bu durum, uluslararası hukuk bağlamında yapılan eylemlerin meşru olduğu kabul edilen self-determinasyon hakkı ilkesi içerisinde değerlendirilip derlendirilmeyeceği, ortaya çıkan eylemin niteliği ve sonucu yönünde tartışmalara yol açmıştır. Batılı devletler bağımsızlık mücadelesi sırasında gerçekleştirilen terör eylemlerini Uluslararası Silahlı Çatışmalar Hukuku/İnsani Hukuk kapsamında “ağır ihlal”, “savaş suçu” olarak değerlendirilemeyeceğini, bu eylemlerin “adi” bir suç olduğunu belirtirken; gelişmekte olan ülkeler sömürge hâkimiyetine, yabancı işgaline ve ırkçı rejimlere karşı yürütülen bağımsızlık mücadelesi olarak görmekte ve bu kapsamda gerçekleştirilen eylemleri ise terörizm olarak nitelendirilemeyeceğini ileri sürmektedir.⁸

Sömürgeci ve işgalci toplumlara karşı sömürge ve işgal halindeki halkların işgal ve sömürgeci kurtulmak için, terörizmi bir yöntem olarak kullanması ve bu kullanımın terörizmin tanımında yer alarak meşrulaştırılması bağlamında, uluslararası hukukta görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bu durum; terörizmin uluslararası hukuk bağlamında tüm devletler tarafından kabul görmüş, Birleşmiş Milletler çatısı altında tek bir tanımının yapılmasını engellemektedir. Ayrıca, terörizmin sahip olduğu kötü şöhret neticesinde, terörizme başvuran oluşumların uluslararası ortamda yaptıkları şiddet hareketlerini meşrulaştırma istekleri ortak bir tanımın yapılmasını engelleyen başka bir unsurdur. Çünkü tüm çevreler tarafından terörizm kötü bir olgu olarak nitelendirilmesine rağmen, neyin terörizm olduğu, neyin terörizm olmadığı yönünde tartışmalar ülkelerin sahip oldukları

⁸ Taşdemir, a.g.e.,s.21.

siyasi, sosyal, coğrafi, kültürel ekonomik yapıları ve uluslararası ortamda kurdukları ilişkilere göre değişmektedir.

Tüm bu zorluklara rağmen, insanlık için büyük bir tehlike olan terörizmin ortak bir tanımın yapılması imkânsız değildir. BM çatısı altında ortak bir tanımın yapılamaması ve self-determinasyon hakkı kapsamında yapılan mücadelelerle, terörizm arasındaki ayrım konusunda uluslararası hukukta bağlamında ortak bir anlayış oluşturulamamasına; bazı yazarlar, terörizmin sahip olduğu özellikleri değerlendirerek bazı tanımlar ortaya koymuşlardır. İşlevsel tanımlar olarak zikredilen bu tanımlar, terörizmin tanımlanmasını yönünde büyük bir ivme alınmasını sağlamıştır.⁹

1.1.3. Terör

Latince ‘*terre*’den gelen ‘terör’ sözcüğü; Fransızca ‘*terreur*’ ve İngilizce ‘*terror*’ korkudan titreme veya titremeye sebep olma anlamında kullanılmaktadır.¹⁰ Ayrıca, Türk Dil Kurumu terör kelimesinin Türkçe karşılığını ise: *yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkmaya, korkutma ve tedhiş* olarak vermektedir.¹¹ Terör kavramının anlamı konusunda uluslararası bir uzlaşma şu ana kadar sağlanamamıştır. Tanım üzerine yapılan çalışmalarda, 190 adet tanımında geçen önemli vurgular şu şekilde toplanmıştır:¹²

Olay ve Güç	:% 83,5
Siyasi İçerik	:% 65
Endişe ve Sindirme	:% 51
Korkutma	:% 46
Psikolojik Etki	:% 41,5

⁹ Terörizmin işlevsel tanımları için, bkz: Topal, 2005 (a), a.g.e., s.32-38; Taşdemir, a.g.e., s.22-28; Walter Laqueur, “Terörizmin Yorumlanması”, Çev.: İbrahim Yıldız, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz.: Cemal Güzel, Ankara: Ayrac Yayınevi, 2002, s.95-141.

¹⁰ Paul Wilkinson, *Political Terrorism*, Mc Millan, New York, 1974, s.9’den nakleden Gürkan Doğan, **Stratejik Müttetikten Uluslararası Terörizme**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007, s.18.

¹¹ Büyük Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=ter%F6r&ayn=tam>, 26.07.2010.

¹² Bekir Çınar, **Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör**, Ankara: Sam Yayınları, Ekim 1997, s.198’den nakleden: Ahmet Çeşme, **Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü Psikolojik Harekat ve PKK**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Mart 2005, s.28.

Konuyu mercek altına alan Başeren, terör tanımını; terörizm niteliğindeki fiillerin belirleyici unsurlarını tespit ederek bulmaya çalışmıştır. Eserinde Başeren, ceza hukukundaki kast kavramı içinde yer alan saik, amaç, maksat ölçülerinden yararlanmış ve terör tanımını "*terör, şiddet kullanma ya da şiddet tehdidi içeren normal dışı yollarla siyasi davranışları etkilemek üzere biçimlendirilmiş sembolik bir fiildir.*"¹³ şeklinde ortaya koymuştur.

1.1.4. Terörizm

Terörizm, Meydan Larousse'da "*ihtilalci grupların giriştiği şiddet eylemlerinin tümü, tedhişçilik*"¹⁴, bir hükümet tarafından uygulanan şiddet rejimi"; Ana Britannica'da "*siyasi bir hedefe ulaşmak amacıyla devlete, halka ya da bireylere karşı sistemli şiddet eylemlerine başvurma*" şeklinde tanımlamaktadır. Kavramı detaylı bir şekilde inceleyen Çaşın terörizmi, "*Savaş ve diplomasi ile kazanılmayan sonuçları elde etmek, korkutmak ve itaat ettirmek için bir teoriye, felsefeye ve ideolojiye dayanılarak siyasi maksatlarla, iradi olarak terör ve şiddetin sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılmasıdır.*" şeklinde tanımlamıştır.¹⁵ Terörü, hem şiddet yoluyla yaratılan korku ortamını hem de bu ortamı yaratan şiddet eylemini olarak tanımlayan Topal; terörizmi ise, uzun süreli korku ve dehşet durumunu ifade eden terörden farklı olarak, siyasi amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı bir yöntem olarak benimseyen strateji anlayışı olarak tanımlayarak, terör ve terörizm kavramları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.¹⁶

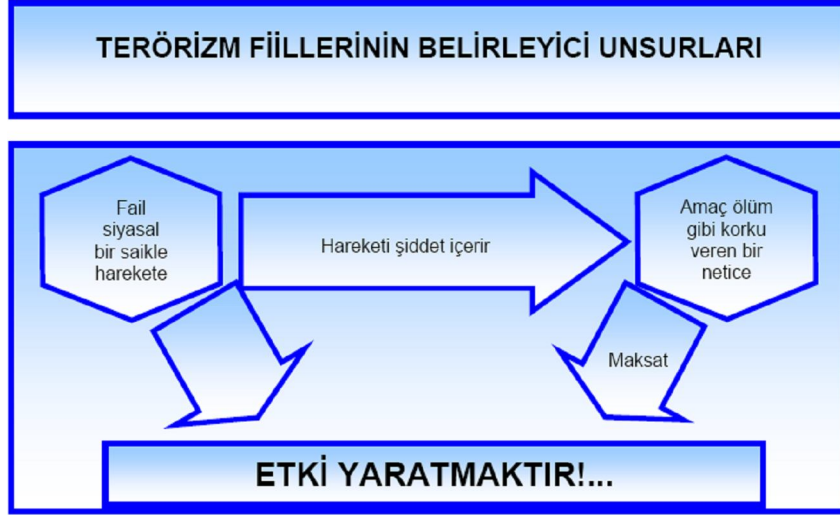
¹³ Thornton, t. P., "Terror as a Weapon of Political Agitations", Internal war, (ed. By) Eckstein, H., London 1964, s. 73'den nakleden: Sertaç Hami Başeren, "Kavramsal Özellikleri İle Terörizm (Tarihi ve Hukuki Boyutları İle)", **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu (23-24 Mart 2006)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, 2006, s.10.

¹⁴ Tedhişçilik kavramını açıklamadan önce tedhiş ve tedhişçi kavramlarının açıklanmasında fayda vardır. Tedhiş; Şaşırtma, ürkütme, dehşete düşürme manasına gelirken, tedhişçi; siyasi maksadını, ideolojisini ve üstünlüğünü kabul ettirmek için halkı ve karşı tarafı ürkütecek, dehşete düşürecek hareket ve faaliyetlerde bulunan kimse, terörist demektir. Tedhişçilik ise, tedhişçi olma hali. Siyasi bir gayeye ulaşmak için yıldırma, ürkütme faaliyetlerini düzenli bir şekilde kullanma, terörizm manasına gelmektedir. Bkz.: Emin Demirel, **Terör**, Altıncı Baskı, İstanbul: IQ Kültürsanat Yayıncılık, Nisan 2002, s. 27.

¹⁵ M. Hakkı Çaşın, **Uluslararası Terörizm**, Birinci Basım, Ankara: Nobel Yayınları, Şubat 2008, s.35.

¹⁶ Topal, 2005 (a), s.7-8.

Şekil-2: Terörizmin Unsurları

Kaynak: Başeren, 2006, s.8

Yukarıdaki tanımları incelendiğinde, terörizm üzerinde mutabakat sağlanmış bir tanımlı yapılamamasına rağmen; uluslararası hukuk ve toplum tarafından kabul edilebilecek bir terörizm tanımlı için, beş ana unsurun bulunması gerektiği belirtilmektedir. Bu unsurlar:¹⁷

- 1) Terörizm örgütlü bir grup tarafından gerçekleştirilen şiddet tehdidi veya şiddet hareketleridir.
- 2) Terörizm tanımlanmış bir düşman nezdinde veya toplumun belli bir kesimi içinde korku yaratmayı hedefler.
- 3) Normalde politik davranışı değiştirmeye dönük bir girişim olan terörizm önceden belirlenmiş bir politik amacı gerçekleştirmek için kullanılır.
- 4) Terörizmin politik bir doğası olduğundan genellikle isteğe bağlıdır. Bu yüzden teröristler hedeflerini, çoğunlukla, vermek istedikleri mesajı göre dikkatli bir şekilde seçmektedirler.

¹⁷ Ömer Urhal, **Kamu Güvenliği Açısından İstihbarat ve Örgütlü Suçlar**, Birinci Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2008, s. 336-337. Terörizmi tanımlamaya yönelik olarak 1936'dan 1981'e kadar yapılan 109 tanımlı değerlendiren Laqueur; terörizmi tanımlı yapan yazarların büyük bir kısmının, bazı konularda hemfikir olduklarını belirtmiştir. Bu konular şu şekildedir: terörizmin şiddet kullanımı ya da belli hedeflere ulaşmak için benimsenen bir strateji olduğu, amacının kurban seçilen kişide bir korku durumu yaratmak olduğu, acımasız ve insani değerlerle bağdaşmadığı ve terörist stratejideki temel faktörün ses getirmek olduğu konusundadır. Bkz. Laqueur, a.g.e., s.96.

5) Terörizmin nihai hedefi rakiplerini yok etmek olsa da, çoğu biçimi için terör, düşmanlarının dirençlerini kırmak ve bazı taleplerini kabul ettirmeye zorlamaktır.

Ortak paydası ortaya konulan terör, yapısı itibariyle şiddet içermektedir. Fakat bu her şiddet hareketinin terör olarak nitelendirilmesi anlamına gelmemelidir. Genel anlamda şiddet, *siyasi amaç taşımayan, buna karşılık yok etmeye kadar varan zarar verici saldırıların tümünü* ifade etmektedir.¹⁸ Bir şiddet hareketinin terör olması için siyasi bir amaç taşıması¹⁹ ve devletin kolluk kuvvetleri ile sivilleri de hedef alması gerekmektedir. Terör ve diğer şiddet eylemleri arasında farklar dikkate alındığında; terörizmi diğer suçlardan ayıran Topal, terörizmin diğer suçlardan farkını şu şekilde ortaya koymaktadır:²⁰

- 1) Motivasyon; saldırganın amacı şahsi bir amaçtan çok ideolojik niteliklidir.
- 2) İdeolojik amaca sahip saldırganın eylem sonucunda insan yaşamına veya mülkiyet hakkına verilen zarardan şahsi bir çıkarı yoktur, oysa sıradan suçlular şahsi çıkar amacıyla eylemde bulunur ve hedef olarak seçtiği kişi veya obje onun amacıyla doğrudan ilişkilidir.
- 3) Gerçekleştirilmiş veya gerçekleştirilmesi tehdidinde bulunulmuş bir şiddet eylemi söz konusudur. Bu anlamda eylemler süreklilik arz eder.
- 4) İdeolojik olarak motive olmuş bir saldırgan, gerçekleştirdiği eylemin herkes tarafından bilinmesini ister. Çünkü mesaj vermek istediği hedef bir kitle vardır. Oysa sıradan bir suçlu bu tür bir aleniyetten kaçınır. Bu anlamda fiil semboliktir. Fiilin sembolik olması aynı zamanda terörizmi gerilla ve benzeri şiddet eylemlerinden ayırıcı bir husustur.
- 5) Terörist eylemin yöneltildiği hedef genellikle suçsuz, olayla ilişkisi olmayan kişilerden veya gruplardan oluşmaktadır.

¹⁸ Topal, 2005 (a), s. 23-24.

¹⁹ Terör eylemleri, amaçları devlete karşı olsa da kullandıkları araçlar nedeniyle siyasi suçlardan ayrılmaktadırlar. Aydın konuyu, şu örnekle açıklamaktadır. "*Siyasi suç kavramı bir ideolojiyi temsil ederken, terörizm kavramı bir yöntemi, stratejiyi belirtmektedir. Bunun en önemli nedeni ise terörist eylemleri 'siyasi suç' tan ayırmak amacıdır. Siyasi suçta temel amacın, 'yeni ve daha iyi' bir siyasi düzenin yaratılması olduğu ileri sürülmekteyken, metroya kimyasal gaz atılması, şehir sularına zehir katılması, yolcu uçaklarının bombalanması gibi eylemler ideoloji ile bağlantısı olmayan ve yeni bir siyasi düzenin yaratılması amacına da ters düşen 'terörist' eylemler olarak nitelenmektedir. Bu örnekler siyasi amaçlarla işlenmiş olsa bile toplumun iyiliğine hizmet etmekten ve daha iyi bir siyasi rejim kurmaktan uzak, kitleleri sindirmeye, sivillere zarar vermeye yönelik şiddet niteliğinde olduğu ve belli bir grubun kişisel menfaat ve amaçlarından başka, toplumun geri kalanı ve geniş kitleler açısından gelecekte daha iyi sosyal ya da siyasi koşullar yaratmak mücadelesi olmaktan uzak olduğunu ileri sürülmektedir.*" Bkz. Devrim Aydın, "Terör Eylemlerinin Siyasi Suç Açısından Değerlendirilmesi", **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt:2 No:7, 2006, s.2.

²⁰ Topal, 2005 (a), s.37.

6) Politik bir gayeye yönelik olarak hedef seçilen toplumun davranışlarını etkilemek veya şekillendirmek amacıyla korku ve endişe ortamı yaratarak toplumu sindirmeyi amaçlamaktadır.

Terörün barındırdığı şiddet unsurunu eleştiren Ergil; yazdığı bir makalede²¹ “*Teröristlerin savundukları amaçlar veya davranışlarının gerekçeleri büyük oranda veya kısmen doğru, hatta haklı alabilir (Aksi halde belirli bir düzeyde destek görmezlerdi.). Ama terörist eylemin kendisi hiçbir zaman haklı olamaz. Haklı bir amaç, kutsal yaşama hakkını hiçe sayan bir siyasi araç yoluyla gerçekleştirilemez. Böylesine insanlık dışı bir araç, en yüce ideali bile haksızlaştırır.*” diyerek terörizm nedeniyle şiddete başvurulmasını eleştirmiştir.²²

Terörizm enstrümanının sahip olduğu özellikler nedeniyle günümüz dünyasında tercih edilmesinin nedenlerini değerlendiren Çitlioğlu şu değerlendirmeyi yapmaktadır: *en ucuz ve sınırlı insan kaynağı gerektiren, vurucu yeteneği son derece gelişmiş, sınırlı bir hedefin vurulmasına karşın küresel düzlemde etkileşim uyandıran, gizliliği nedeniyle kaynağı belirsiz, uluslararası hukuk ve teamüllere göre devlet ve ülke düzeyinde suçlanacak muhatabı genellikle bulunmayan, yeni ve etkin bir savaş yöntemi olan terörizm, bu enstrümandan çıkarları doğrultusunda yararlanmak isteyen zayıf ve güçlü devletlerle, devletler dışı sivil aktörler nezdindeki çekiciliğini kaybetmediği sürece, terörizmle mücadelede ortak bir tanım ve konsept üretilmesi herhalde beklenmemelidir.*²³

1.1.5. Terör ve Terörizm Kavramları Arasındaki Fark

Terör ile terörizm farklı anlamları ifade eden olgulardır. “*Terör, kısaca silahlı eylemler marifetiyle kendini ve davasını duyurma; terörizm ise, bu eylemleri savunan, stratejilerini anlatan, aktaran, geliştiren bir düşünce disiplini veya aktarımıdır.*” şeklinde kavramları açıklayan Bal, “*terör eylemlerinin niteliksel tanımlama konusunda ulusal ve*

²¹, Doğu Ergil, “Uluslararası Terörizm”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt:47, Sayı:3-4 Haziran-Aralık 1992, s.140.

²² Ergil’e ek olarak İsmail Cem; “*Sosyal veya siyasî istekler ya da bazı özgürlüklerin mevcut olmaması terörizmi ve binlerce insanın katlini haklı kılamaz. Terörün hiçbir haklı tarafı yoktur*” diyerek, terörizmden çok çekmiş bir ülkenin bir bakanı olarak, terörizmi bir yol addetmenin maruz görülemeyeceğini belirtmiştir. Bkz. İsmail Cem, Turkey in the New Century, Rustem, Nicosia (TRNC), 2001, s. 124’dan nakleden Andrew Mango, **Türkiye’nin Terörle Savaşı**, çev. Orhan Azizoğlu, Birinci Baskı, İstanbul: Doğan Kitapçılık, Eylül 2005, s.116.

²³ Ercan Çitlioğlu, “Terörle Mücadelede Mevcut Konseptler”, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği II (Ankara 10-11 Mart 2008)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, s.26.

uluslararası bir anlaşmazlık söz konusu olmazken, terörizmin içerdiği siyasi ağırlık, ortak tanımlamayı oldukça zorlamaktadır.” diyerek tanımlamanın altında yatan zorluktan bahsetmektedir.²⁴ İşte bu ayırım terörle mücadele eden devletlerle, teröre destek olan devletler arasındaki ayırımı ortaya koymaktadır.

Terör ve terörizm kavramları gerek yapısı, gerekse toplumsal etkisi nedeniyle üzerinde en çok araştırma yapılmış konulardan birisidir. Ancak bütün bu çalışmalara rağmen terörizmin ve terörün uluslararası düzeyde kabul görmüş, ortak bir tanımlaması yoktur. Çünkü bir ülke için zararlı olan bir terör faaliyeti, başka bir ülkenin menfaatlerine hizmet edebilmektedir. Bu nedenle ülkeler, konuyu öncelikle bir insanlık suçu olarak değil, kendi menfaatleri açısından siyasi bir suç olarak değerlendirebilmektedir. Böylece aynı kişilerin, aynı şekilde verilen mücadele sonucunda, bir tarafta kahraman, diğer tarafta ise, vatan haini olarak görülmektedir. Ayrıca, kavramlar değişen koşullara göre şekillenmektedir. 1980’lerde SSCB’nin Afganistan işgali sırasında ABD tarafından maddi ve eğitim desteği alan “özgürlük savaşçısı” olarak adlandırılan Bin Laden²⁵ ve adamları bu gün dünyanın en çok aranan adamları olabilmektedirler.²⁶ Ayrıca, bir zamanlar terörist ilan edilen ve hatta yıllarca bu suçtan ceza gören bazı insanlar, bu gün Noel Barış ödülünü bile alabilmektedirler. Bu yüzden, terörizmin ortak bir tanımının yapılması zorlaşmaktadır.

1.1.6. Terörizmle Mücadele

Terörizm kavramının açıklanmasında ortak bir dil bulunamadığı gibi, terörizmle mücadele kavramını açıklamakta da bazı zorluklar çekilmektedir. Bu zorlukların başında terörle mücadelenin terörizmi bitireceği inancı yatmaktadır. Çünkü terörle mücadele demek, terörist olan kişi ile mücadele demektir. Bu ise; bataklıkları kurutmak yerine sivrisinekleri avlayarak, sivrisineklerin yapacağı etkiyi bertaraf etmeye benzetmektedir.

²⁴ İhsan Bal, **Terör Nedir ? Neden Terörist Olunur ? , Terörizm Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, Ankara: USAK Yayınları:12 Güvenlik Serisi :1, Nisan 2006, (a), s.8-9.

²⁵ “... Bir İslam mücahidi diye tanımlanan Usame Bin Ladin, Amerika'nın parası, örgüt ve eğitim desteğiyle güçlendirilmiş ve büyük bir vurucu güç olarak ortaya salınmıştı. Soğuk savaşın bitiminden sonra işlevsiz kalan bu vurucu güç, bir süre sonra, Huntington gibi yazarların da yol göstermesiyle, kendi yorumladığı bir din anlayışına bağlı olarak, bu kez kendisini yaratan güce karşı bir radikal siyasi İslam mücahidi olarak saldırıya geçti.” şeklinde yorumlayan Kongar, zaman ve ortamdaki değişikliklerin terörizm kavramına bakış açısını nasıl değiştirdiğini ortaya koymaktadır. Bkz. Emre Kongar, **Küresel Terör ve Türkiye Küreselleşme, Huntington,11 Eylül**, Dokuzuncu Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, s.17.

²⁶ İbrahim Kaya, **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Ankara: USAK Yayınları, 2005, s.10.

Sivrisinekler avlayarak bitmediği için, terörizm sorunu da bitmemektedir. Konuyu değerlendiren Bal, iki kavram arasındaki farkı şu şekilde açıklamıştır: ²⁷ *Terörle mücadele; tüm stratejileriyle pratik kanun uygulayıcılarını, özellikle güvenlik güçlerini ve özelde polis birimlerini ilgilendiren bir konudur. Terörizmle mücadele ise, mücadele alanına konu olan insan topluluklarının akıl ve kalplerini kazanmaya yönelik faaliyetler toplamıdır.* Terörizmle mücadele demek; teröre karşı verilen silahlı mücadeleye ek olarak terörün oluşmasına kaynaklık eden ortamın, terörün beslenmesini sağlayan desteğin ve terör eylemlerinin halk üzerinde teröristlerin istediği şekilde etki oluşturmasını sağlayacak propaganda unsurlarının etkisiz hale getirilmesini sağlamaktır. Yani, ortada sivrisinek varsa bir yandan bu sivrisineklerle ilaçla mücadele edilirken; diğer yandan bu sivrisineklerin yaşam alanı olan bataklıklar ıslah edilmeli, bu sivrisineklerin çoğalmasının sağlayan etkenler bertaraf edilmeli ve halk sivrisinekler hakkında doğru şekilde bilinçlendirilmelidir. Bu yapılmadığı sürece verilen mücadele, sadece ileride yaşanacak terör olayların geciktirilmesidir.

Terör ve terörizmle mücadele kavramlarının sahip olduğu tanımlama açmazı, mücadele edecek yapıları da etkilemektedir. Çünkü mücadele taktik ve teknikleri askeri olmasına rağmen, uygulanan şiddetin stratejisi askeri bir stratejiden tamamen farklıdır. Bu durumun temel nedeni ise, terörizm sonucunda varılmak istenen amaç ve şiddet eylemlerinin sahip olduğu -askeri bir harekâttan farklı- özelliklerdir. Terörist şiddetin özelliklerini Wilkinson şu şekilde belirtmiştir: ²⁸

- 1) Teröristik şiddet etkileri itibariyle, doğası gereği, rastgeledir.
- 2) Terörizm esasen hem kurbanlarının ve hedef kitlelerin kafalarında hem de bireyler ve toplum üstünde yarattığı etkilerinde keyfidir ve önceden tahmin edilemez.
- 3) Terörizm örtük olarak tüm savaş kural ve teamüllerini tanımayı reddeder.
- 4) Teröristlerin tüm ahlaki sınırlamaları yadsımaları, özelliklede çirkin ve barbarca zalimlikler ve silahlarla yansıtılır.
- 5) Siyasi olarak harekete geçirilmiş terörizm genel olarak, onun failleri tarafından aşağıdaki bir ya da daha fazla gerekçeye dayanılarak temellendirilir: sözde aşkın bir hedefi gerçekleştirmek için her yol meşrudur; aşırı şiddet, başka sonuçlar göz önünde

²⁷ Bal, 2006 (a), s.2-3.

²⁸ Paul Wilkinson, “ Terör ve Terörizm: Kavramlar, Özellikler ve Tipoloji” çev.: Talip Kabadayı, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz.:Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002, s.148-150.

bulundurulmaksızın, özü itibariyle faydalı, ıslah edici, arındırıcı ve yüceltici bir harekettir; terörizm geçmişte ‘işe yaradığı’ gösterilebilir ve başarıya ulaşmada ya ‘elde kalan tek’ ya da ‘en uygun’ yöntem olduğu için benimsenir; adalet yerini bulsun diye intikam ahlakı ya da ‘göze göz diş diş’ ve terörü düşmanlarımıza kullanmayı benimsemezsek, bizim ya da milletimizin başına daha büyük kötülükler musallat olacaktır.

Terörizmle mücadelenin diğer açmazı ise; doğası itibariyle siyasi otoriteye karşı bir mücadele olması nedeniyle, terörizme karşı mücadele edecek kişi ve kurumların devlet içinden olması gerekmektedir. Bu konuyu ele alan Dedeoğlu *devleti, bir yandan vatandaşlarının can ve mal güvenliğini sağlama bakımından kanuni ve meşru şiddet kullanma tekelini elinde bulunduran kurum olması, bir yandan da terörün muhatabı olması bakımından mücadelenin tarafı durumunda olduğunu* belirtmektedir.²⁹ Terörizme karşı mücadele eden devletin karşısında, kendisi gibi bir yapı veya kurum bulunmaması nedeniyle; verilen mücadele, bir savaşta verilen mücadeleden daha zordur. Kısaca *savaş, düşmanın isteklerimize boyun eğmesi için uygulanan bir şiddet hareketidir. Savaşın yegâne aracı şiddet; amacı ise irademizi düşmana kabul ettirmektir.*³⁰ Çünkü savaşlar belirli kurallara göre yapılmak zorunda ve taraflar belirlidir.³¹ Terörizmde ise kural ve taraf yoktur. Amaç etkilenmek istenen kitlenin yapılan eylemlerle baskı altına alınarak devletten uzaklaştırılmasıdır.³² Bu nedenle, teröristler mücadelelerinde masum insanları birer kurban olarak kullanırlar. Yapılan eylemin büyüklüğü ve halk üzerinde oluşturduğu korku terörizmin birincil hedefidir. Korku içinde kalan halk, devletin otoritesini sorgular ve devletine olan inancı sarsılır. Devlet ise teröristlerden farklı olarak, kurallara uymak zorunluluğu vardır. Çünkü, kurallar bütünü devleti meşru hale getiren temel etkidir. Bu terörizmle mücadeleyi zorlaştırmakta ve profesyonel bir bakış açısına sahip kişilerin yürütebileceği bir alan haline getirmektedir. Çünkü güvenlik kuvvetlerinin yapacağı her

²⁹ Beril Dedeoğlu, “Terörizm ve Terörizmle Mücadelenin Paradoksal Olguları”, **Avrasya Dosyası Dergisi**, Cilt:12 Sayı:3 (Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2006), s.13-14.

³⁰ Mehmet Ali Bal, **Savaş Stratejilerinde Terör**, İkinci Baskı, IQ Kültürsanat Yayıncılık:51 Araştırma İnceleme Dizisi:28, İstanbul, Nisan 2003,s.75.

³¹ Uluslararası hukuka göre savaşçı (eski adıyla muharip) silahlı çatışma eylemlerine doğrudan katılma hakkı olan kişidir. Savaşçı olmayan (eski adıyla gayri muharip) kişiler ise bu hakka sahip olmayan bütün kişilerden oluşmaktadır. Bkz.: Hüseyin Pazarcı, a.g.e, s.572.

³² “Terör eylemleri ve terörizmle, askeri harekâtlar arasındaki temel ayırım; eylemlerin insanların zihninde sahnelenmesidir. Birçok gerilla ve özel operasyonun aksine terör eylemleri, hedef kitleye tarihi hataların tekrar gündeme gelmesi veya otoriteye karşı nefretin artması gibi şeyler dışında çok fazla bir askeri değer taşımamaktadır.” Bkz.: Scot Gerwehr, Kirk Hubbart, **What is terrorism? Key Elements and History,Psychology of Terrorism**, USA. Oxford University Pres, 2007, s.87.

hata terörizme neden olan bir iddia olacaktır. Kaynağı Napoleon'a götürülen şu söz hayli dikkat çekicidir: *"Süngülerle her şeyi yapabilirsiniz, ama onların üstüne oturamazsınız."*³³

Güvenlik güçlerini ve teröristleri ayıran çizgi, terörle mücadelenin de başarısını belirlediğini belirten Bal, *güvenlik güçlerinin sükûneti, itidali ve sağduyuyu tavsiye edip bunu gerçekleştirmek için görev yaparken; teröristlerin, toplumda baş kaldırmayı, kutuplaşmayı, düşmanlığı ve kargaşayı arttırmak üzere hareket ettiğini* belirtmiştir.³⁴ Bu durum güvenlik güçlerine hata yapma lüksünü ortadan kaldırdığı gibi, halkın devlete olan güvenini ve inancını pekiştirecek ve yurttaşı olmaktan gurur duyacağı bir yaşam alanı sağlamak zorundadır.

1.2. Terörizmin Tarihi

1.2.1. Sicarii ve Haşhaşiler

Tarihte yer alan ilk terörizm hareketi, Filistin'de kurulan "Sicarii" örgütüdür. MS 50-70 arasında kurulmuş olan örgüt, kurbanlarını öldürmek için kullandıkları "sica" denilen kılıçtan ismini almıştır. Örgüt, bağınaz aşağı derecede yer alan Yahudi din adamları tarafından kurulmuştur.³⁵ Düşmanlarını tatil günlerinde kalabalık içinde sica denilen kılıçla hançerleyerek öldürmekte ve kalabalık arasına karışarak bölgeden uzaklaşmaktaydılar. Sicarii teröründe iki temel öge göze batmaktadır: ³⁶

- 1) Roma kanunlarına ve köle rejimine, karşı başlatılan ayaklanma ve bağımsızlık mücadelesi için, mevcut Roma yönetimine isyanı savunması,
- 2) Dini motivasyonu kullanarak, Roma'nın işgal yönetimine karşı şiddet kullanmanın haklılığını savunmasıdır.

Aynı dönemde, Yahudilerin bir diğer örgütü ise Zelaot'un liderliğinde kurulan Zelaot hareketidir. Aşırı milliyetçi bir örgüt olan Zelaotlar, Roma yönetimine karşı isyanlar

³³ Eric J. Hobsbawm, **Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm**, çev. Osman Akinhay, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008, s.37.

³⁴ İhsan Bal, **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplolar Teorileri**, Ankara: USAK Yayınları:12 Güvenlik Serisi:1, 2006, (b), s.22.

³⁵ Yılmaz Altuğ, **Terörizm Dünü, Bugünü, Yarını**, Ankara, 1989, s.17.

³⁶ Caşın, a.g.e, s.230.

çıkarmıştır. Zelaotlar, Roma geleneksel kurumlarının halk toplantıları yaptığı tiyatro, arena ve hipodrom gibi mekânlarda 3500 sivili öldürdükleri tahmin edilmektedir. Buna mükabil ayaklanmanın yayıldığı MS 68 yılında Roma Orduları Kudüs ve İskendireye’de yaklaşık 70.000 Yahudiyi öldürmüştür.³⁷

Tarihte uyuşturucu ile terörü yan yana getiren örgüt Haşhaşiler’dir. Örgüt Hasan Sabah tarafından kurulmuş ve iki yüzyıl Ortadoğu coğrafyasını kana bulamıştır. Benimsedikleri öğretiyeye karşı çıkan ve İslam’ı yozlaştırdıklarını düşündükleri devlet adamlarını ve İslam’a karşı işgal ve saldırı faaliyetlerinde bulunan Haçlı Orduları ve yöneticilerini suikastlar düzenleyerek öldürmüşlerdir. Eylemlerinde, örgüt mensuplarını cesaretlendirmek için bugün PKK terör örgütünün kullandığı gibi uyuşturucuya başvurmuşlardır. Daima tam gizlilikle hareket eden örgüt mensupları (fedayin), yabancılar ve hatta Hıristiyanlar gibi giyinmiş ve daima suikastlarını hançerle gerçekleştirmişlerdir.³⁸ Örgüt, Moğollar tarafından 13. yüzyılda ortadan kaldırılmıştır.

1.2.2. Fransız Devrimi ve Anarşizm

1792-1794 yılları arasında Fransız İhtilali zamanında yaşanan olaylar modern terörizmin başlangıcı kabul edilmektedir. 5 Eylül 1793 yılında terör kavramı formüle edilerek, bizzat hükümet tarafından uygulanmıştır. Hükümet kararı ile ihtilal düşmanlarından 300.000 kişi tutuklanmış ve 17.000 kişi idam edilmiştir.³⁹ Bu döneme tarihte ”terör rejimi” olarak adlandırılmıştır.

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Rus Anarşistlerle başlayan ve dünyaya yayılarak günümüz terör örgütlerine ilham kaynağı olan bir terör yaşanmıştır. Bakunin⁴⁰ ve Proudhon’un görüşleriyle şekillenen anarşizm kavramını benimseyen bu terör hareketlerinde, hükümet ve sosyal müesseselerinin yıkmak için kişisel ve kolektif şiddetin kullanılabileceğini savunmuşlardır.⁴¹ Anarşistler, temelde toplumsal düzeni, suikastlar,

³⁷ Caşın, a.g.e, s.231.

³⁸ Yılmaz Altuğ, **Terörün Anatomisi**, I.Basım, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, Mart 1995, s.28.

³⁹ Nurullah Aydın, **Küresel Terör ve Türkiye**, Bir Millet Uyanıyor Dizisi:12, Ankara: Bilgi Yayınevi, Eylül 2006, s.27.

⁴⁰ Bakunin ve ona inanalara göre: şiddet, hükümetleri yıkan, şiddetli bir kaos dalgasını başlatacak; ana elementtir. Gerwehr ve Hubbart., a.g.e , s.94.

⁴¹ Anarşizm, yandaşlarına “ mevcut düzeni öyle bir yıkın ki ancak sağlam olan tarafları ayakta kalsın “ buyruğu veren bir yaşam felsefesi iken, terörizmin mevcut düzenlerin ayrımsız tümünü yıkım anlamında bir

bombalar ve tedhişçilikle değiştirmeyi hedef edinmişlerdir. Bu durum, halkın gözünde anarşizmi şiddetle ile eş anlamlı hale getirmiştir.⁴²

1.2.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Terörizm

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya siyasi yapısı, iki kutuplu dünya sistemine geçmiştir. ABD tarafından, Japonya'nın savaştan çekilmesi için kullanılan iki adet atom bombası dünya silah teknolojilerin nelere yol açabileceğini ortaya koymuştur. Daha sonra bu silahlar üzerinde yapılan çalışmalarla, bu silahların kudreti Japonya'ya atılanlara nispeten binlerle ölçülmeye başlanmıştır.⁴³ Bu gelişmeler neticesinde, bu silahlara sahip olan taraflar, bu silahların yıkıcı gücü karşısında bu silahları kullanmadan karşı taraf ile nasıl mücadele ederim sorusu ile karşı karşıya gelmişlerdir.

Duşman addedilen tarafı direk karşına almadan, onu sana ait olmayan; fakat ideoloji, silah, eğitim ve barınma gibi desteklerle kullanabileceğin bir silah olarak terörizm olgusu karşımıza çıkmıştır. Mesela ABD, Afganistan'daki ayaklanmayı desteklemek ve savaşmak, bunun yanında komünizmin tanrı tanımazlık inancı karşısında bir kale görevi görmek için Afganistan ve Pakistan'da çok büyük bir İşlami militan kuvveti oluşturmada önde gelen fikir sahibidir. Pakistan'da, bünyesinde Pakistanlı ve Afgan mültecilerin aşırı muhafazakâr ve saldırgan ideolojilerle eğitildiği birçok medresenin açılması da bu süre zarfında gerçekteşmiştir ki, o zamandan beri bunun çok olumsuz etkileri görülmüştür.⁴⁴ Bu sayede, elini akrep yuvasına sokmadan bir sopa marifetiyle akrep yuvasının rahatsız edilebileceği anlaşılmıştır. Bu süreçte, karşıt kampları oluşturan devletler bu silahı politikalarının gereği olarak kullanmışlardır. Bazen bu silah müttefik olarak addedilen ülkelere karşıda bir güç unsuru olarak kullanılmıştır.⁴⁵

hesap ve amacı yoktur. Ercan Çitlioğlu, **Gri Tehdit Terörizm**, Birinci Baskı, Ufuk Dizisi:192, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2005, s.104.

⁴² Caşın, a.g.e, s.249.

⁴³ şimdiye kadar üretilen en büyük bombayı (Çar Bombası) SSCB üretmiştir. Bomba tahmini 100 megatonluk, başka bir deyişle Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan bombaların 6500 katıdır.Bkz.: Graham Allison, **Nükleer Terörizm Önlenebilir Nihai Felaket**, Çev.: Güneş Ayas, İstanbul: Salyangoz Yayınları:24 Akademi Dizisi/Politika Kitaplığı:3, Haziran 2006, s.267.

⁴⁴ Talat Masood (E.) Korg. (Pakistan), "Terörizmle Mücadelede İhtiyaçlar ve Karşılaşılan Problemler: Pakistan'ın Tecrübeleri", **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği II (Ankara 10-11 Mart 2008)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, s. 45.

⁴⁵ Bu örneklerden en önemlisi Türkiye'dir. Yıllarca müttefiki olarak NATO'da yan yana durduğu ülkeler tarafından, kendisini yıkmaya çalışılan PKK ve Hizbullah gibi terör örgütleri desteklenmiştir. Bkz.: **PKK**,

1991 yılında SSCB'nin yıkılması ile karşıt kampı bir anda dünya arenasından çekilen ABD, tek süper güç olarak anılmaya başlamıştır. Bu durumdan rahatsız olan ve SSCB'nin yıkılmasıyla sözde politik hedeflerini gerçekleştiren bazı terör örgütleri Ortadoğu'da yaşanan olayların etkisi ve İsrail'in sınır tanımaz faaliyetleri neticesinde dini bir kisveye bürünmüşlerdir. Bu terör hareketlerini öncelerinden ayıran en büyük fark, bu eylemlere katılanların eğitim seviyelerinin yüksek olması ve küresel dünya nimetleri olarak anılan bilgisayar ve internet gibi kavramları kullanmalarındır. Finansmanlarını, organize suçlardan ⁴⁶ ve uyuşturucu ticaretinden sağlamayan bu örgütler, küresel sistem içerisinde kendilerine uygun bir yaşam alanı sağlayabilmektedirler.

1.2.4. Dört Dalga Teorisi

Modern terörizmin tarihi konusunda araştırma yapan akademisyenler arasında farklı görüşler paylaşılmasına rağmen; ⁴⁷ modern terörizm tarihini dört dalga teorisi ile açıklayan Rapoport, terörizmin dalgalar halinde incelenebileceğini ortaya atmıştır. ⁴⁸ Dalga kavramını *“Bir dalga nedir? Belli bir dönemde bir faaliyet döngüsüdür, yayılma ve küçülme safhaları ile karakterize edilen bir döngüdür bu. Onun önemli bir özelliği, uluslararası karakterinde yatmaktadır. Benzer faaliyetler, birçok ülkede aynı anda oluşmaktadır.” Ortak hakim bir enerji vasıtasıyla yürütülen bu faaliyetler, grup karakterlerini ve karşılıklı ilişkileri şekillendirmektedir.”* şeklinde tanımlayan Rapoport⁴⁹, modern terörizmin dalgalarını şu şekilde sıralamaktadır: Anarşizm ve modern bireysel terörizm dönemi (1879-1920), Anti-

DHKP/C ve İrticai Terör Örgütlerinin Avrupa'daki Faaliyetleri, Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, Mart 2002.

⁴⁶ Organize nitelikteki bu suçları işleyenler, serbest piyasa ekonomisinin sağladığı imkânlardan kanuni çerçevede faaliyet gösteren iş adamları gibi faydalanmaktadır. Ülkemizin de taraf olduğu 12-15 Aralık 2000 tarihleri arasında İtalya'nın Palermo şehrinde kabul edilen Uluslararası Organize Suçlara Karşı Birleşmiş Milleler Sözleşmesinde; organize suç grubu, belli bir zaman için oluşturulmuş, üç ya da daha fazla kişiden oluşan ve amacı dolaylı yollardan veya doğrudan fayda sağlamak için, şiddete ve diğer yasadışı yollara başvurarak, ciddi uluslar arası suç işlemeyi birlikte sarf edilen çabayla hedefleyen bir grup şeklinde tanımlanmaktadır. Bkz.: Ahmet Kalender, “Organize Suçlar ve Terör (II)”, **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün/Bugün/Yarın**, Sayı:54 (Temmuz 2001), s.86.

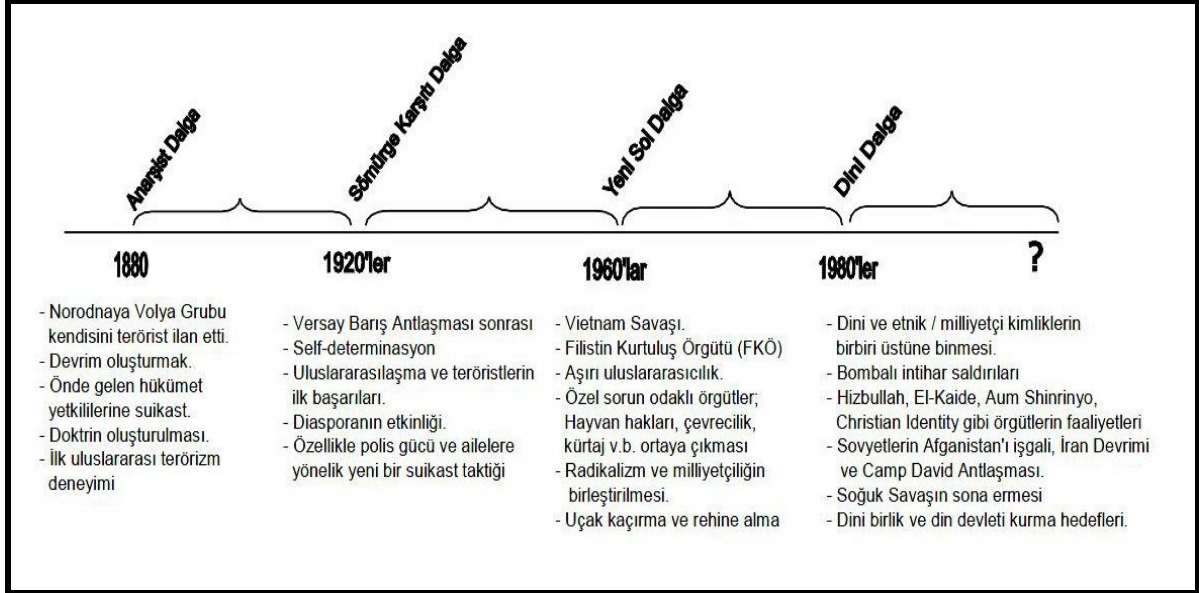
⁴⁷ Terörizmin sanayileşme insanının keşfettiği bir yöntem olduğunu ifade eden Bal; terör terörist ve terörizm kavramlarının modern çağın ürünleri olduğunu belirtmektedir. Buradan hareketle Bal, Terörizmi üç dalgada incelemektedir. Bu dalgalar: 19'uncu yüzyıl işçi hareketleri ve anarşistleri içerisinde teröre sapanlar, 20'inci yüzyılda bağımsızlık mücadelelerinde terörü bir araç olarak kullananlar ile Soğuk Savaş dönemi terör hareketleri ve son olarak günümüzde etkin olan küresel terör. Bkz.: Bal, 2006 (a), s.7.

⁴⁸ Bkz.: David C.Rapoport, “The Four Waves of Modern Terrorism”, **Attacking Terrorism**, Der.: Audrey Kurth Cronin vd., Washington: Georgetown University Press, 2004, s.46-73.

⁴⁹ Rapoport, a.g.e., s.47.

kolonyal terörizm dönemi (1920-1960), Yeni sol terörizm dönemi (1960-1989), Semantik terörizm dönemi (1980-).

Şekil-3: Modern Terörizm ve Dört Dalga Teorisi'nin Karakteristik Özellikleri

Kaynak: Bayer, **Terörist Örgütlerde Örgütsel Öğrenme**, 2007, s.14.

Anarşizm ve modern bireysel terörizm dönemi (1880-1920), Bolşevik Devrimi öncesinde ve Çarlık Rusya'sında Ocak 1878 ile Mart 1881 arasında gerçekleşen ve Çar II.Alexsander'in ölümüne yol açan "Narodnaya Volya" terör eylemleri ile başlayıp; Rapoport'un tanımlamasıyla, İkinci Otuz Yıl Savaşları'nın başlamasıyla sona eren terör dalgasıdır. Balkanlar, Avrupa ve Asya'da eş zamanlı olarak iletişim ve ulaşım alanlarında ortaya çıkan gelişmelere paralel olarak kendini göstermiştir. Anti-kolonyal terörizm dönemi (1920-1960), 1920'lerden itibaren yükselen ve 1960'larda had safhaya ulaşan sömürge terörizmidir. Terörist faaliyetler, sömürgeci devletlerin geri çekilmesi ve sömürgelerin bağımsızlıklarını kazanmasıyla son bulmuştur. Yeni sol terörizm dönemi (1960-1989), Vietnam Savaşı sonrası ortaya çıkan, Vietkonglu gerillaların, ABD karşısında başarı kazanması ile Batı uygarlığının yenilmez olmadığını ortaya çıktığı dönemdir. Bu durum uluslararası terörizmin yayılmasını sağlamıştır. Semantik terörizm dönemi (1979-)

ise, 1979’da başlayıp 11 Eylül saldırıları ile zirveye çıkan din kaynaklı saldırılardır.⁵⁰ Bu saldırılarda, dini kaynaklı iddialar kullanılmaktadır. Özellikle, batı dünyasına karşı İslami cihat kavramının ortaya atılması, “İslami Terör”⁵¹ kavramını batı dünyasının dile getirmesine ve bir dini terörle ilişkilendirerek kullanmalarına yol açmıştır. Özellikle, 11 Eylül sonrası *ABD Başkanı George W. Bush’un terörle mücadelede kararlılığını göstermek için, en sıradan Müslüman’a bile yıllarca savaş ve sivil halka uygulanan zulüm olaylarını hatırlatan “haçlı seferi” tabirini kullanması*, İslam dünyasında tepkilere yol açmıştır.⁵²

1.3. Terörizmin Nedenleri

Kısaca, terör eylemini gerçekleştiren kişi olarak anılan teröristin⁵³; neden bu eylemleri gerçekleştirdiği terörizmle mücadele bağlamında önemli bir konudur. Çünkü bir insanın kendi nesline karşı, hem de tanımadığı ve düşüncesinde yatan ideoloji ile hiçbir ilişkisi olmayan kişilere karşı giriştiği bu şiddet hareketinin altında yatan etmenler; terörizmle mücadele eden ve edecek olan kişilerin yok etmesi gereken temel konular olduğu değerlendirilmektedir.

İnsanların neden terörizmi bir mücadele yöntemi olarak seçtiklerine dair iki yaygın görüş olduğu bilinmektedir. Bu görüşlerden ilki, teröristlerin kendilerinden kaynaklanan sorunlar yüzünden bu yola başvurduklarını iddia eder. Bu teoriye göre, teröristler iddia ettikleri sorunlar gerçek yaşamda olsa da olmasa da onlar zaten hasta ruhlu insan olduklarından yine terörist olacaklardı.⁵⁴ Teori gereği bu insanlar doğuştan terör suçu ile dünyaya gelmişler ve bu psikolojik hastalıklarını terör eylemleri gerçekleştirerek tatmin etmektedirler. Daha çok 19 ve 20 yüzyıl başında taraftar bulun bu görüşe yönelik yapılan çalışmalarda, bilimsel bir veriye ulaşılamamıştır.

⁵⁰ Caşın, a.g.e, s. 258.

⁵¹ “İslami Terör” kavramı İslam toplumlarında üzüntüyle anılan bir kavramdır. Bir inanç sisteminin terör gibi kötü addedilen bir kavramla anılması toplumlar arasında nefret ve kin tohumları ekmektedir.

⁵² Hüseyin Ciniöglü ve Süleyman Özeren, “ABD’nin Yeni Terörle Mücadele Konsepti: Savaş Yerine Uyumlu İşbirliği mi?”, **Uzakdoğu’dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 2009, s.301.

⁵³ “Bir terör eylemini gerçekleştiren ya da eylem girişiminde bulunan, terör eylemleri için destek sağlayan, yardım ve yataklık yapan, eylem yapmasalar bile terör örgütüne katılan, terör örgütlerinin amaçları doğrultusunda bir grupla birlikte ya da tek başına suç işleyen kişi; kanunlara göre terör suçlusunu ya da yaygın deyimıyla teröristtir.” Bkz.: Çitlioğlu, 2005, s.227.

⁵⁴ Bal, 2006 (a), s.14.

İkinci görüş ise, insanların yaşadıkları sorunlar dolayısıyla teröre yöneldikleri ve terörist oldukları yönündedir. Teröristlere ek olarak araştırmalarını teröristlerin yetiştiği siyasi, sosyal ve ekonomik ortamında üzerinde de yürütmüşlerdir. Özellikle; yakalanan ve hapisanelerde yatan veya serbest kalmış teröristler üzerinde yapılan incelemelerde şu verilere ulaşılmıştır:⁵⁵

- 1) Haklarını elde etmek için başka bir yöntem kalmaması,
- 2) Sonuca kestirmeden ulaşma isteği,
- 3) Sosyal, ekonomik çevrelerinde karşılaştıkları çeşitli sorunları siyasi söylemlere dönüştürme ve karşılaştıkları sorunlara çözüm arama yöntemlerinde diğer insanlardan ayrılmalardır.

Bir terör faaliyetinin yapılmasından önce yapılan hazırlık aşaması dikkate alındığında bu eylemi düşünen, planlayan ve uygulayan kişilerin toplumdan uzak, nereden geldiği belli olmayan ve canı ruh yapısına sahip kişiler olduklarını iddia etmek, onları küçümsendiğini göstermektedir.⁵⁶ Çünkü, yapılan eylemde eylemin tarzı ve nihai olan kitleye verilecek mesajın doğru bir şekilde aktarılması usta bir maharet gerektirmektedir.⁵⁷

Konuyu ele alan Göka, “...*Bununla birlikte bugüne kadar yapılan çalışmalar, terör psikolojisi konusunda iki noktaya açıklık getirmiştir. Bunlardan birincisi, teröristin zihnen bilinen ruhsal hastalık kategorileri içine sıkıştırılmaya çalışılarak incelenmesinin uygun olmadığıdır. Böyle bir bakış, önyargılarla doludur ve propaganda dışında bir faydası yoktur, hatta hatalı verilerle harekete yol açacağı için son tahlilde terörle mücadeleyi zaafa düşürür. Terör olayları, ruhsal rahatsızlığı olanların asla planlayamayacağı kadar karmaşık bir zihinsel işleyiş ve organizasyon yeteneği gerektirir. Kaldı ki bu güne kadar*

⁵⁵ Bal, 2006 (b), s.43.

⁵⁶ Konuyu ele alan Caşın, Richard Pearlstein Siyasi Teröristlerin Zekası kitabında yer alan “İnsanlar bir eylemi anlamadıklarında, onu çılgınlık olarak nitelendirirler. Fakat gerçekte, teröristler farklı güduları, gündemleri ve düşünceleri olan kompleks kişilerdir” cümleleri yorumlayarak; teröristlerin toplumun içinden ve kendilerince haklı davaları olan insanlar olduklarını vurgulamıştır. Caşın, a.g.e, s.305.

⁵⁷ “Büyük ölçüde, siyasi bir amaç taşıyan ve kitleleri yıldırma taktiği ile şiddet araçlarını kullanan ya da kullanma tehdidinde bulunan terörizm, geleceğe yönelik amaçlar taşıdığından, kesinlikle örgütlü, sistemli, planlı ve hesaplı eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu durum ise, terörizmin ‘fakir ve cahil’lerin bir aracı olarak tanımlanamayacağını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla terörizm, gayet örgütlü olmayı gerektiren ve ‘gizli oyuncular, ajanlar ya da alt ulus grupları tarafından sivil hedeflere karşı siyasi motivasyonla ve önceden tasarlanarak uyguladıkları şiddet’ olarak tanımlanabilmektedir. Terörizm, oldukça profesyonel bir alana işaret etmektedir. Bununla birlikte, terörizmin örgütlü eylem olarak adlandırılması durumunda da önemli tanım uyumsuzlukları bulunmaktadır. “ Bkz.: Dedeoğlu, a.g.e., s.9-10.

yapılan ampirik çalışmalar, teröristlerin tamamına mal edilebilecek bir ruhsal rahatsızlıktan söz edilemeyeceğini açıkça göstermektedir.” diyerek,⁵⁸ terörizmin bir unsuru olan teröristin basit bir cani veya ruh hastası olmadığını belirtmiştir.

Eylemin kaynağı ve düşünsel platformunu oluşturan terörizmin nedenleri farklı şekillerde ortaya konulmaya çalışılsa da, ortak görüş bu etmenlerin dört ana başlık altında olduğuna yöneliktir.

1.3.1. Ekonomik Nedenler

İnsanlar, yaşamaları için gerekli olan temel gereksinimleri sağlayacak şartları sağlayamamaları maddi yönden etkilediği gibi manevi yönden de etkilemektedir. Bu etki insanları bazen istemedikleri yasadışı faaliyetlere girmelerine neden olmaktadır. Morali bozulan ve dünyanın daha adaletsiz olduğunu düşünen kitleler, terör odaklarının propaganda etki alanına girmekte ve terör olaylarına karışmaktadırlar. Bu olaylara birde, gelir dağılımında yaşanan adaletsizlikler⁵⁹ ve yolsuzluk gibi toplumu derinden etkileyen faktörler eklendiği zaman; terörü bir çözüm yolu olarak gören kitlelerde, bir artış görülmektedir. Konuyu dile getiren Büyükanıt, “*Bugün, dünyada 500 milyarderin mal varlığının toplam değeri dünya nüfusunun yarısının mal varlıkları toplamına eşit durumdadır. Ayrıca, Dünya Bankasının verilerine göre; 1,1 milyar insan mutlak açlık sınırının altında yaşamlarını sürdürmektedir ki bu açlık sınırı günde 1 dolar ya da daha az kazananlar olarak belirlenmiştir. Bu durum, terör örgütleri tarafından istismar edilmekte ve terörü bir istihdam alanı hâline getirmektedir.*”⁶⁰ diyerek; gelir dağılımındaki adaletsizliğin insanların terörizme yönelmelerine yol açtığını belirtmiştir.

Gelir dağılımındaki adaletsizliği ile sosyal şiddet veya anti-sosyal davranışlar arasındaki ilişkiyi göstermek maksadıyla; dünya çapında 49 toplum üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:⁶¹

⁵⁸ Çitlioğlu, 2005, s.231-232.

⁵⁹ Dünya gayri safi yurtiçi gelirler toplamının %86’sı insanlığın en zengin %20’lik kısmı tarafından tüketilmektedir. İnsanlığın en yoksul kesimi %1’ini alırken, arada kalan %60’lık kesimin payı dünya servetinin %13’ünden ibarettir. Caşın, a.g.e, s.285.

⁶⁰ Mehmet Yaşar Büyükanıt, “Açış Konuşması”, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği II (Ankara 10-11 Mart 2008)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, s.5.

⁶¹ Orhan Türkdöğün, **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul: Timaş Yayınları, 1996, s.346.

1) Ferdi gelirlerin milli dağılımdaki eşitsizlik ne kadar büyükse, siyasi şiddetin seviyesi de o kadar büyüktür. Bu varsayım, Aristoteles'in: " *İhtilallerin evrensel ve temel sebepleri eşitsizliktir. Aşağıdakiler eşit olmak için başkaldırırlar ve üstün olanlara eşit olurlar*" tezini hatırlatmaktadır.

2) Gelir eşitsizliğinin orta noktasından itibaren her iki istikamette milli sapma ne kadar büyükse, siyasi şiddetin seviyesi de o kadar büyüktür.

3) Siyasi sistemde yeni fırsatlar ve açılımlar, siyasi hareketlilik ve sosyal katılımı artırır. Siyasileşmiş iktisadi çıkarlar ve anlaşmazlıklar; gerginlik, çatışma ve şiddetle neticelenen gruplar arası anti sosyal davranışlar, etnik kimlikler arası, diller arası, kastlar arası, cemaatler arası, kültür ve sınıflar arası gerginliklere biçim verirler.

1.3.2. Sosyo-Kültürel Nedenler

Milletlerin oluşumunda temel öğeler olarak karşımıza çıkan; ortak tarih şuuru, örf ve adetler, dil ve sanat ve edebiyat eserlerinde meydana gelen tahrifatlar, milleti oluşturan birey üzerinde büyük bunalımlara yol açmaktadır. Kendisini yaşadığı toplumdan soyutlayan bireyde baş gösteren kimlik bunalımı, kültürel erozyon, fertle birlikte zincirleme olarak tüm topluma yansiyacaktır. Toplum içerisinde kanserli bir doku gibi gelişen bu yapı, kendini topluma şiddet ve anarşi ortamı yayarak kabullendirmeye çalışacaktır.⁶²

Toplumda bireyin bir gruba aidiyetinin temelleri ailede atılmaktadır.⁶³ İlk eğitim kurumu olan ailede, ilerde toplumun bir üyesi olacak olan çocuklara yönelik verilen eğitimin başlangıcıdır. Bu eğitimde görülen eksikliklerin, ideolojik propaganda yoluyla terör odakları tarafından doldurulması bireyin şiddete yönelmesini kolaylaştırmaktadır. Çünkü, mensubu olduğunu düşünmediği veya toplum içerisinde benimsenen farklı düşünceleri taşıdığını düşündüğü insanlara karşı bireyin terör uygulaması daha kolay ve

⁶² Esas itibariyle şiddet ve anarşi taraftarları da özellikle kültür, dil, din ahlak, aile ile ilgili kavramlarda kargaşalık yayarak toplumu ve onu oluşturan fertleri neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeyecek bir duruma getirmek ve böylece kendi sundukları reçeteyi itirazsız kabul etmelerini sağlamak amacıyla güderler. Ahmet Kalender, "Organize Suçlar ve Terör", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün/Bugün/Yarın** Sayı:53(Haziran 2001), s.108.

⁶³ Batı Alman sosyal bilimcilerinin 227 sol, 23 sağ görüşlü terörist üzerinde yaptıkları araştırmaya göre:Çoğu parçalanmış aileden olmak üzere teröristlerin %25'i 14 yaşında anne babasından birisini veya her ikisini kaybetmiş,%79'u aile çevresi ile uyumsuzluk içindedir. Suat İlhan, **Terör: Neden Türkiye?**, İkinci Baskı, Ankara: ASAM Yayınları, 2002, s.50.

kendisince de daha anlamlıdır. Ayrıca toplumu oluşturan bireye yönelik eğitimin yetersiz oluşu, bilgiye aç dimağların propaganda ile şekillenmesine ve topluma zararlı kanserli yapıların oluşmasına yol açmaktadır.⁶⁴

Toplumlar canlı birer varlık gibidirler. Her bir toplumun temel öğeleri, tarihi ve mensubu olmaktan gurur duydukları insanları vardır. Zaman içerisinde bilim ve teknolojide meydana gelen değişiklikler, toplum üzerinde değişimi tetiklemektedir. Değişim yararlı olduğu gibi doğru algılanıp, toplum refah ve huzurunu arttıracak şekilde yorumlanmazsa toplum içerisinde kamplaşmalara, şiddet olaylarına ve hatta toplumun bir arada durmasını sağlayan iradenin yok olmasına yol açmaktadır. Konuyu ele alan Kongar, *"Yani diyelim ki, bir toplumun Endüstri Devrimini yaşamayı nasıl onun zorunlu olarak demokrasiye değil de, Almanya'da ve İtalya'da görüldüğü gibi ırkçı ya da Rusya'da ve Çin'de görüldüğü gibi sınıfsal diktatörlüklere dönüşmesine yol açıyorsa, aynı biçimde İletişim-Bilişim Devrimi de zorunlu olarak temel hak ve özgürlüklerin gelişmesine değil, tam tersine bunların denetlenmesine yol açan etkiler de yapabilir."* diyerek gelişimin toplumlar üzerinde yarattığı sonuçları gözler önüne sermektedir.⁶⁵

1.3.3. Psikolojik Nedenler

İnsan doğası gereği, maddi ihtiyaçlara gereksinim duyduğu gibi, manevi ihtiyaçlara da gereksinim duymaktadır. Sosyal bir yaratık olan insan, yaşadığı toplum içerisinde saygı görmek, imrenilmek ve sevilme istemektedir. Bu ihtiyaçlarda görülen eksiklikler, insan üzerinde psikolojik baskı yaratmaktadır. Baskı insanın psikolojik durumuna, eğitim seviyesine, bulunduğu ortama ve inandığı değer yargılarına göre insanda stres ve strese bağlı gerilimleri tetiklemektedir.

Kendilerinde var olduğunu anladıkları bu eksiklikleri gidermek için bazı insanlar kolay yol olan şiddete başvurmaktadır.⁶⁶ Bu sayede bir gruba ait olduğunu düşünen kişi aidiyetini ve taraftar kitlesini arttırmak için giriştiği terör eylemlerinden zevk alır hale gelmektedir. İnsanların hayatlarını sonlandırabilme kudretine sahip olduğunu düşünmesi;

⁶⁴ Eğitim ne kadar yeterli ve ne kadar olumlu olursa, fertler o kadar mükemmel ve faydalı; ne kadar yetersiz ve olumsuz ise o kadar ilkel ve zararlı olur. Caşın, a.g.e, s.289.

⁶⁵ Kongar, 2003, s.39.

⁶⁶ Saldırganlık hemen her zaman tatminsizliğin ve hüsrânın bir sonucudur. Bkz.: Pulat Y. Tacar, **Terör ve Demokrasi**, Birinci Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi, Kasım 1999, s.50.

onun sahip olmadığını bildiği, kendisinde eksiklik olarak gördüğü yeteneklerini gizlemesini sağlamaktadır. Ölümü, tutsaklığı ve işkenceyi serdengeçtilere özgü bir umursamazlıkla göze alan terörist, bir yandan kendi varlığını bu kıldan ince köprü üzerinde daha kesinlikle hissederken, öte yandan yaşama ve ölüme hükmedebilmenin verdiği tanrısal bir kudret taşımanın hazzını sürmektedir. Teröriste, yani, dehşetin efendisine, gücünü sağlayan ne idealleridir, ne de mevcut durumdan şikâyeti. Kendi başı üzerinde dolaşırken, bihaber kurbanlarına saçma yetkisini elinde tuttuğu ölümün ya da ölüm korkusunun onun için taşıdığı cazibe aradığı bireysel iktidarı, ideallerinin gölgesinde sunmaktadır.⁶⁷

1.3.4. Siyasi Nedenler

Bir ülkede bulunan hakim siyasi otorite ile sorunlar yaşayan insanların varlığı, tarihin hiçbir döneminde sıfırlanamamıştır. Muhalif olarak tabir edilen bu insanların, taleplerini siyasi arenada istedikleri şekilde karşılanmaması gerçeği; adı geçen bu insanların taleplerini şiddet yoluyla gerçekleştirme eğilimlerini tetiklemektedir. Ayrıca iktidarı ele geçirme mücadelesi bu çatışma ortamını körüklemektedir. Çünkü iktidar gücünü alan grup, demokrasinin bir nimeti olan yönetme hakkını, iktidar olanaklarıyla taleplerini tüm topluma kabul ettirmeyi arzulamaktadır. Özellikle, demokratik toplumlarda insanların taleplerini demokratik yollarla gerçekleştirmek yerine, şiddete yoluyla gerçekleştirme arzuları terörizm olgusunu modern toplumların gündemine getirmiştir. Wilkinson'un siyasi nedenlerle terörizmi benimseyen insanları şu şekilde tanımlamaktadır:⁶⁸ *“İdeolojik renkleri ne olursa olsun, demokratik toplumlardaki teröristler, hüküm süren yönetime karşı olan, liberal demokratik değerler yüzünden yabancılaşmış ve çaresiz insanlardır.”*

Terörizmin oluşmasına neden olan diğer siyasi nedenler ise; siyasi istikrarsızlık, siyasi katılımın yaygınlaştırılmaması ve bireylerin bilinçlendirilememesi, sorunlara siyasi açıdan yaklaşımın farklılığının oluşturduğu uzaklaşma ve uzlaşmazlık nedeniyle aradaki boşluğun giderek artması, siyasi amaç ve çıkarlara yersiz şekilde verilen aşırı önem ve

⁶⁷ Galip İsen, “Terörizm ”İzm” Çıkınca Geriye Kalanlar Üzerine”, **Avrasya Dosyası Dergisi**, Ortadoğu ve Terör Özel Sayısı, Cilt:3 Sayı:2(Yaz 1996), s.97.

⁶⁸ Paul Wilkinson, “Terörizmin Kökleri” çev.: Talip Kabadayı, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz.:Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002, s. 177.

öncelik, siyasi kutuplaşmanın sürekli artan bir hızda devam etmesi, siyasi davranış bozuklukları, fanatizm derecesinde siyasi parti taraftarlığı ve siyasi kayırmacılık (siyasetin, iş bulma, terfi, tayin gibi şahsi taleplerini yerine getiren bir konumuna gelmesi), siyasi gücün şahsi çıkarlar için kullanılması, kabul edilebilir sınırlar dışında şüphecilik, siyasi tansiyonu sürekli yüksek tutarak bundan siyasi çıkar beklemek alışkanlığı, siyasi partiler arası ilişkilerde gözlenen sürtüşmeler ve gerilimi artırıcı tutum, iktidar ve muhalefetin sürekli birbirlerini suçlaması, hükümete yönelik halk desteğinin azalması, siyaset ve siyasetçiden beklenenle siyaset ve siyasetçilerin verebildikleri arasında çelişki ve farklılıkların olması dolayısıyla halkın siyasetçilere güvenmemesi şeklinde belirtilmektedir.⁶⁹

1.4. Terörizmin Amaçları

Terörizmin amaçları terör örgütünün yapısına göre değişmesine rağmen, temel amaç kitleleri terör örgütünün amaçladığı yöne itmek ve mevcut siyasi otoriteden uzaklaştırmaktır.⁷⁰ Çünkü bu gerçekleşmediği takdirde güvenlik güçlerine karşı üstünlük sağlansa bile halkın istemi olmadan terör örgütünün istediği yönde bir siyasi gelişim sağlanamaz. Terörizmin bir asayiş sorunu olduğunu vurgulayan Ergil, “*terörizmin asgari hedefinin, siyasi iktidarı (yönetimi) etkilemek ve yönlendirmek; azami hedefinin ise, geniş kitleler üzerinde psikolojik baskı(korku) oluşturarak rejimi etkilemek ya da değiştirmek*” olarak belirtmiştir.⁷¹

Teröristin amacı, mensubu olduğu toplumun devletin otoritesinden ziyade teröristten korkmasını sağlamak maksadıyla, düşmanı korkutmadan önce kendi toplumunu korkutmaktır. Terörist, mensubu olduğu toplumu bir bütün olarak tehlikeye atmayı ve sıkıntıları anlaşma ve uzlaşma yoluyla çözmeyi, imkânsız olmasa bile, zor bir duruma

⁶⁹ Urhal, a.g.e., s.411.

⁷⁰ Yerel anlamda anarşi ve terörün iki amacı vardır:

1. Devamlı tedhiş, cinayet, korku ve sabotajlar ile toplumu “korku hipnozu” denen duruma sokmak.
2. Özellikle kültür, dil, inanç, ahlak, aile ile ilgili kavramalarda kargaşa yaratarak, toplumu ve onu teşkil eden fertleri neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeyecek bir duruma getirmek; böylece kendi sundukları reçetenin itirazsız kabulünü sağlamak.

Ayhan Songar, “Genel Olarak Terör ve Türkiye’deki Olaylarının Psikiyatrik Değerlendirilmesi”, **Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı**, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 1984, s.143’den nakleden: Aydın, 2006, s.39.

⁷¹ Doğu Ergil, **Kürt Raporu Güvenlik Politikalarından Kimlik Siyasetine**, Birinci Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, Mayıs 2009, s.152.

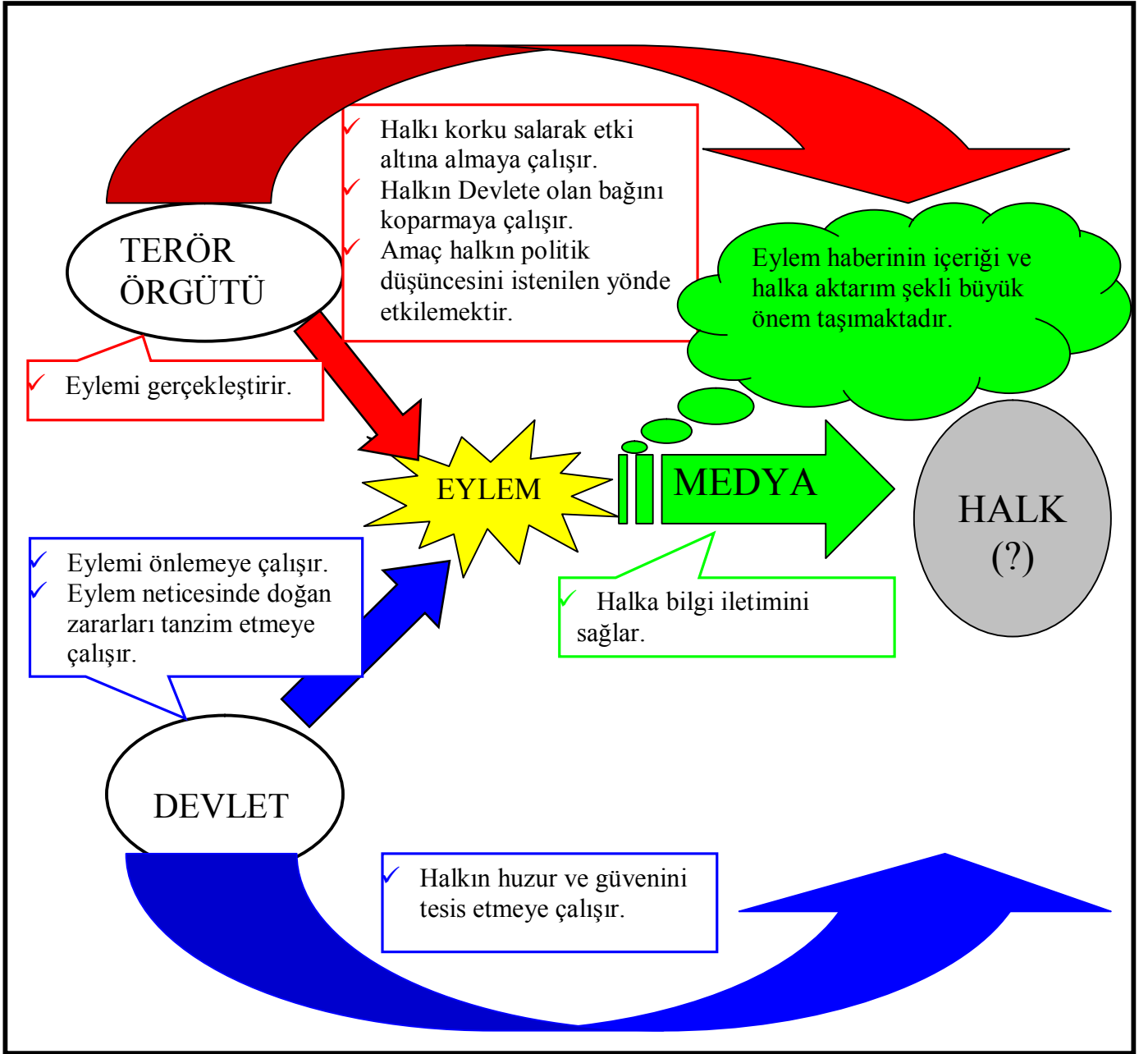
getirmeyi amaçlar. Eğer oy kullanan kişinin temel kaygısı tehdidi kendisinden, ailesinden ve arkadaşlarından başka bir yöne çevirmek olursa, terörizmden etkilenen toplumun tercihlerini demokratik araçlar sayesinde tespit etmek, imkânsız olmasa bile, zor bir hale gelir. Bu koşullarda, seçim sonucu oy kullanan kişinin en çok kimi beğendiğini değil, en çok kimden korktuğunu gösterir.⁷²

Terör örgütü halkı istediği yönde etkilemek ve devletin arkasındaki temel güç olan halk desteğini ister. Halk desteğini kaybeden bir devlet terörizme karşı verdiği mücadelede başarısız olacaktır. Çünkü devlet verdiği kayıplarla güç kaybederken, terör örgütü ise güç kazanacaktır. Bu süreçte kuvvet çarpanı olan olgu medyadır. Medya, terörizm konusunda yeterli bilgi donanımına sahip değilse, terör örgütünün nicelik bakımından küçük bir değere sahip olan eylemi, nitelik bakımından devasa sorunlara yol açabilmektedir.⁷³ Bu yüzden, terörizmle mücadele eden birimlerle medya arasında çok iyi koordine kurulmalıdır. Çünkü halka giden her haberin yaratacağı sonuçlar iyi analiz edilerek, terörle mücadeleyi olumsuz etkileyecek sonuçlardan kaçınılmalıdır. Bu şu anlamı doğurmamalıdır: Medya etki altına alınarak, terörle mücadelede görev alan birimlerin hatalı davranışları örtbas edilmelidir. Terör örgütünün gerçekleştirdiği bir eylemin kendisi açısından değeri bir ise, terörle mücadele eden birimlerin yaptığı yanlış hareketlerinin terör örgütüne sağladığı kazanç onlardadır. Çünkü terör kanunsuzluğun simgesidir ve uyguladığı şiddet yasadışıdır; terörle mücadele eden birimler ise hukukun teminatıdırlar ve uyguladıkları şiddet meşrudur. Bu yüzden terörizmle mücadele etmek çok zor ve karmaşık bir iştir.

⁷² Andrew Mango, “Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği (Özel Bildiri)”, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği II Sempozyumu (23-24 Mart 2006)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, s.14.

⁷³ “Siyasi saikle harekete geçen fail şiddet içeren bir hareket yapar. Burada şiddet amacı temin etmek üzere neticeye ulaşmak için kullanılan bir araçtır. Şiddeti içeren bu hareket; terörist lehine büyük bir avantaj yaratarak önceden belirlenmesi mümkün olmayan, çoğu zaman mevcut siyasi mücadele ile hiçbir ilgisi de bulunmayan ve fakat kamuoyu nezdinde önem taşıyan bir hedefe yönelir. Hareket örneğin diplomatların öldürülmesi gibi bir netice doğurur. Fail bu neticenin ötesinde bir yarar elde etmek ister; maksat kitleleri etkilemektir. Bir başka deyişle etki için şiddet kullanılmakta ve propaganda yapılmaktadır. Terörizmi vurgulayan en önemli husus da işte bu noktada ortaya çıkar. Şiddet içeren hareketin doğurduğu diplomatların öldürülmesi ile örneklenen netice, kitleyi etkilemek bakımından ortaya çıkan sonuçla karşılaştırıldığında çok küçük kalır; elde edilen sonuç ise olağanüstü büyüktür. Yani fiile oranla yaratılan etki olağanüstü büyüktür. “ Bkz.: Başeren, a.g.e., s.9

Şekil-4: Terörizmin Amacı

1.5. Terörizmin Türleri

Terör ve terörizm kavramları üzerinde ortak bir anlayışa varılamadığı gibi, terörizm türleri üzerinde de ortak bir anlayışa varılamamıştır. Konuyu ele alan yazarlar, yaptıkları tanımlardan ve yaşadıkları ortamın ihtiyaçlarına göre terörizm türleri oluşturmuşlardır. Bu

yüzden çok sayıda tanım oluştuğu gibi, çok sayıda da tür/çeşit gündeme gelmiştir.⁷⁴ Bunun en temel nedeni terörizmin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra en fazla tercih edilen şiddet yöntemlerinden birisi olmasıdır. Uygulanış biçiminden amaçlarına, gerçekleştiği coğrafi bölgeden doğurduğu sonuçlara, gerçekleştirenlerin tabiyetinden inandıkları ideolojiye, lojistik ve manevi destek alıp almamalarında hedeflenen yapı veya kitleye kadar bir çok terörizm türü ortaya çıkabilmektedir.

Konumuz itibariyle, Türkiye'nin mücadele ettiği terör örgütleri dikkate alındığında; iki adet türün hem kapsam itibariyle, hemde bütünlük açısından önem kazandığı görülmektedir. Bu türler:

- 1) Ulusal Terörizm
- 2) Uluslararası Terörizm olarak değerlendirilmektedir.

1.5.1. Ulusal Terörizm

Ulusal terörizm bir devletin milli hudutları içerisinde cereyan eden ve dış kaynaklı hiçbir terörist örgüt veya örgütlerce işbirliği yapmadan gerçekleştirilen başka bir devletin veya şahsın menfaatini veya zararını amaçlayan tedhiş hareketleri olarak tanımlanmaktadır.⁷⁵ Tanımdan da anlaşılacağı üzere bu terörizm tarihsel süreç içerisinde pek nadir görülmektedir. Çünkü devlet terörü⁷⁶ hariç terörizm güçsüzlerin başvurduğu bir

⁷⁴ Paul Wilkinson, terörizmin türleri olarak: siyasî terörizmi ihtilalci, yarı ihtilalci ve bastırıcı terörizm olarak üçe ayırmıştır. İhtilalci terörizm mevcut siyasî sistemi kökten değiştirmeyi hedefler. Yarı ihtilalci terörizm, mevcut siyasî sistemde bazı değişiklikler yapmakla ya da hükümetlerin politikalarını etkilemekle yetinebilir. Bastırıcı terörizm ise, kurulu otoritenin ayaklananlara karşı uyguladığı terörizm türüdür. Thomas Parry Thornton ise, terörizmi ayaklanmacı terörizm ve bastırıcı terörizm olarak ikiye ayırmıştır. Bu tipolojideki bastırıcı terörizmle Wilkonson'daki bastırıcı terörizm birbirine denk gelmektedir. Ayaklanmacı terörizm ise, kurulu düzeni yıkmak ve iktidarı ele geçirmeyi amaçlayanların düzene karşı uyguladığı terörizmdir. Topal, a.g.e., s.51-52. Doğu Ergil terörü yukarıdan terör ve aşağıdan terör olarak iki açıdan değerlendirmiştir. Yukarıdan terörizm, Devletin yani iktidar sahiplerinin uyguladıkları terörizmdir. Aşağıdan terörizm ise Yönetilenlerin içinde buldukları koşullara, o koşulları yaratan sisteme/rejime, daha somut olarak egemen güçlere yöneltilen şiddet hareketleridir. Doğu Ergil, **Türkiye'de Terör ve Şiddet**, Ankara: Turhan Kitabevi, 1980, s.26-35.

⁷⁵ Caşm, a.g.e., s. 593.

⁷⁶ "Bir devletin kendi ülke sınırları içinde kendi vatandaşlarına kararlı uyguladığı sistematik şiddet eylemlerinden oluşmaktadır. Devlet terörizmi ile devlet sponsorlu terörizmden ayırt etmek gerekir. Devlet sponsorlu terörizmde terörist eylemlerin faili bir devletin açık veya örtülü desteği ile hareket ederken devlet dışı aktördür. Devlet terörizminde ise devlet aktörleri tarafından Uluslararası İnsani Hukuk ve İnsan Hakları Hukukunun ihlali içinde gerçekleştirilen, kapsamlı, yaygın ve sistematik şiddet kullanmasıdır." Bkz.: Fatma Taşdemir, a.g.e., s.35.

yöntem olmaktadır. Finansal, lojistik, eğitim ve ideolojik desteğe muhtaç olan hareketin bunları tek başına karşılaması pek mümkün değildir.

Ulusal terörizmin kaynağı, muhatabı, geçtiği mintika yerel olduğu için devlet terörü bir adi suç gibi algılanmaktadır. Ulusal terörizmin bu yönünü vurgulayan Topal, *“Devletin ülkesi içinde gerçekleşen ve uluslararası bir nitelik taşımayan ulusal terörizm, devletin hukukî düzenini hedef almaktadır. Dolayısıyla devletin yargı yetkisi içinde yer alan cezai nitelikte bir eylemdir. Terörist eylemi gerçekleştiren birey veya gruplarda adi suçlu statüsündedirler. Bu tür terörizmi önlemek ve sorumlularını cezalandırmak her devletin kendi iç meselesi olup, devletler evrensel hukuk kurallarına bağlı kalarak diğer organize suçlar gibi terörizmle mücadele etme hakkına sahiptir.”* teröre karşı devletlerin mücadelesinin, bir iç hukuk meselesi olarak telakki edilmesi gerektiğini belirtmektedir.⁷⁷

Küreselleşen bir dünyanın sonucu terör örgütleri oluşan karmaşık ortamın etkisiyle, terör örgütleri büyük çoğunlukla uluslararası terörizm zemininde varlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Bu durum teröre maruz kalan devletlerin, mücadele yeteneklerini büyük oranda kısıtlamakta ve terörizme karşı verilen mücadelenin uluslararası bir niteliğe sahip olmasını gerektirmektedir.

1.5.2. Uluslararası Terörizm

Terörizm, tarihi süreç içerisinde yaşanan bilimsel ilerlemeler ve bu ilerlemelerin toplum içerisinde yarattığı etkiler neticesinde uluslararası bir görünüm kazanmıştır.⁷⁸ İletişimde meydana gelen devasa gelişmeler, savaşların sivil halk kitlelerine doğru kayması⁷⁹ ve dünya savaşlarında meydana gelen yıkımlardan kaçınma isteği uluslararası

⁷⁷ Ahmet Hamdi Topal, “Uluslararası Terörizm ve Uluslararası Ceza Mahkemesi”, **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt: 1, No: 3, 2005,(b), s.77.

⁷⁸ “Tarım dönemi insanlığın birinci devrim aşamasıydı. Bu aşamanın egemen ideolojisi, savaşı ve terörü de besleyen tek tanrılı dinlerdi. Endüstri devrimi ikinci aşamaydı. Bu aşamanın egemen ideolojisi ise, yine savaşa ve teröre de kaynaklık eden milliyetçilikti. Şu anda dünya üçüncü bir devrim yaşıyor: İletişim-Bilişim Devriminin getirdiği Küreselleşme. Bu aşamanın egemen ideolojisi, insan haklarına dayalı demokrasi olarak görünüyor. Ne yazık ki bu yeni dünyada, insan haklarına dayalı demokrasiden önce terör küreselleşti. Teknoloji ne denli hızlı ve nitelik değiştirerek gelişirse gelişsin, insan yine aynı insan: Sevgi ve dayanışmanın yanında, kin ve nefret daima varlığını sürdürüyor.” Bkz.: Kongar, 2003, s.97

⁷⁹ “Yüzyılın ilk yarısında yaşanan iki dünya savaşı, savaşa giren ülkelerin bütün nüfuslarını kapsıyordu; dolayısıyla, bu savaşlarda çekilen ıstırapları hem savaştan güçler hem de savaştan-olmayan kesimler paylaşmışlardı. Ancak yüzyılın akışı içerisinde savaşın yükü giderek silahlı güçlerden sivillere doğru kaymaya başladı; hem de zaman geçtikçe daha fazla sayıda askeri harekâtların ya da askeri-politik

terörizmi tetiklemiştir. Nükleer silahların yıkım gücü karşısında, savaş dışında farklı bir yöntem arayan devletler; terörizmi düşmanı bertaraf edecek veya boyun eğdirecek bir silah olarak kullanmaya başlamalarıyla süreç hızlanmıştır.

Üzerinde henüz bir uzlaşma sağlanamamış olmasına rağmen; uluslararası terörizm; birden fazla ülkenin topraklarını veya insanlarını hedef alan, uluslararası alanda organize bir yapılanma ve etkili eylem yapabilme yeteneğine sahip olan, belirgin uluslararası sonuçlar doğuran, ulusal bir sisteme ülke dışından yöneltilen bir şiddet veya şiddet yüklü tehdit eylemi⁸⁰ olarak tanımlanmaktadır.

Bir elemin uluslararası terörizm sayılabilmesi için aşağıda belirtilen etmenleri taşıması gerekmektedir:

- 1) Belirli bir ülkenin vatandaşlarına karşı girişilmesi,
- 2) Siyasi bir amaç taşıması,
- 3) Belirli bir devletin ya da hükümetin amaçlarına hizmet ya da karlı devlete zarar amacı taşımalıdır.⁸¹

1970'li yılların siyasi ve politik gelişmeleri neticesinde ortaya çıkan uluslar ötesi⁸² terörizmle uluslar arası terörizm arasında farklar bulunmaktadır. Uluslarötesi terörizm, herhangi bir şekilde devletin müdahalesi olmaksızın, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen terörist eylemleri ifade ederken; uluslararası terörizm, devletin desteği, sponsorluğu veya kontrolü altında, bireyler veya gruplar tarafından gerçekleştirilen terörist eylemleri ifade etmek için kullanılmıştır.⁸³ Bu noktadan da anlaşılacağı gibi devletin eylemlere dolaylı veya dolaysız olarak müdahil olması terörizmin şeklini değiştirmektedir. Varlığının temel kaynağını teşkil eden hukukun tek uygulayıcısı olan devletlerin, hukuk

operasyonların hedefi oluyorlardı. Birinci Dünya Savaşında ölenlerin %5'i sivil iken, İkinci Dünya Savaşı'nda hayatlarını kaybeden sivillerin sayısı bütün savaş kayıpları içerisinde yüzde 66'a çıkmıştır. Bu gün içinse, savaşlardan etkilenen insanların yüzde 80-90'ının siviller olduğu, genel kabul gören bir varsayımdır." Bkz.: Hobsbawm, a.g.e., s.4-5

⁸⁰ Topal, 2005 (b), s.77-78.

⁸¹ Çaşın, a.g.e. , s. 182.

⁸² Bu ayırmadan farklı olarak, uluslararası terörizm kavramını bazı akademisyenler devlet destekli ve devlet destekli olmayan diye ikiye ayırmaktadır. Burada adı geçen uluslar ötesi terörizm kavramı devlet destekli olmayan uluslararası terörizm kavramı yerine kullanılmıştır.

⁸³ Taşdemir, a.g.e. , s.36

dışı terör hareketleri ile ilişkide olması insanlığın geleceği için büyük bir sorun yaratmaktadır.

Uluslararası terörizm, iki kutuplu dünya düzeninde kutupların birbirine karşı kullandığı bir silahtan devletlerin hasım devlet olarak nitelendikleri devlete karşı maşamisali yürüttükleri bir savaş halini almıştır. Literatürde düşük yoğunluklu çatışma (DYÇ) olarak da geçen bu mücadele türü şu şekilde tanımlanmaktadır: Siyasi, askeri, sosyal, ekonomik, psikolojik vb. hedeflerin elde edilmesine yönelik, genelde önceden planlanmış, diplomatik, ekonomik veya psikolojik baskıdan, terörizm yoluyla şiddet ortamına tırmandırarak ayaklanma ve iç savaşa kadar çeşitlere ve aşamalara ayrılabilen sınırlı bir siyasi askeri mücadele sürecidir. DYÇ , örtülü bir savaş, dolaylı bir saldıdır. DYÇ, yıkıcı faaliyetler (taban oluşturma, örgütlenme ve silahlanma) ile başlamakta zamanında gerekli önlemler alınmadığı takdirde, ayaklanma ve iç savaş derecelerine tırmanabilmektedir.⁸⁴

Terörizme verilen destek; eğitim, lojistik malzeme ve silah temini olduğu gibi bir ülke için terör örgütü olarak nitelendirilen grupların faaliyetlerine göz yumma gibi olabilmektedir.⁸⁵ Desteğin varlığı küçük görünse bile sonuçları büyük olabilmektedir.

Ayrıca terörizmin uluslararası bir görünüm kazanmasının bir diğer nedeni ise terör örgütlerinin yürüttüğü kirlilişlerden⁸⁶ devletlerin sağladığı kazançtır. Ülkesinde terör örgütünün varlığına göz yuman veya destekleyen bu devletler; örgüt sayesinde hem örgütün hedef aldığı ülkeyi baskı altına alırken veya örgütün eylemlerinden zarar gören ülkeye silah satarken, bir yandan da kazancı yüksek olan kirlilişlerden elde ettikleri parayı ülke ekonomisine katılmaktadır.⁸⁷ *“Bugün dünya üzerinde, sayısı 700 milyon olduğu tahmin edilen hafif silahların sadece % 40’ı meşru güvenlik güçlerinin elinde bulunmaktadır. Bu silahlara, yerden havaya, omuzdan atılan küçük çaplı füzeler gibi silah sistemleri de dâhildir.”*

⁸⁴ Askeri Adalet Dergisi, Eylül 1997, Yılı:25, s.100’den nakleden: Nihat Ali Özcan, **PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi**, Ankara: ASAM Yayınları, s.99.

⁸⁵ Bu konuda en muzdarip ülkelerden birisi Türkiye’dir. Müttefik olarak addedip, ortak tatbikatlar yaptığı NATO ülkelerinin Türkiye’nin terör örgütü olarak bildirdiği örgütlere karşı “müsamahalı” davranmaları manidardır.

⁸⁶ Bu kirlilişler uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, fuhuş ve yasadışı insan kaçakçılığı gibi devlet tarafından yapılamayan; fakat kazancı çok fazla olan yasadışı işlerdir.

⁸⁷ Bu yöntemi Avrupa ülkeleri çokça kullanmaktadırlar. PKK ve DHKP/C terör örgütlerinin Avrupa ülkelerinde barınak sağlamasının en önemli nedeni budur.

diyerek dünya hafif silah durumunu ortaya koyan Büykanıt, durumun vahametini gözler önüne sermiştir.⁸⁸

Tablo-1: Terör Örgütleri, Hami Devlet ve Teröre Maruz Kalan Ülke Arasındaki İlişkiler

<u>Hami Ülke</u>	<u>Terör Örgütü</u>	<u>Teröre Maruz Kalan Ülke</u>
Teröre maruz kalan ülkeye (TMKÜ) silah satarak ekonomisini geliştirir.	Hami ülkeden lojistik, barınma ve eğitim ihtiyaçlarını karşılar.	Ekonomisinde silahlanmaya büyük miktarda para ayırmak zorunda kalır.
TMKÜ'ye karşı terör örgütünü dış politikasında siyasi bir güç olarak kullanır.	Yaptığı kirli işlerden kazandığı paralarla silah alır.	Terör örgütünün yol açtığı zararlar yüzünden bütçesinde açıklar oluşur.
Terör örgütünün yaptığı kirli işlerin getirisini ülke ekonomisine katarken, terör örgütüne silah satarak silah sanayine pazar oluşturur.	Hamisi olan ülkede yaptığı gösterilerle TMKÜ'ye yönelik dış baskı oluşturmaya çalışır.	Eylemler yüzünden halkının devletine karşı güveni zedelenir.
Terör örgütü ülkesinde asayiş bozmadığı sürece faaliyetlerine göz yumar.	Hamisi olan ülkeyle ilişkiler bozulmadığı sürece şiddet uygulamaz.	Uluslararası dış baskıya maruz kalır.
TMKÜ, eğer hasım ülke ise hiçbir askerini tehlikeye atmadan hasım devletin güvenlik güçlerine büyük zararlar verir.	Hamisi olduğu ülkede yasadışı işlerini yürütür ve bu işlerden kazandığı paraları terör faaliyetlerinin finansmanı ve örgütü güçlendirmek için kullanır.	Ülke, enerjisinin istenilen yerde toplayamaz.

⁸⁸ Büykanıt, a.g.e., s.6.

1.6. Ulusal ve Uluslararası Hukukta Terörizm ve Terörizmle Mücadele

1.6.1. Ulusal Hukuk

Bir fiilin suç niteliği taşıması için, bu fiilin o devletin hukuk metinleri içinde suç olarak ayrıntılı şekilde tanımlanması gerekmektedir. Tanımı olmayan fiil suç sayılamayacağı gibi, onun vereceği zararlara karşı insanları korumak için gerekli tedbirleri almak ve o suçu işleyen kişileri cezalandırmak mümkün görülmemektedir. Bu yüzden terörizmin uluslararası bir tanımı şu ana kadar mevcut olmadığından, terörizm sorunuyla karşı karşıya kalan veya kalma tehdidini hisseden ülkeler sorunu iç hukuk vasıtasıyla çözmeye çalışmışlardır.

ABD'nin teröre bakış açısı, 11 Eylül öncesi ve sonrası olarak değişmektedir. 11 Eylül 2001'den önce, terör bir suç olarak değerlendirilirken,⁸⁹ 11 Eylül'den sonra bir savaş fiili olarak görülmüştür. Bu yüzden, suçla mücadelede kullanılan hukuksal araçların yerini proaktif terör önleme araç ve teknikleri almıştır.⁹⁰

ABD'de terörle mücadele eden devlet kurumları ve federal sistem nedeniyle her eyalet kendi kanunlarında farklı terör tanımları yapmaktadır.⁹¹ Tanımlarda yaşanan bu çeşitlilik, ABD'nin terör eylemleri konusunda takdir yetkisini sınırsızlaştırmıştır. Yani terör ve terörizm kavramları olaylara, durumlara ve zamana göre farklılıklar göstermektedir. ABD'nin takdir yetkisinde sınırsız bir genişliğe sahip olma düşüncesi, terörizmle mücadele stratejisinden milli çıkarları koruma stratejisine doğru kayma göstermektedir. Bir dış politika aracı olarak

⁸⁹ “Terör olayı, ABD ya da başka bir ülkenin ceza kanunlarına aykırı olarak şiddet içeren ya da insan yaşamını tehlikeye sokabilecek, herhangi bir şekilde sivil halkı korkutma ve zorlama, korkutma ve zorlama yoluyla hükümet politikalarına müdahale, adam kaçırarak ya da suikast yoluyla hükümet işleyişine müdahale niyetinde olan aksiyonları kapsar.” Bkz.: United States Code Congressional and Administrative News,98. Congres, Second Session,1984, Ekim 19, Cilt:2, Bölüm:3077,98 STAT 2707'den nakleden: Noam Chomsky vd., **Uluslararası Terörizm: Görüngü ve Gerçek, Terör Ne? Terörist Kim? (ABD Emperyalizmi ve Latin Amerika) Cilt:1**, Ankara: Ütopya Yayınları, Mart 2000, s.13-14.

⁹⁰ Kaya, a.g.e., s.15.

⁹¹ ABD Dışişleri Bakanlığı terörizmi “genellikle bir kitleyi etkilemek için ulus altı gruplar veya gizli devlet kurumları tarafından savaştan olmayan hedeflere karşı gerçekleştirilen önceden tasarlanmış, siyasi amaçlı şiddet” eylemi olarak tanımlamaktadır. ABD Savunma Bakanlığı terörizmi “...devrimci örgütler tarafından siyasi ya da ideolojik amaçlarla hükümetleri ya da toplulukları sindirmek veya baskı altında tutmak niyetiyle bireylere ya da bireylerin mallarına karşı hukuk dışı kuvvet kullanımı veya kullanma tehdidi veya şiddet kullanmak” olarak tanımlamaktadır. Adalet Bakanlığı ise, “...sivil toplumu korkutmak veya zorlamak, korku veya sindirme ya da adam kaçırma veya suikast yoluyla hükümetin davranışlarını etkilemek niyetiyle şiddet eyleminde bulunulması” olarak tanımlamaktadır. Taşdemir, a.g.e.,s.9.

kullanılan “terörizmle mücadele”, maksadını aşmakta ve uluslararası terörizmle mücadele politikalarının gelişmene engel olmaktadır. Konuyu ele alan Dağcı, “ABD yeni güvenlik yaklaşımı çerçevesinde millî menfaatleri için operasyon yapma sahasını sadece kendi ülkesiyle sınırlı görmemekte, dünyanın bütün bölgelerinde de bunu gerçekleştirmek istemektedir. Nitekim Afganistan ve Irak operasyonları bunun en somut göstergesidir.” diyerek ABD’nin yeni yaklaşımını eleştirmektedir.⁹²

İngiltere’nin terörizmle mücadeleye yönelik, birçok kanuni düzenlemeye sahiptir. Bu kanunlar; 1974 yılında çıkarılan ve İngiltere genelini için geçerli olan geçici Terörizmi Önleme Kanunu; 1989 yılında çıkarılan Terörizmin Önlenmesi Kanunu (Geçici Hükümler) ve Kuzey İrlanda’ya yönelik özel olarak hazırlanmış olan, Kuzey İrlanda Olağanüstü Hal Düzenlemesi’dir.⁹³ Çıkarılan bu kanunlar zaman içerisinde ihtiyaca göre geliştirilmiştir. Kuzey İrlanda’ya yönelik olarak hazırlanan İngiltere geneli için hazırlanmış olan terörle mücadele kanunlarında yer alan suçlara daha ağır ceza hükümleri içermekte ve terörle mücadeleye yönelik olarak güvenlik güçlerine daha fazla yetki vermektedir.

Bu kanunlardan, Terörle Önleme Kanunu’nun 1996 yılında yeniden düzenlemesi ile 20’nci maddesinde terörizmi şu şekilde tanımlamıştır: “Siyasi amaçla şiddet uygulanması ve halka yada halkın bir bölümüne korku salmak amacıyla herhangi bir şiddet uygulamasını içerir.”⁹⁴ Bu kanuna göre terörizmi diğer şiddet eylemlerinden ayıran nokta, bu şiddet kullanma türünün “kamuoyunun tamamını veya bir kesimini korku içerisinde bırakmak maksadıyla” işleniyor olmasıdır.⁹⁵ 19 Şubat 2001 tarihinde yürürlüğe giren yeni kanun, terör kavramını eski kanunlardaki tanımlamalara oranla çok daha geniş tutmuştur. Bu kanuna göre

⁹² Kenan Dağcı, “ABD’nin Yeni Güvenlik Yaklaşımı ve Terörizm”, *Avrasya Dosyası*, Cilt:12, Sayı:3, 2006, s.87.

⁹³ Süleyman Özeren, Süleyman Demirci, “İngiltere’nin Ayrılıkçı IRA ve Dine Karşı Terörle Mücadele Politikası”, *Uzakdoğu’dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele*, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 2009, s.212.

⁹⁴ Ünal Acar ve Ömer Urhal, *Devlet Güvenliği İstihbarat ve Terörizm*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2007, s.337.

⁹⁵ Kanunu değerlendiren Laçiner, kanunun sorunlarını şu şekilde belirtmiştir: “Böylesine geniş bir tanım görevlilerin yetkilerini genişletici bir etki yapıyor ve PKK gibi bir çok terör örgütünü kapsıyor, ancak kanunun en büyük handikabı İrlanda sorunu merkezli olarak hazırlanıp, bu çerçevede uygulanması olmuştur. Diğer bir deyişle İngiliz ‘terör’ dendiği zaman IRA’ı anlamaktadır, ya da terör olayının İngiltere’ye doğrudan bir zararı olup olmadığına bakmaktadır. Yani kriter, ‘uluslararası adalet’ olmaktan çok ‘ulusal çıkarlar’ ve ‘ulusal sorunlar’ haline dönüşmektedir. Örneğin kanun ile ilgili davaların neredeyse tamamı (%96’si) tek başına Kuzey İrlanda ile ilgilidir. Kanunun diğer bir özelliği de terörist saldırılarıyla doğrudan ilgilenmemesidir. Bombalama, saldırı gibi faaliyetler ceza hukukunun konusudur. Kanunun amacı bu tür suçluları cezalandırmaktan çok suç işlenmeden önce polisin ve diğer yetkililerin ellerini kuvvetlendirmektir.” Sedat Laçiner, *İngiltere, Terör Kuzey İrlanda Sorunu ve İnsan Hakları*, Ankara: ASAM Yayınları, Ankara Çalışmaları No:6, 2001, s.41-42.

terör:⁹⁶ "Siyasi, dini ya da ideolojik sonuçlara ulaşmak için hükümeti, toplumu ya da toplumun herhangi bir bölümünü belli bir yöne zorlamak amacıyla, kişilere ve mala karşı yapılan ciddi şiddet kullanımı, bir kişinin hayatını tehlikeye sokmak ya da şiddet kullanımı tehdidinde bulunulması, kamunun veya kamunun bir bölümünün sağlığını ya da güvenliğini tehlikeye sokması'dır". Yeni kanun ile terör eylemlerinin tanımı da genişlemiştir. Bu kanunun önceki terörle mücadele kanunlarından farkı, sadece Kuzey İrlanda Sorunu merkezli olmaktan çok, İngiltere'yi hedef alan dini kaynaklı terör örgütlerine karşı (özellikle El Kaide ve diğer İslam dinini istismar ederek terör eylemlerine meşruluk kazandırmaya çalışan gruplar) çıkarılmış olmasıdır. Ayrıca bu kanun öncekilerinin aksine geçici değil kalıcı olarak çıkarılmıştır.⁹⁷

1.6.2. Uluslararası Hukuk

Uluslararası hukuk bakımından konu incelendiğinde, BM ve diğer uluslararası örgütlerin bakış açılarında kavramın ayrı ayrı incelenmesinde mülhazara görülmektedir. Bunun nedeni BM'nin diğer uluslararası kuruluş ve örgütlere göre sahip olduğu konumdur.

1.6.2.1. Birleşmiş Milletler Kararlarında Terörizm

Terörizm kavramının tanımı konusunda çalışmalar uluslararası hukuk metinlerinde ilk olarak Milletler Cemiyeti (MC) çatısı altında 1937 tarihli Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Anlaşma çerçevesinde yapılmıştır.⁹⁸ Anlaşma sadece bir devlet tarafından onaylanmış, fakat yürürlüğe konmamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra MC'nin yerini alan BM, terörizmin uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturduğunu kabul etmiş ve terörizmle mücadeleye yönelik çeşitli çalışmalar yürütmüştür. Terörizme yönelik olarak BM çatısı altında günümüze kadar on üç sözleşme/protokol ve üç değişiklik protokolü olmak üzere on altı uluslararası hukuk metni oluşturulmuştur. Bu metinler şunlardır:

⁹⁶ Bkz.:Terrorism Act 2000, Part I, Introductory;Richard Norton-Taylor, 'New Terror Bill Casts Wider Net', The Guardian, 15 Kasım 1999'dan aktaran Sedat Laçiner, "Terörle Mücadelede Yasal Önlemler:İngiltere Örneği", **Terör Nedir ? Neden Terörist Olunur ?**, **Terörizm Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, Ankara: USAK Yayınları:12 Güvenlik Serisi :1, Nisan 2006, s.302.

⁹⁷ Süleyman Özeren, Süleyman Demirci, a.g.e., s.213-214.

⁹⁸ Bireylerin ya da bir bireyler grubunun ya da umumi halkın zihninde bir terör hali yaratmak için tasarlanmış ya da planlanmış, bir devlete karşı yöneltilen kriminal eylemler olarak tanımlanmıştır. Taşdemir, a.g.e., s.23.

- 1) Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Eylemlerle İlgili Sözleşme (1963)
- 2) Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi (1970)
- 3) Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi (1971)
- 4) Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet veren Havaalanlarında Kanunsuz Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi ile İlgili Protokol (1988)
- 5) Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (1973)
- 6) Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslar arası Sözleşme (1979)
- 7) Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme (1980)
- 8) Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşmede Yapılan Değişiklikler (2005)
- 9) Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi (1988)
- 10) Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesinin 2005 Tarihli Protokolü (2005)
- 11) Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolü (1988)
- 12) Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolünün 2005 Tarihli Protokolü (2005)
- 13) Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlemesi Hakkında Sözleşme (1991)
- 14) Terörist Bombaların Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1998)
- 15) Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslar arası Sözleşmesi (1999)
- 16) Nükleer Terörizm Eylemlerinin Önlenmesine İlişkin Uluslar arası Sözleşme (2005)

Genel olarak metinler incelendiğinde, işledikleri konular şu şekildedir:⁹⁹

- 1) Sivil havacılığın güvenliğine karşı suçlar,

⁹⁹ **Terörizmle Mücadeleye İlişkin Uluslararası Hukuk Metinleri Cilt:1**, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2008, s.6.

- 2) Terör eylemlerinin mağdur olan kişilerin statüsü dikkate alınarak işlenen suçlar,
- 3) Terör eylemlerinde kullanılan tehlikeli araçlar,
- 4) Deniz taşıtları ve sabit platformlara yönelik olarak işlenen suçlar,
- 5) Terörizmin finansmanı ile ilgili suçlar.

BM bünyesinde oluşturulan ve uluslararası hukuk çerçevesini oluşturan bu metinlerin, ortak özellikleri şu şekilde belirtilmektedir:¹⁰⁰

1) Sözleşme ve protokoller, kapsam alanına aldıkları uluslar arası terör eylemleri için bir uluslararası yargı rejimi oluşturmayı hedeflemektedirler.

2) Sözleşme ve protokollerin hükümleri, sadece uluslar arası terör niteliği bulunan terör suçlarına¹⁰¹ uygulanabilmektedir.

3) Sözleşme ve protokollerin uygulamaları belli bir takım terör fiilleriyle sınırlı tutulmuş olup bazı özel eylemleri yasaklamaktadır.

4) Sözleşme ve protokollerin hükümleri, kapsam alanına giren suçları işleyen kişilerin ulusal yargı yetkisi dahilinde yargılanmaları için taraf devletlere hem yetki vermekte hem de bu suçlar üzerinde yargılama yetkisinin tesis edilmesi zorunluluğunu yüklemektedir.

5) Sözleşme ve protokoller, taraf devletler için, topraklarındaki suçların yakalanması ile soruşturulmak ve kovuşturulmak üzere adalete teslim edilmeleri yükümlülüğünü öngörmektedir.

6) Sözleşme ve protokoller, taraf devletlerin kapsama alanına giren suçların soruşturulmasında ve araştırılmasında birbirleriyle iş birliği yapmalarını gerektirmektedirler.

7) Sözleşme ve protokollerin hükümleri, adli yardımlaşmada karşılıklı iş birliği veya iade taleplerinin reddedilmesinde, siyasi suç yaklaşımının gerekçe yapılmasını yasaklamaktadırlar.

¹⁰⁰ **Terörizmle Mücadeleye İlişkin Uluslar arası Hukuk Metinleri Cilt:1**, s.6-8

¹⁰¹ Bir eylemin uluslararası terör suçu kabul edilebilmesi için şu özelliklere haiz olması gerekmektedir:

- 1) Eylemin öncelikle bir suç teşkil etmesi ve milli hukuklarda buna ilişkin düzenlemelerin (eylem ve cezasını içerecek şekilde) bulunması,
- 2) Eylemin; şiddet kullanarak ya da şiddet kullanma tehdidiyle, bir devlete veya halka veya bir grup insana karşı terör yaymak, korku veya gözdağı vermek amacıyla bir gerçekleşmesi,
- 3) Eylemin, politik, dini veya ideolojik amaçları bünyesinde bulundurulması,
- 4) Eylemin uluslar arası bir unsura sahip olması.

8) Sözleşme ve protokollerin hükümleri, kapsama giren suçlarla ilgili soruşturma veya araştırmaların kolaylaştırılması maksadıyla, yakalanmış veya hapisteki kişilerin transferini mümkün kılmaktadır.

9) Sözleşme ve protokollerin kapsamına giren suçların faillerinin, suç işlenen yerde yargılanmalarının yapılmaması durumunda iade edilmeleri öngörülmektedir.

10) Sözleşme ve protokollerin kapsamına giren suçlar bakımından, bilme ve isteme hususları manevi unsur bağlamında açıkça hükme bağlanmaktadır.

11) Sözleşme ve protokollerin hükümleriyle, asli failerin yanında, terör eylemlerine iştirak edenlerin ve bu eylemlere teşebbüsün cezalandırılması da kabul edilmektedir.

12) Hemen hemen tüm sözleşme ve protokollerde, siyasi suç ve ayrımcılık yasağına ilişkin istisnai hükümler öngörülmekte, suç işlediği iddia edilen kişilerin hakları ile adil muamele görmeleri ve yargılanmaları açıkça vurgulanmaktadır.

2005 yılında imzaya açılan metinler ve ek protokoller hariç,¹⁰² anlaşmaları özetleyen Kaya, metinlerin şu özelliklerini eleştirmektedir:¹⁰³

1) Çok önemli konulara değinmelerine rağmen anlaşmaların terörü tümünden ele alarak yasaklamamaktadırlar. Bu yüzden anlaşmalar tarafından değinilmeyen kapsam dışı bırakılmış birçok konu bulunmaktadır.

2) Anlaşmalarda kullanılan dilin itibariyle getirilen yükümlülükler yoruma açıktır. Kesin olmaktan uzak olması nedeniyle anlaşılammam riski taşımaktadırlar.

3) Suçluların iadesi konusunda birçok anlaşmada herhangi bir hüküm içermemesi sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

4) Terörle ilgili anlaşmalar devlet dışı aktörleri kapsamamasına rağmen devletlerin doğrudan ve dolaylı desteklediği faaliyetleri kapsamamaktadır.

¹⁰² Bu metinler:

1) Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmenin 2005 Tarihli Protokolü (2005)

2) Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmenin 2005 Tarihli Protokolü (2005)

3) Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolünün 2005 Tarihli Protokolü (2005)

4) Nükleer Terörizm Eylemlerinin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme (2005)

¹⁰³ Kaya, a.g.e., s.40-42

5) Uluslararası terörizm bağlamında işlense dahi sadece bir ülkede o ülkenin vatandaşları tarafından ve başka ülkelere karşı işlenmeyen suçlarla ilgili devletlerin iç hukuk suçu olarak değerlendirilmektedir.

Yukarıda adları zikredilen metinler bakıldığında, çok önemli konuları incelemelerine rağmen terörizmin ortak bir tanımını yapmamaktadır. Bu tanım eksikliği terörizme karşı toptan bir mücadeleyi imkânsız kılmakta ve sadece özelde anlaşma metninde geçen suçları kapsamaktadır. Ayrıca, yukarıda adı geçen sözleşme ve protokoller tüm üye ülkeler tarafından imzalanmamış olması, terörizmle mücadeleyi aksatmakta ve hatta bazı ülkeler açısından engellemektedir.¹⁰⁴

Her şeye rağmen “Uluslararası Terörizm Kapsamlı Sözleşmesi”nin hazırlanmakta oluşu, BM’nin terörizme karşı mücadelede ortak bir tavır alacağına yönelik umutları arttırmaktadır.

BM terörizmle mücadele kapsamında yukarıda adı geçen anlaşmalara ilaveten; 2008 yılına kadar; BM Güvenlik Konseyi 34, BM Genel Kurulu ise 45 tane karar almıştır.¹⁰⁵ Bu kararlar yaşanan münferit olaylara yönelik BM’ye üye olan devletlerin ortak çatı altında toplanması hedeflenmiştir.

Yapılan sözleşmelere ek olarak alınan bu kararlarda, istihbarat, önleme, bastırma, soruşturma, kovuşturma ve adli konularda uluslararası iş birliği olarak özetlenebilecek mekanizma, uygulamada umulduğu kadar etkili olamamaktadır. Bu eksiklik, hukukun işlevini olumsuz etkilemekte, hukuka olan inancı azaltmakta, güce dayalı politikaları özendirilmekte, bu ise orta ve uzun vadede uluslararası barış ve güvenliğe katkı sağlamamaktadır.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Uluslararası Terörizmle mücadeleye yönelik olarak BM bünyesinde kabul edilen sözleşme ve protokollerin mevcut durumları için bkz.: **Terörizmle Mücadeleye İlişkin Uluslar arası Hukuk Metinleri Cilt:1**, s.373-385.

¹⁰⁵ Bu kararlarla ilgili bakınız: **Terörizmle Mücadeleye ilişkin Uluslararası Hukuk Metinleri Cilt:2**, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2008.

¹⁰⁶ Sadi Çaycı, “BM Güvenlik Konseyi’nin Terörle Mücadeleye İlişkin Kararları”, **Stratejik Analiz Dergisi**, Ocak 2006, s.69.

BM'nin, terörizmle mücadeleye yönelik almış olduğu kararların, 11 Eylül saldırısından sonra Batı dünyasının terörizme bakış açısında meydana getirdiği önemli değişikliklere paralel olarak iki önemli anti-terörist kararı kabul ettiğini belirten Mango, bu kararları şu şekilde açıklamaktadır: Birincisi 1368 numaralı ve 12 Eylül 2001 tarihli olan ve bir gün önce vuku bulan saldırıyı kınayan karar, ikincisi 1373 numaralı ve 28 Eylül 2001 tarihli, devletlerin terörizm karşısında tek başına veya toplu olarak kendini koruma hakkını teyit ederek, uluslararası işbirliği yapılmasını isteyen ve bütün üye devletlerin ödevlerini aşağıdaki şekilde belirleyen karar. Bu kararın 2. maddesinde şöyle deniliyordu: Bütün devletler,

1) Aktif veya pasif bir yolla, terörist bir girişime bulaşmış bir gruba veya şahıslara, herhangi bir şekilde yardım etmeyecek, teröristlerin taraftar toplamalarını önleyecek ve teröristlere silah yardımını engelleyecektir.

2) Öteki devletlerle erken yardım yollarını kullanarak bilgi alışverişi yaparak, terörist girişimleri engellemek için gerekli tedbirleri alacaktır.

3) Terörist faaliyette bulunanlara sığınma hakkı tanıyanlara, malî yardımda bulunanlara, destek verenlere ve planlarına katkı yapanlara sığınma hakkı verilmeyecektir.

4) Başka devlet veya onların vatandaşlarına karşı terörist girişimde bulunanlara yardım edilmesini, kendi topraklarının bu maksatla kullanılmasını önleyecektir.¹⁰⁷

BM'nin terörizmle mücadelede başarılı bir kurum olması için sahip olması gereken şartları Caşın şu şekilde belirtmektedir:

1) Mevcut hukuk standartları ve sözleşmeler bir evrensel normlar sistemiyle bütünleştirilmeli ya da terörizm konusunda Genel Kurul tarafından kabul edilebilecek kapsamlı bir sözleşme uluslararası insancıl hukukun mevcut norm ve kurgusuyla bütünleştirilmelidir.

2) En güçlülerinki dahil devletlerin kimi çıkarları bir uluslararası sözleşmenin kabul edilmesine giden müzakere süreci sırasında etkin denetim altında tutulmalıdır.

3) Oluşturulacak sözleşme çerçevesinde uygulanacak yaptırımlar ve cezalar konusunda bir "uluslararası hakem" kurumu oluşturulmalı ve bu kurum bağımsız, tarafsız ve önyargısız bir şekilde hareket edebilmelidir.

¹⁰⁷ Mango, 2005, s.103.

4) Uluslar arası bir hakemin tam bağımsızlık içinde ve BM'nin "yürütme organı"nın müdahalesi olmaksızın çalışabilmesi için Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyelerinin veto ayrıcalığı kaldırılmalıdır.

5) Hem devlet hem de devlet olmayan gruplar tarafından yapılan terörizmle ilgili davalarda yargılama yetkisi Uluslararası Ceza Mahkemesi(UCM) emanet edilmeli, çifte standart uygulamasından kaçınılmalı ve işler Güvenlik Konseyi'nin nüfuz alanından çıkarılmalıdır.

6) BM Anlaşması'nın (Genel Kurul'un temsil ettiği) "yasama" kolu, (Güvenlik Konseyi'nin temsil ettiği) "yürütme" kolu ve (her ne kadar kusurlu şekilde olsa Uluslararası Adalet Divanı(UAD) tarafından temsil edilen) "yargı" kolu arasında gerçek bir güçler ayrılığı sağlanacak şekilde reforma tabi tutulmalıdır.

7) Terörizm suçu, kapsamlı bir uluslararası sözleşmede tanımlandıktan sonra, UCM Roma statüsünün 5/1. maddesinin sıraladığı şu dört suçta eklenmelidir;

- a. Soykırım suçu,
- b. İnsanlığa karşı suçlar,
- c. Savaş suçları,
- d. Saldırı suçu.

8) Güvenlik Konseyinin rolü ve özellikle "sürekli üyeler" kavramı yeniden tanımlanmalıdır.

9) Reform, hem ulusal hem de ulus aşan düzeyde hukukun üstünlüğü açısından vazgeçilmez olan güçler ayrılığı ilkesine yönelik olmalı ve Güvenlik Konseyi'nin yetkilerinin daha açık tanımlanmasını olanaklı kılan önlemleri de içermelidir.

10) Güvenlik Konseyi'nin yürütme ve yargı yetkileri açısından sınırı aşan son uygulamaları nedeniyle Konsey'in yetkisi yeniden düzenlenmelidir.

11) Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyelerinin görevlileri (kamu görevlileri ya da siyasetçiler) tarafından işlenen suçlarda yargılanabilmelidir.

12) BM'nin tam manasıyla demokratik reformu, Güvenlik Konseyi kararlarının en güçlü devletlerin tek taraflı stratejilerine uygun olarak kendini koruyucu şekilde yorumlanması ve uygulanması da engellenmelidir.¹⁰⁸

Ortak aklın oluşturulamaması uluslararası arenada terörizmin yayılmasını hızlandırmaktadır. İnsanlığın varlığına yönelmiş bir suç olan terörizme karşı verilecek

¹⁰⁸ Caşın, a.g.e., s.821-822.

mücadelenin ortak paydada çözülememesi geleceğe yönelik kaygılarımızı arttırmaktadır. Bu nedenle en büyük uluslar arası güç olan BM çatısı altında, ortak aklın ışığında bir terör tanımının yapılması ve bu tanım neticesinde terör suçunun kime karşı yapıldığına bakılmaksızın Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi veya bizzat bu mahkemenin yetkisi dâhilinde adilane bir yargılama sisteminin kurulmasının tüm dünya uluslarının geleceği bakımından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

1.6.2.2 Diğer Kuruluş ve Örgütler

Kısa adı ADO olan Amerikan Devletleri Konferansı Örgütü,¹⁰⁹ 11 Eylül 1998'de Mar Del Plata'da yaptığı bir toplantı neticesinde terörizme karşı Amerikan kıtasında mücadele etmek için bir komite kurulmasına karar vermiştir. Amerika Kıtası Devletleri Terörizmle Mücadele Komitesi (CICTE) olarak kurulan örgüt 21 Eylül 1999'da Dışişleri Bakanları danışma toplantısında, terörizmin önlenmesi, mücadele edilmesine yönelik bir karar almıştır. 2002 yılında terörizme karşı bir anlaşma hazırlanmış ve üye ülkeler tarafından imzalanmıştır. Anlaşma 12 üye devlet tarafından onaylanmış ve 2003'de yürürlüğe girmiştir.

Terörizme Karşı Amerika Kıtası Devletleri Sözleşmesi, terörün bir tanımını ortaya koymamıştır. Sözleşme uluslararası metinlerde geçen suçları kapsadığını belirtmiştir. Ayrıca sözleşmede suçluların iadesi konusu işlenmemiş sadece hükümlünün ve hükümlüyü yakalayan devletin rızası gereği iade edilebileceği ortaya konmuştur.

İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)¹¹⁰, Uluslararası Terörle Mücadele Sözleşmesi adı altında bir anlaşma kabul etmiştir. Sözleşmede, terörizmin tanımını¹¹¹ yapıldıktan sonra

¹⁰⁹ Amerikan Devletleri Konferansınının 1948'de Bogota'da yaptığı dokuzuncu toplantısında Amerikan Devletleri Örgütü Şartını imzalayan her Amerikan devletinin örgüte üye olabileceğini karara bağlamıştır. Toplantıya katılan 21 devlet üye olurken daha sonra 14 üye katılımıyla üye sayısı 35'e çıkmıştır. Kaya, a.g.e., s.55.

¹¹⁰ İslam Konferansı Örgütü (İngilizcesi: Organization of the Islamic Conference), BM'den sonra hükümetler arası kurulan ikinci büyük örgüttür. Örgüt 25 Eylül 1969'da Fas'ın başkenti Rabat'ta kurulmuştur. Dört kıtaya yayılmış 57 tane üyesi vardır. Örgüt, Müslüman dünyasının ortak sesidir ve dünyanın çeşitli milletleri arasındaki barış ve ahengi destekleme düşüncesiyle Müslüman dünyasının çıkarlarını himaye etmeyi ve korumayı sağlamayı amaç edinmiştir. http://www.oic-oci.org/page_detail.asp?p_id=52, 15.06.2010.

¹¹¹ Terörizm, saik ve kastına bakılmaksızın halkı terörize etmek veya ona zarar verme tehdidinde bulunmak veya halkın yaklaşımları, onurları, özgürlükleri, güvenlikleri veya haklarını tehlikeye atmak veya çevreyi, bir kamu hizmetini veya kamu veya özel mülkü zarara maruz bırakma veya onları işgal etme veya onlara el koyma veya bir ulusal kaynağı veya uluslar arası hizmetleri tehlikeye atma, ya da bağımsız devletlerin

terörizmin hiçbir şekilde meşrulaştırılamayacağı belirtilmiştir. Kaynağı, sebep ve amacı ne olursa olsun terörün her çeşidi kınanmıştır. Ayrıca; sözleşme, taraf olan devletlerin suçluları iade edecekleri ortaya koymuştur. Fakat sözleşmede terörizmle mücadele edilirken insan haklarının korunmasına yönelik bir maddenin olmayışı sözleşmenin eleştirilmesine neden olmaktadır.

Avrupa Konseyi (AK)¹¹² terörizmle mücadele alanında ilk çalışma 27 Ocak 1977'de imzalanan ve 4 Ağustos 1978'de yürürlüğe giren Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'dir.¹¹³ Sözleşme üzerinde 2003 yılında güncellenmiştir. Sözleşmenin birinci maddesinde yer alan suçların, siyasi suç telakki edilmeyeceğini dile getirmiş ve bu sayede iade mekanizmasının önü açılmaya çalışılmıştır. BM olduğu gibi suçlar tasnif edilerek, suçlara yönelik mücadele yöntemleri benimsenmiştir.

Sözleşme kişinin kişiye yaptığı eylemlerin bir bölümünün terör kapsamında değerlendirilmesine imkân vermesine rağmen, bu tür eylemi gerçekleştiren her kişinin terörist sayılıp sayılmayacağı ve terör örgütü konusunda bir açıklık getirmemekte, taraf ülkelerin kendi sınırları içerisindeki eylemleri esas almaktadır. Bu durum da şüphesiz, terörizmin günümüzde ulaştığı sınırlar-ötesi boyut göz önüne alındığında, terörizmle mücadele açısından ciddi sıkıntılar yaratmaktadır.¹¹⁴ Sözleşmede terörizmin tanımlaması yapılmaması ayrı bir eleştiri konusudur. Bu yüzden terör suçlarına bulaşmış kişilerin iadesine yönelik maddeler olmasına rağmen, uygulamada ülkelerin siyasi duruşları doğrultusunda sorunlar yaşanmaktadır.

istikrar, ülke bütünlüğü, siyasi birliği veya egemenliklerini tehdit etme amacıyla bir bireysel veya toplu suç planını gerçekleştirmek için işlenen her türlü şiddet eylemi ile bu tür eylem tehdidinde bulunmaktır. Caşın, a.g.e.,s.117.

¹¹² Merkezi Strasbourg'da (Fransa) bulunan Avrupa Konseyi'ne 47 devlet üyedir. 5 Mayıs 1949'da kurulmuştur. Konsey'in başlıca hedefi, Avrupa ulus ve vatandaşlarının vakarını, temel değerlerimiz olan demokrasiye, insan haklarına ve kanun düzenine saygıyı sağlamak yolu ile güvence altına almak olmuştur. <http://www.avrupakonseyi.org.tr/>, 16.06.2010.

¹¹³ Türkiye, Sözleşmeyi 27 Ocak 1977 tarihinde imzalamış ve 27 Ekim 1980 tarihinde onaylamıştır. 2327 Sayılı Onay Kanunu 28 Ekim 1980 ve 17145 Sayılı Resmî Gazete'nin Mükerrer sayısında yayınlanmıştır. Sözleşme metni için bakınız: <http://www.avrupakonseyi.org.tr/>, 01.10.2009.

¹¹⁴ Serhan Yalçınar, "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl:2 Sayı :4, Güz 2006, s.114.

Doğu Blokuna karşı Batı Avrupa ve Amerika'yı korumak maksadıyla kurulan NATO,¹¹⁵ SSCB'nin yıkılmasıyla kabuk değiştirmiştir. 1999 Washington Zirvesinde terörizmi bir tehdit olarak niteleyen NATO, uygulamada ülkelerin iç sorunu olarak değerlendirmiştir.

NATO için terörizmle mücadelede uygun görülen rol ve görevler konusundaki tartışma terörizm konusunda birbiriyle çelişkili iki yaklaşımı yansıtmaktadır: “savaş” yaklaşımı ve “risk yönetimi” yaklaşımı. Özellikle ABD tarafından benimsenen “savaş” yaklaşımı kaynakların topluca seferber edilmesi ve bireysel özgürlüklerde bazı kısıtlama ve fedakârlıkların kabul edilmesi anlamına gelmektedir. Birçok Avrupalı ise savaştan bahsetmenin doğru olmadığı görüşündedir. Avrupalılar, temelinde yatan sebepleri ortadan kaldırmadıkça terörizmi yenmenin mümkün olmadığına ve bunun da askeri yollarla yapılamayacağına inanmaktadırlar.¹¹⁶

NATO içinde yaşanan bu anlayış farklılıklarının nedenleri şu şekilde belirtilmektedir:

- 1) Birçok Avrupa ülkesinin terörizm konusunda farklı deneyimleri olması,
- 2) NATO'ya üye olan bazı devletlerin, büyük ve bazen de tam olarak asimile olmamış Müslüman nüfusa sahip olmaları,
- 3) Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile aralarında birbirinden farklı tarihi bağlar bulunması,
- 4) Üye devletlerin, farklı derecelerde ABD karşıtı duygulara sahip olmaları,
- 5) Üye devletlerin, İsrail-Filistin çatışması konusunda farklı fikirlere sahip olmalarıdır.¹¹⁷

¹¹⁵ Nisan 1949'da imzalanan Kuzey Atlantik Anlaşması ile hayat bulan, SSCB'nin devasa askeri gücüne karşı Avrupa'nın güvenliğini sağlamayı amaçlayan bir örgüttür. Türkiye NATO'ya Yunanistan'la beraber 1952 yılında üye olmuştur. NATO amacını Birleşmiş Milletler Kanunu prensiplerine uygun olarak, siyasi ve askeri yollarla tüm üyelerinin güvenlik ve özgürlüğünü korumak olarak belirlemiştir. Bkz.: **NATO El Kitabı**, Brüksel: NATO Basın Yayın ve Enformasyon Bürosu, 1995.

¹¹⁶ C. Richard Nelson, NATO'nun Terörle Mücadeledeki Rolü, [http:// www. nato. int/ docu/ review/ 2004 /issue3/ turkish/ analysis.html](http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/turkish/analysis.html), 16.06.2010.

¹¹⁷ Nelson, a.g.e.

Bu fikir ayrılıkları İkinci Körfez Savaşı sırasında ortaya çıkmış ve bir devlet olma ve bu iradenin bir neticesi olarak ortak bir dış politika oluşturma isteğindeki Avrupa Birliği devletleri arasında farklı tavırların benimsenmesine yol açmıştır.¹¹⁸

11 Eylül saldırısından sonra 12 Eylül'de toplanan NATO Konseyi 5. maddeyi uygulama kararı almıştır. Yani tarihinde ilk defa NATO üye bir devlete karşı saldırı olarak değerlendirmesine neden olmuştur. 4 Ekimde yapılan toplantıda ABD isteğiyle terörizme karşı üye devletlerin arasındaki işbirliğini arttırıcı önlemler alınmıştır.¹¹⁹

NATO'nun terörizme karşı savunmayla ilgili 11 Eylül saldırıları sonrası şekillenen yeni askeri kavramı, NATO için dört muhtemel askeri faaliyet kategorisi belirlemiştir. Bunlar antiterör, sonuç yönetimi, karşı terörizm ve askeri işbirliğidir. Bunlardan anti-terörizm, sınırlı tepki ve askeri kuvvetlerin olayı belirli sınırlar içerisinde tutmaları ve tehdit uyarılarının garanti edilmesi, bütünleşmiş hava savunma sisteminin etkinliğinin korunması ve füze savunmasına yönelik çalışmalar dahil, zayıf noktaların giderilmesi konusundaki savunma önlemleri anlamına gelmektedir. Sonuç yönetimi bir saldırı sonrasında yeniden toparlanma ile ilgilidir ve planlama ile kuvvet planlamasına katkı yapılması, acil yardım için olanak sağlanması, eşgüdüm merkezleri oluşturulması ve eğitim yetenekleri geliştirilmesi gibi unsurlar içermektedir. Karşı terörizm, karşı kuvvet faaliyetleri dahil (NATO'nun lider konumunda olduğu ya da NATO'nun müttefiklerin bulunduğu diğer koalisyonlar ve örgütleri desteklediği durumlarda), saldırı önlemleri anlamına gelmektedir. Askeri işbirliği ise, diğer faaliyetlerin yanı sıra, Rusya, Ukrayna, Ortaklar, Akdeniz Diyalogu ülkeleri ve diğer ülkeler, Avrupa Birliği, AGİT ve BM ile işbirliğini kapsamaktadır.¹²⁰

Konuyu ele alan Yalçmer, terörizmle mücadelenin pratiğinde NATO bünyesinde yaşanan sıkıntıların en önemlisi olarak, 11 Eylül saldırılarının ardından terörizmle mücadele kapsamında ABD'nin NATO'dan bağımsız hareket ve müdahale eğilimi olarak

¹¹⁸ Bu konuda bakınız: Taha Ovet, "AB'nin Irak Savaşındaki Politikası", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:4 No:2, Bahar 2005, s.66-83.

¹¹⁹ Bu önlemler: Üyeler arasında bilgi paylaşımı, terörist tehdide maruz kalan müttefiklere destek, tesis ve birliklerin güvenilirliklerini artırma, bazı bölgelerden kuvvet çekilmesinden doğan eksikliklerin doldurulması, hava sahası ile havaalanlarının ve limanların kullanılması ve son olarak ittifakın daimi deniz kuvvetlerinin Doğu Akdeniz'de, yedi havadan ihbar uçağının ABD hava sahasında görevlendirilmesi. Çaşın, a.g.e.,s.897.

¹²⁰ Yalçmer, a.g.e., s.113.

görmektedir.¹²¹ “Bush Doktrini” olarak adlandırılan bu politika neticesinde, NATO içerisinde çatlak seslerin dillendirilmesine yol açmıştır.¹²² Olaylara bakış açısı aynı olmasına rağmen, yaşanan olaylara karşı verilecek tepkide yaşanan farklılıklar, NATO’nun bir bütün halinde hareket etmesini engellediği görülmüştür. Bu kapsamda, NATO’nun uluslararası terörizme karşı tek bir vücut olduğunu söylemek hayalden öteye geçmemektir. Çünkü hala üye ülkeler içinde terörizm ve terörist, ülkenin siyasi yapısına ve ortama göre değişmektedir.

¹²¹ Yalçmer, a.g.e., s.113.

¹²² Bkz.: Ali İhsan Gürler, **Büyük Ortadoğu Projesi ve Bush Doktrini**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Temmuz 2005, s.343.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'YE YÖNELİK TERÖR ÖRGÜTLERİ VE TÜRKİYE'NİN TERÖRİZMLE MÜCADELESİ

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde meydana gelen terör hareketleri incelendiğinde, dört terör dalgasının etkili olduğu görülmektedir. Bu dalgaların oluşmasında, Türkiye’de ve dünyada meydana gelen olaylar ve bu olayların meydana getirdiği ortamın büyük önemi vardır. Bu perspektiften bakıldığında ve tarihi sıraya konulduğunda karşımıza şu manzara çıkmaktadır:

- 1) Ermeni Terörü,
- 2) Sağ ve Sol İdeoloji Terörü,
- 3) Din Kaynaklı Terör,
- 4) Bölücü (Ayrıılıkçı) Terör.

2.1. Ermeni Terörü

2.1.1. Tarihi Gelişimi

2.1.1.1. Osmanlı Dönemi

Ermeni terörünün kaynağını, Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılması sonrasında Osmanlı toprakları üzerinde kurulmak istenen “Büyük Ermenistan” ideali oluşturur. Bu kapsamda yıkılmaya başlayan Osmanlı İmparatorluğu üzerinde, misyonerlerin nüfuz kurmak için oluşturdukları okullar vasıtasıyla yaydıkları bağımsızlık fikirleri, Millet-i Sadıka olarak nitelendirilen Ermenileri de derinden etkilemiştir.¹²³

¹²³ Osmanlı İmparatorluğu, 19. yüzyıl itibariyle yabancı devletlerin eğitim alanında yoğun bir faaliyetine sahne olmuştur. Başta İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere Fransa, Almanya, Avusturya, Rusya, İtalya ve Yunanistan gibi Avrupa devletlerinin çalışmaları yanında İran gibi Orta Doğu ülkesi olan bir devletin de eğitim kurumları vücut bulmuştur. Genel toplamları yediyüzün üzerinde olan bu okulların yarıdan fazlasını (yaklaşık 550’si, yani %77’sini) İngiliz ve Amerikan destekli Protestan okulları oluşturmaktadır.

Bağımsızlık idealleri ile dolan Ermeniler, Anadolu toprakları üzerinde silahlandıkları çetelerle terör faaliyetlerine başlamışlardır. Bu kapsamda, 1882'den başlamak, 1889'dan itibaren genişleyip yayılmak, 1895 yılında doruk noktasına ulaşmak ve 1909'da da sona ermek üzere 37 Ermeni isyanı meydana gelmiştir.¹²⁴ Bu isyanların dışında, 28 Eylül 1895 tarihinde Hınçak Partisinin çıkardığı isyan, 14 Ağustos 1896'da Taşnak Partisi mensubu 26 Ermeni'nin Osmanlı Bankası'nı basmaları ve 21 Temmuz 1905 tarihinde Sultan Abdülhamit'e düzenlenen suikast eylemleri gibi çeşitli terörist saldırılar da bulunmuşlardır.¹²⁵

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla, savaşta Ruslardan yana tavır koyan Ermeni çeteleri Osmanlı Ordusu'na karşı savaşmışlardır. Çıkardıkları ayaklanmalar neticesinde dışta düşmana karşı mücadele etmesi gereken orduyu yıpratmışlar ve bölgede bulunan Müslüman halka karşı tarihte "Ermeni Mezalimi" olarak geçecek olan katliamları yapmışlardır.¹²⁶

Avrupa devletleriyle Rusya'nın "Şark Meselesi" adı altında Osmanlı Devleti topraklarında başlattıkları karışıklıklar, bir Ermenistan kurulması hedefine yönelik olarak gelişmiştir.¹²⁷ Bu çerçevede başlayan Ermeni yönlendirmeleri, Ermeni çetelerinin Müslümanları katletmeleri, ardından bir Ermenistan kurma düşüncesiyle patlak veren Van ve Zeytun isyanları, o sırada başlayan Birinci Dünya Savaşı ve bu savaşta Anadolu'yu işgale girişen Rus ordularına Ermenilerin yardım etmeleri, Osmanlı Devleti'ni köklü

M.Metin Hülagü, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Misyoner, Ermeni, Terör ve Amerika Dörtgeninde Türkiye", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 10, 2001, s.66-67.

¹²⁴ Şenol Kantarcı, "Tarih Boyunca Ermeni Sorunu", **Ermeni Sorunu El Kitabı**, Hazırlayanlar: Şenol Kantarcı, Kamer Kasım, İbrahim Kaya ve Sedat Laçiner, Ermeni Araştırmaları Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Basım Evi, 2002, <http://www.eraren.org/index.php?Lisan=tr&Page=YayinIcerik&IcerikNo=5>, 22.08.2010.

¹²⁵ Ömer Engin Lütem, "Ermeni Terörü", **Avrasya Dosyası Dergisi**, Cilt:12 Sayı:3 Terör Özel Sayısı, Aralık 2006, s.26.

¹²⁶ Osmanlı belgelerine göre bu katliamlarda (1914 ila 1921 yılları arasında) 518.105 kişi Ermeniler tarafından katledilmiştir. Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri (1914-1921), II. Cilt, Başbakanlık Arşivler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2001 nakleden: Lütem, a.g.e., s.27. Ayrıca bkz.: <http://www.devletarsivleri.gov.tr/kitap/kitap.asp?kitap=991&belge=991#secili>, 22.08.2010.

¹²⁷ İnalçık, Şark Meselesi'nin ortaya çıkışını şu şekilde belirtmiştir: "*Onyedinci ve Onsekizinci yüzyıllarda Avrupa, Osmanlı İmparatorluğu karşısında ezici bir üstünlük kazanınca, Osmanlı ülkesinin istila ve paylaşma konusu önem kazandı; paylaşmada rekabet bu kez Avrupa devletleri için ortak hareket etme ve uzlaşma politikasını gündeme getirdi; Böylece Avrupa için bir Şark Meselesi ortaya çıktı.*" Halil İnalçık, **Osmanlılar Fütühat, İmparatorluk, Avrupa İle İlişkiler**, İstanbul: Timaş Yayınları, Nisan 2010, s.216-217.

tedbirler almaya zorlamıştır.¹²⁸ Bu tedbirler kapsamında, Dâhiliye Nazırı Talat Paşa tarihe Ermeni tehciri olarak geçecek olan kararı almıştır.¹²⁹ Savaşın zorlukları, toplu göç esnasında yaşanan bulaşıcı hastalıklar ve bölgede bulunan eşkıyanın saldırıları neticesinde tehcir edilen Ermeni halkından 50.000 kişi yollarda hayatını kaybetmiştir.¹³⁰ Osmanlı hükümeti tehcire uğrayan Ermeniler için bazı önlemler almaya çalışmış olsa da savaşın oluşturduğu ortam ve Kafkaslarda Rus zulmünden kaçan Müslüman halkın varlığı ve Ermeni eşkıyalarının savaşan Osmanlı Ordusu gerisinde gerçekleştirdikleri katliamlar bu tedbirlerin yeterince uygulanamaması sonucunu doğurmuştur.

Tehcirin sorumlusu olarak görülen Osmanlı devlet adamları, Yunanların Anadolu'da saldırıya geçtiği bir dönemde Nemesis¹³¹ olarak adlandırılan Ermeni terör örgütü tarafından öldürülmüşlerdir.¹³² Moskova, Kars ve Lozan Anlaşmaları sonucunda, Paris Konferansı'nda Ermenilere verileceği vaat edilen altı vilayetin¹³³ yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin toprağı olarak kabul edilmesi Ermeniler üzerinde büyük bir hayal kırıklığı yaratmış ve Ermeni terör olaylarını sonlandırmıştır.

¹²⁸ Yusuf Halaçoğlu, "Osmanlı Devleti Neden Tehcir Uyguladı? Tehcirle İlgili Gerçekler", **Osmanlı'nın Son Döneminde Ermeniler**, Editör: Türkkaya Ataöv, Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Yayın No:94, Ankara, 2002, s.105.

¹²⁹ Tehcir kararı gereğince, savaş müddetince, önce savaş sahasına yakın yerlerdeki Ermenilerden başlamak üzere mecburî iskân uygulamıştır. Bu nakil, Ermeni çetelerinin katliamdan vazgeçmemeleri ve Osmanlı Devleti aleyhine yabancı devlet mensuplarına bilgi aktarmaları sebebiyle, Katolik ve Protestan mezhebinde olanlar ile yetimler, kimsesiz kadınlar ve hastalar hariç olmak üzere, diğer bütün Ermenileri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ayrıca, devlete bağlılığı bilinen Ermeniler de tehcir harici tutulmuştur. Halaçoğlu, a.g.e., s.134.

¹³⁰ Bazı kaynaklarda farklı belirtilmekle beraber, göçe tabi tutulan nüfusun 438.758, iskân sahasına varan nüfusun ise 382.148 olduğu Osmanlı arşiv belgelerinde belirtilmektedir. Bkz.: Halaçoğlu, a.g.e., s.128.

¹³¹ NEMESIS, Ermeni Taşnak Partisine bağlı bir alt örgüt olarak 1920'lerde kurulan, adını her nedense Yunan mitolojisindeki "Adalet ve intikam Tanrıçası"ndan alan ilk gizli Ermeni terör örgütüdür. NEMESIS'in kuruluş amacı Osmanlı İmparatorluğu döneminde Doğu Anadolu'da yerleşik, ancak Osmanlı-Rus Savaşı sırasında, cephe gerisindeki yıkıcı ve bölücü faaliyetleri nedeniyle 1915 yılında zorunlu göçe (tehcir) tabi tutulan Osmanlı uyruklu Ermenilerin intikamını almaktır. Ercan Çitlioğlu, **Yedekteki Taşeron: Asala**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1998, s.13-14.

¹³² Bu dönemde Ermeni terörü sonunda yaşamlarını yitiren başlıca Osmanlı devlet adamları şunlardır:

- 1) 15 Mart 1921: Talat Paşa, Berlin.
- 2) 6 Aralık 1921: Sait Halim Paşa, Roma.
- 3) 17 Nisan 1922: Bahattin Şakir ve Cemal Azmi Beyler, Berlin.
- 4) 21 Nisan 1922: Cemal Paşa, Yaverleri Binbaşı Nusret ve Teğmen Süreyya Beyler, Tiflis.

Dikkat edilmesi gereken bir husus ise, Sait Halim Paşa'nın Sadrazam olmasına rağmen, tehcir konusunda hemen hiç etkinliğinin olmamasıdır. Cemal Paşa'nın da bu olayla bir ilgisi yoktur. Üstelik kumandanı olduğu IV. Ordu bölgesinde bulunan Suriye'ye ve Lübnan'a gönderilen Ermenilere yardım etmiştir. Lütem, a.g.e., s.29.

¹³³ Bu Osmanlı vilayetleri şunlardır: Sivas, Erzurum, Van, Bitlis, Diyarbakır ve Mamuretülaziz(Elazığ). Bu altı vilayetteki Ermeni nüfus, bu vilayetlerdeki toplam nüfusun %17'sini kadardır. Justin Mccarty, "Osmanlı Ermeni Nüfusu", **Osmanlı'nın Son Döneminde Ermeniler**, Editör: Türkkaya Ataöv, Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Yayın No:94, Ankara, 2002, s.69.

2.1.1.2. Türkiye Cumhuriyeti Dönemi

Diasporada yaşayan Ermenilerin bu tehcir olayını milli kimliklerinin canlı kalmasını sağlayacak bir unsur olarak görmeleri, tarihte yaşanan bu olayı devamlı suretle gündemde tutacak eylemlere olan ihtiyaçlarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, İkinci Dünya Savaşı sonrası Almanya'nın Yahudilere karşı uygulamış olduğu soykırım neticesinde, Batı dünyasında Yahudilere bakış açısındaki büyük değişiklikler Ermeniler tarafından dikkatlice izlenmiştir. Bu olayları izleyen Diaspora Ermenileri, Türkiye'ye karşı toprak taleplerinde bir enstrüman olarak bu tehcir olayını bir "soykırım"mış gibi göstermeye çalışmışlardır.¹³⁴ "Tanıma, tanıma, tazminat ve toprak" olarak özetlenen ve kısaca "Dört T" diye adlandırılan bu plan sayesinde; "Batı Ermenistan" topraklarının Türkiye'den koparılması sağlanarak, Büyük Ermenistan'ın kurulması sağlanacaktı.¹³⁵

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Türk-Sovyet ilişkilerinde yaşanan sorunlar ve Batının tüm karşı çıkışlarına rağmen; Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekâtını gerçekleştirilmesi, Ermeni terörizminin ortaya çıkmasını sağlayacak uluslararası ortamı yaratmıştır.¹³⁶ Ayrıca, Lübnan'da siyasi karışıklıkların meydana gelmesi, Ermeni terör eylemlerinin, sistemli duruma gelmesini sağlayacak imkanı yaratmıştır. Barınma, eğitim ve lojistik destek için bir üs konumuna gelen Lübnan, Ermeni terör örgütlerinin kolayca yetiştirilebileceği ve diğer

¹³⁴ 1948 tarihli Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Sorumlularının Cezalandırılması Sözleşmesine göre, soykırım bir milli, etnik, ırki veya dini grubun tamamen veya kısmen yok edilmesi amacıyla belirtilen şu eylemlerden herhangi birisinin işlenmesi anlamına gelmektedir: a) grup üyelerini öldürmek, b) grubun üyelerine ciddi suretle bedeni veya zihni zarar vermek, c) grubu yok etme kastıyla hayat şartlarının zorlaştırılması, d) grup içerisinde doğumları önlemeye yönelik tedbirler dayatmak, e) gruba ait çocukların zorla başka bir gruba nakletmek.

¹³⁵ Dört T Planı'nın açılımı şu şekildedir: Ermeni soykırım iddialarının dünyaya tanıtılması, Türkiye tarafından bu iddiaların tanınması, Bu tanınma karşılığı Türkiye'den tazminat alınması ve "Batı Ermenistan" olarak zikredilen toprakların Türkiye'den alınmasıdır.

¹³⁶ Konuyu değerlendiren Mango, Ermeni terörizminin ortaya çıkmasını şu sebeplere bağlamaktadır:

1) Birincisi tipik diaspora davranışından ileri geliyor olmasıdır. İlk nesil muhacirler yeni ülkelerinde yerleşmiş, iş gücü sahibi olarak hayatlarını devam ettirmişlerdi. Başka bir ifadeyle teröristler, özellikle erimekte olduğu yerlerde kendi toplumlarının birlikteliğini sağlama gayesiyle anarşizmin tanımında söz edilen "eylem yoluyla propaganda"ya başvurmuşlardı.

2) Lübnan'daki iç savaşın devlet otoritesinin çöküşüne yol açması ve şiddete dayalı hareketlere örnek olmasıdır. Maruniler güçlerini kaybedince, şiddet eğilimindeki Ermeniler Filistinli militanların yanında yer aldı. Bunun sonucu olarak ASALA, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün en radikal kollarından biri olan Marksist görüşlü Filistin Halk Kurtuluş Cephesi tarafından desteklenmeye başladı'.

3) İsraililer 1982 Eylülünde Filistin Kurtuluş Örgütü'nü Beyrut'tan sürdükten sonra ASALA yeni bir üs, hatta yeni bir patron aramak zorunda kalmıştı. Fransa'daki Ermeni toplumu böyle bir üs sağlarken Fransız makamları da, evvelce belirttiğimiz gibi gözlerini hep başka tarafa çeviriyordu. Ermeni teröristler Atina'da, Kıbrıs Rum kesiminde de yaşıyor, sınırlardan kolaylıkla gelip geçiyorlardı. Mango, 2005, s.24.

terör örgütleri ile işbirliği yapabileceği bir ülke konumuna gelmiştir.¹³⁷ Bu sayede, Ermeni soykırım iddiaları tüm dünyaya tanıtılırken, diasporada yaşayan Ermenilerin milli kimlikleri canlı tutulacaktı.¹³⁸

Uluslararası arenada meydana gelen gelişmeler ve Türkiye'nin dış politikada yaşadığı sıkıntılar neticesinde, 27 Ocak 1973 tarihinde, Gurken Yanıkyan isimli bir Ermeni'nin Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar ve Başkonsolos Yardımcısı Bahadır Demir'i şehit etmesiyle Ermeni terörü yeniden ortaya çıkmıştır. Münferit bir olay olarak tarihe geçen bu olay, Amerikan basınında olayla ilgili haberlerde Ermeni soykırım iddialarının büyük yer alması şiddet yanlısı Ermeniler'i etkilemiştir.

Sistemantik şekilde artan Ermeni terör faaliyetleri neticesinde, 1973'ten 1986'ya kadar olan 14 yıl içinde 210 Ermeni terör eylemi olmuştur. Bu eylemlerin sonucunda 70 öldürme, 524 yaralama ve 105'de rehin alma olmak üzere toplam 699 terör olayı meydana gelmiştir.¹³⁹ Bu terör eylemlerini gerçekleştiren Ermeni terör örgütleri içerisinde ASALA'nın ayrı bir yer işgal ettiği görülmektedir.¹⁴⁰ ASALA, 1973-1986 yılları arasında meydana gelmiş, toplam 699 Ermeni terör olayının 581'ini (yüzde 83'ünü) gerçekleştirdiği için en büyük Ermeni terör örgütü olarak nitelendirilmektedir.¹⁴¹

¹³⁷ Ermeni terör örgütlerinin en büyüğü olan ASALA, Filistinli George Habbas grubu tarafından eğitilmiş ve Abu Nidal örgütü tarafından lojistik destek görmüştür. Ayrıca, ASALA PKK terör örgütü ile 8 Nisan 1980 günü Lübnan'ın Sidon (Sayda) kentinde bir araya gelerek; Türkiye'ye karşı ortak eylem kararı almış ve bir deklarasyon yayımlamıştır. Çitlioğlu, 1998, s.104. Ayrıca, makalesinde Ermeni terör örgütlerini destekleyen ülkeleri değerlendiren Okur, destek veren ülkeleri şu şekilde sıralamıştır: Filistin Kurtuluş Örgütü, İran, Suriye, Yunanistan, Güney Kıbrıs, SSCB ve Ermenistan. Birçok Avrupa ülkesinin ise bu terör örgütlerinin faaliyetlerine göz yumduğunu iddia etmiştir. Bkz.: Mehmet Okur, "Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrası Türkiye'nin Güvenliğini Tehdit Eden Terör Örgütlerine Bölge Ülkelerinin ve Avrupa Devletlerinin Desteği", **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Genelkurmay ATASE ve Denetleme Başkanlığı Yayınları, Yıl:3 Sayı:6(Aralık 2005), s.91-96.

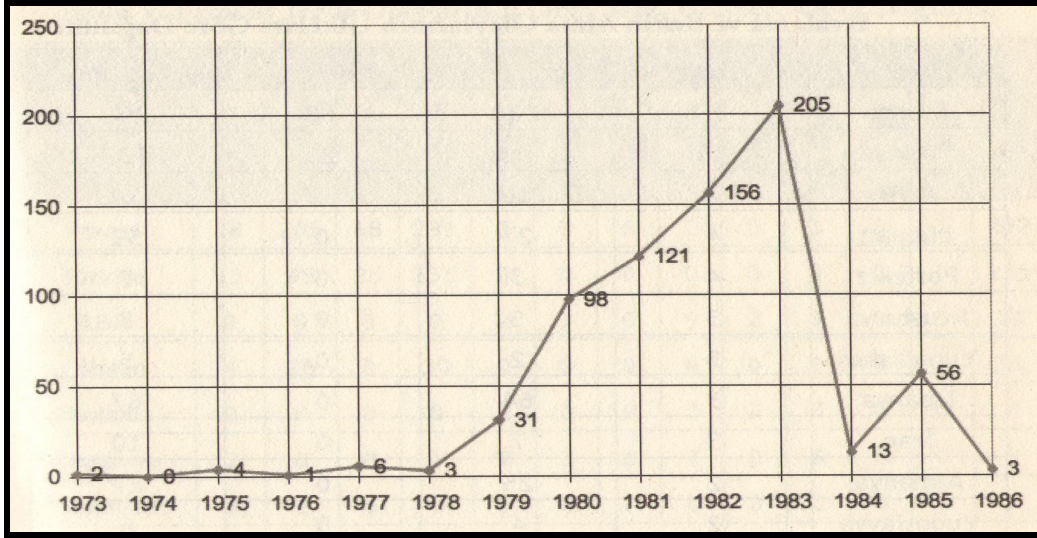
¹³⁸ Diasporada yaşayan Ermenilerin sayılarına ilişkin ciddi, güvenilir veriler bulunmamakla birlikte; diaspora nüfuzunun 4-5 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu Ermeniler cemaatler halinde şu bölgelerde bulunmaktadır: Rusya 1.000.000, ABD 1.000.000, Gürcistan 450.000, Fransa 350.000, Ortadoğu 400.000, güney Amerika (büyük bölümü Arjantin'de olmak üzere) 100.000. Ali Güler ve Suat Akgül, **Sorun Olan Ermeniler**, Ankara: Berikan Yayınları, Ekim 2003, s.388-389.

¹³⁹ Ermeni Sorununun tarihi gelişimi ve Ermeni terör olayları için bkz.: Zeynep Karaş, **Ermeni Terör Örgütü: ASALA**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, 2007, s.139-148.

¹⁴⁰ Diğer terör örgütleri ise şu şekilde sıralanabilir: EAK (Ermeni Katliamı Adalet Komandoları), ASALA-MR, GEKO (Gizli Ermeni Kurtuluş Ordusu), 3 Ekim Örgütü, 9 Haziran Örgütü, Yeni Ermeni Direnişi, ASALA-RM ve JCAG (Ermeni Devimci Federasyonu). Demirel, 2002, s.817-828.

¹⁴¹ Lütem, a.g.e., s.38.

Şekil-5: Yıllara Göre Ermeni Terör Olaylarının Dağılımı

Kaynak: Lütem, 2006, s.69

2.1.2. Türkiye'nin Ermeni Terör Örgütlerine Karşı Aldığı Tedbirler

Ermeni terör hareketlerine karşı, Türkiye dış politikada yaşadığı sıkıntılar nedeniyle, olayların ortaya çıkmaya başladığı (1980'e kadar) sonuç getirecek önlemler alamamıştır.¹⁴² İç politikada yaşanan olumsuz gelişmelerin de etkisiyle, Ermeni terör hareketlerinde ciddi sayıda artışın yaşandığı tespit edilmiştir. 1973'te ortaya çıkan Ermeni terör hareketleri, 1978'den sonra hızla artış göstermiştir. Bu dönemde (1973-1980) Ermeni terör örgütlerine karşı alınan önlemler, şu şekilde belirtilmektedir:¹⁴³

1) Yabancı ülkelerde görev yapan Türk memurlarının güvenliğinin görev yaptıkları ülke makamları tarafından sağlanması gerektiğini belirtmek ve Ermeni terörü yaşanan ülkeleri, görev yapan Türk memurları korumaya davet etmek,

2) Yabancı ülkelerde görev yapan koruma faaliyetlerinin yetersiz olmayacağı düşüncesiyle, 1976 yılından itibaren bazı ülkelere Türk koruma görevlileri göndermek,

3) Terörü beslediği düşünülen soykırım propagandasını etkisiz kılmak için broşür basarak, propaganda faaliyetlerini etkisiz hale getirmeye çalışmaktır.

¹⁴² Bu dönemde Türkiye, Kıbrıs'a gerçekleştirdiği askeri harekât ve sınır komşusu olan İran'da yaşanan devrim ve sonrasında İran'ın benimsemiş olduğu rejim ile Batı Dünyası arasında yaşanan sıkıntılar Türkiye'yi olumsuz yönde etkilemiştir. Bkz.: Baskın Oran, **Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, İstanbul: İletişim Yayınları, Cilt:1 1919-1980.

¹⁴³ Lütem, a.g.e., s.54.

Olayları önlemeye yönelik savunmacı tutum izlenmeye çalışılması ve dış politikanın etkili bir şekilde yürütülememesi neticesinde birçok Türk diplomat ve vatandaşımızı kaybetmemizin yanında, olaylar sonucunda soykırım iddialarının Batı medyasında daha fazla işlenmesi sonucunu doğurmuştur. Propaganda faaliyetlerinin artması, terör örgütlerinin eylemlerini artmasına da yönelik bir motivasyon kaynağı olmuştur.

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra, Ermeni terör eylemlerine yönelik daha etkili ve kapsamlı önlemler alınmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, yukarıda zikredilen önlemlere ek olarak Türk karar alıcılarının savunmadan çok taarruzi bir politika yürütmeye çalıştıklarına yönelik iddialar mevcuttur. Bu kapsamda; 28 Ağustos 1981 tarihli Milli Güvenlik Konseyi toplantısında Ermeni terörüne yönelik politikalar görüşülmüş ve bir devlet politikası oluşturulmaya çalışılmıştır.

Ermeni terör faaliyetlerine kaynaklık eden ve bir propaganda olarak dünyaya duyurulmaya çalışılan “Ermeni Soykırımı” tezine karşı, Türk tezlerinin yurt dışında tanıtılabilmesi için, çeşitli çalışmalar yapılarak; başta İngilizce ve Fransızca olmak üzere yabancı dillerde yayınlanması yoluna gidilmiştir.

Yurt dışında süren Ermeni terör örgütü davalarına, mümkün olduğunca katılım sağlanarak bu davaların bir Ermeni şovuna dönüşmesi önlenmeye çalışılmıştır. Bu sayede terör vasıtasıyla medyada büyük yer bulmaya başlayan Ermeni Soykırımı iddialarına karşı, Türkiye'nin görüşlerinin savunulmasına çalışılmıştır.¹⁴⁴ Bütün bu çalışmalara rağmen, Ermeni iddiaları dünya basınında yer almaya devam etmesi neticesinde; Dünya kamuoyunun Ermenilerin istedikleri yönde etkilendiği görülmektedir.

2.1.3. Ermeni Terör Eylemlerinin Sona Ermesinin Nedenleri

1) Ermeni terör hareketlerinin sona ermesinin sadece iddia edildiği üzere, Türkiye'nin yürüttüğü eylemlerden ziyade, Ermeni terör eylemlerinin arkasındaki dış desteğin çekilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu desteğin çekilmesindeki en büyük neden

¹⁴⁴ Davaya katılanlar hakkında bkz.: Mümtaz Soysal'ın Orly Saldırısı Davasıyla İlgili Uzman Tanık Beyanı, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi38/soysal.htm>, 22.08.2010.

olarak, bu terör faaliyetlerinin Türkiye dışında üçüncü ülke vatandaşları içinde tehdit oluşturması yatmaktadır. Ayrıca, terör hareketleri vasıtasıyla uluslararası toplumun dikkati çekilen bir “Ermeni Sorunu”nun, uluslararası toplum tarafından soruna bakış açısını olumsuz etkilemense neden olacağı için terör eylemlerinden vazgeçilmiştir.

Ermeni soykırımı ile ilgili mücadeleler uluslararası platformlara taşınmanın altyapı çalışmaları tamamlanmak üzereyken, ASALA'nın, Orly (Fransa-Paris) Havaalanı'nda Türk Havayolları check-in bölümünde bavul içine yerleştirilen bir bombayı uzaktan kumanda ile patlatarak yaptığı taktik hatanın olumsuzlukları en önde gelen nedenlerden biri olarak belirtilmektedir. 15 Temmuz 1983'te, 8 kişinin ölümü ve 63 kişinin yaralanması ile sonuçlanan, kurbanların büyük çoğunluğunun üçüncü ülke vatandaşlarına ait olduğu bu eylem, (ölenlerden dördü Fransız, ikisi Türk, biri İsveçli, biri de Amerikalıdır) uluslararası kamuoyunun ASALA'dan uzaklaşmasına neden olmuştur. Orly bombalamasına kadar ASALA'ya açığa vurulmasından kaçınılan bir sempati ile yaklaşan ya da açıktan eleştirmekten kaçman kimi odaklar, uluslararası kamuoyundan yükselen öfkeli tepkiler sonucu rotalarını ASALA'dan ayırmaya başlamış, bu taktik hatanın sonucu olarak Ermeni diasporasının sağladığı maddi yardımlar geniş ölçüde kesilmiştir.

2) Uluslararası kamuoyunun ASALA'yı kınamaya başlaması ile birlikte uzun bir süredir perde gerisinde süregelmekte olan Hınçak-Taşnak çekişmesi, liderlik mücadelesine dönüşerek iki örgüt arasında çatışmalı bir sürecin ortaya çıkmasına neden olmuştur. ASALA ve JCAG'nin önderliğini yaptığı kamplara mensup militanlar arasındaki görüş ayrılıkları ve liderlik mücadelesi, karşılıklı çatışma ve infazlara kaymıştır. Sonuçta terör örgütleri, militanlarının bir bölümünü iç çatışmalara angaje ederek vurucu niteliklerini yitirmişler, bu güçlerin bir bölümünü de aralarındaki hesaplaşmada kaybetmişlerdir.

3) ASALA, eylemlerini Türkiye sınırları içine taşıyarak yaygınlaştırmak için aradığı desteği PKK'nın arka çıkmasına karşın elde edememiş ve sonuçta kurtarmak istediği topraklara ayak dahi basamayan bir örgüt görüntüsü vererek, gücü ve amacı ile ilgili inandırıcılığını yitirmeye başlamıştır. Bazı Filistinli radikal fraksiyonlar ve Suriye gizli servisinin desteği ile gerçekleştirilen Esenboğa Havaalanı baskına katılanlardan birisinin öldürülüp diğerinin idam edilmesi, ASALA'ya destek veren kimi çevrelerde tereddütler

yaratmış, mücadelesini hedef ülke Türkiye'ye taşıma kapasite ve yeteneği olmadığı ortaya çıkan ASALA caydırıcılığını yitirmeye başlamıştır.

4) ASALA'ya karşı, eylem koyduğu tüm coğrafyada yürütülen ve yalnızca lider kadrosu ile vurucu gücünü hedef alan örtülü operasyonlar, örgütün hareket ve eylem yeteneğini sınırlamıştır. Bu yüzden saldırıdan savunmaya geçmek durumunda kalan ASALA, aksiyoner kimliğini yitirmeye başlamıştır.¹⁴⁵

5) Ermeni teröristlerin askeri eğitim aldıkları Lübnan'daki Bekaa Vadisi'ne yönelik İsrail saldırıları sonucu birçok Ermeni teröristin öldürülmesi, örgütün eğitim, lojistik ve barınma ihtiyaçlarını karşılayan önemli bir kalesini yitirmesine yol açmıştır.

6) Ayrıca, ASALA'ya karşı Türkiye'nin, özel operasyonlar düzenlediğine yönelik bilgiler mevcuttur.¹⁴⁶ Bu bilgiler resmi ağzılardan doğrulanmasa bile,¹⁴⁷ ASALA mensuplarına yönelik bir harekâtın gerçekleştirildiği gözlenmektedir. İster örgütlü bir mücadele olsun, isterse tarihin bir cilvesi olarak gerçekleşsin, yaşanan olaylar neticesinde ASALA terör örgütünün büyük bir darbe yediği açıktır. Bazı iddialara göre; bu darbeler sayesinde ASALA terör örgütünün yok olduğu tezi ileri sürülmüştür.

Yukarıda zikredilen nedenlerden ötürü zor duruma düşen Ermeni terör örgütleri, eylemlerini sürdürmenin Ermeni davasına yarardan çok zarar getirmesi ve uluslararası arenada elde etmiş oldukları desteğin kesilmesine yol açabileceği endişesi nedeniyle eylemlerini sonlandırmışlardır.

¹⁴⁵ Ercan Çitlioğlu, **Ölümcül Tahterevalli Ermeni ve Kürt Sorunu**, 2. Baskı, Ankara: Destek Yayınları, Kasım 2007, s.258-260.

¹⁴⁶ Faruk Mercan, "Asala Operasyonlarını Kenan Evren'in Kızı Yönetti", **Aksiyon Dergisi**, Sayı: 509 (06.09.2004), <http://www.aksiyon.com.tr/detaylar.do?load=detay&link=15194>, 22.08.2010.

¹⁴⁷ 27 Temmuz 1983 günü BBC televizyonunun Newsnight adlı haber yorum programında dönemin Dışişleri Bakanı İlder Türkmen'le bir söyleşi yayımlanır. Türk hükümetince uygulanan Ermeni, teröristlere yönelik bir operasyonun varlığı gündeme getirilir. Program sunucusu Linda Alexander, İlder Türkmen'in, "*...biz onların kimler ve nerelerde olduklarını biliyoruz. Merkezlerinden bir tanesinin Beyrut'ta, bir diğerinin Paris'te olduğunu bildiğimiz gibi...*" yorumundan yola çıkarak Türkmen'e şu soruyu yöneltir: "*Türk gizli servisinin Batı Avrupa ülkelerine gönderdiği timlerin teröristleri elimine etmek için operasyonlar yaptıkları doğru mu?*" Türkmen'in yanıtı, "*Hayır, biz resmi terörü reddediyoruz ve bu tür bir eyleme başvurmuş değiliz...*" olur. Çitlioğlu, 1998, s.90.

2.2. Sağ ve Sol İdeoloji Terörü

2.2.1. Tarihi Gelişim

Ekim 1917 Devrimi sonrası, Rusya'da meydana gelen gelişmeler, Rusya'nın komşusu olan ve İstiklal mücadelesi veren Türkiye'yi de etkilemiştir. Bu etkenin sonucu; 1920 yılında Bakü'de kurulmasını müteakip, 1925 yılında Tahrir-i Sükûn kanunu ile yasadışı ilan edilen Türkiye Komünist Partisi (TKP)'dir. Türkiye Komünist Partisi, 1920-1960'lı yıllar arasında gelişme alanı bulamamış ve faaliyetlerini sanat ve fikir hareketleri çerçevesinde üniversite gençliği arasında yürütmüştür.¹⁴⁸

1961 Anayasasının hak ve özgürlükleri genişletmesiyle beraber Marks'ın, Lenin'in, Mao'nun, Tito'nun ve Latin Amerika'da faaliyet yürüten Che Guevera'nın eserlerinin Türkçeye tercümesi faaliyetleri hız kazanmış ve pek çok yazar da Komünizm ve Sosyalizm içerikli eserler kaleme almışlardır. Yapılan araştırmalar, 1960-1970 yılları arasında 60 kadar sol yayın yapan ve dağıtan yayınevi, 5000 civarında basılan dergi ve kitabın devamlı olarak yayın hayatını sürdürdüğü ve 30'dan fazla derginin Marksist fikirleri yayma görevini yüklediğini göstermektedir.¹⁴⁹ Bu eserler, 1970'li yıllarda başlayacak olan sol ideolojik terör faaliyetlerinin ideolojik alt yapısını oluşturmuştur.¹⁵⁰

TKP içerisinde yer alan kişiler oluşan özgürlük ortamının etkisiyle, öğrenci, öğretmen, işçi ve siyasi parti olarak örgütlenme yoluna gitmişlerdir. 1960-1970'li yıllar arasında bu yolla örgütlenen yasal kuruluşlar şunlardır:¹⁵¹

- 1) Siyasi parti olarak Türkiye İşçi Partisi (TİP)
- 2) İşçi Kuruluşu olarak Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)
- 3) Öğrenci örgütü olarak Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) ve daha sonra DEV-GENÇ

¹⁴⁸ Didem Yaman, **Terörizmle Mücadelede Uluslararası İşbirliği Çerçevesinde NATO'nun Rolü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilimdalı, 2006, s. 57.

¹⁴⁹ Türkdoğan, 1996, s.344.

¹⁵⁰ Necati Alkan, "Türkiye'nin Terörle Mücadele Deneyimi", **Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, Editör: İhsan Bal, Süleyman Özeren, USAK Yayınları, Ankara, 2009, s.112.

¹⁵¹ YÖK(Yükseköğretim Kurulu), **Türkiye'de Terörün Sebepleri ve Sonuçları**, Ankara: 1983, s. 84.

4) Öğretmen örgütü olarak Türkiye Öğretmen Sendikası (TÖS)

1965-1966 yıllarından itibaren üniversite ve yüksekokullarda masum öğrenci istekleri şeklinde başlatılan bu eylemler, 1968-1969 yıllarında dersleri boykot etme, sınavlara girmeme şeklinde devam etmiştir. Ancak, boykot ve işgallerden kamuoyunda bekledikleri ilgiyi ve desteği göremeyen bu örgütler, devletin baskılı ve katı tutumunun da etkisiyle, bu defa kendilerini kamuoyunda daha güçlü gösterecek şiddet ve terör¹⁵² eylemlerine yönelmişlerdir.¹⁵³

Dev-Genç'in fikir ayrılıklarından dolayı bölünmesinden sonra; Mahir Çayan ve arkadaşları Türkiye Halkın Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP/C) Örgütünü, Doğu Perinçek ve arkadaşları Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP) Örgütünü, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan Ankara ODTÜ'de Türkiye Halkın Kurtuluş Ordusu (THKO) Örgütü'nü kurmuşlardır. Bu örgütler 1970'li yılların başından itibaren yoğun bir şekilde terör ve siyasi şiddet eylemlerine başlamışlardır. Çünkü söz konusu örgütler, doğal devrim koşullarının henüz oluşmadığına olan inanç ve hareketle, bu koşulların silahlı mücadele ile hızlandırılabilceği, dolayısıyla devrime uygun şartların ancak silahlı mücadele ile sağlanabileceği görüşünden hareketle, terörizm olarak nitelendirilen bir savaşın yolunu benimsemişlerdir.¹⁵⁴ Bu örgütler, 1970 yılından itibaren gasp, soygun ve adam kaçırmaya gibi yasadışı eylemlere girişmiş ve özellikle büyük şehirlerde can ve mal güvenliğini, devletin bütünlüğünü olumsuz yönde ölçüde derinden etkilemişlerdir.¹⁵⁵

¹⁵² Daha çok "anarşi" ya da "şiddet olaylar" diye adlandırılan bu eylemler için, "yıldırma amacıyla sistemli ve örgütlü olarak şiddet kullanmak" demek olan "terör" adı daha uygun düşmektedir. Çünkü bu siyasal cinayetlerin özü, merkezi güdüsü demokratik düzeni işlemez kılmak, belli görüşleri anlatım olanağından yoksun kılmak amacıyla yıldırmaya çalışmaktır. Gerçi bu antidemokratik güçlerin giriştikleri kanlı mücadelede, birbirlerine karşı misilleme, güç gösterisi gibi nedenlerle başvurdukları cinayetler de bulunduğu gibi, "siyasal" görüntüsü altında işlenen adı cinayet ve soygunlar da bulunmaktadır. Ancak bunlar, demokratik düzeni işletmemeye yönelik örgütlü, sistemli bir terör ortamı içinde bulunduğumuz gerçeğini değiştiremez. Bilim adamlarına, yazarlara, savcılara, emniyet müdürlerine, polis ve jandarmaya, siyasal parti görevlilerine, belli görüşte ve inançta olan halk kesimlerine yöneltilen cinayetlerin gerçek saiki "demokrasi düşmanlığı" olarak özetlenebilir. Özer Ozankaya, "Türkiye'de Terörün Etkenleri ve Çözüm Yolları", **AÜ SBF Dergisi**, Cilt: 35 No: 1-4(Ocak-Aralık 1979), s.51.

¹⁵³ Alkan, 2009, s.113.

¹⁵⁴ Olcay Atar, **Türkiye'de Yıkıcı ve Bölücü Terörizmin İdeolojik Kökenleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Birimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı, Şubat 2005.s.84.

¹⁵⁵ Alkan, 2009, s.113.

Sol kesimde meydana gelen gelişmeler, sağ görüşe sahip olan bazı insanların da radikalleşmesi sonucunu doğurmuştur.¹⁵⁶ Bu sonuç, somut şiddet olaylarını ateşlemiş ve iki ideolojik grup arasında sözlü tartışmalarla başlayan olaylar toplumsal şiddet olaylarına doğru bir seyir izlemiştir.

Eylemlere karşı dönemin iktidarı tarafından yeterli önlemler alınmaması nedeniyle ordu, günümüzde Türkiye'nin demokratik gelişimi açısından olumsuz sonuçlara neden olmasına rağmen, 12 Mart 1971'de, hükümete bir muhtıra vermiştir. Bu muhtıradan sonra, terör olaylarına yönelik tedbirler arttırılmıştır.¹⁵⁷ Bu tedbirler kapsamında terör örgütlerine karşı gerçekleştirilen operasyonlar ile terör örgütlerine büyük bir darbe vurulmuştur.

18 Mayıs 1974'te çıkarılan bir af neticesinde, cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının serbest kalması ile şiddet olayları tekrar başlamıştır. Sol kesimde Marksist-Leninist hareketlere karşı sağ kesimin de hızlı bir şekilde örgütlenmesiyle çatışmalar tekrar başlamıştır.¹⁵⁸ İç etkenlerin yanı sıra, dış etkenlere baktığımızda ise, bu anarşi ve terör ortamını oluşturan terör örgütlerinin, az veya çok dış bağlantılarının bulunduğu, maddi ve manevi destek gördükleri belirlenmiştir. Bu örgütlere sağlanan destek şekilleri olarak ise:¹⁵⁹

- 1) İdeolojik Destek,
- 2) Maddi Destek,
- 3) Silah ve Patlayıcı Madde Desteği,
- 4) Eğitim Desteği olarak sıralanmaktadır.

Şehir ve kır gerilla hareketlerinin idare merkezi, Moskova, Doğu Berlin, Sofya ile Suriye ve F.K.Ö. kampları olmuştur. İlk üçü daha ziyade söz ve fikir faaliyetlerini idare ile

¹⁵⁶ 6 Mayıs 1967'de Türkiye İşçi Partisi Kayseri şubesinin saldırıya uğraması sağ ideolojik görüşünü benimseyen insanların sol görüşü benimseyenlere yönelik şiddet hareketlerinin başlangıcı oldu. Emre Kongar, **21 Yüzyılda Türkiye**, 37. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, Mart 2006, s.167.

¹⁵⁷ THKO örgütü mensupları Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan yakalanarak yargılanmışlar ve verilen idam kararı neticesinde idam edilmişlerdir. Sinan Cemgil ve arkadaşları Nurhak Dağlarında güvenlik güçleri ile girdikleri bir çatışmada ölü ele geçirildiler. Mahir Çayan ve grubu ise 30 Mayıs 1972 yılında Kızıldere'de güvenlik güçleri ile girilen bir çatışmada ölü olarak ele geçirildiler. Örgütler ve yaptıkları eylemler hakkında bakınız: Demirel, 2002, s.221-231.

¹⁵⁸ Karşılıklı çatışmalar neticesinde; sağ kesimden İlhan Egemen Darendelioğlu, Hamit Fendioğlu, Gün Sazak gibi yazarlar öldürülürken sol kesimden ise Ümit Kaftancıoğlu, Bedrettin Cömert, Adli İpekçi gibi toplum tarafından tanınan aydın, politikacı ve gazeteciler öldürülmüştür.

¹⁵⁹ F. Nurhayat Şahin, "Dış Politik Açıdan Türkiye'de Terör Olayları", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:5, <http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/dergi/sayi1-8/5/4.pdf>, 12.04.2010.

adeta talimat merkezleri olmuş, lâkin Suriye ve Lübnan'daki F.K.Ö. kampları ise, komünist ve bölücü anarşist ve teröristlerin eğitim merkezlerini teşkil etmiştir.¹⁶⁰ Bu kapsamda, Filistin Kamplarında 500 civarında Türk militanın askeri eğitim gördüğü, bazı militanların Rusya'da eğitim kamplarına Bulgaristan üzerinden gittikleri¹⁶¹ özellikle Doğu Bloku ülkeleri tarafından silah ve para desteği sağladıkları düşünülmektedir.¹⁶²

Tablo-2: Yıllara Göre Anarşik Olaylarda Ölenler (1969-1980)

Yıllar	Ölü Sayısı	Artış Yüzdesi
1969	9	-
1970	19	111
1971	22	15
1972	22	0
1973	15	-32
1974	27	80
1975	37	37
1976	108	191
1977	315	191
1978	1095	248
1979	1362	24
1980	2206	62

Kaynak: Kongar, 2006, s.200

Yaşanan bu terör olayları karşısında, olayların temelinde yatan nedenlerin tam olarak araştırılmaması, var olan dış desteğin kesilememesi¹⁶³ ve gerekli önlemlerin

¹⁶⁰ Fahir Armağanoğlu, **Türkiye Cumhuriyetini Yıkma Matuf Siyasi ve İdeolojik Oyunlar**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1986, s.25.

¹⁶¹ İlhan, 2002, s.95.

¹⁶² Her ne kadar Doğu Bloku ülkeleri darbeye neden olduğu belirtilse de, 12 Eylül 1980 darbesi ve sonrasında yaşanan olaylar Türk-ABD ilişkilerini bundan önce gerçekleşen iki darbeye nazaran çok daha büyük oranda etkilemiştir. Bunun altında, bölgede meydana gelen olaylar ve Türkiye'nin 12 Eylül öncesi bazı ABD isteklerine olumsuz bakması yatmaktadır. İran'ın 1979'da ABD etkisinden çıkması, SSCB'nin Afganistan'ı işgaliyle Körfez bölgesine yakınlaşması ve Suriye ile ilişkilerini geliştirmesi; ABD'ye kendisine bağlı ve istikrarlı bir Türkiye'ye olan ihtiyacını arttırmıştır. Bunların yanında; 12 Eylül askeri darbesinden önce Türkiye, SSCB üzerinde U-2 uçuşları için üslerinin kullanılmasına ve Çevik Kuvvetin Türkiye'ye yerleşmesine izin vermemiş, Yunanistan'ın NATO askeri kanadına geri dönmesini veto etmiş ve İran'daki inkılabtan sonra yeni rejimi hemen tanımıştır. 12 Eylül askeri darbesinden sonra ise Türkiye bu isteklerin hepsini kabul etmiştir. Bu bağlamda ABD 12 Eylül askeri darbesini desteklediği yönündeki iddialar kuşku düzeyinde olsa da, bu darbeden ABD'nin büyük yarar sağladığı gözlerden kaçmamaktadır.

¹⁶³ Aşırı sol eylemciler tarafından 1983 yılı itibarıyla kurulmuş Avrupa'da 408 adet kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan; 289'u Federal Almanya'da, 29'u Hollanda'da, 23'ü İngiltere'de, 17'si Belçika'da, 13'ü

yeterince alınamaması neticesinde 1979-1983 yılları arasında meydana gelen 40037 olayda,¹⁶⁴ 11286 kişi yaralanmış ve 4078 kişi (3838 sivil ve 240 güvenlik görevlisi) hayatını kaybetmiştir. Sıkıyönetim zamanında (1975-1978) ölen kişileri de dahil ettiğimizde, 5634 kişi hayatını kaybetmiştir.¹⁶⁵

2.2.2. Türkiye'nin Sağ ve Sol İdeoloji Terörüne Karşı Alınan Tedbirler

Türkiye yaşanan bu olaylara karşı, ilk zamanlar sol gruplara karşı sağ grupların oluşmasına göz yumarak durumu dengelemeye çalışmıştır. Konuyu değerlendiren Kongar, sağ ideolojiden kaynaklanan şiddet hareketlerinin zamanın hükümeti tarafından, karşıt gruplara ve öğrenci eylemlerine yönelen bastırıcı önlemler almak yerine karşı güç olarak kullanıldıklarını iddia etmiştir.¹⁶⁶ Bu sonuç, karşılıklı şiddetin artmasına yol açmıştır.

Bu zafiyet zamanla grupların radikalleşmesine yol açmış ve grupların birbirlerine yönelik terör eylemleri içine girmesine yol açmıştır. Konuyu değerlendiren İlhan, sağ ideolojiye yönelik olarak 1000 kadar eğitim kampının kurulduğunu belirtmiştir. Terörün bir yönüne karşı, bir başka grupla terör yöntemleri uygulamanın yapılacak en büyük yanlış olduğunu vurgulamıştır.¹⁶⁷

Şiddet olayların artması üzerine önce dört bölgesel sıkıyönetim ilan edilmiş, daha sonra ise 12 Eylül 1980'de ordu yönetime el koymuştur.¹⁶⁸ Askeri müdahaleden sonra, sağ ve sol terör örgütlerinin bir kısmı güvenlik kuvvetleri ile girdikleri çatışmalarda ölü olarak ele geçirilmiş, bir kısmı yakalanarak cezaevine konmuş, bir kısmı da müdahaleyi önceden

İsveç'te ve 12'si Fransa'dadır. **Terör ve Terörle Mücadelede Durum Değerlendirmesi**, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1983, s.45.

¹⁶⁴ Olayların Dağılımı şu şekildedir:

Aşırı Sağ	: 2089
Aşırı Sol	: 14929
Bölücüler	: 781
Bilinmeyenler	: 22238
Toplam	: 40037

Şahin, a.g.e., s.87.

¹⁶⁵ **Terör ve Terörle Mücadelede Durum Değerlendirmesi**, s.21.

¹⁶⁶ Kongar, 2006, s.169.

¹⁶⁷ İlhan, 2002, s.97.

¹⁶⁸ Darbe öncesi dönemi özetleyen İlhan; Fatsa'da Fikri isimli bir terzinin ilçeye egemen oluşunu ve iki yıla yakın yönetimi üstlenerek, Fatsa'da kurtarılmış bir bölge oluşturduğunu, Aralık 1978'de Kahramanmaraş olaylarında Alevi yurttaşlara karşı girişilen hareketlerde 111 vatandaşımızın hayatını kaybettiğini ve 13 ilde sıkıyönetim ilan edildiğini ve Kars plakalı araçların Erzurum'dan geçemediği, Erzurum plakalı araçların ise Kars'tan geçemediği bir ortamın oluştuğunu belirtmektedir. İlhan, a.g.e., s.100-101.

sezerek yurtdışına kaçmıştır.¹⁶⁹ Sağ terör örgütleri şiddet eylemlerine son verirken, sol kesimde yer alan terör örgütleri aldıkları büyük darbelere rağmen eylemlerine devam etmektedirler.¹⁷⁰

12 Eylül askeri darbesinin sonuçlarını ZDF televizyonuna değerlendiren Kenan Evren, yurttan yok olan can ve mal güvenliğini yeniden tesis etmek, kaybolan devlet otoritesini hakim kılmak, vatandaşlar arasında barışı sağlamak, sosyal adalete, ferdi hak ve hürriyete, insan haklarına dayalı laik Cumhuriyet rejimine işlerlik kazanmak amacıyla yapılan müdahale neticesinde: 8.836 kişinin gözaltına alındığını, 17.581 kişinin ise tutuklandığını; yapılan operasyonlarda 3.444 uzun namlulu tüfek, 291 otomatik tüfek, 37.389 tabanca ve otomatik tabanca, 633.290 adet çeşitli çaplarda merminin ele geçirildiğini belirtmiştir. Ayrıca 24.183 uzun namlulu tüfek, 615 otomatik tüfek, 134.936 tabanca ve otomatik tabanca ve 694.837 adet çeşitli çaplarda merminin halkın kendiliğinden güvenlik güçlerine teslim ettiğini belirtmiştir.¹⁷¹

Darbe neticesinde ülkede yaşanan terör olayların sayısında büyük bir azalış olmasına rağmen, ülke ekonomisi ve demokrasisi açısından olumsuz sonuçlar meydana gelmiştir.¹⁷² Olayların temel nedenleri iyi tahlil edilememiş olması ve ilan edilen sıkıyönetim düzeninde yaşanan bazı insan hakları olayları başka terör hareketlerinin

¹⁶⁹ Alkan, 2009, s.116.

¹⁷⁰ DHKP/C (Devrimci Halk Kurtuluş Örgütü Partisi/Cephesi), TKP/ML(Türkiye Komünist Partisi/Marksist Leninist) ve MLKP(Marksist Leninist Komünist Partisi) gibi örgütler eylemlerini sürdürmektedirler.

¹⁷¹ İsmail Kayabalı ve Cemender Arslanoğlu, **Türkiye’de 12 Eylül 1980 Öncesi Anarşi ve Terör Hareketleri**, Filiz Matbaası, Ankara, 1984, s.184-185.

¹⁷² 12 Eylül askeri darbesinin sonuçlarını değerlendiren İlhan, şu tespitlerde bulunmuştur:

1) 12 Eylül öncesi solcu polisler POL-DER, sağcı polisler ise POL-BİR olarak bölünmüşlerdi. Sıkıyönetimin, Türkiye genelinde ilan edilmemesi neticesinde; bir ilde suç işleyen kişi, siyasi görüşünün egemen olduğu sıkıyönetim ilan edilmemiş ile kaçarak saklanıyordu. Bu sayede, suçlunun yakalanması mümkün olmuyordu. 12 Eylülden sonra, Türkiye genelinde ilan edilen sıkıyönetimle bu süreç tamamen ortadan kalkmış oldu.

2) POL-DER ve POL-BİR kapatıldı.

3) Gözaltına alma süresi uzatıldı. Bu sayede sorgulama ve suçlu hakkında yeterli delil toplama sağlandı.

4) Daha önce olaylara karışanlardan bir kısmı, yurtdışına kaçtılar. Eylemcilere yeni katılımcı olmadığı gibi eski militanlarda kendilerini kurtarma derdine düştüler.

5) TBMM’nin kurduğu 10/27 numaralı komisyona önerilen yasalardan acil olanlar süratle çıkarılarak yasama zafiyeti giderilmiştir.

6) Halkın askeri yönetimin sonu alacağına inandığı için uygun bir psikolojik ortam doğdu ve yayıldı.

7) Yasama organının çalışmamaktan ve çekişmekten, icra organının yetersizliğinden kaynaklanan olumsuz etkiler kalmadı.

8) Yönetim devlet dairelerinde, kurumlarda, işyerlerinde, sokaklarda sağladığı kanun hâkimiyeti anarşik ortamı düzeltti.

İlhan, 2002, s.104-105.

oluşmasına kaynaklık etmiştir. Bu kapsamda, müdahaleden 5 yıl sonra terör hareketleri tekrar başlamıştır.

Terör olaylarına karışmış kişilerin tutuklu halinde iken ıslahları sağlanmadan af ile serbest bırakılmaları durulan olayların yeniden ve daha temkinli bir şekilde alevlenmesine yol açmıştır. Cezaevlerinin örgütlerin ideolojik kampları haline gelmesi ve bu duruma müdahale edilememesi mahkûmların hapse girdikten sonra daha radikalleşmesi sonucunu doğurmuştur. Yakalanan örgüt üyesi ıslah olmak yerine, örgütün ağırlığını daha fazla üzerlerinde hissetmiş ve örgüte daha fazla bağlanmak zorunda kalmıştır.

Cezaevlerinin sahip oldukları olumsuz yapıları değiştirmek ve Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları kapsamında mahkûmların topluma kazandırılmalarını daha iyi şartlarda sağlamak amacıyla, koğuş tipi cezaevi yapılanmasından F tipi kapalı cezaevi yapılanmasına geçiş çalışmaları başlamıştır.¹⁷³ Yapı faaliyetlerinin bitmesini müteakip, 2000 yılında koğuş tipi cezaevi yapısından, F tipi kapalı cezaevi yapısına geçilerek; cezaevlerinin, örgütlerin ideolojik kampları haline gelmiş yapısı ortadan kaldırılmıştır.

Diğer bir neden olarak, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan 1990 yılına kadar, güvenliği için en büyük tehlike olarak gördüğü Sovyet tehdidi ortadan kalkması ifade edilmektedir. SSCB'nin benimsemiş olduğu komünist ideolojiyi yarma çalışmaları neticesinde desteklediği örgütlerden desteğini çekmesi, sol görüşlü terör örgütlerin hem ideolojik anlamda hem de maddi anlamda en büyük desteklerini kaybetmelerine neden olmuştur. Her ne kadarda günümüzde bazı sol görüşlü terör örgütleri eylemlerini sürdürmelerine rağmen, 1990 sonrası şekillenen dünyada eski güçlerine gelmeleri zor görünmektedir.

¹⁷³ F tipi kapalı cezaevleri, ceza infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülerin yaşantıları ile ilgili olarak birçok düzenleme getiren Birleşmiş Milletler Minimum Cezaevi Standart Kuralları ile Avrupa Konseyi Cezaevi Kuralları da dikkate alınarak, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu 16. madde ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nun 13. maddesine dayanılarak, tutuklu ve hükümlülerin ıslahını sağlamak, koğuş sisteminden kaynaklanan asayiş ve güvenlik sorunlarını en aza indirmek, mahkûmlara kültürel, sosyal ve sportif faaliyet imkânları oluşturmak ve daha özel yaşam alanları sunmak amacıyla inşa edilmiştir. Pınar Canel, **Türkiye'de Cezaevleri ve F Tipi Uygulaması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Haziran 2003, s.72.

2.3. Din Kaynaklı Terör

11 Eylül 2001 tarihinde, ABD'ye yönelik gerçekleştirilen terör eylemi sonucunda din kaynaklı terör kavramı dünya gündemine oturmuştur. Bu terör olayında, ABD'yi kendi evinde kendi uçağı ile saldırıya maruz kalmıştır. Saldırının ABD'ye yol açtığı kayıplara ve maddi zararlara nazaran, saldırı sonucunda ABD ve dünya kamuoyunda oluşturduğu etki çok büyük olmuştur. Bu saldırı sonucunda ABD, saldırıdan dolayı sorumlu tuttuğu Afganistan ve Irak'a yönelik askeri harekât düzenlemiştir.

ABD'ye düzenlenen saldırının kaynağını teşkil eden El Kaide terör örgütü, ABD'ye yönelik düzenlemiş olduğu saldırının bir benzerini Türkiye'ye karşı düzenlemiştir. Aslında Türkiye, El Kaide benzeri terör örgütleri tarafından önceden böyle bir saldırıya uğramamasına rağmen; farklı yapılanmalar altında din kaynaklı terör örgütlerinin eylemleri ile 11 Eylül 2001'den önce de karşılaşmıştır. Türkiye'nin din kaynaklı terör örgütleri tarafından terör eylemlerine maruz kalmasının, iki temel nedeni olduğu görülmüştür.

Türkiye'nin din kaynaklı terör örgütleri tarafından terör eylemlerine maruz kalmasının birinci nedeni: Ümmet yapısından, millet yapısına geçen bir toplum olan Türk toplumunun; bu sürecin sıkıntılarını hala yaşamakta olmasıdır. Türk toplumunun karşılaştığı bu durumu değerlendiren Türkdogan, sorunu şu şekilde tanımlamaktadır: *“Arapça Umma, Allah'ın iradesini ve onun hükümdarlığını kabul eden insan topluluğu manasına gelen ümmet kavramından; ortak duygu ve ortak düşüncüyü paylaşan, tasada ve kivançta aynı şuuru taşıyan insanların tezahürü manasına gelen millet kavramları ne yazık ki bazı çevreler tarafından birbirlerine karşıt anlama sahipmiş gibi anlaşılmakta ve kullanılmaktadırlar.”*¹⁷⁴

İkinci neden ise Türkiye'nin İstiklal Mücadelesi sonrası iç ve dış politikada gerçekleştirmiş olduğu değişim ve bu değişimin toplum katmanlarına yeterince anlatılamaması neticesinde toplumda ortaya çıkan kırılmalardır. Bu kırılmalar zaman içerisinde farklı telafuz edilse de genelde laik, anti-laik şeklinde belirtilmektedir. Türkiye istiklal mücadelesi sonrasında Mustafa Kemal ATATÜRK'ün önderliğinde inkılâplar gerçekleştirilerek modern dünyadan geri kalmış yapı, düşünce sistemi ve yaşam tarzını değiştirmeye çalışırken, özellikle

¹⁷⁴ Orhan Türkdogan, **Milli Kimliğin Yükselişi Niçin Milletleşme**, İkinci Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, Ağustos 1999, s. 54-57.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra güvenliği için elzem gördüğü Batı dünyası kurumlarında içinde yer almaya başlamıştır. Bu kapsamda NATO'ya ve birçok Avrupa örgütleri içine üye olan Türkiye, günümüzde Avrupa Birliğine üye olmak için çalışmaktadır.

İç ve dış politikada meydana gelen gelişmelerin topluma etkisi büyük olmuştur. Toplumun yaşadığı bu değişime, iç ve dış faktörlerin olumsuz etkilerinin müdahil olması bazı radikal oluşumların şiddet temelli politikalara yönelmelerine neden olduğu görülmüştür. İran İslam Cumhuriyeti'nin benimsemiş olduğu Şii Müslümanlığı ile Anadolu topraklarında yaşayan insanların inançları arasındaki farklılıklar ve İran'ın rejim ihraç politikaları neticesinde Türkiye, din kaynaklı terör örgütlerinin eylemleri ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye, bu örgütlerin gerçekleştirdiği eylemler sonucu birçok aydınını kaybetmiştir.¹⁷⁵

Din kaynaklı terör örgütlerinin, Türkiye'de eylem yapma nedenlerini inceleyen Aydın; bu nedenleri şu şekilde ifade etmiştir:¹⁷⁶

İç faktörler:

- 1) Modernleşme sürecinde din ve dindarlara yönelik uygulanan yanlış politikalar,
- 2) Artan nüfuzla paralel olarak toplumun din inancını karşılayacak yeterli formel mekanizmaların kurulamaması,
- 3) Türklerin din algılamalarını anlatan yeterli telif eserin kaleme alınamaması ve bunun sonucunda bırakılan bilgi boşluğu.

Dış faktörler:

- 1) Hasan el Benna'nın Müslüman Kardeşler örgütü,
- 2) 1979 yılında gerçekleşen İran İslam devrimi,
- 3) Türkiye'deki İslami anlayışlar ile büyük farklılıklar göstermesine rağmen, özellikle Mısır ve İran kaynaklı eserlerin Türkçeye çevrilmesi olarak sıralanabilir.

Önceleri faili meçhul olarak adlandırılan bu cinayetlerin sorumlusu olan bu örgütlere karşı yürütülen operasyonlar sonucu birçok örgüt mensubu tutuklanarak hapis cezalarına çaptırılmıştır.¹⁷⁷ Bu darbelerle eylem yapamaz hale gelen bu örgütlerden, sadece Hizbullah terör örgütü ve 11 Eylül saldırısı sonrası dünya kamuoyuna adını duyuran El Kaide terör

¹⁷⁵ Türkiye, Uğur Mumcu, Çetin Emeç, Bahriye Uçok, Muammer Aksoy, Ahmet Taner Kışlalı ve Gaffar Okan gibi birçok önemli kişiyi bu örgütlerin gerçekleştirmiş oldukları terör saldırılarında kaybetmiştir.

¹⁷⁶ Alkan, 2009, s.126.

¹⁷⁷ İBDA/C, İCCB/AFİD, Vasat ve Tevhid Selam/Küdüş Ordusu gibi radikal dinci terör örgütü mensuplarının tutuklu olmaları nedeniyle örgütlerin eylem kabiliyetleri büyük oranda bitmiştir.

örgütü Türkiye’de faaliyetlerini sürdürdüğü düşünülmektedir. Bu yüzden, bu iki örgüt hakkında bilgi vermekte ve Türkiye’nin bu örgütlere karşı mücadelesini incelemekte fayda görülmektedir.

2.3.1. Hizbullah Terör Örgütü ¹⁷⁸

2.3.1.1. Tarihi Gelişimi

12 Eylül 1980’de gerçekleşen darbenin sonucunda dernek ve partilerin kapatılmasının ardından; Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) ile 600 kadar şubesi bulunan Akıncılar Derneği üyesi bazı kişiler, 1980 yılı ortalarında Diyarbakır’da Vahdet Kitabevi etrafında toplanmaya başladılar. “Fikri toplantılar”ın yapıldığı bu kitabevindeki tartışmalar, 12 Eylül askeri darbesiyle sarsıntılar geçiren sağcı-dinci grupların yeniden toparlanması için bir başlangıç oldu. ¹⁷⁹

Türkiye’de Hizbullah yanlılarının ilk gerçekleştirdikleri eylem, 1 Aralık 1984 yılında bir kuyumcu dükkânının soyulma girişimiydi. Hizbullah militanları ile Emniyet mensupları arasında çıkan çatışma sonrası, yakalanan bir militanın ifadesi sonucunda Hizbullah terör örgütünün varlığı ortaya çıkmıştır. Emniyet kayıtlarına göre, Hizbullah yanlılarının 1983-1984 yılları arasında İstanbul’da 19 soygun eylemi yaptıkları belirlenmiştir. ¹⁸⁰ Yapılan araştırmalar sonucunda eylemleri gerçekleştirdikleri belirlenen 13 kişi hakkında açılan davalar sonucunda bu kişiler ceza almışlardır. Örgüt bu olaydan sonra büyük bir darbe almıştır.

¹⁷⁸ İsmi Kur’an-ı Kerim’den alınan Hizbullah kelimesi, Allah taraftarı, Allah’ın yanında olanlar anlamını, genel anlamda bütün Müslümanları kapsamaktadır. Kelime Mu’tad bir çeviri ile Arap Dünyasındaki şu anki kullanımıyla siyasi parti olarak kullanılmasının da etkisiyle, “ Allah’ın Partisi” olarak tercüme edilmektedir. Emin Demirel, **Dünyada Terör**, 4. Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Mart 2003, s.66.

Türkiye’de terör eylemleri gerçekleştiren Hizbullah terör örgütü ile Lübnan’da konuşlu Hizbullah terör örgütü birbirinden farklıdır. Lübnan Hizbullah terör örgütü, 1978 yılında İran’ın desteğiyle Lübnanlı Şii din adamları ve ileri gelenleri tarafından toplumsal ve siyasi bir İslami başkaldırı hareketi olarak kurulmuştur. Lübnan Hizbullah’ın dini ideolojisinin bileşenleri ise şunlardır:

- 1) Şia İslam inancı,
- 2) Velayet El-Fakih (Hukuk ilminin ya da hukukçuların koruculuğu),
- 3) Allah yolunda cihat.

Joseph Alagha, **Siyasi Mücadeleden İktidar Partisine Hizbullah**, Çev.: Kadriye Göksel, Birinci Baskı, Doğan Egmont Yayıncılık, Aralık 2007, s.15.

¹⁷⁹ Mehmet Faraç, **Hizbullah’ın Kanlı Yolculuğu**, İstanbul: Günizi Yayıncılık, Kasım 2001, s.15.

¹⁸⁰ Demirel, 2002, s.514.

Zaman içerisinde liderlik ve fikri ayrılıklar neticesinde, Vahdet Kitabevi etrafındaki yapılanmadan kopmalar meydana gelmiştir. Bu çerçevede, ilk olarak Vahdet Kitabevi yapılanmasından, 1981 yılında M. Fidan Güngör ayrılarak Menzil Kitabevi'ni açmış ve Menzil grubunu kurmuştur. Daha sonra 1982 yılında, Hüseyin Velioğlu bu oluşumdan ayrılarak İlim Kitabevi'ni açmış ve İlim grubunu oluşturmuştur. Bu yapılanmalar farklı yayınevleri etrafında toplanmalarına rağmen, 1987 yılına kadar birlikte hareket ettikten sonra liderlik temelli baş gösteren çatışmalar neticesinde birbirlerinden tamamen ayrılarak Hizbullah/İlim ve Hizbullah/Menzil grupları olarak Güneydoğu Anadolu'da hızlı bir şekilde örgütlenme içine girmişlerdir.¹⁸¹

Örgüt amaçlarını, Türkiye'deki mevcut anayasal düzeni silahlı faaliyetlerle yıkarak, yerine dini esaslara dayalı bir İslam devleti kurmak olarak açıklamıştır. Bu kapsamda örgüt, “tebliğ, cemaat ve cihat”¹⁸² olmak üzere üç aşamalı bir stratejiyi benimsemiştir.¹⁸³

Güneydoğu Anadolu'da yayılmasını sürdüren Hizbullah, aynı bölgede yoğun olarak terör eylemi gerçekleştiren PKK terör örgütü ile rekabet içine girmiştir. Güneydoğu halkının muhafazakâr yapısından yararlanmak isteyen PKK terör örgütünün, Kürdistan Dindarlar Birliği, Kürdistan İmamlar Birliği ve Kürdistan İslami Hareketi gibi isimlerle illegal örgütler kurması üzerine¹⁸⁴; Hüseyin Velioğlu yönetimindeki Hizbullah/İlim grubu PKK'ya karşı cihad ilan etmiştir.¹⁸⁵

¹⁸¹ Necati Alkan, “Türkiye'nin Terörle Mücadelesi”, **STRAGMA.com Dergisi**, Sayı:9(Ekim 2003), s.8-9, http://www.stradigma.com/turkce/ekim2003/10_05.pdf, 13.05.2010.

¹⁸² Tebliğ, İslami literatürde “davet” sözcüğü ile eş anlamlı kullanılmaktadır. Davet ise, dünya genelinde tüm insanlığın İslami kabul etmesi, İslami esaslara dayalı bir devlet ya da yönetim kurarak bireylerin yaşamlarının İslami kurallara göre düzenlenmesini içerir. Cemaat, Tebliğe (davet) karşılık vererek harekete katılan ve saflarda yerini alan kesime denir. Hizbullahi felsefede “cihad” kavramı ise; İslami hoşgörünün dışında, belirli bir güce ulaştıktan sonra otoriteye ve yerleşik düzene silahlı bir başkaldırı olarak tanımlanır. Kendi inanış ve felsefesi dışındaki tüm kişi ve kitleleri, İslam dinine mensup olup olmadıklarına bakmaksızın, karşıt sayar ve karşıt kişilere karşı cihad etmenin farz olduğuna inanır. Ercan Çitlioğlu, **Tahran-Ankara Hattında Hizbullah**, Birinci Baskı, Ankara: Ümit Yayıncılık, Nisan 2001, s.82-88.

¹⁸³ Alkan, 2009, s.128.

¹⁸⁴ Demirel, 2002, s.517.

¹⁸⁵ PKK ile Hizbullah/İlim grubu arasındaki çatışmaların bir nedeni olarak, Lübnan'da İran ve Suriye'nin arasında yaşanan soğuk savaşın bir devamı olarak, Suriye destek ve kontrolü altında bulunan PKK'ya karşı İran'ın da kendi kontrolünde Güneydoğu Anadolu'da faaliyet gösterecek, boşalan kırsal alan yerine kentlerde etkinlik kazanacak Hizbullah/İlim kanadını desteklemesi ve etkinliği alan PKK yerine geçmeye çalışması olarak iddia edilmektedir. Abdullah Manaz, **Türkiye'ye Yönelik Terör Odakları**, 2. Baskı, İstanbul: IQ Kültürsanat Yayıncılık, Şubat 2006, s. 41.

Hizbullah PKK'dan farklı olarak güvenlik güçleri ile çatışmak yerine, bölgede güvenlik güçleri ile girdiği çatışmalarda büyük zayıflar veren PKK terör örgütü ile mücadeleye girmiştir. Bu sayede, PKK'dan boşalan güç boşluğunu kurduğu hücre yapılanmaları vasıtasıyla doldurmaya çalışmıştır. 1991-1995 yılları arasında, PKK ve Hizbullah/İlim grubu arasında yaşanan çatışmalar sonucunda 500'ü PKK militanı 200'ü Hizbullah/İlim grubu militanı olmak üzere, 700 militan yaşamını yitirmiştir.¹⁸⁶ Bu çatışmalarla, tebliğ aşamasından, cihad aşamasına geçen Hizbullah terör örgütü güvenlik güçlerinin dikkatini çekmiş ve bu örgüt hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamıştır.

Hizbullah/Menzil grubu, İlim grubunu tebliğ aşamasında silahlı faaliyetlere başladığı için eleştirmiş, bunun üzerine daha önceden var olan fikir ayrılıkları daha da derinleşerek, 1993 yılında yerini silahlı çatışmaya bırakmıştır. Bu çatışmalar sonucunda her iki gruptan da 200'e yakın militan ölmüş¹⁸⁷, Menzil grubu liderinin ölmesi üzerine, Menzil grubuna bağlı militanların da İlim grubuna geçmesi ile İlim grubu Güneydoğu Anadolu'da Hizbullah adına tek söz sahibi örgüt olarak varlığını korumuştur.¹⁸⁸

Örgütün terör stratejisini değerlendiren Bal, "üstlenmeme"¹⁸⁹ üzerine kurulu olan taktiğinin güvenlik güçlerinin terör örgütünü tespit etmesini zorlaştırdığını belirtmiştir. Örgüt yürüttüğü bu taktik ile devleti karşısına almadan hedef kitle olarak benimsediği kişileri etkileyerek tabanını genişletmekteydi. 1998-2000 yılları arasında kaçırdığı 60 kişiyi sorgulayarak örgüt lehine propaganda yapmalarını sağlayan örgüt, daha sonra şahısları

¹⁸⁶ Alkan, 2009, s.128.

¹⁸⁷ Alkan, 2003, s.9.

¹⁸⁸ Son olarak iki tarafın önde gelenleri Kum kentinde bir araya getiren İran'ın girişiminin başarıya ulaşamaması ve 60 ölü ve yüzlerce yaralı veren Menzil grubu son bir önlem olarak bölgeyi Velioğlu'na bırakarak kendi inanış ve anlayışları doğrultusunda batıya, İstanbul, Yalova, Bursa, İzmit, Adapazarı ve Gölcük'e hicret ederler. Güngör ve Menzil grubunun lider kadrosunun peşini bırakmayan Velioğlu, bu kişilerin ölümlerini sağlayarak Menzil grubunu lidersiz bırakır. Çitlioğlu, 2001, s.115-116.

¹⁸⁹ Terörün korku ve panik yaratmak olan temel stratejisi ve terörizmin bu korku üzerinde propaganda yapmak olan stratejisi, Hizbullah açısından önemli bir değişime tabii tutulmuştur. Hizbullah terör örgütü, propagandada dar alan ve terör eylemlerinde de üstlenmeme stratejisini geliştirmiştir. Bu stratejinin temel çalışma mantığı, eylemlerin açıktan üstlenilmemesi, ancak hedef kitlenin yapılan eylemi gerçekleştirenleri bilmesi ve böylece terörün baskı, korkutma ve sindirme etkisinden yararlanmasıdır. İkinci olarak ise devlet güçlerini ve geniş halk kitlelerini doğrudan karşısına almadan, propaganda etkinliğini istediği dar alanla sınırlamasıdır. Hizbullah terör örgütünün gerçekleştirdiği eylemleri üstlenmemesi ve eylemlerde öldürdüğü önemli kişilerin cesetlerini saklaması, Türkiye'de faili meçhul cinayetler tartışmalarını kızıştırmış ve bu cinayetlerin devlet tarafından işlendiği söylentileri ortalıkta dolaşmıştır. Örgüt her bakımdan başarılı bir strateji benimsemiş, hem gizli ve dar alan propagandasını başarmış hem de eylemlerini devletin gerçekleştirdiği izlenimini vermiştir. İhsan Bal, "Türkiye'nin Terörle Mücadele Deneyimi: Hizbullah Terör Örgütü Örneği", **Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, USAK Yayınları:12 Güvenlik Serisi: 1, Ankara, Nisan 2006, (c), s.26.

işkencelerle öldürmüş ve bu aşamaları örgüt propagandası için kasetlere almıştır. Bu sayede örgüt, örgüte alternatif olacak veya zararı dokunacak kişileri etkisiz hale getirirken; güvenlik güçlerini hazırlıksız yakalayarak, eylemlerle baskı altına giren güvenlik güçlerinin aceleci ve tepkisel davranmalarını sağlayacaktı.¹⁹⁰

2.3.1.2. Hizbullah Terör Örgütüne Karşı Alınan Tedbirler

1999 yılında PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalanmasından sonra, PKK terör örgütü Türkiye içerisindeki eylemlerini kesmiş ve Irak'ın kuzeyinde bulunan kamplara çekilmiştir. PKK'nın ülke gündeminden düşmesi üzerine Güneydoğu'da faaliyet yürüten Hizbullah terör örgütü güvenlik güçlerinin ilgisini daha fazla çekmeye başlamıştır.

Mayıs 1999'da Batman'da örgüte yönelik yapılan bir operasyon sonucu örgütün Batman arşivi ele geçirilmiştir. Ele geçirilen arşiv vasıtasıyla örgütün teşkilatlanması hakkında detaylı bilgilere ulaşan güvenlik güçleri, örgüte yönelik kapsamlı bir mücadele için hazırlıklara başladılar.

Bu kapsamda yürütülen istihbarat çalışmaları neticesinde, 17 Ocak 2000 tarihinde Beykoz'daki hücre evine düzenlenen operasyonda örgüt lideri Hüseyin Velioğlu öldürülmüş, Cemal Tutar ve Edip Gümüş sağ olarak yakalanmıştır.¹⁹¹ Bu operasyon sonucunda ele geçirilen örgüt arşivi sayesinde, Türkiye genelinde 60 ilde gerçekleştirilen operasyonlar sonucunda örgüt büyük bir darbe yemiştir.¹⁹²

Güvenlik güçlerinin titiz çalışması, yürüttüğü operasyonlarını detaylı planlaması neticesinde örgüt eylem yapamaz duruma gelmiştir.¹⁹³ Bu başarının altında, örgütün içinde bilgisayar kullanımının fazla olması da önemli bir etkidir. Kuryeler aracılığıyla elde ettiği bilgileri disketler vasıtasıyla merkeze göndermesi, örgüte yönelik bilgi eksikliklerinin

¹⁹⁰ Bal, 2006 (c), s.39-40.

¹⁹¹ Demirel, **Terör**, s.516.

¹⁹² 2002 yılına kadar yakalanan örgüt mensubu sayısı 9000'i aşmış, bulunan mezar evlerde çoğunluğu örgüt mensubu 67 ceset bulunmuştur. Ayrıca, Emniyet güçleri örgütün 593 öldürme, 45 kaçırıp öldürme olmak üzere 1267 eylemi aydınlatmıştır. Manaz, a.g.e., s. 44-45.

¹⁹³ 28 Eylül 1979'da öldürülen Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul'un ardından 22 yıl sonra, Diyarbakır Emniyet Müdürü Ali Gaffar Okkan 24 Ocak 2001 günü 5 korumasıyla beraber öldürülmesi ile örgüt kanlı yüzünü bir kez daha göstermiştir. Faraç, a.g.e., s.149.

giderilmesini sağlamıştır. Güvenlik güçlerinin 17 Ocak 2000’de gerçekleştirdiği operasyon sonucunda; örgüt yapısı tamamen ele geçirilmiştir.

Hizbullah terör örgütüne karşı mücadele kapsamında alınan tedbirlerde, halkın örf ve adetleri ve dini inanışlarını zedelemeyecek şekilde önlemler alınarak halk ile güvenlik güçlerinin karşı karşıya gelmesi önlenmiştir. Özellikle örgütün ideolojik eğitim verdiği ve eleman temininde kullanmış olduğu camiler yönelik olarak düzenlenen operasyonlarda bölge halkının hassasiyetleri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.¹⁹⁴

Ayrıca, örgüte karşı yürütülen operasyonlarda, halk ile örgüt mensupları ayrı tutularak halk nezdinde devlete karşı güvenin zedelenmesi önlenmiştir. Halkın medya aracılığıyla örgüt hakkında, örgütün propagandasını önleyecek şekilde bilgilendirilmesi; halkın örgüte yönelik daha fazla bilgi sağlamasını ve devlete olan inancını arttırmıştır. Bu sayede, güvenlik güçleri terör örgütünün elinde olan inisiyatifini alarak, başarılı ve etkili bir mücadele yürütmüştür.

2.3.2. El Kaide

2.3.2.1. Tarihi Gelişimi

El Kaide¹⁹⁵, 1988 yılında, Sovyet birlikleri ile savaşmak amacıyla, Soğuk Savaş döneminde SSCB'nin Afganistan'ı işgal edebileceği öngörüsü üzerine kurulmuştur. Örgüt, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali sırasında, Sovyet ordularına karşı savaşmıştır. Bu mücadelesi sırasında, Sovyet işgalini sona erdirmek isteyen ABD tarafından “Yeşil Kuşak Projesi”¹⁹⁶ kapsamında lojistik ve eğitim desteği almıştır.¹⁹⁷

¹⁹⁴ Hizbullah terör örgütüne yönelik yapılan operasyonları değerlendiren dönemin Batman Emniyet Müdürü Muzaffer Erkan, “Bu mücadelede biz hataları en alt düzeye indirmeye çalıştık. Çünkü geçmişte yaptığımız hatalardan ders almıştık. Tecrübe kazanmıştık. Mesela camilere yönelik bildiğim birkaç operasyon haricinde öyle plânlı bir operasyon yapılmadı. Camileri örgütten kurtarmak amacıyla böyle bir kaç operasyonumuz oldu. Örgüt bu çalışmalara tepki gösterdi ve polis camiye giden Müslümanları taciz ediyor, onları fişliyor, takip ediyor şeklinde propaganda yaptı. Ben mahallinden biliyorum bunu, hemen cevabını verdik herkes sustu.” diyerek yürütülen operasyonlarda güvenlik güçlerinin halkın hassasiyetlerine göstermiş oldukları önemi belirtmiştir. Necati Alkan, **Söz Bitmeden Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, Ankara: USAK Yayınları, Şubat 2008, s. 196.

¹⁹⁵ Arapçada “İlke, kaide, kural, prensip, üs, temel, taban ve zemin” anlamına gelir. Faik Bulut, **Cihat Yolcuları El Kaide'nin Sırları**, Birinci Baskı, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları, Ekim 2008, s.17.

¹⁹⁶ ABD'nin İslam ve İslami hareketlerle olan bağlantısı tarihsel süreç içerisinde inişli ve çıkışlı bir seyir izlemiştir. ABD İslamı, kendisine yakın rejimleri ayakta tutacak ve rakip ülkeleri zayıflatacak bir unsur olarak görmektedir. Özellikle Soğuk Savaş Döneminde, ABD SSCB'nin güneyinde yer alan Türkî Cumhuriyetlere, İslam vasıtasıyla sızmaya çalışmış ve bu sayede bölgeye İran gibi radikal İslamın girmesi

Soğuk Savaş sonrasında yüksek gücüyle denetimsiz kalan El Kaide, terörist faaliyetlere girişerek kendisine ana felsefe olarak İsrail'in yok olması ve Müslüman ülkelerde halifelik inancı altında büyük bir devlet kurma inancını benimsemiştir. Usame Bin Ladin'in dünya görüşü, Selefî Mücahid hareketi tarafından şekillendirilmiştir. İlki, tüm Müslüman topraklarını Müslüman olmayan güçlerin elinden kurtarmak (tahrir); ikincisi, Mısır, Suriye, Irak ve diğerleri gibi mevcut ulus-devletleri kaldırarak tüm Müslüman topraklarını birleştirmek (tevhid); üçüncüsü, topraklar ulus-devletler ortadan kaldırılarak özgürlüğe kavuşturulduğunda ve birleştirildiğinde, nihai hedef hilafeti tekrar kurmaktır.¹⁹⁸ Liderliğini Usame Bin Ladin'in yürüttüğü düşünülen bu örgüt 34 ülkede yayılmış çok sayıda hücrelerden oluşmaktadır. Bu örgütün sorumluluğunu üstlendiği 11 Eylül 2001 Saldırıları dünyanın en büyük terör saldırı eylemi olarak tarihe geçmiştir.¹⁹⁹

11 Eylül 2001'de ABD'ne düzenlediği saldırılarla adı bir anda dünya kamuoyunda yankılanan El Kaide terör örgütü, Türkiye'ye yönelik ilk eylemini 15 Kasım 2003'te Neve Şalom ve Beth İsrail Sinegog'larına düzenlemiştir. Saldırımı içinde 200-250 kg. patlayıcı yüklü araçla gerçekleştirilen El Kaide terör örgütü, 26 kişinin hayatını yitirmesine ve 300'ün üzerinde de kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Saldırlardan 5 gün sonra, örgüt İngiltere İstanbul Başkonsolosluğu'na ve HSBC Bankası'nın Levent şubesine yönelik intihar saldırıları düzenlemiştir. Bu saldırılar sonucunda 32 kişi hayatını kaybetmiş, 450'ye yakın kişi yaralanmıştır.²⁰⁰

önlenmeye çalışmış; diğer yandan ise Türkiye gibi ülkelerde sol hareketlere karşı cephe oluşturulması sağlanmıştır. İslam'ın yükselişe geçmesi SSCB'nin körfeze girmesine engel olurken, Suudi Arabistan gibi ABD için büyük öneme haiz devletlerin tutucu rejimleri meşruiyetini sürdürmeleri amaçlanmıştır.

¹⁹⁷Bu desteği değerlendiren Kongar "Daha açık bir biçimde söylemek gerekirse, 11 Eylül terörünü gerçekleştirdiğini artık kendisi de açıkça belirten Usame Bin Ladin, soğuk savaş döneminde, Amerika Birleşik Devletleri tarafından, Afganistan'ı işgal eden Sovyetler Birliği'ne karşı yaratılmıştı. O zamanlar bir İslam mücahidi diye tanımlanan Usame Bin Ladin, Amerika'nın parası, örgüt ve eğitim desteğiyle güçlendirilmiş ve büyük bir vurucu güç olarak ortaya salınmıştı. Soğuk savaşın bitiminden sonra işlevsiz kalan bu vurucu güç, bir süre sonra, Huntington gibi yazarların da yol göstermesiyle, kendi yorumladığı bir din anlayışına bağlı olarak, bu kez kendisini yaratan güce karşı bir radikal siyasal İslam mücahidi olarak saldırıya geçti." Kongar, 2003, s.17.

¹⁹⁸ Ali L. Karaosmanoğlu, "Küresel Terörizmin Ulaştığı Boyutlar Çerçevesinde Edinilen Tecrübeler", **"Küresel Terörizm Ve Uluslararası İşbirliği" Sempozyumu (23-24 Mart 2006)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, s.81.

¹⁹⁹ Örgüt eylemlerine 1 Aralık 1992 tarihinde, Yemen'de ABD askerlerine yönelik bombalama olayları ile başlamıştır. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD topraklarında, Dünya Ticaret Merkezi ve ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'a karşı düzenlemiş intihar saldırıları ile adını tüm dünyaya duyurmuştur. Saldırlarda 6.000 yakın insan ölmüştür. Oluşan mali kayıp ise milyar dolarlarla ifade edilmektedir. Demirel, 2003, s.402-404.

²⁰⁰ Alkan, 2009, s.131.

Yukarıda zikredilen saldırılar Türkiye'ye karşı gerçekleştirilmiş en sansasyonel saldırılar olarak değerlendirilmektedir. Terör eylemleri, İslam dini öğretisi ile Batı tipi demokrasi anlayışını bir araya getirerek oluşturulan Türkiye'nin laik yapısı ve hoşgörü anlayışına karşı düzenlenmiştir. Eylemlerde orta sınıf Türk Müslümanlarının aksine, İngilizler nezdinde yabancılar ve onların "işbirlikçisi" olarak görülen Türkiye'nin Yahudi asıllı vatandaşları ve masonlar hedef olarak seçilmiştir.²⁰¹ Bu şekilde Türkiye'de Yahudilere ve masonlara karşı olumsuz bir hava oluşurken, örgüte yönelik sempati artacak, Türkiye'nin uluslararası terörizme karşı verdiği mücadele kapsamında Afganistan'da koalisyon güçlerine verdiği destek kesilmesi amaçlanmıştır.

2.3.2.2. El Kaide Terör Örgütüne Yönelik Alınan Tedbirler

Bu saldırılara kadar, Türkiye'ye karşı herhangi bir saldırı düzenlememiş olan El Kaide terör örgütüne yönelik, saldırılardan sonra, Türkiye içerisinde oluşan yapıya yönelik güvenlik güçleri tarafından operasyonlar düzenlenmeye başlamıştır. Bu kapsamda ilk önce bu saldırıların failleri yakalanmıştır. Devam eden süreçte örgütün Türkiye yapılanması üzerine yoğunlaşarak, örgütün Türkiye yapılanması ortaya çıkarılmıştır. MİT, Amerikan istihbaratı ve Emniyet güçlerinin istihbarat paylaşımları sayesinde yapılan operasyonlarda örgüte büyük darbeler indirilmiştir. Özellikle yurt çapında koordineli bir şekilde yürütülen operasyonlar neticesinde birçok örgüt mensubu etkisiz hale getirilmiştir.²⁰²

Örgütün 15 ve 20 Kasım günü düzenlediği saldırılar neticesinde, istediği sonucu elde edememiş ve tam tersine saldırılara uğrayan kişilere karşı toplumda sempati oluşurken, saldırıyı düzenleyen örgüte karşı büyük bir kin ve nefret oluşmuştur. Saldırıların akabinde saldırı düzenlenen bölgeler hemen eski haline getirilerek saldırının halk üzerinde oluşturduğu olumsuz psikolojik görüntü giderilmeye çalışılmıştır.

Saldırıları hakkında halkı bilgilendirmekle görevli basın ve yayın kuruluşları, yapılan bu eylemleri ortak bir dille terör olarak nitelendirmiştir. Bu eylemler hakkında yayın yapılırken eylemler neticesinde terör örgütlerinin halka iletmek istedikleri mesajlar ve bu sayede sempati toplayarak taban oluşturmasını sağlayacak yayınlar minimum düzeyde tutulmaya çalışılmıştır.

²⁰¹ Vecdi Tamer, **Türkiye'nin Terörizme Karşı Savaşı**, Birinci Baskı, İstanbul: Truva Yayınları, Mart 2007, s.209.

²⁰² Bu operasyonların en önemlisi 16 ilde aynı anda gerçekleştirilen operasyon sonucunda 120 örgüt mensubunun yakalanmasıdır. 16 ilde eş zamanlı El Kaide operasyonu: 120 gözaltı <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=943350>, 25.05.2010.

Tüm yazılı ve görsel medya tarafından eylemler kınanmış ve toplumun eylemler neticesiyle radikalleşmesi engellenmiştir.

ABD ve İngiltere, BM Antlaşmasınının 51. ve NATO Pakti'nin 5. maddelerine dayanarak 7 Ekim 2001 tarihinde Afganistan'da yönetimi elinde bulunduran Taliban güçlerine ve El Kaide terör örgütü üslerine yönelik askeri harekâta başlamışlardır. Harekât sonrası Türkiye, Afganistan'da istikrarın yeniden tesisine yönelik olarak TSK görevlendirmiştir.²⁰³ Afganistan'ın yeniden inşası, siyasi istikrarın sağlanması ve Afgan güvenlik güçlerinin eğitilmesi çalışmalarına destek veren Türkiye, Taliban ve El Kaide unsurlarına yönelik ABD tarafından talep edilen muharip asker desteğini karşılamamıştır. Böylece hem Afganistan'da El Kaide ve Taliban unsurları ile karşı karşıya gelmeyi engellemiş hem de bu unsurların Türkiye'ye karşı eylem gerçekleştirme neden ve tabanı oluşturmalarını engellemiştir.

Türkiye ve İspanya'nın öncülüğünde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı Forumları düzenlenerek, din eksenli Batı ile İslam Dünyası arasında yaşanan ayrışmanın önlenmesi hedeflenmiştir. Bu sayede radikal dinci terör örgütlerinin temel argümanları olan, Batının doğuya bakış açısı olarak iddia ettikleri "Haçlı Zihniyeti" kavramı yıkılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, Batı Dünyası tarafından dile getirilen "İslami Terör" kavramı da bu toplantılarda eleştirilmiştir. Bu sayede, radikal dinci örgütlerin eylemlerini gerçekleştirmekte kullanmış oldukları temel argümanlar çürütülmüş ve toplumların birbirlerine karşı düşmanca düşünceleri beslemeleri ve bu düşünceler neticesinde şiddet temelli hareketlerde bulunmaları engellenmeye çalışılmıştır.²⁰⁴

²⁰³ TBMM, 10 Ekim 2001 tarihinde aldığı 722 sayılı Karar ile Türk Silahlı Kuvvetlerinin Afganistan'da görev alması konusunda hükümete yetki vermiştir. TSK, Afganistan Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (UGYK)'nin İngiltere liderliğindeki ilk dönemine bir bölük timi, eğitici personel ve karargâh unsurları olmak üzere toplam 267 kişilik bir kuvvetle katkı sağlamıştır. 20 Haziran 2002 tarihinde başlayan 2'nci dönem UGYK liderliğini Türkiye üstlenmiştir. Türkiye bu dönemde Kabil Hava Alanının işletilmesi sorumluluğunu da devralmıştır. UGYK-VII dönemi liderliği ise 13 Şubat – 04 Ağustos 2005 tarihleri arasında 3'üncü Kolordu Komutanlığı tarafından yürütülmüş, Kabil Havaalanının işletilmesi sorumluluğu üstlenilmiş ve bu dönemdeki toplam katkımız 1450 personele ulaşmıştır. Şu ana kadar askerî eğitim ve iş birliği kapsamında bin beş yüz otuz dokuz Afgan personele Afganistan'da, üç yüz kırk üç personele ise Türkiye'de eğitim verilmiştir. Hâlen yetmiş bir Afgan personelin eğitimi de Türkiye'de devam etmektedir. http://www.tsk.tr/4_ULUSLARARASI_ILISKILER/4_6_Turkiyenin_Barisi_Destekleme_Harekatina_Katkilari/konular/Afganistanda_icra_edilen_faaliyetler.html, 26.05.2010.

²⁰⁴ Bu toplantıların önemini vurgulayan Başbakan Erdoğan, Medeniyetlerin çatışmasını ön plana atanlara "Medeniyetler ittifakı mümkün dedik. Önyargıları yok etmenin ene kadar zor olduğunu biliyoruz. Tarihten gelen düşmanlıkları ortadan kaldırmanın da ne kadar zor ve zaman alacağını biliyoruz." demiştir. Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı toplantısı, <http://www.abhaber.com/haber.php?id=25467>, 28.05.2010.

2.4. Bölücü (Ayrılkçı) Terör

2.4.1. Tarihi Gelişim

Bölücülük; Anayasa'nın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazası ile kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya milli duyguları veya milli duyguları yok etmeye veya zayıflatmaya yönelik hareketlerdir.²⁰⁵ Bölücülük veya ayrılkçı terörde amaç ise; ülkenin toprakları üzerinde yaratılan terör hareketleri vasıtasıyla, korkutulan halkın devletinden ve ülkesinden koparılarak, eski devletin bir kısım toprakları üzerinde başka bir devlet kurmaya zorlanmasıdır.

Sorunun temelinde, Müslüman Türk kimliğine haiz Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Hristiyan Batı dünyasının geliştirdiği “Şark Meselesi” yattığı görülmektedir. Şark Meselesi iki dönemde tanımlanmaktadır. Birinci dönem (1071-1683) Türklerin Anadolu'ya, Balkanlara ve Avrupa içlerine ilerlediği dönemdir ki Avrupa savunma, Türkler taarruz halindedir. İkinci dönemde (1683-1920) ise ilk dönemde Türklerin ele geçirdiği topraklar ve nüfuzu geri almak için Avrupa'nın taarruz, Türklerin savunma durumudur. İkinci dönemdeki Şark Meselesinin önemli bir sebebi ise, Avrupa'nın emperyalist ve kolonyalist politikasıdır.²⁰⁶ Bu politikalar neticesinde Osmanlı'nın yumuşak karnı olarak görülen Ermeni ve Kürt vatandaşları kışkırtılmıştır. Bu kapsamda, Anadolu topraklarında 8 adet Kürt Devleti kurmak amacıyla isyan çıkartılırken;²⁰⁷ Serv Anlaşmasının 88-93. maddeleri ile Trabzon, Erzurum, Van ve Bitlis Ermenistan'a bırakılmakta ve aynı antlaşmanın 62-64. maddeleri ile Ermenistan'a bırakılan toprakların güneyi ile Suriye arasındaki kesim ise Kürdistan olarak kabul edilmekteydi.

Lozan Antlaşması ile hukuki varlığı ortaya konan Türkiye Cumhuriyeti içerisinde Ermeni olayları son bulmasına rağmen Kürt Devleti kurmaya yönelik isyanlar 1938 yılına kadar devam etmiştir.²⁰⁸ Bu isyanlara karşı askeri anlamda başarılı harekâtlar yürütülerek

²⁰⁵ Sadi Kazancı, **Topluma Karşı İşlenen Suçlar**, Ankara: İlmî ve Kazai İçtihatlar Dergisi Yayınları, Alkan Matbaası, Cilt:2, Sayı: 70, s.175.

²⁰⁶ Şahin, a.g.e., s.94.

²⁰⁷ Bu isyanlar şu şekildedir: Yezdan-ı Şir İsyanı, Emin Ali Bedirhan İsyanı, Halil ve Ali Remo İsyanı, Şeyh Selim İsyanı, Ali Batı İsyanı, Cemil Çeto İsyanı, Milli Aşireti İsyanı ve Koçgiri İsyanıdır. **Anadolu İsyanları Broşürü**, Ankara: K.K. Basımevi ve Basılı Evrak Depo Müdürlüğü, 1998, s.13-17.

²⁰⁸ Bu isyanlar: Nasturi İsyanı, Şeyh Sait İsyanı, Güyan İsyanı, Birinci Ağrı İsyanı, İkinci Ağrı İsyanı, Zeylan İsyanı, Oramar İsyanı, Üçüncü Ağrı İsyanı, Sason İsyanı ve Dersim İsyanı'dır. Bu isyanlar ve bu isyanlara

bastırılmasına rağmen, ileride PKK terör örgütünün eylemlerinin temel dayanağını oluşturacak olan, ekonomik ve sosyal geri kalmışlığa yönelik önlemler alınmamıştır.

Şekil-6: Sevr Anlaşmasına Göre Anadolu Topraklarının Dağılımı

İkinci Dünya Savaşı sonrasında NATO şemsiyesi altına girmiş bir ülke olan Türkiye'ye yönelik askeri bir müdahale şansını kaybetmiş olan SSCB, Türkiye'de ve özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da yerleşik bulunan Kürt etnik unsuruna yönelik kışkırtıcı faaliyetler içerisine girmiştir. İran'da SSCB işgalinin bitmesinden sonra kurulan, Mahabat Kürt Cumhuriyeti'nin İran tarafından yıkılmasından sonra, bu ülkenin Savunma Bakanı olan Molla Barzani önce Irak'a geçmiş sonra ise Türkiye üzerinden SSCB'ye geçmiştir. Nakşibendî tarikatına üye olan Molla Barzani'nin ve Türkiye'de mevcut bulunan uzantıları vasıtasıyla geliştirdiği ilişkiler ile Türkiye'de Kürtçülük faaliyetlerinin başlamasına yol açmıştır. Bu kapsamda, Erivan ve Tiflis'ten Türkiye'ye yönelik "kültürel amaçlı" radyo yayınları yapılmıştır.²⁰⁹

karşı alınan tedbirler için bakınız: **Türkiye Cumhuriyetinde Ayaklanmalar (1924-1938)**, Ankara: Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları:8, Genkur. Basımevi, 1972.

²⁰⁹ Özcan, 1997, s. 15.

Barzani etkisinde gelişen bu hareketler sonucunda Silopi’de 1963 yılında Türkiye Kürdistan Demokrat Parti (T-KDP) isminde bir illegal oluşum meydana gelmiş ve faaliyetlerini sürdürmüştür. T-KDP’yi uzlaşmacı, ilkel feodal olarak niteleyen Marksist görüşlü örgütler, Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO) adı altında yeni bir örgütlenmeye gitmişlerdir. SSCB’nin 1968 yılında Çekoslovakya’yı işgali neticesinde, Türkiye’de bulunan sosyalist görüşlü örgütler arasında bölünmeler başlamıştır. Bu bölünmeler neticesinde, Kürt kökenli Marksistler Türklerle beraber devrimi ülkeye getirmek yerine bağımsız örgütlenmeye başlamışlardır. 12 Mart 1971 muhtırası sonrası gelişen olaylar neticesinde DDKO kapatılırken, T-KDP unsurları ülkeyi terk ederek Irak’ın kuzeyine yerleşmişlerdir.²¹⁰ Muhtıradan sonra, DDKO’ya üye olan ve Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi Abdullah Öcalan liderliğinde, Kesire Yıldırım (Öcalan), Haki Karaer, Cemil Bayık, Kemal Pir isimli şahısların Ankara’da yaptıkları bir toplantıyla Kürdistan İşçi Partisi (PKK) isimli örgütün temellerini atmışlardır.²¹¹

“Apocu” olarak nitelendirilen bu grup, diğer Marksist Kürt grupların aksine Türkiye Cumhuriyeti’ni değil, kendine rakip olarak değerlendirdiği gruplara karşı mücadeleye başlamıştır. Bu siyasi stratejinin nedeni, Öcalan’ın sözde bağımsız bir Kürt devletinin önündeki başlıca engelin Türk Devleti değil, Kürtlerin akıllarını karıştırmakta olan diğer Kürt örgütleri olduğuna dair inancı taşımasıdır.²¹²

27 Kasım 1978’de Diyarbakır’ın Lice İlçesine bağlı Ziyaret Köyünde yapılan bir toplantı sonucunda PKK terör örgütü kuruluşunu gerçekleştirmiştir.²¹³ Hedefini diğer Kürt gruplarından bölgenin toplum yapısını oluşturan aşiretler üzerine yoğunlaştıran örgüt “silahlı propaganda” diye adlandırdığı faaliyetlere geçmiştir. Bu faaliyetler neticesinde, bölgede yavaş yavaş güçlenen örgüt 1980 askeri müdahalesine kadar 354 kişiyi öldürmüş, 366 kişiyi ise yaralamıştır.²¹⁴

²¹⁰ Alkan, 2009, s.119.

²¹¹ Bal, 2003, s.162.

²¹² Ümit Özdağ, **Türkiye’de Düşük Yoğunluklu Çatışma ve PKK**, 2. Baskı, Ankara: Üç Ok Yayınları, Nisan 2005, s.23.

²¹³ Abdullah Öcalan örgütün genel sekreteri olarak seçilmiştir. Özcan, 1997, s.42.

²¹⁴ Özcan, 1997, s.47.

12 Eylül 1980 askeri müdahalesinden kısa bir süre önce Öcalan, Bulgar Gizli Servisi'nin ikazı ile Suriye'ye geçmiştir. Suriye Gizli Servisi ile temas kuran Öcalan, kendisi ve örgütü için güvenli bir liman sağlamıştır.²¹⁵

2.4.2. Eylem Stratejisi

Örgüt 15-26 Temmuz 1981'de Lübnan'da yaptığı Birinci Konferansında, silahlı mücadele yürütebileceği bir alan olan Siirt-Hakkâri-Van üçgeninde yerleşebilmek ve eylemlerini gerçekleştirdikten sonra güvenli bir üs olarak değerlendirilen Irak'ın kuzeyine geri dönebilmek için Irak'ın kuzeyine geçme kararı almıştır.²¹⁶ Bu kararı İran-İrak Savaşı sırasında Irak'ın bölgede hâkimiyetinin zayıflamasını sonrası 1982 yılında gerçekleştirmiştir.

Örgüt, ilk silahlı saldırısını 200 kişilik bir grupla, 15 Ağustos 1984 tarihinde Eruh ve Şemdinli'de jandarma karakollarına karşı gerçekleştirmiştir. Bu saldırıdan sonra Kürdistan Kurtuluş Birliği (HRK) isimli askeri yapılanmasını ilan eden örgüt, 26-30 Ekim 1986 yılında yaptığı üçüncü kongresinde bu yapılanmasının ismini Kürdistan Ulusal Kurtuluş Ordusu olarak değiştirmiştir.²¹⁷

Hedefini bağımsız bir Kürt devleti kurmak olarak tanımlayan PKK, bu hedefe ulaşmak için halk savaşı olarak adlandırılan stratejinin gereği olarak Stratejik Savunma, Stratejik Denge ve Stratejik Saldırı olarak özetlediği eylemler dizisine başlamıştır.²¹⁸ Örgütün eylem stratejisini değerlendiren bazı araştırmacılar, örgüt eylem stratejisini şu şekilde belirtmişlerdir: 1984-89 arası “yoğun terör”, 1989-95 arası gerilla aşamasına geçme

²¹⁵ Eylül 1979'da Suriye'de bulunmakta olan bir KGB ajanı vasıtasıyla 250 kadar örgüt mensubu gerilla savaşı konusunda eğitim görmek amacıyla Filistin Kurtuluş Örgütü kamplarına götürülmüştür. Özdağ, 2005, s.25.

²¹⁶ Ümit Özdağ, **Türk Ordusu'nun Kuzey Irak Operasyonları**, Birinci Baskı, Pegasus Yayınları, İstanbul, Ocak 2008, (a), s.45.

²¹⁷ Çeşme, a.g.e., s.148-149.

²¹⁸ Stratejik Savunma (1984-1989): Güvenlik güçlerinin bölgede hakim durumda olmaları nedeniyle stratejik olarak savunmada taktik olarak ise saldırıda olma aşamasıdır. Amaç güvenlik güçlerinin bölgede yıpratılarak güvenlik güçleri ile baş edebilecek askeri yapıya sahip olmaktır. Stratejik Denge (1989-1991): PKK'nın bölgede inisiyatifini ele geçirdiği safhadır. Silahlı eylemlerin yanında bölgede devlete olan güven yıkılarak bölge halkının toplumsal olaylara sürüklenmesidir. Bu sayede dış dünyaya bölgede ulusal bir kurtuluş mücadelesi verildiği imajı verilmeye çalışılmıştır. Stratejik Saldırı (1991-1996): PKK stratejik saldırı içine girerken güvenlik kuvvetleri stratejik savunma pozisyonuna girecekti. Bu aşamada kır ve şehirlerde başlayan isyan ve saldırılarla güvenlik güçleri geri çekilmek zorunda bırakılacak ve bölgenin hakimiyeti örgütün eline geçecekti.

çabası, 1995-1999 arası büyük kentleri de kapsayacak şekilde tekrar yoğun terör, 1999-2005 arası ise farklı kombinasyonları eş zamanlı içeren, “terör, pasif itaatsizlik ve siyasallaşma” sürecidir.²¹⁹

Şekil-7: PKK Terör Örgütünün Eylem Stratejisi

Kaynak: **PKK Terör Örgütü İle Etkin Mücadelede Analiz, Risk, Fırsat ve Öneriler**, 2008, s.9

Birinci Körfez Savaşı'nın oluşturduğu belirsiz ortamından yararlanan, PKK terör örgütü eylemlerine hız vererek “stratejik savunmadan” “stratejik denge” olarak adlandırdığı bir döneme girmiştir. 17 Nisan 1991 tarihinde Irak'ın kuzeyini denetlemek maksatlı “Çekiç Güç”ün oluşturulmasıyla, Irak devletinin denetiminden çıkan 36. paralelinin kuzeyinde PKK terör örgütü için lojistik ve barınma ihtiyaçlarını sağlayabileceği güvenli bir bölge ortaya çıkmıştır.²²⁰

²¹⁹ Bal, 2006 (b), s.179.

²²⁰ Çekiç Güç'ün Türk toplumunda yarattığı tepkiyi değerlendiren Oran şu değerlendirmeleri yapmıştır:

- 1) Çekiç Güç geldikten sonra Türkiye'de PKK'nın faaliyetleri büyük artış göstermiştir.
- 2) Türkiye'nin yetmiş yıldır uykularını kaçırılan bir karabasan, bir Kürt devleti, Kuzey Irak'ta da olsa, bu Çekiç Güç sayesinde fiilen gerçekleşmiştir.

SSCB'nin 1990 yılında dağılması ile dünya ikili kutuplu yapısından kurtularak tek kutuplu bir yapıya doğru kaymıştır. SSCB'nin yıkılışı NATO'ya olan ihtiyacı sorgulanmasına yol açarken, Türkiye'nin stratejik öneminin azaldığına yönelik kaygıların artmasına yol açmıştır. Doğu Bloğunun çöküşü neticesinde, Türkiye'nin ilgi ve etki alanında yer alan Orta Asya, Balkanlar, Kafkasya'da bağımsızlık hareketlerinin güçlenmesini sağlamış ve dünya gündemine "etnik"²²¹ kavramının girmesine yol açmıştır. Yugoslavya'nın dağılmasında yaşanan savaş ve trajedi Türkiye'yi derinden etkilemiş ve "Türkiye'nin bölüneceğine yönelik" kaygıları arttırmıştır. Bu kaygılar 1984 yılında terör eylemlerine başlayan PKK terör örgütünün Birinci Körfez Savaşı sonrası Irak'ın istikrarsızlığı neticesinde elde ettiği kazanımlarla Türkiye'ye karşı başlattığı topyekûn silahlı mücadelesi ile daha da artmıştır. Ülkesinin bütünlüğüne yönelik "gerilla" örgütlenmesi çatısında yürütülen terör eylemlerine karşı bilgi birikimi, mücadele stratejisi ve tecrübesine sahip olmayan Türkiye, kuruluşundan itibaren toprak bütünlüğüne karşı en büyük tehlike ile yüzleşmiştir.

Bir yandan güvenlik güçleri ile mücadele halinde olan PKK terör örgütü, diğer yandan savunmasız halk üzerinde otorite kurmak için bölge halkına yönelik olarak silahlı eylemlere girişmiştir. Bu kapsamda bölgede bulunan okullara, sağlık ocaklarına, elektrik tesislerine, radyo link istasyonlarına, iş makineleri, araç ve gereçlerine saldırılarda bulunmuştur. Saldırı neticesinde bölge insanına götürülen hizmetlerin aksamasını sağlayarak bölge insanı ile devletin arasındaki bağı koparmaya çalışmıştır.

1960 yıllarda başlayıp, 1990'lı yıllarda artarak devam eden Avrupa Birliğine katılım süreci, Soğuk Savaşın bitmesi ile Türkiye'nin kendisini yeni bir oluşum içerisinde bulunmaya itmiştir. Bu süreçte AB'ye uyumun şartı olarak sürülen Kopenag Kriterleri, Türkiye'nin önüne sürülmüş ve bu kriterler Türk karar alıcıları tarafından hayata geçirilmiştir. Kriterlerin taşıdığı olumsuzlukları belirten Kona, Türkiye'ye açısından

3) Çekiç Güç'ün faaliyetleri başından beri tam bir gizlilik içerisinde süregelmiş ve bu durum kamuoyundaki antipatiyi "casusluk" kavramıyla pekiştirerek arttırmıştır. Baskın Oran, "**Kalkık Horoz**" **Çekiç Güç ve Kürt Devleti**, İkinci Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1998, s.21-22.

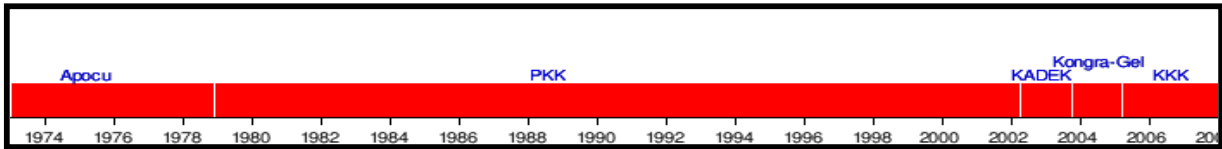
²²¹ Genel olarak, benimsedikleri soy (köken), dil, din ve sahip oldukları kültür itibarıyla diğer gruplardan farklı olan gruplar etnik olarak nitelenir. Etnik kimlik, temelde, başta dil ve dini inanç olmak üzere, töre, gelenek ve benzeri öğelerin belirlediği kültürel bir olgudur. Etnik kimliği; kişinin içine doğduğu ailenin, içinde yetiştiği çevrenin, kültürel değerleri, ailenin, çevrenin kimlik olarak "kendine bakışı" (emik) belirler. Ali Tayyar Önder, **Türkiye'nin Etnik Yapısı Halkımızın Kökenleri ve Gerçekler**, 12. Baskı, Ankara: Fark Yayınları, Ocak 2007, s.1.

olumsuz yönlerini şu şekilde belirtmiştir:²²² “Türk karar alıcıların Kopenhag Kriterlerinin zorlama uygulamaları karşısında Mustafa Kemal Atatürk’ün haklı deyişiyile “Osmanlı tarihinde benzeri görülmemiş bir siyasal zafer yapıtı...” olan Lozan Anlaşması’nı savunamayış, sınırlarımız dahilinde yaşayan farklı etnik, kültürel ve dinsel özellikler taşıyan gruplara ilişkin kalıcı bir politikalarının olmaması, bu grupların dış güçlerin isteklerine paralel biçimde dile getirdikleri talepler karşısında gerekli stratejileri geliştirememesi, bu grupların gelecekte Türkiye Cumhuriyeti’ni siyasal, kültürel ve dinsel açılardan hangi boyutlarda tehdit edebileceğini öngörememesi ve bu nedenle de herhangi bir stratejik öngörü geliştirememesi gibi nedenlerden dolayı Türkiye Cumhuriyeti mevcut etnik ve kültürel çeşitlilikten ötürü güvenlik politikaları açısından son derece duyarlı bir durumdadır.”

Güvenlik güçleri ile girdiği çatışmalarda ağır zayıatlar veren PKK terör örgütü, lojistik, eğitim ve barınma desteği sağladığı Irak’ın kuzeyine yönelik TSK’nin gerçekleştirdiği askeri harekâtlar neticesinde eylem yapamaz hale gelmiştir. Bu safhada örgüt içerisinde başlayan anlaşmazlıklar sonucunda, 13 Nisan 1998 tarihinde örgütün ikinci adamı olarak nitelendirilen Şemdin Sakık’ın güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen bir operasyonla teslim alınmıştır.

Bölgede değişen koşullar ve Abdullah Öcalan’ın barındığı Suriye üzerinde Türkiye’nin oluşturduğu baskılar neticesinde, Öcalan’ın yakalanması ile sonuçlanan bir süreç yaşanmıştır. Bu süreç sonrasında büyük bir darbe yiyen örgüt yeniden güç toplamak amacıyla sözde eylemsizlik kararı almış ve yıpranan örgüt ismini değiştirme kararı almıştır.

Şekil-8: PKK Terör Örgütünün Tarihi Süreç İçerisinde Adını Değiştirmesi

²²² Gamze Kona, “Türkiye’nin Güvenlik Politikaları ve Stratejik Öngörü Düzeyi”, **Uluslararası Güvenlik Sorunları**, Der.:Dr. Kamer Kasım-Zerrin A. Bakan, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2004, s.78.

1 Haziran 2004 tarihinde sözde eylemsizlik dönemini bitiren terör örgütü, eylem stratejisini değiştirerek eylemlerine yeniden başlamıştır. PKK terör örgütü 2003 yılında ABD'nin Irak'a karşı gerçekleştirdiği askeri harekât sonrasında, Irak Ordusu'nun depolarından büyük miktarlarda askeri patlayıcı elde etmiştir. Bu patlayıcıları kullanmaya başlayan örgüt, güvenlik güçleri ile doğrudan temas kurmak yerine el yapımı patlayıcı (EYP) olarak tabir edilen mayınları kullanarak güvenlik güçleri ile mücadele etmeye başlamıştır. Türkiye'nin bu eylem stratejisine yönelik çözüm bulma çalışmalarına rağmen, PKK terör örgütü güvenlik güçlerine zayıflar verilmeyi sürdürmüştür.

PKK terör örgütünün bu eylemlerini gerçekleştirmek için gerekli olan maddi ve finansal desteği kaçakçılık, haraç ve bağış olmak üzere üç şekilde karşıladığı değerlendirilmektedir.

PKK terör örgütü, yürüttüğü kaçakçılık faaliyetlerinden büyük miktarda gelir sağlamaktadır. Kaçakçılık faaliyetlerini uyuşturucu kaçakçılığı, petrol ürünleri sigara kaçakçılığı ve insan kaçakçılığı şeklinde yürütmektedir. Bu faaliyetlerden en büyüğü ve en fazla para kazandıranı olan uyuşturucu kaçakçılığı, PKK terör örgütü açısından en önemli gelir kalemini oluşturmaktadır.²²³

Getirisi yüksek, nakliyesi kolay, alıcısı bol, satıcısı az, karşılığı dolar-euro cinsinden ve üretimi kolay olan uyuşturucu kaçakçılığında, PKK terör örgütünden, 1984-1997 arasında yaşanan 205 kaçakçılık olayında: 2,5 ton eroin, 21 ton esrar, 4,5 ton baz morfin, 2 milyon kök Hint keneviri, 22 ton asetik anhidrit ve 277000 amfetamin tablet ele geçirilmiştir.²²⁴

²²³ Doğu'dan, Afganistan'dan gelen uyuşturucu ham maddesini işleyip kullanılabilir hale getiren örgüt, uyuşturucuyu Türkiye üzerinden Romanya'ya ve oradan da mensupları aracılığıyla tüm Avrupa'ya dağıtmaktadır. Avrupa Polisi EUROPOL, Avrupa çapındaki uyuşturucu pazarında ilk sırada yer alan PKK'nın, uyuşturucudan kazandığı yıllık gelirinin 300 milyon doları bulduğunu açıklamıştır. Eren Okur, Uluslararası Uyuşturucu Kaçakçılığı, Terörizm ve PKK'nın Rolü, 29.08.2008, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=201:uluslararası-uyuturucu-kacakcl-teroerizm-ve-pkkn-rolue&catid=122:analizler-guvenlik&Itemid=147, 12.06.2010.

²²⁴ Çeşme, a.g.e., s. 164. Ulusal Güvenlik Kuvvetlerince PKK-KONGRA-GEL-KADEK, ASALA, TKP/ML ve DHKP/C terör örgütleriyle bağlantılı olduğu tespit edilen, 1984 yılından günümüze kadar gerçekleşen toplam 343 uyuşturucu madde kaçakçılığı olayında: 3741 kg. eroin, 21.392 kg. esrar, 2.484.003 adet kök kenevir, 4305 kg. baz morfin, 26.190 kg. asetik anhidrit, 297.412 adet sentetik tablet 710 kg. kokain, 8 kg. afyon sakızı 19 kg. eroin artığı 1080 kg. sodyum karbonat 2 adet imalathane bulunmuştur. <http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuYazdir.asp?CKey=165>, 12.06.2010.

Ayrıca, PKK terör örgütünün, her kaçak sigara parasının 1 dolarından 25 cent, akaryakıt kaçakçılığında 250-300 milyon lira ve insan kaçakçılığında ise kişi başına 3000-7000 euro para kazandığı iddia edilmektedir.

Örgütün kaçakçılığın dışında bağış ve haraç toplama gibi yasadışı faaliyetlerden de önemli miktarda para topladığı belirlenmiştir. Özellikle Avrupa’da bu faaliyetlerini yürüten örgüt yandaşları tarafından zorla bu ülkelerde yaşayan Türk vatandaşlarından “vergilendirme” adı altında ciddi miktarda gelir elde ettiği tespit edilmiştir.²²⁵

1995 yılında verilen bir soru önergesine, İçişleri Bakanı'nın verdiği cevapta Batman'da 37 köy, 54 mezra, Bingöl'de 150 köy, 194 mezra, Bitlis'te 76 köy, 95 mezra, Diyarbakır'da 115 köy, 196 mezra, Hakkâri'de 38 köy, 93 mezra, Tunceli'de 154 köy, 657 mezra, Şırnak'ta 96 köy, 110 mezranın boşaltıldığını söylemiştir. Bölge genelinde 982 köy ve 1.674 mezranın boşaltıldığı, bu yerlerden toplam 49.593 aile ve 310.921 kişinin göç ettiği ifade edilmiştir. Türkiye İnsan Hakları Vakfı raporlarına göre, boşaltılan yakılan köy-mezra sayısı en az 3.500, İnsan Hakları Derneği, bu sayıyı 3.246, GÖÇ-DER ise 4.500 olarak vermiştir. TBMM Göç Araştırma Komisyonu'nun yaptığı araştırma sonucu belirlediği sayı ise 2.663'tir.²²⁶

2.4.3. PKK Terör Örgütüne Karşı Alınan Tedbirler

PKK terör örgütü, komşu ülkelerde bulunan örgüt kamplarından sızdırdığı teröristler vasıtasıyla, Türkiye’ye yönelik binlerce saldırı düzenlemiştir. Bu saldırılar sonucunda Türkiye toplamda yaklaşık 40.000²²⁷ vatandaşını ve USAK verilerine göre 300-400 milyar dolar maddi kaynağını yitirmiştir.

²²⁵ Öcalan Almanya’da düzenlediği bir kampanyada örgüte 2 milyon marka yakın para toplandığını ifade etmiştir. Necati Alkan, Terör Örgütlerin Finans Kaynakları, http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm10_makale5.htm, 13.06.2010.

²²⁶ Kürt sorunu ve sokak çocukları, Radikal, 26.12.2004, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=4211, 13.06.2010.

²²⁷ PKK terör örgütü 1984-1998 yılları arasında 19.600 terör olayı gerçekleştirmiştir. Eylemlerinde 34 basın mensubu, 8 belediye başkanı, 60 muhtar, 122 öğretmen, 27 imam öldürmüştür. Olaylarda 3.834’ü asker, 1218’i korucu ve 247’si polis olmak üzere toplam 5299 güvenlik görevlisi şehit olmuş ve 10.663 güvenlik görevlisi ise yaralanmıştır. 21.775 terörist ölü, 591 yaralı ve 2.680’i sağ olarak yakalanmıştır. 2.216 terörist ise kendiliğinden teslim olmuştur. Hasan Emre Şenocak, **Avrupa Terör Örgütleri ve Ülke Politikalarına Yansımaları**, Ankara: Platin Yayınları, 2006, s.171.

Türkiye ile PKK terör örgütü arasında geçen mücadeleleri, sadece bir devletin bir terör örgütüne karşı ülkesini savunması olarak değerlendirmek ve bu açıdan verilen mücadeleyi analiz etmek bu mücadelede akan kan ve teri görmezlikten gelmekle eş anlamlıdır. Çünkü, bu kanlı mücadele Türkiye, İran, Suriye ve bir ölçüde Irak'ın da müdahil olduğu, düzenli birlikler tarafından yürütülmesi zor, taktik ve tekniklerine aykırı bir mücadele tarzıdır.

“Türkiye'nin toprak bütünlüğüne yönelik olarak, Cumhuriyet tarihinde hiç olmadığı kadar ciddi bir şekilde meydan okuma”²²⁸ olarak nitelendirilen PKK terör örgütünün eylemleri, Türk devlet kadroları tarafından yanlış yorumlanması nedeniyle küçük çapta bir örgüt olan PKK terör örgütünü Ortadoğu'nun en büyük terör örgütlerinden biri haline gelmiştir.

1984 yılında PKK terör örgütü ilk eylemini gerçekleştirdiğinde, Türkiye'de dönemin başbakanının “Bir avuç çapulcu”²²⁹ olarak nitelendirdiği örgüt, eylemlerini arttırarak devam etmiş, devletin otoritesini bölgede yok etme derecesine getirmiş ve NATO'nun ikinci büyük ordusu olarak nitelendirilen Türkiye Cumhuriyetine bölgede meydan okuma derecesine gelmiştir. Suriye'de 2, Lübnan'da 2, Irak'ın kuzeyinde 6, İran'da 7 ve Yunanistan'da 3 eğitim kampı²³⁰ bulunan örgüt güvenlik güçlerine karşı giriştiği eylemlerde büyük zayıf vermiştir.

PKK eylem, eylem stratejisi ve taktiklerine karşı hazırlıksız yakalanan Türkiye, terör örgütüne karşı verdiği mücadeleyi stratejik anlamda daha önceden bölgede yaşanan eşkıyalık ve çetelere karşı vermiş olduğu mücadele tarzında; fakat taktik ve teknikler bakımından konvansiyonel kuvvetlerin mücadele tarzında yürütmeye çalışmıştır. Ne yazık ki, PKK'nın ideolojisi, amacı, uyguladığı strateji ve taktikleri anlayabilmenin devletin neredeyse on yılını aldığı iddia edilmektedir.²³¹

²²⁸ Özdağ, 2005, s.7.

²²⁹ Zuhuri Küçükakkaya, Türkiye'de Terör ve Terörün Gelişimi, [http:// www. egm. gov. tr/ egitim/ dergi/ eskisayi/ 34/yeni/web/Zuhuri_KUCUKAKKAYA.htm](http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/34/yeni/web/Zuhuri_KUCUKAKKAYA.htm), 14.06.2010.

²³⁰ Manaz, a.g.e., s.31.

²³¹ Mehmet Ali Kışlalı, Güneydoğu Düşük Yoğunluklu Çatışma, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1996, s.15.

2.4.3.1. PKK Terör Örgütüne Karşı Güvenlik Alanında Yapılan Çalışmalar

Türkiye PKK terör örgütüne karşı vermiş olduğu mücadelesini, öncelikli olarak güvenlik odaklı vermeye çalışmıştır. Bunun nedeni, örgütün devletin birlik ve varlığını tehdit eder hale gelmesidir.²³²

Bu durum karşısında konvansiyonel ordu yapılanması içerisinde büyük kuvvetlerin örgüte karşı mücadelede başarısız olduğunun görülmesi üzerine; Soğuk Savaş dönemine yönelik kuvvet yapısını değiştirerek büyük ve hantal birlik yapısından, küçük ve hareketli birlik yapısına geçmiştir.²³³ Bu kapsamda Sovyet tümenlerine karşı savunma amaçlı kurulan büyük piyade tümenleri lavgedilerek, yerlerine daha küçük ve motorize piyade tugayları kurulmuştur.²³⁴ Komando tugaylarının sayısı ve yeteneği artırılmıştır. Bu kapsamda, bölgeye yönelik coğrafi şartlarda dikkate alınarak 3 komando tugayı devamlı bölgede kalacak şekilde, iki komando tugayı ihtiyaç halinde bölgeye intikal edebilecek şekilde konuşlandırılmıştır. Özellikle terör olaylarının yoğun olduğu sınır bölgelerinde komuta ve kontrolü daha iyi sağlamak için Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı (Van) kurularak bölgede bulunan birlikler bu kolordunun harekât kontrolüne verilmiştir.

Ayrıca bölgede uygulanan strateji değiştirilerek, Alan Hâkimiyeti Konseptine geçilmiştir. Bu kapsamda tehdit algılamasında birinci sırada yer alan Sovyet tehdidinin yok olması üzerine bu bölgede bulunan birlikler terörün yoğun olduğu bölgelere kaydırılarak bölgede kuvvet toplanması sağlanmıştır. Böylece 10-15 kişilik jandarma personelinin asayişi sağladığı büyük coğrafi alanlar bölgeye konuşlandırılan taburların sorumluluklarına verilerek gece ve gündüz kontrol edilmeleri sağlanmıştır.

²³² Yedi kişilik bir çekirdek kadroyla faaliyetlere başlayan PKK hareketi, şiddeti alabildiğine yaygınlaştırmış olmasına rağmen, 1990'lı yıllara gelindiğinde on bin kişilik silahlı bir kadroya sahip, kadroları için yeterli finansmanı temin edebilen ve Ortadoğu'da en çok tanınan bir örgüt haline gelmiştir. Ümit Özdağ, 2008 (a), s.108.

²³³ Bu durum, Türk Silahlı Kuvvetlerinin tarihçesinde; Türk Silahlı Kuvvetleri, 1980'li yılların sonunda yeniden yapılanma sürecine girmesi olarak belirtilmiştir. http://www.tsk.tr/1_TSK_HAKKINDA/1_1_Tarihce/tarihce.htm, 15.06.2010.

²³⁴ TSK'nın kuvvet yapılanması için bakınız: http://www.tsk.tr/1_TSK_HAKKINDA/1_6_Kuvvet_Yapisi/kuvvet_yapisi.htm, 15.06.2010.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gelişen ihtiyaçlar neticesinde, gece harekât kabiliyeti geliştirilerek teröristlerin bölgede serbestçe hareket etmeleri önlenmeye çalışılmıştır.²³⁵ 1990'lı yıllarda gündüz yapılan operasyonlar geceye kaydırılmıştır. TSK'nın gece harekât yeteneğine kavuşması ordunun terörle mücadele kabiliyetini arttırdığı gibi harekât konseptinde de büyük değişimlere yol açmıştır. Bu kapsamda piyade birlikleri gece görüş cihazları ve termal kameralar ile donatılırken, bu kabiliyetler hava ve kara araçlarına da kazandırılarak TSK'nın ateş ve manevra gücü kat ve kat arttırılmıştır.

Bölgede yürütülen operasyonlarda çıkan sıkıntılar neticesinde büyük modernizasyon projelerine başlanmıştır. Bu kapsamda ABD'den alınan taarruz helikopterlerine ek olarak taarruz helikopter projesi, tank projesi ve genel maksat helikopter projeleri gibi büyük maliyetli ve maksimum yerli katkının bulunduğu projelere başlanmıştır. Bu projelerde İç Güvenlik Harekâtından edinilen tecrübelerin katkısı büyüktür. Çünkü hiçbir ordu yılın 365 günü 24 saat esasına göre her türlü hava ve arazi şartında gerçek koşullar altında tatbikatlar icra edememektedir.

Bir terör örgütünün en nemli propaganda enstrümanı, eylem ve eylemin başarısının halk üzerinde oluşturduğu etkidir. Bu modernizasyon projelerinin gerçekleşmesi ile PKK terör örgütünün eylem yapma gücü kırılacaktır. Ayrıca, eylem yapmaya hazırlanan örgüt yuvaları tespit edilerek etkisiz hale getirilecektir. Hem eylem yapamayan hem de yaptığı eylemler sonucu istediği başarıyı elde etmek yerine ağır zayıat veren bir terör örgütünün varlığını sürdürmesi ise imkânsız hale gelecektir.

Bölgeye gönderilen konvansiyonel birliklere ek olarak özel operasyonlar yürütebilecek kabiliyet, silah ve donanımlara haiz özel birlikler kurulmuştur.²³⁶ Bu birlikler terör örgütlerine karşı verilen mücadelelerde kilit rol oynayarak ölümcül vuruş tabir edilen nokta operasyonları ile örgüte karşı psikolojik üstünlük kurulmasını sağlamıştır. Bu birlik

²³⁵ “Demirel Başbakan olduğu sırada söylediği gibi, güvenlik güçleri o zamana kadar gündüz faaliyet gösteriyor, gece olunca karargâhına çekilip meydanı PKK'ya bırakıyordu. Bu yaklaşımın adı antigerilla mücadelesiydi. Daha ziyade PKK'ya karşı savunma esasına dayanıyordu. Sonra strateji yavaş yavaş değişti. Güvenlik güçleri oyunu kurallarına göre oynamaya başladılar. Buradan kontrgerilla stratejisine, yani PKK'ya karşı harekete geçildi. Artık güvenlik güçleri kovalamaya, PKK kaçmaya başlamıştı.” Mehmet Ali Kışlalı, Güneydoğu Düşük Yoğunluklu Çatışma, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1996, s.8.

²³⁶ Bu birlikler Özel Kuvvetler Komutanlığı, Jandarma Özel Harekât Birlikleri ve Polis Özel Harekât Timleridir.

personellerinin aldıkları eğitimlerin diğer birlikler ile paylaşılması ile diğer birliklerin kabiliyetlerinin büyük ölçüde artması sağlanmıştır.

Yeniden yapılanan TSK ve Emniyet güçlerine ek olarak Köy Koruculuğu adı altında bir yapı oluşturulmuştur. 26 Mart 1985 tarihinde, 442 Sayılı Köy Kanunu'nun 74'üncü maddesinde değişiklik yapılarak, oluşturulan bu sistemde muhtarın teklifi, kaymakamın kabulü ile gönüllü ya da Vali'nin teklifi ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile Geçici Köy Koruyuculuğu sistemi oluşturulmuştur. Başlıca görevleri: Köy halkının canına, ırzına, malına ve tasarruf emniyetine yönelik saldırıları önlemek, saldırıda bulunanları yakalamak ve suç delillerinin kaybolmamasını sağlayacak tedbirleri almak, görev alanında bulunan kamu ve özel kurumlara ait tesislere yönelik her türlü saldırıları önleyecek tedbirleri almak ve bu gibi tesislerin korunmasında, genel ve özel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak olarak belirlenmiştir.²³⁷

Sayıları 77.000 aştığı değerlendirilen bu yapı terörle mücadele kapsamında aktif olarak yer almış ve 1335 şehit vermiştir. Genelkurmay Başkanı'nın belirttiği üzere, "Korucuların şehit olması, PKK'nın etnik çatışma kavramını boşa çıkarıyor. Geçici köy korucularının devletin yanında yer alması etnik çatışmanın olmadığı bir göstergesidir."²³⁸ Köy Koruyuculuğu Sistemi, Türkiye'nin siyasi alanda elini güçlendirmiştir. Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da yaşanan olayların etnik bir çatışma gibi gösterilmeye çalışılmasının ve çatışmanın durması için uluslararası arenada bölgeye Barış Gücü kapsamında müdahalede bulunulmasının hukuki alt yapısını oluşturma çabalarını boşa çıkarmaktadır. Ayrıca Köy Koruculuğu sistemi devletin bölge halkı ile olan irtibatını sağlamaktadır. Ekonomik olarak bölgenin az gelişmiş yapısına verilen bu destek ile halkın gönüllü olarak devletin yanında olmasını ve PKK'nın silahla salmaya çalıştığı korkunun önüne geçmeyi sağlamaktadır.²³⁹ PKK'nın kongrelerinde Köy Koruculuğunun kaldırılmasını istemesinin temel nedeninin de bu olduğu değerlendirilmektedir.

²³⁷ GEÇİCİ KÖY KORUCULUĞU, http://www.jandarma.gov.tr/asayis/gecici_korucu.doc, 16.06.2010.

²³⁸ Başbuğ'dan her kesime önemli mesajlar, <http://www.cnnturk.com/2009/turkiye/04/14/basbugdan.her.kesime.onemli.mesajlar/522292.0/index.html>, 16.06.2010.

²³⁹ PKK, gibi örgütlerin stratejik ihtiyacı, halkı devletten kopartarak kendisini yaşatacak, var edecek biçimde yeniden ve paralel bir örgütlenmeye gitmektir. Eğer örgüt, halkın kontrolünü (gönüllü veya korku yolu ile) ele geçirecek olursa, devletin bölgedeki halkla teması bitecek, bölgeye tamamen yabancılaşacak, yalnızlaşacak ve işgalci konumuna düşecektir. Bu nedenle korucular devletin bölgedeki en önemli stratejik yerel bağlarıdır, toplumun nabzını tutan sinir uçlarıdır. Bu bağlar koptuğunda, etrafında Kızıldere'lerin dolandığı, yalnız ve soyut kalelerinde oturan işgalcilere dönersiniz. Nihat Ali Özcan, İlker Başbuğ'un, terörle mücadele konusundaki görüşlerini nasıl okumalıyız?, 19 Mart 2010 Cuma, <http://www.haberturk.com/yazarlar/501872-ilker-basbugun-terorle-mucadele-konusundaki-goruslerini-nasil-okumaliyiz>, 16.06.2010.

Köy Koruyuculuğu Sistemi, halkın devletin yanında yer alması ve bölgenin az gelişmiş yapısına destek sağlamasına rağmen, Köy Korucularının yeterli düzeyde eğitim almadan silâh altına alınması ve bu silahları terör örgütü ile mücadele yerine kendi aralarındaki güç ve çıkar mücadelesinin bir aracı gibi kullanmaları sonucunu doğurmuştur.

Yapılan bu gelişmeler neticesinde, Türk güvenlik güçleri operasyonlarını arttırmış ve yurt içinde PKK terör örgütünü zor duruma düşürmüştür. Fakat yapılan bütün çabalara rağmen örgüte ölümcül darbeler bir türlü vurulamamıştır. Bunun nedeni, örgütün hemen hemen her saldırısını Irak'ın kuzeyinden başlatmış olması ve Türkiye içerisinde yediği her darbeden sonra Irak'ın kuzeyinde kendisini tekrar üretmesi olmuştur.²⁴⁰ Bu gelişmeler üzerine Türk Güvenlik güçleri Irak'ın kuzeyinde bulunan terör örgütü kamplarına saldırılarda bulunarak örgütün büyük darbeler almasını sağlamıştır.

Türkiye ile Irak arasında 15.10.1984 tarihinde imzalanan Güvenlik Protokolü ile Türk askeri birliklerinin önceden Irak makamlarından izin almaksızın Irak sınırından 5 km kadar içeriye girebilmesine izin vermiş ve Türkiye bu Protokolden aldığı yetkiyle çeşitli sıcak takip operasyonları ve sınır ötesi operasyonları düzenlemiştir. Bu protokol Irak-İran Savaşı bittikten sonra Irak'ın aynı yetkileri Kürtlere karşı Türkiye sınırları içinde kullanma olasılığı nedeniyle Protokol'ün süresi uzatılmamış, 1990'da yapılan tekrar yürürlüğe koyma talebi ise Bağdat tarafından dolaylı yollarla reddedilmiştir. Özellikle 1991 yılında yaşanan Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'ın kuzeyinde oluşturulan statü nedeniyle, Irak bu bölgeyi fiilen veya hukuken kontrol edemez duruma gelmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'nin sıcak takip veya sınır ötesi operasyon yapma hakkı, uluslararası hukuka uygun olarak BM mevzuatına dayanmaktadır.²⁴¹

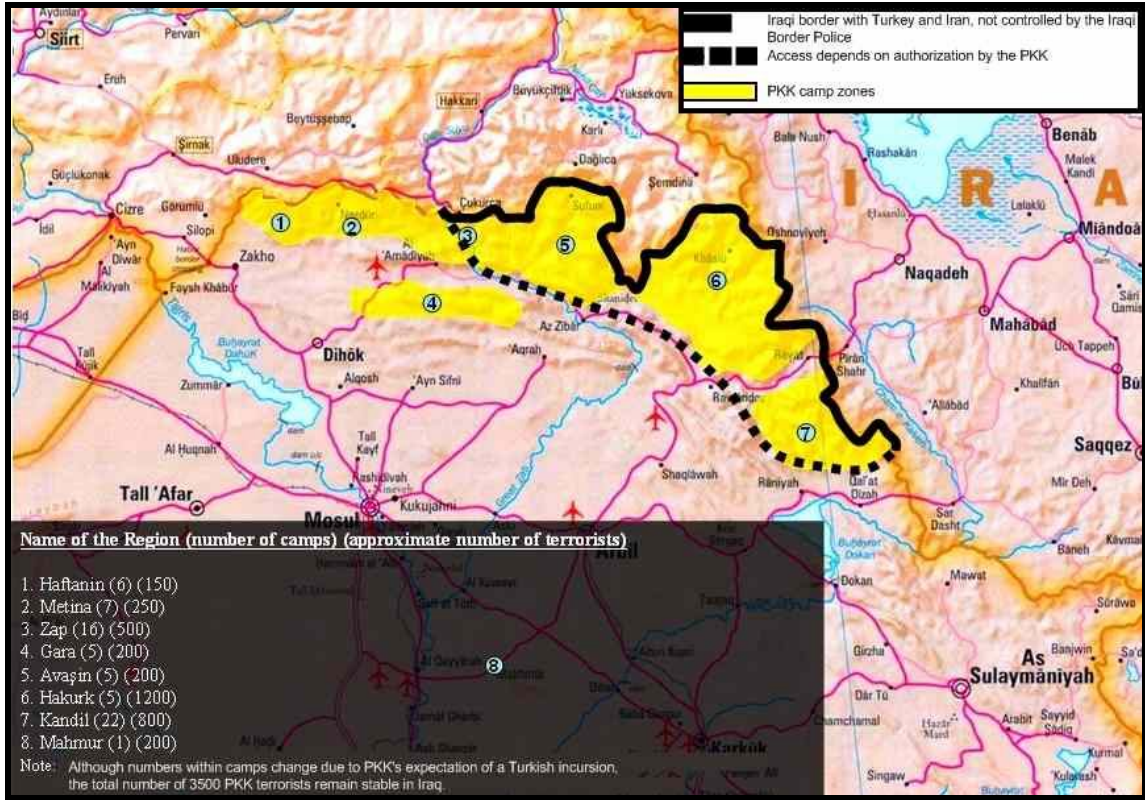
Türkiye gerçekleştirmiş olduğu sınır ötesi harekâtlar neticesinde terör örgütüne büyük bir darbe vurarak terör örgütünü eylem yapamaz hale getirmiştir. Bu operasyonlar sonucunda (21-29 Şubat 2008 tarihli Güneş Harekâtı hariç) 5701 ölü, 1697 yaralı olmak üzere 7398 PKK'lı ele geçirilmiştir. Ayrıca, 22 subay, 12 astsubay, 176 erbaş ve er 27 köy korucusu

²⁴⁰ Ümit Özdağ, **Türkiye Kuzey Irak ve PKK Bir Gayri Nizami Savaşın Anatomisi**, Ankara: ASAM Yayınları, 1999, s.12.

²⁴¹ Kamuran Reçber, Türkiye'nin Irak'ın Kuzeyi'nde Sınır Ötesi Operasyon ve Sıcak Takip Hakkı, **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 3, No: 9 (2007), s.21.

olmak üzere 237 güvenlik görevlisi şehit düşmüştür.²⁴² En son icra edilen Güneş Harekâtında ise 242 terör örgütü mensubu etkisiz hale getirilirken, 24'ü asker ve 3 geçici köy korucusu olmak üzere 27 güvenlik görevlisi şehit olmuştur.²⁴³ İcra edilen bu sınır ötesi harekâtlarla terör örgütüne büyük darbeler vurulmuş ve örgütün eylem kabiliyeti bitme noktasına getirilmiştir. Bu harekâtlar terörle mücadele eden güvenlik güçlerinin harekât kabiliyetini arttırırken, TSK'nın teknoloji ve harekât icra etme yeteneği konularındaki ilerlemeleri gözler önüne sermiştir.

Şekil-9: PKK Terör Örgütü'nün Irak'ın Kuzeyinde Bulunan Askeri Kampları

Sınır ötesi harekâtlarla zor duruma düşen, terör örgütüne askeri anlamda en ağır darbe ise terör örgütünün elebaşı olan Abdullah Öcalan'ın Yunanistan'ın Kenya Büyükelçiliğinde ABD istihbaratı yardımıyla yakalanmasıdır. Türkiye'nin Suriye üzerinde kurduğu baskı

²⁴² Bu operasyonlar: Kuzey Irak Harekâtı (5 Ekim-15 Kasım 1992), Çelik-1 Harekâtı (20 Mart-2 Mayıs 1994), Çekiç Harekâtı (12 Mayıs-7 Temmuz 1997), Şafak Harekâtı (25 Eylül-15 Ekim 1997)'dir. İşte Sınır Ötesi Harekâtın Sonuçları, <http://fotoanaliz.hurriyet.com.tr/GaleriDetay.aspx?cid=6755&p=1&rid=4369>, 17.06.2010.

²⁴³ Mutlu Çölgeçen, **Harekât-Mehmetçiğin Güneş Operasyonu**, Çağlar Yayınları, Ankara: Mart 2008, s.175.

diplomasisi sonrası Suriye'den çıkartılarak Yunanistan, Rusya ve İtalya'ya geçen Öcalan 16 Şubat 1999'da Kenya'da Türk Özel Kuvvetleri tarafından yakalanarak Türkiye'ye getirilmiştir. Öcalan'ın Türkiye'ye getirilişi esnasında söylediği sözler örgüt üzerinde büyük bir yıkım oluşturmuş ve örgüt içinde parçalanmalara yol açmıştır.²⁴⁴

1999'da düştüğü bunalımdan kurtulmak için örgüt sözde ateşkes ilan etmiş ve Irak'ın kuzeyine çekilmiştir. 2004 yılı Haziran ayına kadar eylem yapmayan örgüt, eylem stratejini değiştirmiştir. Güvenlik güçleri ile direkt mücadele yerine, dolaylı yollarla mücadele stratejisini benimseyen örgüt, güvenlik güçlerine zayıf vermeye çalışmıştır. Bu kapsamda ABD'nin Irak'a yönelik harekâtı neticesinde Irak Ordusunun depolarından elde ettiği patlayıcıları kullanan örgüt, güvenlik güçlerine karşı EYP kullanarak eylemlerini yürütmüştür. Bu eylemlere karşı tedbir almaya çalışan güvenlik güçleri motorize intikalleri terk ederek ve sinyal bozucu aletler kullanarak bu eylemleri etkisiz hale getirmeye çalışmıştır.

Alınan bu tedbirler sonucunda, olayların artmaya başladığı 2006 yılında güvenlik güçlerince tespit edilip etkisiz hale getirilen mayın ve EYP oranı, %47 iken, uzun çalışmalarla envantere milli olarak kazandırılan cihazlar, birliklerin eğitim ve bilinç seviyelerinin geliştirilmesi ile bu oran 2009 yılında %70'lere ulaşmıştır. Bu yılın ilk 4 ayı için bu oran %80'lere ulaşmıştır. Buna rağmen, dönem içerisinde EYP ile verilen şehit sayısı 12, yaralı sayısı 13 olmuştur. Bu arada bölücü terör örgütü tarafından döşenen EYP'den dolayı 2 kişi hayatını kaybetmiş, 10 kişide yaralanmıştır.²⁴⁵ Ayrıca, Savunma Sanayi Müsteşarlığı (SSM) tarafından yapılan ihale sonucunda mayına karşı dayanıklı araç alımı yapılması planlanarak güvenlik güçlerinin bu tür eylemlere karşı vermiş olduğu zayıflığın minimum seviyeye ineceği değerlendirilmektedir.²⁴⁶

Terör örgütünün gerçekleştirmiş olduğu eylemleri önceden haber vermek ve TSK'nin istihbarat kabiliyetini arttırmak üzere ayrıca insansız hava araçları (İHA) alımı ve istihbarat

²⁴⁴ "Benim annemde Türk, devlete hizmet etmeye hazırım" Alkan, 2009, s.123.

²⁴⁵ Genelkurmay Başkanlığı'nın 14 Mayıs 2010 tarihli Haftalık Basın Bilgilendirme Toplantısı, http://www.tsk.tr/10_ARSIV/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_9_Basin_Bilgilendirme_Toplantilari/2010/BBT_14_05_2010.html, 16.06.2010.

²⁴⁶ TSK'ne, 468 adet Mayına Karşı Korunmalı Taktik Tekerlekli Araç alımına yönelik bir firma ile sözleşme imzalanmıştır. <http://www.ssm.gov.tr/anasayfa/projeler/karaAraclari/aracveOzel/Sayfalar/TakTekAr.aspx>, 21.07.2010.

uydusu edinme çalışmaları sürdürülmektedir. Bu sayede terör örgütünün faaliyetlerinin izlenmesi ve eylemlerinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Dağlıca ve Aktütün baskınları sonucu karakolların durumu değerlendirilerek, karakolların yerlerinin ve yapılarının terör saldırılarına karşı emniyetli bir hale gelmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu kapsamda, bölgede 134 karakol ile 459 km. yolun inşaatı devam etmekte, 61 karakol ve 137 km. yolla ilgili ihale çalışmaları sürdürülmektedir. Bu karakolların, 169 adedi TOKİ tarafından, 26 adedi ise Milli Savunma Bakanlığı tarafından inşa edilmektedir. Ayrıca, Jandarma Genel Komutanlığı istihkam iş gücü kullanılarak, ulaşımı zor ve emniyet sorunu yaşanan bölgelerde yer alan 4 karakolun inşaatı tamamlanmış, Aktütün Jandarma Tabur Komutanlığı ve Ketina Jandarma Sınır Takım Komutanlığı inşaatlarının Haziran 2010 tarihinde tamamlanması hedeflenmiştir. Yeni inşa edilen karakolların dış cephe ve çatılarında, roket ve havan atışlarına karşı taş ve güçlendirilmiş betonarme duvar ile yanmaya karşı dayanıklı yapı elemanları kullanılmaktadır.²⁴⁷ Bu sayede, kaçakçılığı önlemeye yönelik olarak kurulan karakolların terör saldırılarına yönelik olarak korumasız yapısı değiştirilmeye çalışılmaktadır.

2.4.3.2. PKK Terör Örgütüne Karşı Hukuki Alanda Yapılan Çalışmalar

Türkiye 12 Nisan 1991 tarihinde çıkarmış olduğu 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile terörü bir suç olarak tanımlamıştır. Bu kanun üzerinde 19 Temmuz 2003 tarihinde bazı değişiklikler yapmıştır. Adı geçen kanunun birinci maddesinde terör şu şekilde tanımlanmıştır: *"Terör; baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle Anayasada belirtilen Cumhuriyetin temel niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak ve yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak*

²⁴⁷ İç Güvenlik Harekâtının yürütüldüğü bölgede, 1068 adet Jandarma Karakolu ile 258 adet hudut karakolu olmak üzere toplam 1326 adet karakol mevcuttur. Genelkurmay Başkanlığı'nın 14 Mayıs 2010 tarihli Haftalık Basın Bilgilendirme Toplantısı, http://www.tsk.tr/10_AR_SIV/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_9_Basin_Bilgilendirme_Toplantilari/2010/BBT_14_05_2010.html, 16.06.2010.

amacıyla, bir örgüte mensup kişi ve kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir. ”²⁴⁸
Bu kanuna göre terörün öğeleri şunlardır:²⁴⁹

- 1) Baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinin biriyle Cumhuriyetin Anayasada belirtilen niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek,
- 2) Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak,
- 3) Türk Devleti'nin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek,
- 4) Devletin otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek,
- 5) Temel hak ve özgürlükleri yok etmek,
- 6) Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylem terör olarak değerlendirilmektedir.

Terörle Mücadele Kanunu, terör tanımı başlığının birinci maddesinde belirlenen amaçlara ulaşmak için iki veya daha fazla kimsenin bir araya gelmesi ile örgüt kurma fiilinin gerçekleşmiş olacağını hükme bağlayan yasa, ikinci maddede, bu kişilerden yalnızca birisinin suç işlemesi halinde dahi örgüt mensubu olarak cezalandırılacağını, örgüt mensubu olup suç işlemeyenlerin veya örgüt mensubu olmayıp da örgüt adına suç işleyenlerin yine terör suçlusu olarak yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını hükme bağlayarak olabildiğince caydırıcı kılınmaya çalışılmıştır.²⁵⁰

Kanunu eleştiren Çaycı, kanunun tümüyle bir ceza ve ceza usul hukuku kanunu anlayışıyla düzenlendiğini; kanuna hakim olan düşüncenin: tehdidi yok sayma, cezalandırma ve silahlı güçle bastırmadan ibaret olduğunu belirtmiştir. Çaycı, terörle mücadelenin temelini; istihbarat, istihbarata karşı koyma ve güvenlik; kanun kapsamında işlem görecektir terör örgütlerinin tanımlanması ve belirlenmesine ilişkin kavramlar, ölçütler ve yöntemler; terörle mücadeleye özgü kolluk yetkileri, özel harekât usulleri, silahlı

²⁴⁸ Anarşi-Terör ve Uluslararası Terörizm, a.g.e., s.12.

²⁴⁹ Tacar, a.g.e.,s.60.

²⁵⁰ Çitlioğlu, 2005, s.193.

kuvvetlerle işbirliği esasları gibi; idare hukuku ve insan hakları hukuku vb. hukuk dalları oluşturacak şekilde geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.²⁵¹

Terörle Mücadele Kanunu, teröre karşı mücadele veren kurumların yürütecekleri faaliyetleri ortaya koyması bakımından önemlidir. Bu kanundan önce Anayasa ve Türk Ceza Kanunu esaslarına göre yürütülen faaliyetler bu kanun ile daha sağlam temellere oturtulmuştur. Suçun ve unsurlarının tanımı yapılarak hukukun işlevsel ve doğru kararlar vermesi kolaylaşmıştır. Birçok iyi ve faydalı tarafı olmasına rağmen, 40 yıldır terörle mücadele etmek zorunda kalan ve özellikle 1984'ten itibaren artan terör dalgası ile karşı karşıya olan bir Türkiye'nin terör suçuna yönelik bir kanunu ancak 1991 yılında çıkarması eleştirilere neden olmuştur. El Kaide'nin 7 Temmuz 2005'te Londra'da gerçekleştirdiği saldırıdan hemen sonra terörle mücadele konusunda yasa geleneği olan İngiltere yeni oluşan duruma uygun daha ağırlaştırılmış bir terörle mücadele yasasını parlamentoya sunmuştur.²⁵²

Terörizmle mücadele eden personelin hukuk bilgilerinin yetersizliği ise hem verilen mücadelenin başarısı hem de görevin hukuki dayanağı bakımından önemlidir. "Terörizm, yasal ve meşru olmayan zemine ilişkin faaliyetler bütünüyken; terörizmle mücadele yasal ve meşru alanda kalmayı gerektiren aktörlerce yürütülür. Bu asimetrik durum ise, terörizme rahat davranma imkânı verirken, terörizmle mücadele bakımından da en önemli engeli oluşturur."²⁵³ Terörizmle mücadelenin asimetrik bir mücadele olması nedeniyle, bu görevi yürütecek kişilerin konvansiyonel savaş usulleri yerine hukuk ve sosyoloji alanında eğitim almalarının daha faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Belli bir sebeple ilan olunan, geçici olarak temel hak ve hürriyetlerin kısmen veya tamamen durdurulmasına veya vatandaşlar için para, mal ve çalışma yükümlülükleri getirilmesine imkân veren bir olağanüstü yönetim usulü olarak tanımlanan olağanüstü hal²⁵⁴, 14 Temmuz 1987 tarihinde 8 ilde²⁵⁵ ilan edilmiştir. Olağanüstü hal ilanı ile bölgede,

²⁵¹ Sadi Çaycı, "Türkiye'deki Ayrılıkçı Terörle Mücadelenin Hukuki Boyutları", **Avrasya Dosyası Dergisi**, Terör Özel Sayısı, Cilt:12 Sayı:3 (2006), s.144

²⁵² Ümit Özdağ, **PKK Terörü Neden Bitmedi,Nasıl Biter?**, Ankara: Kripto Kitaplar, 2008, (b), s.350.

²⁵³ Dedeoğlu, a.g.e., s.5.

²⁵⁴ Kemal Gözler, **Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku**, 6. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, 2006, s.323.

²⁵⁵ 19 Temmuz 1987 tarihinde Diyarbakır, Bingöl, Hakkâri, Mardin ve Siirt illerinde sıkıyönetim kaldırılmış, bunlara Elazığ, Tunceli, Van illeri eklenmek suretiyle 8 il'de olağanüstü hal ilan edilerek, ihdas edilen olağanüstü hal bölge valiliği kapsamına alınmıştır. Ayrıca Adıyaman, Bitlis, Muş İlleri de mücavir il olarak

eş güdümü sağlamak için Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tesis edilmiştir.²⁵⁶ Bu yapılanma ile terörle mücadele kapsamında güvenlik güçlerinin elini güçlendirilecek bazı uygulamalar yürürlüğe konmuştur. Terör örgütü üyeleri ile halkı birbirinden ayırmaya ve bölgede devletin otoritesini sağlamaya yönelik bu uygulamalar terör olaylarının zaman içerisinde azalmasına yol açmıştır. Fakat güvenlik güçlerinin bireysel hataları ve bu hataların terör örgütüne propaganda malzemesi olarak başarılı bir şekilde kullanılması bölge halkının OHAL'e karşı bakış açısını olumsuz etkilemiş ve Türkiye'nin terörizme karşı vermiş olduğu mücadeleyi olumsuz yönde etkilemiştir. Anayasanın 119 ila 122'nci maddeleri ve 25.10.1983 tarihli 2935 numaralı Olağanüstü Hal Kanunu²⁵⁷ esaslarına göre ilan edilen olağanüstü hal uygulaması, 30 Kasım 2002 tarihinde kaldırılmıştır.

PKK terör örgütüne karşı yürütülecek askeri operasyonların icra edileceği alanlar, Genelkurmay Başkanlığı tarafından belirli sürelerle Geçici Güvenlik Bölgesi²⁵⁸ olarak ilan edilmektedir. İlan edilen bölgede yaşayan kişiler bilgilendirilerek bölgede, terör örgütüne karşı yapılacak herhangi bir operasyonda zarar görmeleri engellenmektedir.

Terör örgütleri mensuplarının topluma yeniden kazandırılması, toplumsal huzur ve dayanışmanın güçlendirilerek devam ettirilmesini amaçlayan 29.27.2003 tarihli 4559 sayılı Toplum Kazandırma Kanunu, 06.08.2009 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.²⁵⁹ Bu amaçla bu güne kadar çıkarılan sekizinci kanun²⁶⁰ olan bu kanun

tespit edilmiştir. 16 Mayıs 1990 yılında da Batman ve Şırnak'ın İl olmasıyla Bölge Valiliği sorumluluk alanındaki il sayısı mücavir illerle birlikte 13'e yükselmiştir. 19 Mart 1994 tarihinden itibaren Bitlis ili olağanüstü hal kapsamına alınırken, Elazığ ili olağanüstü hal kapsamından çıkarılarak mücavir il olmuştur. 19 Temmuz 1995 tarihinde Adıyaman, 30 Kasım 1996'da ise Elazığ mücavir il kapsamından çıkarılmış, yine sırasıyla, 30 Kasım 1996'da Mardin, 06 Ekim 1997 tarihinde Batman, Bingöl ve Bitlis, 30 Kasım 1999 tarihinde Siirt ve 30 Temmuz 2000 tarihinden itibaren de Van illerinde OHAL uygulaması kaldırılarak bu iller mücavir il statüsüne alınmıştır. Olağanüstü Hal Yönetimi, ilan tarihinden itibaren dörder aylık dönemler halinde 45 kez uzatılmıştır. Süre 4 ay daha uzatılarak 30 Kasım 2002'de Diyarbakır ve Şırnak'ta OHAL kaldırılmıştır. 19.06.2002 tarihinde İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen'in olağanüstü hal'in uzatılmasıyla ilgili TBMM Genel Kurulunda yaptığı konuşma metni için bkz.: http://www.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=2612, 16.06.2010.

²⁵⁶ 10.07.1987 tarihli 285 sayılı Olağanüstü Hal Bölge Valiliği İhdası Hakkında Kanun Hükmünde Kararname için bakınız: <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/10025.html>, 17.06.2010.

²⁵⁷ Olağanüstü Hal Kanunu için bakınız: <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/652.html>, 17.06.2010.

²⁵⁸ Geçici Güvenlik Bölgesi: mal ve can güvenliği bakımından girilmesinde sakınca görülen atış alanları ile tatbikat bölgeleri içinde atış ve tatbikatın devam ettiği sürece kara, deniz ve hava askeri güvenlik bölgesi olarak sınırları ve kapsamı ilgili makamlarca uygun araçlarla ilan edilen alanlardır. Askeri Yasak Bölgeleri ve Güvenlik Bölgeleri Yönetmeliği için bkz.: <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20069.html>, 17.06.2010.

²⁵⁹ Kanun için bkz.: <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1291.html>, 31.08.2010.

²⁶⁰ Bundan önce çıkarılan yedi kanun şunlardır: 05.06.1985 tarihli ve 3216 sayılı, 25.03.1988 tarihli ve 3419 sayılı, 21.03.1990 tarihli ve 3618 sayılı, 26.11.1992 tarihli ve 3853 sayılı, 28.02.1995 tarihli ve 4085 sayılı,

ile terör örgütü elemanlarının örgütten koparılması amaçlanmıştır. Bu kanundan 2003-2005 yılları arasında 4340 kişi yararlanmıştır. 2005 yılının Mayıs ayına kadar ceza ve tutukevlerinden 2 bin 980, cezaevinde olmayan ancak kendiliğinden teslim olan 1360 olmak üzere toplam 4 bin 340 kişi yararlanma talebinde bulunmuştur. Talepte bulunanların 1935'ni 'bölücü örgüt', 1975'ni 'dini motifli örgütler', 430'nu da 'aşırı sol örgüt' mensupları oluşturmuştur.²⁶¹

PKK'nın totaliter bir liderlik anlayışına sahip örgütlenme yapısı, kanundan beklenen sonucun çıkmasına engel olmuştur. Çünkü bu kanun örgütün yok olmasına neden olmakta ve kanundan yararlanacaklar örgüt liderlerini kapsamamaktadır. Örgüt liderleri tarafından, kanun için başvuruda bulunanların ajan olarak ilan edilmesi, kanunda pişmanlık duygusunun ön plana çıkarılmasının örgüt üyeleri üzerinde oluşturduğu psikolojik baskı ve kanunun Türkiye tarafından örgüt mensuplarına doğru bir şekilde iletilmemesi bu düzenlemeden, istenilen başarıları elde edilememesinin diğer önemli nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, konunun medyada pek çok tartışmalara neden olması ve konunun uzmanı olmayan kişiler tarafından yapılan yanlış bilgilendirmeler düzenlemeden beklenen etkinin doğmasını engellemiştir.

Kanundan faydalanılanlara bakıldığında, cezaevinde olanların kendiliğinden teslim olanlardan %38 daha fazla olduğu görülmektedir. Bu yasada temel amaç hukukun önüne çıkarılmamış terör örgütü üyelerinin kendiliğinden teslim olmalarını sağlayarak örgütün dağılmasını sağlamak olmasına rağmen, bu kanundan cezaevinde olan yani (pasif) terör örgütü üyeliğinden ceza almış mahkûmların yararlandığı görülmüştür.

Türkiye Avrupa Birliği'ne uyum kanunları çerçevesinde, bireysel hak ve hürriyetlerin genişletilmesine yönelik kanunlar çıkarmıştır. Bu çerçevede güvenlik güçlerinin uygulamaları insan haklarını daha fazla dikkate alacak şekilde daraltılmıştır. Bu kanunlar gündelik hayatı sürdüren insanların hayatlarını kolaylaştırırken, terör gibi asimetrik bir tehditle uğraşan güvenlik güçlerinin işini daha zor hale getirmiştir. Bu da güvenlik güçleri tarafından eleştirilmiş ve terörle mücadelenin zorlukları dile getirilmiştir. Hatta bazı üst

26.08.1999 tarihli ve 4450 sayılı, 24.02.2000 tarihli ve 4537 sayılı Kanunlar, söz konusu kanun metinleri için bkz.: <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1291.html>, 21.06.2010.

²⁶¹ Toplum Kazandırma Kanunu'ndan iki yılda 4340 kişi yararlandı, Haber Yayın Tarihi: 10 Aralık 2007 <http://www.haberler.com/topluma-kazandirma-yasasi-ndan-2-yilda-4-bin-340-haberi/>, 22.06.2010.

düzyer askeri makamların “İngiliz terörle mücadele kanununun aynısu bizde de olsun yeter” şeklinde çeşitli açıklamalarda buldukları iddia edilmiştir.²⁶² Bu açıklamalar doğrutusunda güvenlik ile hürriyet arasındaki mihenk taşı dikkate alınarak, terörizmle mücadelenin en önemli ayağı olan terörle mücadeleyi sekteye uğratmayacak tedbirlerin alınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

2.4.3.3. PKK Terör Örgütüne Karşı Ekonomik Alanda Yapılan Çalışmalar

Türkiye için çözümleri gereken hayati problem olarak görülen ekonomik zorluklar ve işsizlik²⁶³, terörle mücadelenin büyük oranda yürütüldüğü Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da en önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Bölgede PKK’nın kullanmış olduğı en önemli propaganda araçlarından birisi de, bölgenin ekonomisinin diğeri bölgelerle olan farklılığıdır. Bu farklılığın nedenleri bölgenin coğrafi zorlukları, aşiret sisteminin hüküm sürmesi gibi nedenler olsa da en önemli neden bölgeye yönelik yanlış ekonomik politikalarıdır. Bu politikalar neticesinde oluşan işsizlik²⁶⁴ ve bölgeye yönelik terör örgütünün yaymış olduğı mağduriyet psikolojisi²⁶⁵ bölge insanını terör örgütüne kanalize edilmesine imkan sağlamaktadır.

Bölgede işsizliğin ve devlet tarafından yalnız bırakıldık imajının kırılması için 1989 yılında 32 milyar dolarlık bir proje yürürlüğe konmuştur. Türkiye’nin en büyük projesi olan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), ilk önce su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesine yönelik başlatılmıştır. Daha sonra bölgenin kalkınmasına yönelik olarak genişletilerek tarım, sanayi, ulaştırma, eğitim, sağlık, köy ve şehirleri kapsayan altyapı yatırımlarını da içine alan GAP entegre bir bölgesel kalkınma projesine dönüşmüştür. Bu proje ile 1,82 milyon hektar alanın sulanması, yılda 27 milyar kilovat-saat elektrik üretimi, kişi başına gelirdi % 209 artış ve 3,8 milyon kişiye istihdam olanağı hedeflenmiştir. Projenin uygulandığı bölgede Adıyaman,

²⁶² Sedat Laçiner, Askerin Yetki Talebi ve Terörle Mücadele, 9 Ağustos 2005, <http://www.usakgudem.com/yazar/94/askerin-yetki-talebi-ve-ter%C3%B6rle-m%C3%BCcadele.html>, 22.06.2010.

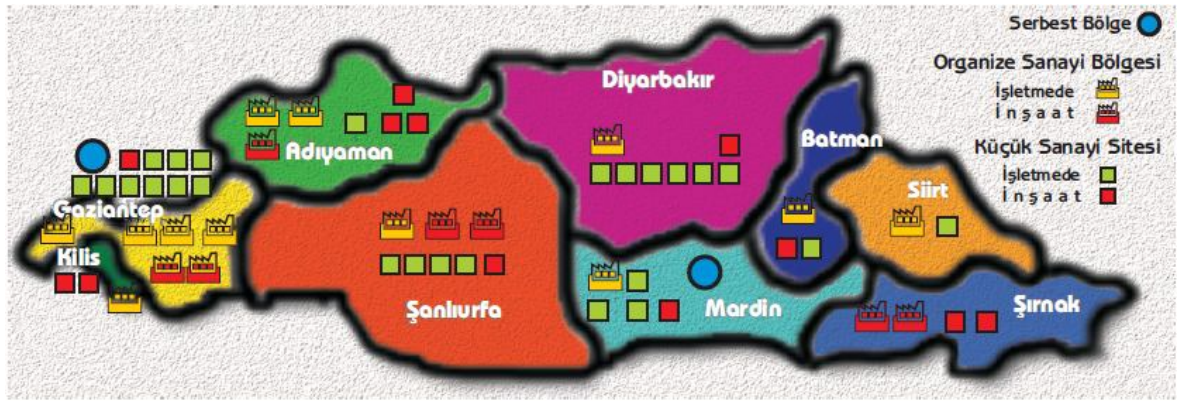
²⁶³ 2009 yılında Türkiye genelinde işsiz sayısı bir önceki yıla göre 860.000 kişi artarak 3.471.000 kişiye yükselmiştir. İşsizlik oranı ise 3 puanlık artış ile % 14 seviyesinde gerçekleşmiştir. Hanehalkı İşgücü Araştırması 2009 Yıllık Sonuçları Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haber Bülteni, Sayı:35, 2 Mart 2010.

²⁶⁴ İstihdam oranının en düşük olduğı iller sırasıyla: Siirt (% 22,3), Diyarbakır (% 22,7) ve Şırnak (%23,2); işsizlik oranının en yüksek olduğı iller sırasıyla: Şırnak (% 22,1), Adana (% 20,5) ve Hakkâri (% 18,3) ve istihdam oranının en düşük olduğı iller ise sırasıyla: Siirt (% 22,3), Diyarbakır (% 22,7) ve Şırnak (% 23,2) olarak tahmin edilmiştir. **İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri 2008**, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haber Bülteni, Sayı: 225, 22 Aralık 2009.

²⁶⁵ Mağduriyet psikolojisinin özünde bölge insanına, bölgedeki bütün olumsuzlukların temelinde yani bölgenin geri kalmışlığının, bölgede yaşanan çatışmaların ve akla gelebilecek her türlü olumsuzluğun temelinde “bizim Kürt olmamız yatıyor” düşüncesi yatmaktadır. Bkz.: Ümit Özdağ, **Kürtçülük Sorununun Analizi ve Çözüm Politikaları**, Birinci Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi, Ağustos 2006, s.89.

Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak olmak üzere 9 il yer almaktadır. GAP Bölgesi alan ve nüfus açısından Türkiye'nin yaklaşık % 10'luk bir bölümüne tekabül etmektedir. Bununla birlikte, ülke genelinde ekonomik olarak sulanabilir toplam alanın % 20'sine sahiptir. Fırat ve Dicle nehirleri ile birlikte, Türkiye'nin toplam su potansiyelinin % 28'ini oluşturmaktadır.²⁶⁶ Türkiye'nin en büyük projesi niteliğinde olan GAP, kamu yatırımları finansman ihtiyacı 2008 yılı fiyatlarıyla toplam 41 milyar YTL düzeyindedir. 2007 yılı sonuna kadar tahmini olarak 25,6 milyar YTL harcama yapılmış ve nakdi gerçekleşme % 62,2 düzeyine ulaşmıştır.

Şekil-10: GAP Kapsamında Kalan İller ve Sanayi Durumları

Kaynak: GAP'ta Son Durum, www.gap.gov.tr/Turkish/Genel/sdurum.pdf²⁶⁷

GAP ile bölge ekonomisinin Türkiye geneli ile olan ekonomik farkının kapanması ve bölge halkının huzur ve refahının artması hedeflenmiştir. Bu sayede bölgenin ekonomik geri kalmışlığının doğurduğu mağduriyet psikolojisi yıkılmaya çalışılmaktadır.

²⁶⁶ Güneydoğu Anadolu Projesi'nde Son Durum, <http://www.gap.gov.tr/Turkish/Genel/sdurum.pdf>, 22.06.2010.

²⁶⁷ GAP Bölgesi'nde biri Gaziantep, diğeri Mardin'de olmak üzere iki serbest bölge mevcuttur. sekiz organize sanayi bölgesi (OSB) tamamlanmış, onbir OSB ise yatırım programında yer almaktadır. İnşaatı devam eden dört OSB'de de üretime geçilmiş olup faaliyetteki OSB sayısı onikidir. Bölge'de, 2007 yılı itibariyle, yirmibeş küçük sanayi sitesi (KSS) faal durumdadır; oniki KSS'nin ise yapım çalışmaları devam etmektedir. Bölgenin sulu tarıma açılması ile beraber sanayide önemli gelişmeler meydana gelmiş; sanayi tesisleri sayısı iki katına çıkmıştır. 2007 yılı sonu itibariyle GAP Bölgesi'nde on kişiden fazla işçi çalıştıran işletme sayısı 1.969'dur. Bu işletmelerde toplam 87.566 kişi istihdam edilmektedir. Güneydoğu Anadolu Projesi'nde Son Durum, <http://www.gap.gov.tr/Turkish/Genel/sdurum.pdf>, 22.06.2010.

Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) ve nüfusu 10.000 altındaki belediyelerin içme suyu ve yol ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlayan Belediye Altyapısının Desteklenmesi Projesi (BELDES) ile alt yapı sorunları olan yerleşim birimlerinin tüm alt yapı ihtiyaçları giderilmeye çalışılmaktadır. BELDES kapsamında 2005-2009 yılları arasında Türkiye genelinde 5.200.000.000 YTL kaynak kullanılmıştır.²⁶⁸

Bölgedeki hayat şartlarını iyileştirmek ve bir bölge gerçeği olarak ortaya çıkan aşiret yapısını kırmak için Türkiye, tarım reformu çalışmalarını yürütülmüştür.²⁶⁹ Tarım reformu ile topraksız çiftçinin toprak sahibi olması hedeflenmiştir. Tarım reformunu gerçekleştirmek için birçok kanun²⁷⁰ çıkarılmasına rağmen uygulamada istenilen sonuçlar alınamamıştır. Bu konuda bölge milletvekillerinin aşiret ileri gelenlerinden olmasının büyük bir etkisi olduğu söylenebilir. Aşiret yapısı içerisinde ezilen bireyin ekonomik özgürlüğünün sağlanması, yaşadığı toplum içerisinde kendisini tanımlaması ve hür iradesine göre yaşamını şekillendirmesini sağlayacaktır. Aşiret içerisinde kendisine biçilen rolden memnun olmayan birey bölgenin coğrafi zorlukları ve az gelişmiş yapısından dolayı kendisini terör örgütü içerisinde tanımlamaktadır. Toprak ağasının sahip olduğu maddi ve manevi imkânlarla erişebilmek için bölge halkı gençliği terör örgütüne üyeliği önüne konmuş bir fırsat gibi algılamaktadır. Silahlı eylemin vermiş olduğu heyecan ve kendini güçlü hissetme olgusu terör örgütüne bağlılığı arttırmaktadır. Bölgenin az gelişmiş ve coğrafi zorluklarının ortaya çıkardığı bu psikolojik algıyı kırmak için özellikle bölge gençlerine yönelik iş imkânları sağlayacak yatırımları yapılması gerekmektedir.

²⁶⁸ <http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Projeler/Koydes.aspx>, 22.06.2010.

²⁶⁹ Türkdoğan, “Başbakanlık arşiv belgelerine göre, ülkemizde (7230) aşiret ve cemaat kuruluşuna rastlamaktayız. Ancak, Anadolu'nun Güney-batı ve İç Anadolu yöreleri ile Karadeniz şeridi aşiret-cemaat yapıları yerleşik hayata geçmiş ve toplum dinamiğine katılmıştır. Oysa, Doğu ve Güneydoğu yöremizde aşiret yapısı gerçek kimliğini korumakta devam etmektedir. Doğu ve Güneydoğu'nun Türkiye genelinde üçte bir oranında geride kalmasında bu aşiret yapısının önemli etkisi olduğu söylenebilir. Aşiretleşme, kalkınma sürecinden ziyade grup çıkarlarına, buna ek olarak grup dayanışması, norm ve değerlerine kapalı bir yapıyı belirlemektedir.” Diyerek aşiret yapısının, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ekonomik gelişmeyi yavaşlattığını belirtmiştir. Bkz.: Orhan Türkdoğan, **Doğu ve Güneydoğu Sorunlar ve Çözüm Yolları**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Temmuz 2009, (b), s.242.

²⁷⁰ Topraksız ya da az topraklı çiftçi ailelerinin geçimini sağlayacak toprak ile topraklandırılmalarını öngören ve bu amaçla 5000 dekardan fazla toprağı bulunan büyük toprak sahiplerinin topraklarının kamulaştırılmasına imkan sağlayan 1945 tarihli ve 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, siyasi bakış açısının değişmesi ve uygulamadaki yanlışlar nedeniyle hedefine ulaşamamıştır. 1961 Anayasası sonrası arayışların ardından, 1973 tarihli ve 1757 Sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu, şekil yönünden kısa sürede Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş, 10 Mayıs 1978 yılına kadar yeni bir düzenleme yapılmaması nedeniyle, toprak reformu uygulamaları yürütülememiştir. 1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu ise, “toprak” yerine “tarım” kavramına dayanarak, daha ziyade zirai gelişmeyi öngörmüş, topraklandırma konusunda önemli uygulamalar gerçekleştirilememiştir. Toprak Reformu Nedir?, <http://www.turkcemiz.net/toprak-reformu-nedir.html>, 22.06.2010.

Terörle mücadelenin yoğun olduğu bölgeye yönelik hükümetlerce açıklanan ekonomik paketler istenilen sonuçları verememiştir. Coğrafi yapısının zorluğu, yetişmiş insan azlığı, ulaşım ve güvenlik gibi nedenlerden ötürü bölgede istenilen yatırım ve sanayi oluşturulamamıştır. Bölgeye yönelik verilen krediler ise bölge yerine gelişmiş batı bölgelerinde kullanılmaktadır. Bu yüzden bölgeye yapılacak yatırımların özel sektör yerine devlet eliyle ve bölge gerçeklerine uygun şekilde yapılması gerekmektedir. Örnek olarak, Et ve Balık Kurumu bünyesinde kurulacak besi çiftlikleri vasıtasıyla bir yandan Türkiye'nin et ihtiyacı karşılanırken; diğer yandan bölge insanının hayvancılık konusundaki eksik bilgilerinin giderilebilmesinin mümkün olacağı değerlendirilmektedir.

Bölge için bir diğer önemli sorun ise bölge halkının kolay paraya alışmasıdır. Türkiye'de gerçekleşen uyuşturucu, silah ve mazot kaçakçılığının büyük bir kısmı bu bölge üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu kaçakçılıktan elde edilen kazançtan terör örgütü büyük miktarlarda maddi destek sağlamaktadır. Örgütün finansmanını sağladığı en büyük kalem olan bu kaçakçılık olayları terörle mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir. Bölgede terör örgütünün varlığı kaçakçılık faaliyetlerinin devamını sağlayan bir güç olarak görülmektedir. Güvenlik güçlerinin bölgede yapılan kaçakçılık faaliyetleri ile uğraşmak yerine terör örgütüne yönelik olarak enerji ve zamanlarını harcamaları bölgede kaçakçılıkla mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, Türkiye'ye ve müteakiben Avrupa'ya giden uyuşturucunun, terör örgütü tarafından dağıtılması terör örgütüne büyük miktarda para kazandırmaktadır. Bu yüzden bölgede kaçakçılığın bir an önce önüne geçilerek bölge halkının meşru yollarla para kazanması sağlanmalıdır.

Benzer bir durum elektrik tüketiminde de yaşanmaktadır. Türkiye'de halkın hizmetine sunulan elektriğin %14,4 kaçak olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de kaçak elektriğin en fazla kullanıldığı iller, ayrılıkçı terörizmle mücadelenin yürütüldüğü bölgede bulunmaktadır. Bölgede kaçak elektriğin kullanımı %72'ye kadar çıkmaktadır.²⁷¹ Bölgede kaçak elektrik

²⁷¹ Elektrik Dağıtım ve Tüketim istatistikleri 2008 yılı sonuçlarına göre: Türkiye illeri elektrik kayıp kaçak oranına göre sıralamada ilk sırada yüzde 72.7 ile Mardin ili bulunuyor. Bu ili yüzde 70.9 ile Şırnak, yüzde 66.5 ile Batman, yüzde 65.4 ile Diyarbakır, Yüzde 64.4 ile Hakkari, yüzde 58.8 ile Şanlıurfa, yüzde 57.2 oranıyla Van, yüzde 55.5 ile Ağrı, yüzde 53 ile Muş, yüzde 44.7 ile Bitlis, yüzde 38.7 ile Siirt, yüzde 36.3 ile Iğdır, yüzde 25.5 ile Bingöl, yüzde 22.3 oranıyla Kars ve yüzde 16.1 ile Erzurum izliyor. Bkz.: Elektrik dağıtım ve tüketim istatistikleri açıklandı, http://www.skytv.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=3359:elektrik-datm-ve-tueketim-istatistikleri-ackland&catid=67:gundem-haber&Itemid=297, 22.08.2010.

kullanmak normal bir davranış olarak görülmekte, kaçak elektrik kullanımına yönelik tedbirler alınmaya çalışıldığında ise, şiddetle karşılık verilmektedir. Bölge halkının ülkenin geri kalanı ile aynı şartlarda yaşamaya hakkı bulunduğu gibi, bu yaşam şartlarının gereği olan bu bedeli ödemek zorundadır. Bölgede terörden sonra normalleşmenin yaşanması, devletin bireye karşı hak ve yükümlülüklerini çağdaş hayat standartlarına getirme zorunluluğu olduğu gibi, bu hayat standartlarının gereği olarak kaçak elektrik kullanımının giderilmesi gerekmektedir.

2.4.3.4. PKK Terör Örgütüne Karşı Eğitim Alanda Yapılan Çalışmalar

Terör örgütü üzerinde yapılan araştırmalar neticesinde, terör örgütü mensuplarının profilinin şu şekilde olduğu belirlenmiştir. Yaş grubuna göre: 20-25 yaş %40, 25-30 yaş %35'i oluşturduğu, eğitim durumlarının ise: %10'u eğitimsiz, %50'si ise ilkokul seviyesinde eğitim görmüş oldukları görülmüştür. Bu yüzdeleri ortaya koyan askeri yetkililer, örgüte katılanların %60'nun eğitim almamış kişilerden oluştuğunu belirtmiştir. *"Kendilerini tatmin edecek bireysel kimlikten mahrumdurlar. Yaş oranlarından anlayacağımız gibi, yaklaşık %75'i ise işsizdir."* demektedir.²⁷²

Eğitimin insan hayatındaki rolü dikkate alındığı zaman; ekonomik, coğrafi ve kültürel nedenlerle yeterli eğitimi alamayan dimağların propaganda yoluyla nasıl kandırıldıkları ortaya çıkmaktadır. Bölgeye yönelik eğitim alanında yeterli alt yapının zamanında oluşturulamaması ve bölgenin öğretmenler için sürgün yeri olarak görülmesi bölge insanının eğitim seviyesinin istenen düzeye ulaşamaması hatta resmi dil olan Türkçenin bile bölge vatandaşları tarafından öğrenilememesi gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Bu ortam içerisinde eğitimin eylemleri önündeki en büyük engel olacağını bilen terör örgütü 114 okulu tamamen, 112 okulu ise kısmen tahrip etmiş, 116 öğretmeni şehit etmiş, 48'ini yaralamış ve 37'sini ise kaçırmıştır.²⁷³ Bu durumu gören devlet görevlileri dağınık halde bulunan köy ve mezralarda hem öğretmenlerin güvenliklerini sağlamak hem de eğitim kalitesini arttırmak için Yatılı Bölge Okulları(YİBO) kurmuşlardır. 1996-1997 öğretim yılında 89.432 öğrencisi bulunan 172 YİBO mevcutken, 2000-2001 öğretim yılında 170.320 öğrencisi bulunan 471 adet YİBO hizmet vermiştir. Bu kapsamda anılan dönemler arasında

²⁷² Ercan Çitlioğlu, **BAŞBUĞ Org. İlker BAŞBUĞ ile Tarih ve Gelecek**, Birinci Baskı, İstanbul: Destek Yayınevi, Şubat 2010, s.97-98.

²⁷³ Çitlioğlu, 2010, s.98.

YİBO'ların sayısı % 63.5, öğrenci ise sayısı % 47.5 artmıştır.²⁷⁴ Ayrıca çocuklarını okutamayacak düzeyde olan ailelere özellikle PKK ve Hizbullah'ın etkili olduğu bölgelerde erkek çocuklarına 20 bin, kız çocuklarına da 25 bin olmak üzere çocuk yardımı yapılmaktadır.²⁷⁵ Bu sayede örgütün bölge insanını kandırmaya yönelik propaganda faaliyetleri engellenirken, bölgenin ülkenin geri kalanı ile olan eğitim farkı giderilmeye çalışılmaktadır.

Bölgede kültürel yapının da etkisiyle eğitim seviyesi düşük olan kadınlara yönelik okuma-yazma kursları açılırken, kız çocuklarının eğitim görmelerini sağlamaya yönelik "Haydi Kızlar Okula" kampanyası düzenlenmiştir. Özellikle terörün etkili olduğu Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun on ilinde başlayan kampanya, zamanla ülke genelinde 28 ile kadar yaygınlaştırılmıştır. Kampanya kapsamında Türkiye genelinde 2003 yılından itibaren dört yılda yaklaşık 240 bini kız olmak üzere 350 bin çocuk okula gitmesi sağlanmıştır.²⁷⁶ Ayrıca benzer kampanyalar, basın ve bazı dernekler vasıtasıyla düzenlenmekte ve toplanan yardımlar özellikle terör, maddi imkansızlık ve kültürel sebeplerden dolayı okuyamayan kız çocuklarına yönelik olarak kullanılmaktadır.

2.4.3.5. PKK Terör Örgütüne Karşı Uluslararası Alanda Yapılan Çalışmalar

PKK terör örgütünün Türkiye'ye karşı örtülü bir savaş için komşu devletler ve Türkiye üzerinde farklı senaryoları gerçekleştirmek isteyen bazı ülkeler tarafından desteklendiği inkâr edilmesi güç bir gerçektir.²⁷⁷ Bir terör örgütünün de dış destekten yoksun yaşayabilmesinin çağımız dünyasında imkânsız olduğu düşünüldüğünde, PKK'ya karşı Türkiye'nin verdiği mücadelenin en önemli ayaklarından birini de uluslararası arenada verilen mücadele oluşturmaktadır.

Türkiye PKK terör örgütünün Irak'ta ve kısmen İran'da bulunan kamplarına yönelik sınırlı askeri operasyonlar icra ederek bu kampları etkisiz hale getirmeye çalışmıştır. Fakat

²⁷⁴ Selahattin Çetiner, **Sorunlarıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu Gerçeği**, 3. Baskı, Ankara: TSK Mehmetçik Vakfı Yayınları, 2003, s.258.

²⁷⁵ Alkan, 2009, s.141.

²⁷⁶ http://haydikizlarokula.meb.gov.tr/files/haydikizlarokula_yapilan_calismalar.pdf, 10.06.2010.

²⁷⁷ NATO kapsamında müttefik olduğumuz ve AB çerçevesinde birlikteliğe doğru gittiğimiz bir ülkede PKK terör örgütünün kampının olması ve bu kampın o ülkenin milletvekili tarafından ziyaret edilmesi dikkate değer bir durumdur. Fransa'da PKK kampı var!Gittim gördüm!, 13.03.2010, Sabah Gazetesi, http://www.sabah.com.tr/Siyaset/2010/03/13/fransada_pkk_kampi_vargittim_gordum, 22.06.2010.

yapılan askeri harekâtlar sonrası kamplar yeniden kurularak faaliyetlerine devam etmiştir. Bu kampları ve dış desteği kesmek için Suriye'ye karşı yürütülen kriz diplomasisi neticesinde PKK terör örgütü liderinin bu ülkeden ayrılması sağlanmıştır. 1998 yılında imzalanan Adana Mutabakatı ile Suriye ile başlayan güvenlik odaklı ilişkiler, 11 Eylül 2001 sonrası ABD'nin Irak'a müdahalesi ve sonrasında yaşanan gelişmeler neticesinde çok büyük mesafeler kat edilmiştir. Bu kapsamda iki ülke arasındaki ilişkiler “Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği” çerçevesinde tanımlanmaktadır. İlk Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi 2009'un sonunda gerçekleştirilmiş ve bu toplantıda ekonomiden güvenliğe, sağlıktan çevreye değişik konular içeren kırk protokol imzalanmıştır.²⁷⁸

Geçmişte bir diğer PKK destekçisi ve komşumuz olan İran ise; PKK'nın İran uzantısı olan PJAK'ın İran güvenlik güçlerine yönelik saldırıları, Irak'ın kuzeyinde meydana gelen gelişmeler ve ABD'nin Irak'a müdahalesi gibi nedenlerden ötürü PKK ve İran uzantısı olan PJAK'a yönelik olarak 2006 yılından itibaren askeri harekâtlar düzenlemeye başlamıştır. Bu kapsamda Türkiye ile olan ilişkilerini geliştirmeye başlayan İran yönetimi, Türkiye ile yaptığı anlaşmalar ile PKK'ya karşı ortak hareket etme kararı almıştır. Yıllardır Türkiye'nin PKK terör örgütü ve uzantılarına karşı müşterek hareket etme taleplerini reddeden İran yönetimi bölgede değişen durum karşısında Türkiye ile olan ilişkilerini geliştirmeye yönelik faaliyetler içine girmiştir. İki ülke arasında yıllardır toplanamayan Hudut Komisyonları 25-27 Haziran 2007 tarihinde toplanarak PKK terör örgütüne yönelik olarak beraber hareket etme kararı almışlardır.²⁷⁹ İki ülke üst düzey yetkililerinin karşılıklı ziyaretleri ile gelişen ilişkiler neticesinde, İran ülkesinde bulunan ve kendi için de bir tehdit oluşturan PKK ve uzantısı PJAK terör örgütlerine karşı askeri harekâtlar düzenlemiş ve bazı terör örgütü üyelerini ise Türkiye'ye teslim etmiştir.

ABD'nin 2003 yılında Irak'a karşı düzenlediği işgal öncesinde, Türkiye ile yürüttüğü müzakereler neticesinde varılan bir mutabakat metni neticesinde Irak'a Türkiye üzerinden ikinci bir cephe açılmasına yönelik bir tezkere hazırlanmıştır. 1 Mart 2003 tarihinde TMMM'de gizli oturumda görüşülen ve oylanan tezkere meclis tarafından kabul

²⁷⁸ Mehmet Şahin, Model Komşuluk: Türkiye-Suriye İlişkileri, <http://www.sde.org.tr/tr/koseyazilari/174/model-komsuluk-turkiye-suriye-iliskileri.aspx>, 22.06.2010.

²⁷⁹ Türkiye Cumhuriyeti - İran İslam Cumhuriyeti Yüksek Hudut Komisyonu 24 üncü Dönem Toplantısı Tutanağı, Resmi Gazete Tarihi: 15.12.2007 Resmi Gazete Sayısı: 26731. <http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.aspx?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2007/12/20071215.htm&main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2007/12/20071215.htm>, 22.06.2010.

edilmemiştir.²⁸⁰ Tezkere'nin reddi ile birlikte, Türkiye'nin PKK terör örgütü unsurlarına karşı Irak'ın kuzeyinde askeri bir harekât yürütmesi 2007 yılına kadar ertelenmiştir. Türkiye'ye yönelik olarak gerçekleştirilen sansasyonel saldırıların kaynağını teşkil eden PKK terör örgütünün Irak'ın kuzeyinde konuşlanması engellenememiştir. Türkiye'nin Irak'ı işgal eden ABD'den PKK terör örgütüne karşı mücadele etmesi istekleri devamlı suretle geçirilmiş ve hiçbir zaman ise fiiliyata geçirilmemiştir. Irak'ın işgal edilmesi neticesinde bölgede doğan güç boşluğu ve harekât sırasında ABD'yi destekleyen Iraklı Kürt liderlerin güçlenmesi Türkiye'nin bölgeye yönelik kaygılarını arttırmıştır. Tezkerenin reddedilmesi nedeniyle Irak'a karşı yürüttüğü harekâtın kuzey cephesini açamayan ABD, Türkiye ile olan ilişkilerini gözden geçirerek İkinci Körfez Savaşını yürütmüştür. Tezkere sonrası bozulan Türk Amerikan ilişkileri; 4 Temmuz günü yaşanan bir kriz nedeniyle, onarılması güç bir yara almıştır.²⁸¹ Bu gerilimin temelinde, her iki ülkenin milli menfaatlerinin bir coğrafi alanda çarpışması yattığı düşünülmektedir.

Olay sonrası iki devletin devlet adamları vasıtasıyla geliştirilmeye çalışılan ilişkiler karşılıklı ziyaretler neticesinde kurulan mekanizmalarla eski "stratejik müttefik" seviyesine getirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'nin üzerinde en fazla durduğu sorun olan PKK terör örgütünün Irak'taki varlığı ve bu duruma karşı alınabilecek önlemler konuları görüşülmüştür. İki devletin görüşmeleri neticesinde, Terörle Mücadele Koordinatörlüğü makamı kurularak; Türkiye ve ABD'den atamalar yapılarak koordinatörlük makamı kurulmuştur. Türkiye adına 13 Eylül 2006'da kurulan koordinatörlük makamı, 21 Mayıs 2007'de koordinatörlük makamından beklenen neticelerinin alınamaması ve hükümetle bazı görüş ayrılıkları yaşaması nedeniyle sona erdirilmiştir. Ayrıca, koordinatörlük makamı Türkiye'nin beklentilerini karşılamadığı ve Türkiye'yi oyaladığı iddiası nedeniyle sürekli eleştiri konusu olmuştur.²⁸²

280 Tezkere kabul edilseydi, ABD kuzey cephesi için 23.738 askerin Habur sınır kapısı üzerinden Irak'a geçmesi, 15.817'si kara kuvveti, 17.425'i hava kuvveti, 800 deniz kuvveti ve 3.710'u özel kuvvetler mensubu 37.742 askeri personelin cephe gerisi destek amacıyla Türkiye'de konuşlandırılması; Türkiye'deki bazı liman ve havaalanlarının harekât amaçlı kullanılması öngörülüyordu. Bu kapsamda Türk Ordusunda 31.000 lojistik ve ihtiyat olarak Türkiye sınır hattında, 31000'i Yağmur Hattı olarak adlandırılan Irak'ın 40 km. kadar içerisine girecekti. Bkz.: Deniz Bölükbaşı, **1 Mart Vakası Irak Tezkeresi ve Sonrası**, 4. Baskı, İstanbul: Doğan Kitap, Mart 2008, s.47.

281 Olay değerlendiren dönemin Genelkurmay Harekât Başkanı Köksal Karabay, baskına uğrayan tim komutanının "İki devletin ilişkilerini düşündüm ve böyle bir kalleşlik yapacaklarını düşünemedim" ifadelerine dikkat çekerek olayın yarattığı etkiyi gözler önüne sermiştir. Bkz.: Melih Meriç, **Çuval Günü 4 Temmuz**, İstanbul: Güzeldünya Kitapları, Şubat 2007, s.102.

282 ABD'yle koordinatör atışması, 04.01.2007, Radikal Gazetesi, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=209128>, 15.06.2010.

Koordinatörlükten beklediği sonucu elde edemeyen Türkiye, ABD ve Irak'ın dahil olduğu üçlü mekanizma adı verilen bir yapı ile Irak'ta bulunan PKK varlığına yönelik muhataplarından somut adımlar beklemiştir. Yapılan toplantılarda Türkiye, muhataplarından PKK terör örgütüne yönelik ABD'nin istihbarat desteği dışında somut bir adım görememiştir. Bu durum Türk kamuoyu tarafından dikkatle izlenmiş ve yapılan anketlerde ABD ile yaşanan sorunların temelinde Irak'ın kuzeyinde yer alan PKK varlığı en önemli sorun olarak görüldüğü ortaya çıkmıştır.²⁸³

PKK terör örgütünün edindiği silahlar incelendiğinde; hafif silahların çoğunluğunun başta Rusya olmak üzere eski Doğu Bloku ülkeleri ve Çin menşeli olduğu, bir kısım silahların ise Almanya, İtalya, İngiltere, İspanya, ABD gibi ülkeler tarafından üretildikten sonra, doğrudan veya dolaylı yollarla terör örgütlerine aktarıldığı tespit edilmiştir. Arazide yeri tespit edilen ve emniyet gerekçesiyle yerinde imha edilen mayınlardan büyük çoğunluğunu ise İtalyan menşeli olduğu anlaşılmıştır.²⁸⁴ Silahların büyük bir kısmını terör örgütüne satan bu devletlerin, Türkiye'nin üye olmak istediği Avrupa Birliği üyesi, Türkiye'nin komşusu ve ana silah tedarikçisi ülkeler olması hayli düşündürücü bir konudur. Bir yandan PKK terör örgütüne silah satarken diğer yandan PKK terör örgütüne karşı mücadele eden Türkiye'ye silah satışı gerçekleştirerek bu ülkeler büyük miktarlarda para kazanmaları söz konusudur.

Terörizmle mücadelede bölge devletleri ve bölgede çıkar sahibi ülkelerle geliştirilen işbirliği ve desteğin hayati olduğu birçok defa vurgulanmış olmasına rağmen ortak aklın bir türlü oluşturulamaması, verilen mücadelenin istenen sonuca ulaşmasını engellemiştir. Bu kapsamda, Türkiye'nin uluslararası arenada PKK'yı ilgili ülkelerin terör örgütleri listesine almalarını sağlamış olmasına rağmen, Türkiye eylem bazında istediği desteği alamamıştır.

²⁸³ USAK'ın 25 Mart 2005 tarihinde yaptığı çalışma sonucu ulaştığı verilere göre; katılımcıların % 74'ü hala ABD'yi müttefik olarak kabul ederken, bu kişilerin % 91'i bu ülke hükümetinin politikalarını onaylamamaktadırlar. "Türk-ABD ilişkilerinde görülen en yıpratıcı engel nedir?" sorusuna, katılımcıların çoğu (%74) Kuzey Irak'ta halen mevcut olan PKK-KONGRA GEL adlı örgütün faaliyetlerini devam ettirmesini cevap olarak vermişlerdir. Bu ankete katılanların sadece % 9'u ABD'nin yürüttüğü Kürt politikalarını Türk-ABD ilişkilerinde en sakıncalı unsur olarak görmekteyler. Bu insanların % 4'ü ise, ABD'nin Ortadoğu politikasını iki ülke ilişkilerine en çok zarar veren faktör olarak belirtmişlerdir. Süleyman Özeren, Hüseyin Cinioglu, "Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Terörle Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi", **Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, Der. İhsan Bal, Ankara: USAK Yayınları, Nisan 2006, s.172-173.

²⁸⁴ İşte PKK'nın silahlarının listesi, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/6922630.asp?gid=180>, 15.07.2010.

2.4.3.6. PKK Terör Örgütüne Karşı Sosyal ve Kültürel Alanda Yapılan Çalışmalar

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasına yol açan nedenlerden biri olarak görülen toplumsal gerginlikler, İstiklal mücadelesi sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ne de sirayet etmişti. Tarihi süreç içerisinde bu gerginliklerin bir devletten diğerine aktarıldığını belirten Türkdoğan, bu gerginlikleri şu şekilde belirtmiştir:²⁸⁵ *“Selçuklu'dan Osmanlı'ya, Osmanlı'dan da Cumhuriyete kadar devam eden olaylar silsilesinde, Türk toplum yapısı latent (saklı) olarak bir takım gerginlikleri taşımaktadır. Bu gerginliklerin sosyo-dinamik açıdan en önemlileri şöyle sıralanabilir: a) Halk aydın ikiliği; b) Osmanlı dışı (saraylı) yönetici tabaka (Enderun) yanında, her çeşit sosyal hareketlilik (mobilizasyon) olanağından yoksun, adeta bir kast yapısı oluşturan köylü veya halk (Reaya) kitlesi; c) Osmanhca-Türkçe dil ayrışımı; d) Batılılaşma ile modernleşmeyi eşdeğer kabul eden "Alafranga" tipler karşısında yer alan millî kültür taşıyıcısı halk veya "Alaturka" yığınlar.”*

Atatürk'ün çabaları ile büyük ölçüde toplumsal uzlaşa ile giderilemeye çalışılan bu gerginlikler, Atatürk'ün vefatı sonrası çağdaş uygarlıkların seviyesine ulaşma idealinin batılı gibi yaşama anlayışına dönmesi nedeniyle günümüzde de varlığını sürdürdüğü söylenebilir. Örneğin; baharın geldiğini belirten ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye kadar olan coğrafyada coşkuyla kutlanan Nevruz Kutlamaları, zamanla PKK terör örgütünün gövde gösterisi yaptığı bir kutlama haline dönüşmüştür. Nevruzu simgeleyen yeşil, kırmızı ve sarı renkler örgüt tarafından sahiplenilerek bir farklılaşma sembolü olarak kullanılmaya başlanmıştır. Nevruz Kutlamaları ve baharın simgesi olan yeşil, kırmızı ve sarı renkler bir devlet politikası çerçevesinde sahiplenilerek PKK terör örgütü için bir ayrışma aracı olmaktan çıkarılmaya çalışılmıştır.

Öte yandan; PKK terör örgütünün baskısı ve ekonomik zorluklar nedeniyle batı illerine göçen bölge insanı gecekodu tabir edilen kaçak yapılarda oturmaya başlamışlardır. Belirli bölgelerde gecekodu yaşamı içerisinde, içine kapanan bu insanlar terör örgütünün ayrımcılık propagandalarından etkilenmeye başlamışlardır. Alt yapı eksiklikleri, ekonomik

²⁸⁵ Orhan Türkdoğan, **Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplum Yapısı**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2008, (a), s.136.

ve kültürel farklılıklar nedeniyle, göç ettikleri il insanıyla kaynaşma sorunları yaşayan bu insanların; özellikle Başbakanlığa bağlı Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından yürütülen kentsel dönüşüm projeleri vasıtasıyla göç ettikleri ille bütünleşmeleri sağlanmaktadır.²⁸⁶

Bölge insanına yönelik olarak sosyal ve kültürel etkinlikler çerçevesinde, özellikle terör örgütü tarafından eleman teminini önlemeye yönelik faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda özellikle gençlere yönelik olarak, milli birlik ve beraberliği simgeleyen Kurtuluş Savaşı'nın geçtiği coğrafyaya yönelik ve Çanakkale Şehitliklerine gezi faaliyetleri icra edilmektedir. Ayrıca, bölgede okullarda başarılı olduğu tespit edilen öğrenciler ulaşım imkânları devlet tarafından karşılanarak ve Türkiye'nin gelişmiş büyük kentleri olan İstanbul, İzmir ve Ankara illerine yönelik geziler düzenlenmektedir. Bu geziler sayesinde bölge gençlerinin bir arada yaşama ve ortak tarih bilinci geliştirmeleri amaçlanmaktadır.²⁸⁷

Bölgede sportif faaliyetler desteklenerek, bölge insanının heyecanlarını toplumun geri kalanı ile birlikte yaşaması sağlanmaktadır. Türkiye'nin önemli sportif karşılaşmalarının bölgede icra edilmesi ile bölge insanının spor müsabakalarına olan ilgisi artmıştır. Bu kapsamda *“Terör, sadece silahla yenilmez. İnsanları dağdan, bayırdan, kahveden çıkarıp tribüne getiriyoruz. Artık Diyarbakırspor gibi bir beklentileri var. Sokaktaki işsiz de, otelci de, taksici de Diyarbakırspor'un 1. Lig'e çıkmasını gözlüyor...”* anlayışı ile bölge il futbol takımlarının devlet tarafından desteklenerek Türkiye Birinci Ligi'ne çıkarılması sağlanmıştır.²⁸⁸ Ayrıca, Atatürk Baraj Gölü'nde düzenlenen çeşitli sportif faaliyetler ile bölge turizminin canlanması hedeflenmektedir. Yapılan bu çalışmalar neticesinde terör örgütünün en büyük propaganda söylevi olarak kullandığı, “Devlet sizinle ilgilenmiyor” propagandası yıkılmaya çalışılmıştır.

²⁸⁶ TOKİ, Kentsel Yenileme Programı doğrultusunda, 144 projede toplam 160.170 konutluk gecekondü dönüşüm çalışmaları yapmış, 99 bölgede 50.827 konutluk uygulama başlatmıştır. Bunlardan ise 20.415 konutu tamamlamıştır. Bkz.: TOKİ Faaliyet Özeti 2003-2010, <http://www.toki.gov.tr/ozet.asp>, 22.07.2010.

²⁸⁷ Alkan, 2009, s.149

²⁸⁸ Özellikle, Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan'ın bu kapsamda yürüttüğü faaliyetler başarı ile sonuçlanmış ve Diyarbakırspor, Türkiye Birinci Ligi'ne çıkmıştır. GAFFAR OKKAN, <http://www.diyarbakirspor.org/bilgi/9-gaffar-okkan.html>, 17.06.2010.

2.4.3.7. PKK Terör Örgütüne Karşı Siyasi Alanda Yapılan Çalışmalar

Osmanlı devleti topraklarında 1800'lü yıllardan itibaren bölücülük faaliyetleri ve Kürt isyanlarının yaşandığı bilinmektedir. Bu isyanların sebepleri arasında İngiliz, Fransız ve Rus kışkırtmalarının yanı sıra zorunlu askerlik ve vergi olaylarını da göstermek mümkündür. Bu bağlamda, günümüze kadar 8 adet büyük çaplı, 10 adette küçük çaplı olmak üzere toplam 18 Kürt isyanı yaşanmıştır.²⁸⁹ Ancak, iki dünya savaşı arası dönemde Kürt aşiretlerin ayaklanmaları genelde ülkelerin iç meseleleri olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde, İran'da çıkan ayaklanmalar yerel başkaldırıları olarak nitelendirilirken; İngiliz mandasındaki Irak'ta ise yönetime isyan eden aşiret ayaklanmaları olarak adlandırılmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle iki kutuplu bir sisteme geçilmesi özellikle Ortadoğuda 'Kürt Kartı'nın yeniden gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, biri ABD-İran-İsrail destekli Molla Barzani liderliğindeki 'sağ' eğimli Kürt hareketi diğeri ise SSCB Suriye- Irak destekli Celal Talabani liderliğindeki 'sol' eğimli Kürt hareketi olmak üzere iki farklı Kürtçülük hareketi doğmuştur. Orta Doğu'da tırmanışa geçen Kürtçülük hareketi, 1960'lardan itibaren Türkiye'deki sol işçi örgütlenmeleri ve öğrenci hareketleri içerisinde görünür hale gelmeye başlamıştır.²⁹⁰ 1967'de Türkiye'nin doğusundaki sorunları gündeme getiren halk toplantıları düzenlenmiş, Kürtlerin çıkarlarının korunması için örgütlenmeler kurulmaya başlanmıştır. Bunlardan biri 1967'de kurulan DDKO'dır. Öte yandan daha önceden kurulmuş olan TİP gibi parti ve örgütlerde Kürt meselesiyle ilgili çalışmaya başlamışlardır. Kürt aydınlar sol hareket içerisinde yer alarak önce sosyalistler arasında müttefik aramışlar, sonrasında ise kendi yapılanmalarını kurma arayışına girmişlerdir. Nitekim 12 Mart 1971'de sıkı yönetimin ilan edilmesi sonrasında TİP'in kapatılması, Kürt hareketinin kendi örgütlenmesini kurmaya başlamasında etkili olmuştur.²⁹¹

²⁸⁹ **Anadolu İsyancıları Broşürü**, Ankara: K.K. Basımevi ve Basılı Evrak Depo Müdürlüğü, 1998, s.53. Ayrıca bu isyanlar için bkz.: **Türkiye Cumhuriyeti'nde Ayaklanmalar (1924-1938)**, Ankara: Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları Seri No:8, 1972; Suat İlhan, **Sekizinci Kolordu Bölgesindeki İsyancılar**, İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, 1971; Baki Öz, **Belgelerle Koçgiri Olayı**, Birinci Basım, İstanbul: Can Yayınları, Ağustos 1999; Necati Çankaya, **Türk Kurtuluş Savaşı'nda İrticai Olaylar ve İç İsyancılar**, İstanbul: ABOajans, Aralık 1997; **Türk İstiklal Harbi Altıncı Cilt İç Ayaklanmalar (1919-1921)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayınları Seri No:1, 1964.

²⁹⁰ Özcan, 1999, s.18-19

²⁹¹ Özcan, 1999, s.25.

PKK terör örgütünün, 1980'ler boyunca gerçekleştirdiği şiddet hareketlerinden farklı olarak; 1990'ların başıyla birlikte silahlı mücadelenin yanı sıra siyasi bir kimlik arayışına da girdiği görülmektedir. PKK terör örgütü, Mayıs 1990'da Lübnan'da gerçekleştirdiği II. Konferansında "*legal faaliyet gösteren siyasi partilere sızma*" kararı alınmıştır.²⁹² Bu kapsamda, PKK terör örgütü içerisinde meydana gelen değişmelerin neticesinde, siyasallaşma faaliyetlerinin, 1990 yılında Sosyal Demokrat Halk Partisi (SHP)'den on milletvekilinin ayrılmasıyla başladığı değerlendirilmektedir. Bu milletvekilleri Halkın Emek Partisi (HEP)'i kurmuşlardır. 1991 Milletvekilli Genel Seçimlerine SHP ile ittifak kurarak meclise 14 milletvekili sokmuş ve adını Demokrasi Partisi (DEP) olarak değiştirmiştir. Bu milletvekilllerinden Leyla Zana'nın TBMM'de milletvekili yeminini Kürtçe olarak yapmasından sonra DEP Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır. DEP, ÖZEP, ÖZDEP, HADEP, DEHAP ve DTP partileri birbiri ardına kurulmuştur. Bu partilerden ÖZEP ve ÖZDEP kendini fesetmiş, HADEP, DEHAP ve DTP ise Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır. Adı geçen bu partiler yaptıkları gösteri, beyanat ve eylemlerinde PKK terör örgütünün siyasi bir kanadı gibi hareket ettikleri düşünülmektedir. DTP'nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasından sonra terör örgütü liderinin talimatı ile Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) kurulmuştur. 20 milletvekili bulunan parti TBMM'de çalışmalarını sürdürmektedir. Kapatılan DTP'nin devamı niteliğinde olan BDP'nin, PKK terör örgütü liderinin direktiflerine göre hareket etmesi eleştiri konusu olmaktadır.²⁹³

Demokrasinin bir gereği olan siyasi partilerin, demokrasinin en büyük düşmanı zikredilen terör ve bu eylemleri gerçekleştiren örgütlerin güdümünde hareket etmesi bu partilerin samimiyeti noktasında kuşkulara sebep olduğu görülmektedir. Var olan bir sorunun çözümüne yönelik olarak insanların ve onların reyleri ile oluşan siyasi partilerin farklı düşünmesi bir demokrasi gereğidir. Fakat bu partilerin bir terör örgütü ile bağlantılı

²⁹²Türkmen Törel, **PKK Terör Örgütü (Tarihsel ve Siyasal Gelişim Süreci Bakımından İncelenmesi) 1978-1998**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2002, s.101.

²⁹³ "Halkın Emek Partisi (HEP), Demokrasi Partisi (DEP), Demokratik Toplum Partisi (DTP), Demokratik Halk Partisi (DEHAP) ve Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) gibi PKK ekseninde siyaset yapan partilerin önemli siyasal argümanları, bölgedeki insanların ekonomik, sosyal sorunlarını çözmeye yönelik olmamıştır. Tam tersine bu sorunların varlığını yapıcı çözüm önerileri üretmek yerine PKK örgütünün bölücü söylemlerini gündemde tutmak ve ayrılıkçı söylemleri öne çıkarmak suretiyle acı, gözyaşı, düşmanlık, etnik milliyetçilik, tahrik ve kışkırtma üzerinden negatif duygusal politik argümanlar ileri sürmüşlerdir." Bkz.: İhsan Bal, "PKK Terör Örgütü Tarihsel Süreç ve 28 Mart Diyarbakır Olayları Analizi", **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 2 No: 8, 2007, s.79.

hareket etmeleri sorunların, karşılıklı anlayış yerine şiddet temelli çözülmesi ve bu şiddetin meşrulaşarak toplumu şekillendirmesine neden olmaktadır. Bu gerçeğin ışığında Türkiye Anayasa Mahkemesi vasıtasıyla demokrasinin bir nimetini şiddet temelli eylemlerini desteklemek amacıyla kullanan siyasi partileri kapatma yetkisi vermiştir.²⁹⁴

PKK terör örgütünün ve eylemlerinin Türkiye'ye vermiş olduğu zararları ortadan kaldırmak ve terörizmle mücadelenin toplum üzerinde oluşturmuş olduğu tahribatları iyileştirmek için “Kürt Açılımı” adı altında bir proje, 60. hükümet tarafından 2009 yılı başında ortaya konulmuştur. Bir etnik grup adıyla projenin tanımlanması toplum içerisinde eleştiri konusu olmuştur ve projenin adı zamanla değişerek “Demokratik Açılım” ve “Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi” olmuştur.²⁹⁵ Projenin anlatıldığı bir kitap ve internet sitesi kuran Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), projeden beklentisini şu şekilde özetlemiştir: *“Demokrasimizin standartlarının yükseltilmesi, çoğulcu bir bakış açısıyla tüm vatandaşlarımızın kendisini birinci sınıf Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak hissetmesi, gayri memnun olanların memnun hale gelmesi, Cumhuriyet'e ve ülkeye bağlılık ve mensup olma bilincini pekiştirecektir. Bu süreç, bir yandan terörü bitirmeyi hedeflerken öte yandan terörün ürettiği ve beslediği ortamı ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.”*²⁹⁶

Proje hakkında toplumu bilgilendirmek ve toplumun beklentilerini ve isteklerini ortaya koymak için toplantılar düzenlenmiştir. Toplum tarafından beğenilen ve görüşlerine saygı duyulan müzisyen, yazar, akademisyen, sinema ve tiyatro oyuncuları, yönetmenler ve spor adamlarına yönelik yemekli toplantılar düzenlenmiştir. Toplantılara katılım yüksek olmasına rağmen bazı eleştirel görüşe sahip kişiler toplantılara katılmamışlardır.

İktidar partisi tarafından ortaya konan bu proje mecliste siyasi grubu bulunan diğer partiler tarafından toplumun ayrışmasına yol açacağı ve devletin üniter yapısına zarar vereceği gerekçesi ile desteklenmemiştir. Yapılan faaliyetlerin diğer siyasi partiler tarafından desteklenmemesi, toplum tarafından projenin bir siyasi görüşün projesi gibi

²⁹⁴ Türkiye’de eleştiri konusu olan, siyasi partilerin kapatılması olaylarının bir benzeri Avrupa Birliği üyesi İspanya’da gerçekleşmiştir. Hatta İspanya’da kapatılan siyasi partinin devamı niteliğinde kurulan partilerin seçimlere katılmalarına izin verilmemiştir. İspanya’nın ETA’ya karşı mücadelesi ve bu mücadele içerisinde siyasi parti kapatması konusunda bkz.: Akın Özçer, **Çoğul İspanya: Anayasal Sistemi ve Ayrılıkçı Terörle Mücadele Yöntemi**, Birinci Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık, Aralık 2006.

²⁹⁵ Bkz.: <http://www.demokratikacilimkitabi.com/>, 15.06.2010.

²⁹⁶ <http://www.demokratikacilimkitabi.com/>, 15.06.2010.

algılanmasına yol açmıştır. Bu durum mevcut olan karşıt algılamaları keskinleştirmiştir. Proje hayata geçirilirken, mecliste grubu bulunan siyasi partiler, stratejik araştırma kuruluşları ve terörle mücadelede görev alan kurum ve kuruluşların görüşleri de alınarak tam bir mutabakat içerisinde bir Türkiye Projesi olarak şekillendirilmesi yönünde bir takım eleştiriler gündeme gelmiştir.

Toplum tarafından mevcut olan sorunun çözülmesine yönelik olarak PKK terör örgütünün muhatap alındığına yönelik kuşku ve şüphelerin mevcut olması projeye yönelik inancı yok etmektedir. Konuyu değerlendiren bir akademisyenin *“Demokratik Açılım’da devlet pek çok açıdan eleştirilebilir, ancak samimiyet açısından suçlanamaz. Hükümet akla hayale gelmedik riskleri de alarak bu işe soyunmuştur, ancak PKK bu konuda Hükümet’e yardımcı olmak şöyle dursun süreci tamamen sabote etmiştir. Bu durum Öcalan tarafından da açıkça deklare edilmiş, PKK tarafından da uygulanmıştır.. Karayılan’ın DTP’nin muhatap alınabileceği vaadi dahi unutulmuş, partiye ‘irade biz değiliz’ açıklaması yaptırılmıştır.”*²⁹⁷ şeklindeki değerlendirilmesinden de anlaşılacağı üzere, devletin terör örgütünü muhatap alması ve ondan bir şeyler beklemesi gibi toplum tarafından benimsenmeyen algılar oluşmuştur. Mahmur Kampı’ndan gelen bir grup PKK terör örgütü üyesinin Habur Sınır Kapısı’ndan Türkiye’ye girişleri ve sonrasında yaşanan olaylar neticesinde, oluşan tepki üzerine Demokratik Açılım süreci durmuştur.

2.4.3.8. PKK Terör Örgütüne Karşı Medya Alanında Yapılan Çalışmalar

Terör örgütleri propaganda ile doğar ve propagandayla varlıklarını sürdürür. Bu çerçevede propaganda terör örgütlerinin hem amacı hem de aracıdır.²⁹⁸ Yaptığı eylemi hedef kitleye iletemeyen bir terör örgütü başarısızdır. Eylemin oluncaya kadar yapılan hazırlıkları bir meyve ağacı olarak nitelendirirsek, o ağacın dikilmesinden yetiştirilmesine kadar olan süreçte bir çaba harcanmaktadır. Ağaçtan istenen sonuç ise verdiği meyve ve bu meyvenin insanlara ulaşmasıdır. Büyük çaba ve risk alarak yetiştirmiş bir ağaç olan eylemin, meyvesi ise topluma bu eylemin terör örgütünün istediği biçimde ulaşmasıdır.

²⁹⁷ Sedat Laçiner "'Demokratik Açılım' Siyasete Silahsız Girmektir" <http://www.usak.org.tr/hyazdir.asp?id=289>, 12.06.2010.

²⁹⁸ İlhan, 2002, s.66.

PKK terör örgütü topluma nüfuz edebilmek ve toplumu istediği yönde hareket etmesini sağlamak maksadıyla diğer terör örgütleri gibi kitle iletişim araçlarından yararlanmaktadır. Yüzyılımızın en önemli iletişim aracı olarak görülen televizyon ise terör örgütü tarafından en fazla kullanılan propaganda aracıdır. Bu kapsamda PKK terör örgütü, 15 Haziran 1995 yılında Med TV'yi Londra'da kurmuştur. İngiltere ve Belçika'da stüdyoları bulunan Med TV PKK terör örgütünün propagandasına yönelik olarak yayınlar yapmıştır. Türkiye'nin baskılarına rağmen Med TV yayınlarını 23 Nisan 1999'a kadar sürdürmüştür. PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından sonra oluşan süreçte Med TV Avrupa Konseyi Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi Daimi Komitesi tarafından "insanları şiddet eylemlerine kışkırttığı" iddiası ile önce 21 gün süreyle ve daha sonra ise tamamen yayın lisansı iptal edilmiştir.²⁹⁹

PKK terör örgütü liderinin yakalanmasından (16 Şubat 1999) Med TV'nin kapatılmasına kadar (22 Mart 1999) kadar sürede, günde 18.6 terör eylemi ve PKK lehine eylem yapılırken, 23 Mart 1999'dan 06 Nisan 1999'a kadar olan sürede yani Med TV kapatılmasından sonraki dönemde ise günlük eylem ortalaması 4.1 olmuştur. Med TV'nin kapatılması sonrasında terör eylemlerinde (PKK lehine miting ve gösteri dahil) %80 azalma olduğu tespit edilmiştir.³⁰⁰

Med TV'nin yayın lisansını kaybetmesi üzerine 30 Temmuz 1999'da stüdyoları Belçika'da olan Medya TV kurulmuş ve Fransa üzerinden yayına başlamıştır. PKK terör örgütüyle bağlantısı olduğu gerekçesi ile 13 Şubat 2004 tarihinde, Fransa tarafından yayın lisansı iptal edilmiştir.³⁰¹ Medya TV'nin yayınlarının durması üzerine arayışa geçen terör örgütü üyeleri yasaların vermiş olduğu açıklardan ve bazı Avrupa ülkelerinin sağlamış olduğu "hoşgörüden" faydalanarak 1 Mart 2004 yılında Roj TV'yi Danimarka'da kurarak yayına başlamışlardır. Med TV ve Medya TV'nin devamı niteliğinde bulunan Roj TV yayınlarına Türkiye'nin bütün taleplerine rağmen sürdürmektedir.

²⁹⁹ Sedat Laçiner, "Bölücü Televizyon Yayıncılığı ve Uluslararası Bağlantıları: MED-TV Örnek Olayı (1994-1999)", *Avrasya Dosyası Dergisi*, Cilt: 8, sayı: 2, Yaz 2002, s.365.

³⁰⁰ Şenocak, a.g.e., s.162.

³⁰¹ http://en.wikipedia.org/wiki/MED_TV, 31.08.2010.

Yakalanan bir terör örgütü mensubunun, bombalama eylemi yapılacağı yerleri ve zamanını Roj TV yayınları içinde verilen şifrelerden aldığı;³⁰² teslim olan bir terör örgütü mensubunun ise bir karakol saldırısını Roj TV’de yayınlanmak için kameraya çektiğini bildirmiştir. Ayrıca Türkiye Başbakanı Erdoğan’ın Danimarka’yı ziyareti sonunda yapılması planlanan basın toplantısı, Roj TV muhabirinin toplantı yapılacak salonda bulunması nedeniyle Başbakan Erdoğan tarafından iptal edilmiştir. Türkiye’nin basın toplantı salonundan Roj TV’li muhabirlerin çıkarılması yönündeki istekleri, Danimarkalı muhatapları tarafından kabul edilmemiştir. Bunun üzerine yapılması planlanan basın toplantısı iptal edilmiştir.³⁰³

Türkiye, PKK’nın yayın aracı niteliğindeki yayın kuruluşlarının yurtdışında yayın yapmalarını diplomatik kanallarla engellemeye çalışmış, fakat istediği desteği alamamıştır. Bunun üzerine, Türkiye Kürt kökenli vatandaşlarının, PKK’nın propaganda aracı olarak nitelendirilen yurtdışından kaynaklı yayın yapan televizyon ve radyolar yerine kendi kontrolünde bütünleştirici yayınlar yapacak yayın kuruluşlarının bölge dillerine yönelik yayın yapmasına olanak sağlamıştır. Bu kapsamda TRT-6 kanalını kurarak, 1 Ocak 2009’da Kürtçe yayın yapmaya başlamıştır.³⁰⁴

Yerel televizyon ve radyo yayıncılığı alanında ise Hakkâri’de konuşlu Dağ ve Komando Tugayı imkânları ile Sömbül TV ve Sömbül 2000 FM kurulmuştur. Bu yayın kuruluşları ilin sorunlarını yetkililerin daha iyi anlaşılmasını sağlarken, eğlence, müzik ve yarışma programları vasıtasıyla halka başarı ile ulaşmıştır. Fakat bu yayın kuruluşunun sadece bir ille sınırlı kalması ve uzmanlaşmış personel eksiklikleri yapılan yayınlardan istenen başarının elde edilmesini engellemektedir.

PKK terör örgütünün propagandasının yurt içi medya organlarında yer almasının engellenmesi amacıyla, 6 Nisan 1990 tarihinde bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıda medya sorumluları ve sahiplerinden basının PKK’ya kullanılmaması ve terörle mücadelede devletten yana tavır alınarak devlete destek olunması istenmiştir. 10 Mayıs 1990 tarihinde hükümet tarafından basın üzerinde bir kısıtlama getiren, *Şiddet Olaylarının*

³⁰² Şenocak, a.g.e., s.163.

³⁰³ <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=3526360>, 31.08.2010.

³⁰⁴ TRT'nin Kürtçe kanalı TRT 6 yayına başladı, 1 Ocak 2009, Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/10683296.asp>, 31.08.2010.

Yaygınlaşması ve Kamu Düzeninin Ciddi Şekilde Bozulması Sebebine Dayalı Olağanüstü Halin Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirlerle İlişkin Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmıştır. Bu kararname sonucunda olağanüstü halin uygulandığı bölgelerde asayiş ve düzeni bozacak ve halk arasında panik yaratacak nitelikteki yazıların basılmasının, yayınlanmasının ve dağıtımının hükümet tarafından geçici ve sürekli olarak durdurulabileceği kabul edilmiştir. Gerek duyulduğu takdirde bu tip yayınları basan basımevleri de kapatılabileceği belirtilmiştir.³⁰⁵

Avrupa Birliği'ne katılım çerçevesinde anayasada yapılan değişiklikler kapsamında, 17 Ekim 2001 tarihinde Anayasanın 28. maddesi değiştirilmiş *“Hâkimin, yargının düzgün bir biçimde işleyebilmesi amacıyla verdiği kararların haricinde, haber yapımı üzerine hiçbir yasak konulamaz”* ifadesi eklenerek basın üzerindeki getirilen tüm kısıtlamalar kaldırılmıştır.³⁰⁶

Türk medyasının öz denetimden uzak olması, terörle mücadele konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmayan kişilerin halkı bilgilendirmek maksadıyla basın yayın organlarında yaptıkları beyanlar, terörle mücadele eden güvenlik kuvvetlerinin moral ve motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir. Özellikle Dağlıca ve Aktütün baskınları sonrasında yapılan bazı haberlerde yapıcı eleştiriler yerine ağır ithamlar içeren haberlerin teyitlerinin alınmadan yayınlanması, terör gibi mücadelesi zor bir olguyla mücadeleyi güçleştirmektedir. Terörizmle mücadele *“Aklın akılla mücadelesi”* olarak tanımlanmaktadır. Gerçekleştirilen her eylem sonrası yaşanan olayların sorumluları ve olayın oluş şekli ortaya çıkarılmadan, güvenlik güçlerinin zafiyet içerisinde olduklarına yönelik olumsuz haber ve görüşlerin basın tarafından dillendirilmesi güvenlik güçlerinin hatalarını düzeltmeye sevk etmek yerine terör örgütünü olduğundan daha güçlü ve yenilemez iması verilmektedir. Bu sonuç terörle mücadeleye katkı sağlamaktan çok, terör örgütünün eylem yapma motivasyonunu ve örgüte katılımları arttırmaktadır.

³⁰⁵ Hüseyin Bilir, **Terör-Medya ve Devlet**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Şubat 2009, s.112.

³⁰⁶ 3 Ekim 2001 tarihli 4709 sayılı kanun. <http://www.belgenet.com/yasa/k4709.html>, 31.08.2010. Değişiklikler hakkında bkz.: Kemal Gözler, 3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliği: Bir Abesle İştigal Örneği, www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg19/kozler.pdf, 31.08.2010., Mehmet Sağlam, Ekim 2001 Tarihinde Yapılan Anayasa Değişiklikleri Sonrasında Düzenlendikleri Maddede Hiçbir Sınırlama Nedenine Yer Verilmemiş Olan Temel Hak Ve Özgürlüklerin Sınırı Sorunu, http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg19/msaglam.pdf, 31.08.2010.

Hapiste bulunan Abdullah Öcalan'ın açıklama ve düşüncelerinin kitle iletişim araçlarında toplumun kanaat önderi gibi yansıtılması, toplumda PKK terör örgütü liderinin muhatap alındığı algısını oluşturmaktadır. Terörle mücadelenin en önemli özelliklerinden biri, kararlılık ve terörizme karşı verilen mücadeleye tam inançtır. Terörizmle mücadele eden toplumların manevi olarak verilen mücadelenin doğruluğuna inanması şarttır. Ancak bu şekilde halk bir bütün olarak mücadeleyi destekler ve varlığı için en büyük tehdit olan terör sorununu çözebilir. Bu kapsamda, PKK terör örgütü liderinin kitle iletişim araçlarında beyanatlarının topluma iletilmesi, toplumun terörizme karşı verilen mücadeleyi olan inancını kırmaktadır. İnancı kırılan bir toplumun ise terör örgütlerinin istediği istikamete doğru hareket etmesi kaçınılmazdır.

2.5. Türkiye'nin PKK Terör Örgütüne Karşı Mücadelesinde İsteddiği Başarıyı Elde Edememesinin Nedenleri

Tarihi süreç içerisinde Türkiye dört dalga halinde terör eylemleri ile karşı karşıya gelmiştir. Ermeni terör örgütlerine karşı pasif, sağ sol ideoloji ve radikal din kaynaklı terör örgütlerine karşı güvenlik odaklı mücadele etmiştir. Ermeni terör örgütleri uluslararası ortamda meydana gelen değişikliklerin, sağ sol ideoloji ve din kaynaklı terör örgütleri ise Türkiye'nin aldığı tedbirler neticesinde, eylem yapma kapasiteleri minimum seviyeye inmesine rağmen; Türkiye PKK terör örgütüne karşı vermiş olduğu mücadelede istediği sonuçları alamamıştır. PKK terör örgütüne karşı verdiği mücadelede diğer terör örgütlerine karşı vermiş olduğu mücadeleden kat ve kat fazla çaba harcamasına rağmen, Türkiye PKK terör örgütünün eylem yapma kapasitesini istediği seviyeye bir türlü indirememiştir. Bu sonucun başlıca nedenleri şu şekilde özetlenebilmektedir:

2.5.1. PKK Terör Örgütünün Sahip Olduğu Büyüklük

PKK terör örgütü Türkiye'de eylem yürüten diğer terör örgütlerine nazaran kat ve kat büyüktür. Finansal kaynak, militan sayısı ve eylem sayısı bakımından değerlendirildiğinde Türkiye'de eylem yürüten terör örgütlere nazaran karşılaştırılmayacak bir yapıya sahiptir. PKK terör örgütü 1984-1998 yılları arasında gerçekleştirdiği 19.600

terör olayında 5299 güvenlik görevlisi şehit olmuş ve 10.663 güvenlik görevlisi ise yaralanmıştır.³⁰⁷

PKK terör örgütü kendisine benzer yapıda bulunan terör örgütleri ile karşılaştırıldığında Avrupa kıtasında birinci sırada yer almaktadır. ETA(Bask Vatanı ve Özgürlüğü), gerçekleştirdiği eylemlerde yaklaşık 900 kişinin ölümüne; IRA(İrlanda Kurtuluş Ordusu) ise, 3000 kişinin ölümüne yol açmasına rağmen PKK terör örgütü ilk eyleme başladığı 1984 yılından bugüne kadar 40.000 kişinin ölümüne yol açmıştır.³⁰⁸

Örgütün militan sayısına bakıldığı zaman Türkiye içinde 800-1.000 yurtdışında ise kamplarda 5.000 militanın bulunduğu değerlendirilmektedir. Örgütün silahlı gruplarını yetiştirmek için yurt dışında özellikle Irak'ın kuzeyinde ciddi bir varlığı bulunmaktadır.

2.5.2. Türkiye'nin Doğu ve Batı İlleri Arasındaki Gelişmişlik Farkı

Yanlış yapılan ekonomik programlar nedeniyle Türkiye'nin batısı ile doğusunda yer alan illerin gelişme durumları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Coğrafi ve hava şartları bakımından zorlu bir yapıya sahip olan Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri özellikle Marmara ve Ege Bölgelerine nazaran ekonomik gelişmişlik bakımından çok geride kalmıştır. Yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'nin en gelişmiş illeri olarak tespit edilen 5 il (Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa ve Kocaeli), Türkiye topraklarının %7,2'sini kapsarken, ülke nüfusunun %30,5'ine sahiptir. Ayrıca bu illerin GSYİH'sının içindeki payı ise %46'dır. Buna karşılık, Türkiye topraklarının %18'ini kapsayan, ülke nüfusunun %10,1'ine sahip olan 16 il(Gümüşhane, Bayburt, Hakkâri, Şırnak, Şanlıurfa, Mardin, Siirt, Ağrı, Bitlis, Iğdır, Ardahan, Muş, Bitlis, Bingöl, Kars ve Batman); GSYİH'nın, ancak % 3,9'una sahiptir.³⁰⁹

³⁰⁷ Şenocak, a.g.e. s.171.

³⁰⁸ 2009 yılına kadar, IRA terörü nedeniyle yaşanan can kayıpları için bkz.: Süleyman Özeren ve Süleyman Demirci, İngiltere'nin Ayrılıkçı IRA ve Dine Karşı Terörle Mücadele Politikası, s.191. 2009 yılına kadar, ETA terörü nedeniyle yaşanan can kayıpları için bkz.: Yılmaz Şimşek, İspanya'nın Terörle Mücadelesinde ETA Örneği, **Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 2009, s.262. Ayrıca, Teröristlere af mümkün değil, http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/06/26/teroristlere_af_mumkun_degil, 01.09.2010.

³⁰⁹ Bkz.: Yahya Kulaksız, **Türkiye'de Bölgesel Gelişmişlik Farkları, İstihdam ve Kurum Hizmetlerinin Çeşitlendirilmesi**, Ankara: Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, 2008.

Ekonomik zorlukların doğurduğu işsizlik ise bugün terörle mücadelenin yoğun olarak geçtiği bölgede en önemli sorununu teşkil etmektedir. Doğum oranlarındaki yükseklikle birlikte işsizlik bölge insanının devlete olan bağlılığını zedelemektedir. Bu durum terör örgütünün ana propaganda aracı olarak kullanılmakta ve istismar unsuru olarak terör örgütü tarafından gündeme yansıtılmaktadır. Bu sayede PKK terör örgütünün eleman bulmakta zorlanmadığını belirten Gürses, şu değerlendirmeyi yapmıştır.³¹⁰ “Günümüzde ulusal düzeyde gündemin en üst sıralarında yer alan konu, bireysel ihtiyaçların hangi ölçüde karşılandığıyla ilgilidir. Giderek artmakta olan bu eğilimin terörden medet uman örgütlenmeleri gittikçe marjinalleştireceği ve kolay kullanılabileceği insan kaynağını bulmakta zorlanan etnik temelli terör örgütlerinin işlerini zorlaştıracığı bir gerçekliktir. Bunun öncelikli olarak dahili ekonomik yapılanmalarla doğrudan bağlantılı olduğu ise açıktır.”

2.5.3. Eğitim Seviyesinin Düşük Olması

Terörün yoğun bir şekilde yaşandığı bölge ülkenin eğitim seviyesi bakımından Türkiye'nin en geri bölgesi konumunda bulunmaktadır. Eğitim seviyesinde yaşanan bu durum, bölge insanının terör örgütü propagandalarına inanmalarına yol açmaktadır. Bugün bölgede Türkçe bilmeyen insanlar mevcuttur. Bu insanların Türkiye'nin resmi dili olan Türkçeyi bilmemeleri ortak kültür ve tarih unsurlarına sahip bulunan bölge insanının büyük unsurla iletişim kurmasını zorlaştırmaktadır. İletişim kurmakta yaşanan sıkıntılar, devlet görevlilerinin halkı ve halkın sorunlarını anlamalarını ve çözmelerini güçleştirmektedir.

Bölgede öğretmen atamalarının bir sürgün veya ilk atama olarak gerçekleşmesi eğitim gören gençliğin aldığı eğitimin noksan kalmasına yol açmaktadır. Kısır bir döngü yaratan bu durum öğrenciler açısından olumsuz bir durum oluştururken, öğretmenlerin mesayi geçirecek bir süre olarak görmeleriyle sonuçlanmaktadır.

İnsan karakteri ve yaşam biçimi üzerinde eğitimin büyük bir etkiye sahiptir. Bireyin toplumu anlaması ve dünya görüşünü şekillendirmesi hususunda önemli bir yere sahip bulunan örgün eğitimde yaşanan sıkıntılar, terörün yoğun olarak geçtiği bölge insanının sorunlara farklı bakış açıları ile yaklaşmalarına neden olmaktadır. İspatlanmış gerçekler

³¹⁰ Emin Gürses, *Uluslararası Sistemin Kısacasında Etnik Terör*, Birinci Baskı, İstanbul: Profil Yayıncılık, Kasım 2007, s.119.

yerine terör örgütlerinin propagandaları ile etkilenen bölge gençliği, kendisini terör örgütüne katılarak tanımlamaya çalışmaktadır. Aşiret sistemi, kültürel, ekonomik ve sosyal unsurların ezdiği birey kendisini tanımlamak ve toplum içerisinde saygı görmek için yıllarca eğitim almak yerine şiddet temelli terör örgütüne katılmayı tercih etmektedir. Bu gerçeği gören terör örgütü bölge gençliğine gerçekleşmesi imkânsız fakat inanılması hoş ve kolay olan bir gelecek vaadi sunmaktadır. Kendisini kurulacak olan ülkenin savaş pilotu olarak hayal eden terör örgütü militanı, bu hayaline ulaşmak için terör örgütünün emir ve direktiflerini sorgulamadan uygulamaya çalışmaktadır. Ayrıca, hava ve coğrafi zorluklar nedeniyle eylem yapmanın güç olduğu kış aylarında örgüt elemanlarını yoğun bir ideolojik eğitimden geçiren örgüt, militanlarının örgütü ve eylemlerini sorgulamalarını engelleyerek örgütten ayrılmaları asgari seviyede tutmayı başarmıştır.

2.5.4. Örgüt Propagandasının Engellenememesi

PKK terör örgütünün propagandasını yürüten televizyon, radyo, gazete ve internet sayfalarının propagandaya yönelik haberleri engellenememektedir. Türkiye basın özgürlüğü kapsamında yurtiçinde yapılan haber ve yayınları kontrol etmesine rağmen yurtdışından kaynaklı terör örgütü lehine yanlı bilgi akışını engelleyememektedir. Bu durum terör örgütüne yönelik sempatizan sayısını ve örgüte katılım sayısını arttırmaktadır. Bu bağlamda, PKK terör örgütünün eylemlerinin yoğun olarak gerçekleştiği illerde, örgüt propagandası Türkiye'nin yürüttüğü bilgi destek faaliyetlerinden daha başarılı olduğu gözlenmektedir. Mağdur psikolojisi vasıtasıyla bölge insanına yansıtılan bu durum; devlete, milli birlik ve beraberliğe olan inanç ve güveni zedelemektedir. Türkiye'nin bölgenin şartlarının iyileştirilmesine yönelik yaptığı her çalışma olumsuz bir bakış açısıyla değerlendirilmekte ve engellenmeye çalışılmaktadır.

Bir terör örgütünün yaşamasının temel unsuru olan örgüte katılımın azaltılamaması, terör örgütüne karşı verilen mücadeleyi olumsuz etkilemektedir. Çünkü bir şekilde terör örgütünden ilişkisi kesilen bir örgüt üyesinin yeri, bir başka sempatizan tarafından doldurulmaktadır.

Propagandanın en önemli ayağını oluşturan siyasi sözcülerin varlığı terör örgütü açısından ayrı bir öneme sahiptir. Siyasi yetki ve parti kimliği altında dile getirilen ve

söylem olarak kitle iletişim araçlarında vurgulanan konuşmalar büyük halk kitlelerine ulaşmaktadır. Yapılan siyasi faaliyetlerde, devlet görevlileri ile halkı karşı karşıya getirecek söylem ve eylemler yapılmaktadır.

Terörizm gibi asimetrik bir mücadelenin verildiği bir ortamda bilgi destek harekâtı başarılı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Hedefi halkı etkileyip kendi saflarına çekmek ve halkın ülkesine olan bağlılığını yok ederek Kürt devleti kurmak olan PKK terör örgütünün, propaganda faaliyetleri ancak bilgi destek harekâtı ile sonlandırılabilir. Türkiye üyesi olmak istediği AB istekleri doğrultusunda kurulu bulunan bilgi destek harekât birimlerini lağv ederek, bu sorumluluğu valilerin yetkisine vermiştir. Bilgi destek harekâtı gibi tek elden ve profesyonel ekiplerle yürütülmesi gereken bir mücadelenin, konusunda uzman olmayan çok elden koordinesiz bir şekilde yürütülmesi bu faaliyetlerden sağlanacak başarının elde edilmesini imkânsız hale getirmektedir. Bu durumu eleştiren Çitlioğlu şu değerlendirmeleri yapmaktadır:³¹¹

"...Türkiye bugün 32 psikolojik harekâtın hedefidir. Evet doğru, ama bir de kontr psikolojik hareket, kontr psikolojik savaş diye bir şey var. Yani, size yönelik psikolojik harekâtı nötrilize edeceksiniz. Bu tür saldırıların toplumuza, rejiminize, sosyal düzeninize yönelik etkilerini nötrilize edip bunu karşı psikolojik harekâta dönüştüreceksiniz. Türkiye'ye yönelik psikolojik harekâtları etkisiz hale getirmekle yükümlü bir dairemiz vardı. Milli Güvenlik Kurulu'nda Toplumla İlişkiler Daire Başkanlığı devletin psikolojik harekâtını yönetiyordu. Avrupa Birliği Uyum Yasaları çerçevesinde, Avrupa'dan bize gelen talepler doğrultusunda, biz bu daireyi kaldırdık. Peki Macaristan'ın, Polonya'nın, Fransa'nın sorunları ile Türkiye'nin sorunları aynı mı? Değil.. Peki biz ne yaptık? Biz psikolojik harekâtı il valilikleri yetkisine verdik, ama valiliklerde psikolojik harekât uzmanı yok! Psikolojik harekât uzmanlık gerektirir. Bir bilim disiplindir psikolojik harekât. Biz kendimizi, dışarıdan gelen tüm tehditlere açık hala getirdiğimiz gibi, PKK'nın yönettiği psikolojik harekâta savunmasız bıraktık."

³¹¹ M. Kemal Sallı, Avrasya Bir Vakfı'nda Terör Zirvesi (5), Önce Vatan Gazetesi, 21.10.2008, <http://www.oncevatan.com.tr/Detay.asp?yazar=3&yz=12471>, 03.09.2010.

2.5.5. Sınır Güvenliğinin Sağlanamaması

Kurtuluş Savaşı sonucunda kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları İran sınırı hariç savaş sonrası imzalanan anlaşmalarla tespit edilmiştir. Lozan Antlaşmasında varlığı onaylanan Türkiye Cumhuriyeti için, sınır yönünden sadece Irak sınırı sorunlu olarak varlığını korumuştur. Irak'ın kuzey bölgesinin sahip olduğu zengin petrol rezervleri nedeniyle Irak-Türkiye sınırının belirlenmesi, Türkiye ile İngiltere arasında büyük sorunlara yol açmıştır.³¹² Tarihte Musul Meselesi olarak adlandırılan bu sorun,5 Haziran 1926 tarihinde Türkiye ile İngiltere arasında imzalanan Ankara Anlaşması ile sonuçlanmıştır.³¹³

Yapılan uzun müzakereler sonrasında İngiltere'nin yoğun mücadelesi neticesinde belirlenen Türkiye-Irak sınırı, Türkiye-Suriye sınırının aksine dağların ve tepelerin zirve hatlarından geçmektedir. Bu dağ ve tepe silsilelerini dik kesen dere ve nehirlerin varlığı ise Türkiye açısından sınırın kontrolünü imkânsız hale getirmektedir. Sınırın geçtiği hattın sahip olduğu bu olumsuz yapı, terör örgütü militanlarının Irak'tan Türkiye'ye geçişlerini kolaylaştırmaktadır.

Türkiye'ye giriş yapmakta zorlanmayan PKK terör örgütünün Türkiye içerisinde az sayıda sabit bir militan varlığına sahip olmasına rağmen, kötü hava şartlarının olduğu sonbahar ve kış mevsimlerinde örgütün büyük bir kısmı Irak'ı kuzeyinde üslenmektedir. Irak'ın kuzeyini barınma ve askeri ve ideolojik eğitimler için kullanan terör örgütü havaların iyileşmesi ile Türkiye içlerine sızmaktadır. Ayrıca Türkiye içerisinde girdiği çatışmalarda büyük darbeler yediği zaman, Irak'ın kuzeyine çekilerek toparlanma ve eksikliklerini giderme imkânı bulmaktadır.

Örgütün eylem yeteneğinin büyük bir kısmını Irak'ın kuzeyinde kamplarda eğitim gören militanlar oluşturmaktadır. Bu militanların Türkiye'ye girişini engellemek için Türkiye, birçok önlem almasına rağmen PKK terör örgütünün Türkiye'ye geçişini

³¹² Lozan Konferansı ve sonrasında, Türk ve İngiliz tezleri için bkz.: Mesut Aydın, **Türkiye ve Irak Hududu Meselesi**, Ankara: ASAM Yayınları, Ortadoğu Araştırmaları Dizisi:1, 2001.

³¹³ Suat Akgül, **Musul Sorunu ve Nasturi İsyanı**, Ankara: Berikan Yayınları, Temmuz 2001, s. 48. Ayrıca, Musul Meselesi için bkz.: Mim Kemal Öke, **Belgelerle Türk-İngiliz İlişkilerinde Musul ve Kürdistan Sorunu 1918-1926**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1992; Yaşar Canatan, **Türk-Irak Münasebetleri (1926-1958)**, Birinci Baskı, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Başvuru Kitapları Dizisi:36, 1996.

önlenememektedir. Ayrıca örgütün temel finans kaynağını oluşturan uyuşturucu ve silah kaçakçılığı faaliyetleri sınır güvenliğinin yeterince alınamaması nedeniyle engellenememektedir.

Sınır güvenliğinin yeterince sağlanamamasının temel nedeni sınır hattı arazi yapısının sahip olduğu çetinliktir. Sınır güvenliğini sağlamaya yönelik olarak yapılan bütün çalışmalara rağmen Türkiye'nin sahip olduğu teknolojik altyapı sınır güvenliğini Türkiye'nin tam olarak gerçekleştirmesine olanak vermemektedir. Ayrıca, sınır sadece Türkiye tarafından kontrol edilmeye çalışılmaktadır. Irak hükümeti sınırın kontrolüne yönelik herhangi bir faaliyette bulunmaması Irak'tan Türkiye'ye geçişleri kontrol etmeyi zorlaştırmaktadır.

2.5.6. Devlet Görevlilerinin PKK Terör Örgütü ve Bölgeye Yönelik Yeterli Bilgiye Sahip Olmamaları

PKK terör örgütü ile mücadelenin geçtiği bölgeye atanan idari ve mülkü erkan ile güvenlik görevlileri bölgede yaşanan sorunlar, bölgenin kültürel ve sosyolojik yapısı ve bölgede faaliyet gösteren terör örgütlerine yönelik olarak atandıkları yere gitmeden önce bilgilendirilmemektedir. Bu bilgilendirilme eksikliği halk ile devleti bir araya getirecek ve halkın sorunlarına çözüm üretecek devlet görevlilerinin bölgenin en temel sorunu olan terör ve terörle mücadeleye yönelik güç birliği oluşturmalarını engellemektedir.

Bölgenin sorun ve gerçekleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan devlet görevlileri zaman içerisinde odaklandıkları sorunlara çözmeye başlayacakları zamanda görev sürelerinin dolması nedeniyle başka bölgelere atanmaları bölgenin sorunlarının zamanında ve etkili bir şekilde çözülmesini zorlaştırmaktadır. Özellikle, terörizm gibi mücadelesinde en önemli unsurun halkın kazanılması ve terör örgütünün propagandasından halkın etkilenmemesine yönelik çalışmalar yapılamamaktadır.

Bilgi eksikliği ve bölge yerel dillerinin devlet görevlileri tarafından bilinmeyişi Türkiye'nin terörizmle mücadelesinde ortak politikalar üretilmesini engellemektedir. PKK terör örgütünün eylemlerinin yoğun olarak geçtiği bölgenin sahip olduğu coğrafi, kültürel ve ekonomik durumu, alışılmışın dışında sorunların çözümüne yönelik politikalar

üretmesini gerektirmektedir. Bu politikaların yürütülmesi için bölgede görev yapan devlet görevlileri arasında ortak bir anlayış ve tam bir koordinasyona ihtiyaç vardır. İletişimin sağlanamaması bir kurumun terörle mücadeleye yönelik yaptığı faaliyetin diğer bir kurum tarafından desteklenmemesi ve hatta engellenmesine neden olmaktadır. Ayrıca bilgi eksikliği halkın devlet görevlilerini yanlış anlamasına ve halk ile iç içe olması gereken devlet görevlilerinin halktan uzaklaşmasına ve sorunlara nüfuz edememesine yol açmaktadır.

2.5.7. PKK Terör Örgütünün Dış Desteğinin Çekilememesi

Türkiye’de mevcut olan ve eylemde bulunan her terör örgütü varlığını sürdürebilmek için her zaman bir dış desteğe ihtiyaç duymuştur. Dış destekten yoksun bir terör örgütünün günümüz dünyasında varlığını sürdürebilmesinin imkânsız olacağı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, PKK terör örgütü Avrupa yer alan devletler başta olmak üzere birçok devletten lojistik ve barınma desteği almaktadır. Özellikle Türkiye’nin sınır komşusu olan ve Avrupa’da NATO’ya çerçevesinde müttefiklik ilişkisine sahip devletlerin sağladığı destekler ayrı bir yere sahiptir.

Türkiye yaptığı baskılar ve gelişen uluslararası ortamın gereği olarak, İran ve Suriye’de bulunan PKK kamplarının kapatılmasını sağlamıştır. Fakat yapılan bütün çalışmalara rağmen Irak’ın kuzeyinde bulunan askeri kampları bir türlü kapatılmasını sağlayamamıştır. Türkiye Irak yönetimi ve ABD’li yetkililerle kurduğu temaslarda Irak’ın kuzeyinde yer alan kampları kapatılmasına yönelik isteklerinin karşılanacağına yönelik bildirimler almasına rağmen fiili bir sonuç alamamıştır. Ayrıca Türkiye’nin bu kamplara yönelik askeri müdahalede bulunma istekleri, ABD’li ve Irak’lı yetkililer tarafından kabul edilmemektedir.

Türkiye’nin müttefiki ve ekonomik ilişkilerinin başlıca unsurlarının yer aldığı Avrupa ülkelerinin Türkiye’ye yönelik eylem yürüten terör örgütleri ve özellikle PKK terör örgütüne karşı mücadele etmekte isteksiz davranmaktadır. Türkiye yurt içinde terörle mücadele alanında kazandığı başarıları terör örgütüne sağlanan dış desteği kesemediği için sonuçlandıramamaktadır. PKK terör örgütünün en büyük propaganda kaynağını teşkil eden ROJ TV’nin yayınlarına bazı Avrupa ülkelerinin izin vermesi Türkiye’nin uluslararası

ortamdan istediği desteği alamadığının en büyük göstergesidir. Ayrıca, Avrupa’da gerçekleştirdiği uyuşturucu tedariki faaliyetleri ile büyük maddi kazanç sağlayan PKK terör örgütü, bu kazancı Türkiye’ye yönelik yürüttüğü eylemlerin finansmanında kullanmaktadır.

Türkiye PKK terör örgütüne karşı verdiği mücadelede, yurt içerisinde başarı sağlamasına rağmen yurtdışında istediği başarıyı elde edememektedir. Bu durum Türkiye’nin mücadelesini zorlaştırmakta ve büyük bir zaman ve maddi kaynak israfına yol açmaktadır. Terörizmle mücadelede karşılaşılan en büyük handikaplardan biri olan “sinekleri avla ama bataklığa dokunma” sarmalına, Türkiye’nin girmesine neden olmaktadır. “Benim teröristim senin teröristin” şeklindeki bu bakış açıları Türkiye’nin güvenliğini zedelediği gibi uluslararası ortamında güvenliğini ve istikrarını zedelemektedir.

2.5.8. Türkiye’nin Terör Örgütüne Yönelik İstihbarat Toplama Zafiyetleri

Terörle mücadelenin temel enstrümanı istihbarattır. İstihbarat olmadan bir terör örgütü ile mücadele etmek imkânsızdır. İstihbarat alınmasından değerlendirilmesi ve yayımlanmasına kadar bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Bu süreç istihbarat çarkı olarak tanımlanmaktadır. Bu sürecin başından sonuna kadar geçen zaman çok önemlidir. Çünkü zamanında ulaşılmayan bilginin hiçbir önemi yoktur.

Türkiye’de temel istihbarat toplama görevi Milli İstihbarat Teşkilatı’na(MİT) verilmiştir. Başbakanlığa bağlı olarak çalışan bu kurum, milli güvenlik istihbaratını oluşturmak, ilgili kurumlarla bu bilgileri paylaşmak, milli güvenlik siyaseti planı ile ilgili istihbarat istek ve ihtiyacını karşılamak ve istihbarata karşı koymakla görevlendirilmiştir. Güvenlik ile ilgili diğer kurumlar ise görev sahalarına yönelik istihbarat yapmakla görevlendirilmişlerdir.³¹⁴ Terörle mücadele görevi bulunan TSK ve Emniyet güçleri terör örgütleri ve eylemlerine yönelik olarak istihbarat sağlamak amacıyla çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda, insansız hava araçları, istihbarat uydusu ve havadan erken ihbar ve kontrol uçağı edinmeye yönelik olarak sürdürülen projelerle Türkiye, PKK terör örgütüne yönelik olarak istihbarat ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Bu projelerin uzun sürmesi ve büyük miktarda kaynak ve yurt içi imkânlarla karşılanamaması Türkiye için sorun oluşturmaktadır.

³¹⁴ <http://www.mit.gov.tr/g-gorev.html>, 03.09.2010.

Şekil-11: İstihbarat Çarkı

Kaynak: İstihbarat Çarkı, <http://www.mit.gov.tr/t-cark.html>

İstihbarat konusunda Türkiye'nin yaşadığı bir başka sorun ise kurumlar arası istihbarat paylaşımıdır. Bir kurumun edindiği istihbarat bilgisi zamanında ilgili kuruma iletilmemektedir. Ortaya çıkan bu durum, terörle mücadele eden güvenlik güçlerinin yaşanacak olaylara zamanında ve etkili bir şekilde müdahale edememesine yol açmaktadır.

2.5.9. Türkiye'nin PKK Terörünü Tanımlama Sorunu

PKK terör örgütü ilk eylemini gerçekleştirdiği 1984 yılından günümüze kadar Türkiye; karşılaşmış olduğu bu sorunu, güvenlik güçlerinin mücadele edeceği bir sorun olarak görmüştür. İlk eylemini gerçekleştirdiği zaman birkaç çapulcu olarak adlandırılan PKK terör örgütü 1990'lı yıllarda eylemlerini arttırmıştır. Türkiye'nin üniter yapısına yönelik en büyük tehdit olduğunun anlaşılması üzerine, PKK terör örgütüne karşı güvenlik odaklı mücadele yürütülmüş ve askeri manada başarı kazanılarak örgüt eylem yapamaz hale getirilmiştir. PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması ile örgüt, strateji değiştirerek siyasallaşma sürecine girmiştir.

Aldığı büyük kayıpları telafi etmek ve silahlı eylem yoluyla ulaşamadığı hedefine yönelik olarak strateji değiştiren PKK terör örgütü, siyasallaşarak Kürt bilinç ve olgusunu oluşturmaya çalışmıştır. Bu yol vasıtasıyla, örgüt güvenlik güçleri ile çıkan çatışmalarla iç çatışma ortamı oluşturarak bir Kürt devleti kurmayı amaçlamadığı gözlenmektedir.

Türkiye, özellikle Güneydoğu Anadolu’da karşılaştığı, binlerce insanın ölümüne ve milyarlarca dolar zarara neden olan bu sorunu, bugün hala net olarak adını koyamadığı gözlenmektedir. Soruna yönelik yapılan tanımlamalarda, tanımlamayı yapan grupların bilimsel gerçeklerden daha çok, ideolojik yaklaşımlarına göre sorunu tanımlamaya çalıştıkları görülmüştür. Bir kesim bu sorunu etnik kimliği vurgulayarak “Kürt Sorunu” olarak adlandırırken, diğer bir kesim soruna güvenlik odaklı yaklaşarak “Terör Sorunu” olarak adlandırmaktadır. TESEV yaptığı bir araştırmada orunu Kürt Sorunu olarak nitelendirmiş ve şu şekilde tanımlamıştır:³¹⁵ “*Kürt Sorunu; etnik, kültürel, hukuki, siyasal, sosyal, ekonomik ve psikolojik boyutları olan karmaşık bir sorundur. Aynı zamanda Kürt Sorunu, bir bakıma tamamen bir insan hakları sorunudur ve bu güne kadar izlenen politikalar sayesinde artık uluslararası boyut da kazanmış bir sorundur.*” Sorunun etnik bir grubun sorunu olarak genelleştirildiğini ifade eden Çitlioğlu, Türkiye’de “Kürt Sorunu” diye bir şey olmadığını “Kürtçülük Sorunu” olduğunu iddia etmiş ve tanımlamayı şu şekilde yapmıştır:³¹⁶ “*PKK'nın silahlı eylemleri ile desteklenen bir Kürt ulusallaşma hareketidir.*” Sorunu, “Doğu Sorunu” olarak niteleyen Ergil ise, Türkiye’nin kuruluşundan itibaren kültürel ve etnik farklılıkları görmeme politikası neticesinde ortaya çıkan bir ulusal bütünleşme krizi olarak adlandırmıştır.³¹⁷

Tanımlamada yaşanan bu sıkıntılar, mevcut bulunan sorunun doğru teşhis edilmesini engellemekte ve bu sorunu çözmeye yönelik olarak verilecek olan mücadelenin başarısız olmasına neden olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü, tanımlamada ortak paydaya ulaşılamaması, sorunun çözümüne yönelik harcanması gereken enerjinin daha başlangıçta heba olmasına neden olduğu tespit edilmektedir. Bu yüzden, hiçbir şekilde meşru görülemeyecek terör eylemlerinin sorumlusu PKK terör örgütünün eylemlerini meşrulaştıracak söylemlerden

³¹⁵ Dilek Kurban ve Serkan Yolaçan, **Kürt Sorununun Çözümüne Dair Bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler**, İstanbul: TESEV Yayınları, Aralık 2008, s.11.

³¹⁶ M. Kemal Sallı, Avrasya Bir Vakfı'nda Terör Zirvesi (4), Önce Vatan Gazetesi, 20.10.2008, <http://www.oncevatan.com.tr/Detay.asp?yazar=3&yz=12463>, 03.09.2010.

³¹⁷ Doğu Ergil, 2009, s.83.

kaçınılması bölge gerçeklerine uygun ve ayırıcı değil birleştirici olarak sorunun tanımlanmasının yapılması gerektiği görülmektedir.

2.5.10. Türkiye’de Kadın Hakları Sorunu

Günümüzde dünyada ve Türkiye’de kadınların toplum içerisindeki yeri ve kadınlara şiddet bugün hala çözülemeyen bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yapılan araştırmaya göre; Etiyopya’da kadınların yüzde 71’i, Japonya’da ise yüzde 15’i fiziksel ve cinsel şiddete uğradığı belirlenmiştir.³¹⁸ Türkiye’de ise bu oran 2008 yılı verilerine göre %41,9 olduğu tespit edilmiştir.³¹⁹ KESK, Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü dolayısıyla “Kadınların Şiddete İtirazı Var” isimli yayınladığı broşürde, Türkiye’de kadınlara yönelik şiddet biçimlerini şu şekilde sıralamıştır: ³²⁰Aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, evlilikte tecavüz, kız çocuklarının cinsel istismarı, zorla evlendirme, tecavüz, iş yerinde cinsel taciz, kadın bedeninin zorla sömürülmesi, töre cinayetleri, devletin yürüttüğü veya göz yumduğu fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, silahlı çatışma durumlarında cinayet, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama.

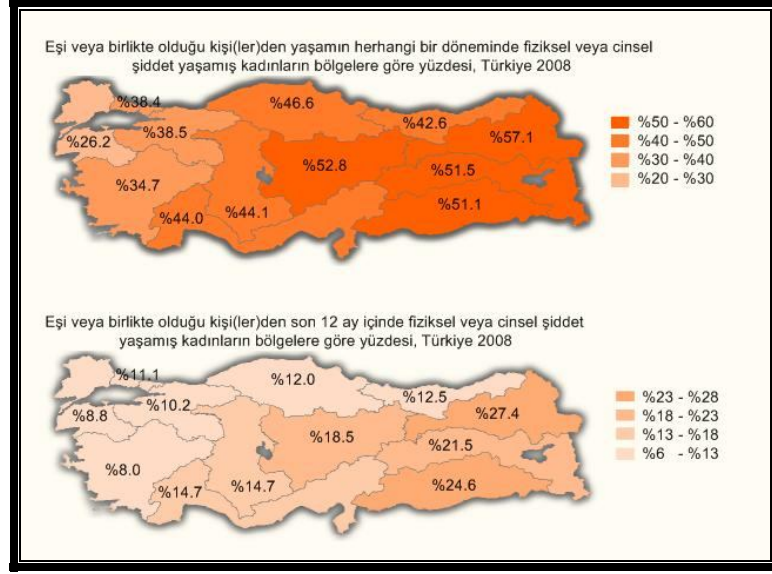
Ekonomik zorluklar, kültürel etmenler ve eğitim düzeyinin düşük olması kadına yönelik şiddet eğilimini arttırmaktadır. Özellikle, Türkiye’de kadınların ekonomik bağımsızlıklarını edinme imkânlarının düşük olduğu Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde, kadınların maruz kaldıkları şiddet olaylarına karşı kendilerini korunmalarını zorlaştırmaktadır. Bu duruma küçük yaşta evlenmeler ve aile içerisinde hor görülme gibi etkenlerin katıldığına, aile ve töreden kaçmak için özellikle terör olaylarının yoğun olarak gerçekleştiği bölge kadınlarının intihar veya PKK terör örgütüne katılarak kendilerini güvence altına almaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca, örgüt içerisinde eylemlere katılma, liderlik yapma ve yargılama süreçlerinde aktif katılım imkânı bulan kadınlar, örgüt içerisinde kimlik sahibi olmaya çalıştıkları ve bu uğurda erkek terör örgütü mensuplarına göre daha çok mücadele ettikleri görülmektedir.

³¹⁸ Dünyayı utandıran kadın istatistikleri, Radikal Gazetesi, 07.03.2008, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=249448>, 04.09.2010.

³¹⁹ <http://www.ksgm.gov.tr/tdvaw/istatistikler.htm>, 04.09.2010.

³²⁰ <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/427665.asp>, 04.09.2010.

Şekil-12: 2008 Yılı Kadınlara Uygulanan Şiddet İstatistiği

Kaynak: <http://www.ksgm.gov.tr/tdvaw/istatistikler.htm>, 04.09.2010.

Toplum içerisinde kadınların şiddete ve ayrımcılığa uğramalarının engellenememesi ve şiddete maruz kalan kadınların korunmasına yönelik kanuni ve sosyal adımların yeterli düzeyde alınmaması, özellikle az gelişmiş ve töre baskısı altında kalan kadınlarımızın PKK terör örgütüne katılımlarına neden olmaktadır. Bu durumdan yararlanmak isteyen PKK terör örgütünün, kadın militan edinim yönünde; kadınların örgüte katılımlarını özendirerek görsel yayınlar hazırlayarak örgüte bağlı televizyon kanallarında yayınladığı tespit edilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Terör ve terörizm kavramları bugün uluslararası arenada varlıklarını sürdüren bütün oyuncuların en fazla tartıştığı fakat bir türlü cevabını bulamadığı bir sorundur. Terör eylemlerine maruz kalan ülke ve toplumlar üzerinde büyük yıkıcı etkileri doğururken, terör eylemlerini destekleyen ülkeler için ise bu eylemler silah ve askerini kullanmadan hasım ülkeye karşı kullanılabilir bir mücadele yöntemi olarak değerlendirilmektedir.

Terörü destekleyen ülkeler için kullanılması kolay, maliyeti az ve etkisi büyük bir mücadele yöntemi olarak seçilmesi, terör eylemlerini gerçekleştiren örgütlerin değişen uluslararası ortam sonucunda destek aldıkları ülkelere karşı kullanılmalarını da doğurabilmektedir. Terörizmin sahip olduğu bu özellik, “merminin ters dönmesi” diye adlandırılan kullanıldığı kadar kullanan ülke için de tehlikeli bir yöntem olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir. Ayrıca terörizm bir ülkeye doğru yönlendirildiğinde “*Her silahın rakibi yine kendisidir*” söylevi gereği, terör eylemlerine maruz kalan ülkeler tarafından aynı mücadele yönteminin kullanılması uluslararası güvenliğin istikrarı için bir sorun yaratmaktadır. “*Benim teröristim ve senin teröristin*” şeklindeki bir yaklaşım uluslararası güvenliğe vurduğu darbe, bugün uluslararası arenada faaliyet gösteren tüm aktörler tarafından kabul gören bir husus niteliğindedir.

Türkiye dört dalga halinde yüzleştiği terör eylemlerini sonucunda binlerle ifade edilen insanını kaybetmiştir. Ermeni terör hareketleri sonucu diplomatları hedef alınan Türkiye, sağ ve sol ideoloji terör ile gençlerini, din kaynaklı terör ile ise birçok fikir adamını kaybetmiştir. Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke için ziyan olan ekonomik değer dışında, kaybedilen insan varlığının sonuçları çok ağır olmuştur. Bugün bile bu insanların acılarının oluşturduğu toplumsal travmalar varlıklarını hala sürdürmektedir.³²¹

³²¹ “*Travmatik olay(lar) geçtikten sonra, travmatize olmuş bireyler genellikle geriye dönüşlerde (flashback), düşlerde ya da bugünkü yaşam olaylarını algılama tarzlarında bu olayları anımsarlar. Ya da, simgesel eylemlerle travmatik olayı tekrarlarlar. Günün birinde kendilerini ezen uyarılara hâkim olacakları ve özümseyecekleri arzusuyla (bilinçdışı bir arzu) tekrar tekrar aynı olayı yeniden yaşarlar, ancak genellikle bu arzularına kavuşamazlar.*” Vamik D. Volkan, **Kimlik Adına Öldürmek Kanlı Çatışmalar Üzerine Bir İnceleme**, Çev.: Medine Banu Büyükkal, İkinci Baskı, İstanbul: Everest Yayınları, Şubat 2009, s.57.

Ermeni, sağ ve sol ideoloji ve din kaynaklı terör örgütlerin, Türkiye’de eylem yapma yeteneklerinin günümüzde minimum seviyeye indirildiği/indiği görülmektedir. Fakat, Türkiye’nin daha önce karşılaşmadığı bir terör tarzı olan ayrılıkçı PKK terör örgütüne karşı mücadelesinde istediği başarıyı elde edemediği bu gün her uzman tarafından kabul edilen bir gerçek niteliğindedir. Türkiye ilk defa karşılaştığı bu soruna yönelik olarak, başlangıçta gerekli ilgiyi gösterememesi nedeniyle, PKK terör örgütü güç kazanmış ve Türkiye’nin varlığını tehdit eder bir görünüm kazanmıştır. Bir yönüyle terör örgütünün eylem yapma kapasitesini askeri anlamda minimum seviyeye getirmiş olmasına rağmen, kültürel, uluslararası, sosyolojik, ekonomik ve eğitim alanında gerekli çalışmaları yapamaması nedeniyle Türkiye terör sorunu ile yeniden karşılaştığı görülmektedir.

Türkiye güvenlik odaklı yürüttüğü mücadele neticesinde, uluslararası konjektürün getirdiği kısıtlamalar ve sorunun temelini yönelik çözüm üretmekte başarısız olmuştur. Bu durumun doğal bir gerçeği olarak, PKK terör örgütü, eylemlerini hala sürdürmektedir. PKK terör örgütünün Türkiye’ye verdiği ekonomik ve insan kayıplarının büyüklüğü ve sorunun uzun yıllar boyu sürmesi toplumun sorunun çözümüne yönelik isteklerini arttırmış hatta bazı dönemlerde sorunun hiçbir zaman çözülemeyeceği gibi bir olumsuz bakış açısının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kapsamda, bazı sivil toplum kuruluşları, uzmanlar ve siyasi partiler sorunun çözümüne yönelik bazı çalışmalar yapmış ve bu çalışmaları kamuoyuna sunmuşlardır. Bu çalışmalardan hepsinin değerlendirilmesinden daha çok, belli başlı öne çıkanları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Sorunu bir terör sorunu olarak gören bazı uzmanlar, sorunun çözümüne yönelik olarak Türkiye ve Irak sınırının sınır güvenliğinin daha iyi sağlanabileceği bir hatta kaydırılması veya Türkiye’nin Irak toprakları içerisinde bir tampon bölge oluşturulmasını önermişlerdir.³²² Bu sayede PKK terör örgütünün Irak’ın kuzeyinde bulunan kampının tavsiyesi yanı sıra PKK terör örgütü mensuplarının Türkiye’ye sızmasının engelleneceği iddia edimiştir. Türkiye-Irak sınırının coğrafi yapısı değerlendirildiğinde, sınır güvenliğinin sağlanması ve PKK terör örgütünün Irak’ın kuzeyinde bulunan kamplarının etkisiz hale getirilmesi bakımından bu önerinin fayda sağlayacağı beklenmektedir. Fakat, uluslararası ortam, ABD’nin Irak’taki varlığı ve Irak’ın bu düzenlemelere bakış açısı

³²² Fatih Uğur, “Ya tampon bölge ya sınır değişikliği”, **Aksiyon Dergisi**, Sayı: 673, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-16884-34-ya-tampon-bolge-ya-sinir-degisikligi.html>. 11.09.2010.

değerlendirildiğinde, bu değişikliğin bu gün itibariyle gerçekleşmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir. Özellikle, İsrail'in terör eylemlerine karşı bir güvenlik önlemi olarak Filistin topraklarında inşa ettiği "Batı Şeria Duvarı" sonrasında aldığı tepkiler değerlendirildiğinde, Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde bir tampon bölge oluşturmasının yaratacağı tepkilerin büyük olacağı açıktır.³²³ Ayrıca Kıbrıs gibi çözüme hala ulaşamamış bir sorunun yanında bir de tampon bölge krizi adı altında bir krizin Türkiye tarafından kabul edilmesi zor görünmektedir. Fakat Irak yönetimi ile anlaşarak iki devletin menfaatleri yönünde bir sınır değişikliğinin yapılmasının Türkiye'nin güvenliğine sağlayacağı katkı çok büyüktür. Ayrıca bu düzenlemelere ilaveten, PKK terör örgütünün etkin olarak kullandığı ve terör örgütü açısından barınma kolaylığı sağlayan vadilerden geçen sular üzerine kurulacak barajlar vasıtasıyla bu coğrafi alanın terör örgütü açısından kullanılmayacak hale getirilmesinde fayda mülahazara edilmektedir.

Şekil-13: Türkiye Irak Sınırı

³²³ "İsrail, terör eylemlerinden korunmak için bu yapıyı inşa etmek zorunda kaldığını belirtmekte ve güvenlik çiti, anti-terörist çit gibi tanımlamalar yapmaktadır. Filistinliler ise bu yapının inşasıyla birlikte kendi topraklarından zorla koparıldıklarını düşündükleri için ayrılıkçı duvar gibi daha farklı söylemler kullanmaktadırlar. Her ne kadar İsrail'in inşa ettiği bu yapının net bir tanımı yapılamasa da, objektif bir analiz için Uluslararası Adalet Divanı'nın da tercih ettiği gibi "Batı Şeria Duvarı" demek yerinde olacaktır." Bkz.: Gamze Değirmenci, "Batı Şeria Duvarı" ve Uluslararası Hukuk'un Yaklaşımı, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=755:bat-eria-duvar-ve-uluslararar-hukukun-yaklam&catid=77:ortadogu-analizler&Itemid=150, 11.09.2010.

Sorunun çözümüne yönelik olarak bir diğer görüş ise, sorunu etnik temelde görmektir. Bu görüşü savunanlara göre; sorunun çözümüne yönelik olarak, Kürt kökenli vatandaşlara sağlanacak kültürel temelli hürriyetlerin yanında anayasada bazı değişiklikler yapılmasını gerekmektedir.³²⁴ Ayrıca, Etnik bir başlıkla değerlendirdikleri sorunu, “Kürt Sorunu” olarak adlandırmakta ve sorunun çözümüne yönelik önerilerini etnik temelli olması gerektiğini dile getirmektedirler. Bu kapsamda, Güneydoğu ve Doğu Anadolu toprakları üzerinde bir özerk yönetim tesisi, PKK terör örgütü liderlerini de kapsacak şekilde bir genel af, anadilde eğitim ve kendi kolluk kuvvetlerini oluşturma gibi isteklerde bulunmaktadır. Ayrıca, PKK terör örgütü’nün eylemlerini durmasına karşılık, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin iç güvenlik harekâtı kapsamında yürüttüğü operasyonların da durmasını talep edilmektedir.

Sorunun çözümüne yönelik olarak dillendirilen talepler dikkate alındığında, Türkiye Cumhuriyeti devletinin üniter yapıda olması nedeniyle bu taleplerin gerçekleşmesinin mümkün olamayacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, bir terör örgütü ile bir devletin meşru silahlı gücünün karşılaştırılmasının ise manasız olduğu bir gerçektir. Çünkü bir tarafta hukuk tanımaz bir terör örgütü varken, diğer tarafta ise bir devletin anayasası tarafından tanımlanmış ve kanunlarla yetki ve sorumlulukları belirlenmiş bir kurumun varlığı gözlerden kaçmamaktadır.

Sorunun çözümüne yönelik olarak dile getirilen bir diğer görüş ise etnik bir terör örgütü olan PKK terör örgütünün tasviyesine yönelik olarak, İspanya ve İngiltere örneklerine benzer bir yol haritasının benimsenmesidir. Bu kapsamda İspanya’da, ETA ve İngiltere’de IRA üzerine yapılan araştırmalar neticesinde, bu iki AB üyesi devletin uyguladıkları politikalar örnek alınarak bir çözüm önerisi sunulmaya çalışılmaktadır.³²⁵ Bu kapsamda, sorunun

³²⁴ “Türkiye’nin çok etnisiteli, dinli ve dilli yapısını tanıyan ve bu nedenle herhangi bir etnik, dini veya mezhepsel kimliğe atıfta bulunmayan bir başlangıç bölümü; yine herhangi bir kimlik veya sınıfa dayanmayan kapsayıcı bir vatandaşlık tanımı ve demokratik yönetimi esas alan ademi-merkeziyetçi bir idari yapılanma” Sezgin Tanrıku, “Demokratik Açılım: Kürt Meselesinde Hukuk ve Adalet”, Güncel Hukuk, Ekim 2009/10–70, s. 36-45’den nakleden Dilek Kurban ve Yılmaz Ensaroğlu, **Kürt Sorunu’nun Çözümüne Doğru: Anayasal ve Yasal Öneriler**, İstanbul: TESEV Yayınları, Haziran 2010, s.22. Ayrıca, bkz.: Kurban, Dilek ve Yolaçan, Serkan, **Kürt Sorununun Çözümüne Dair Bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler**, İstanbul: TESEV Yayınları, 2008.

³²⁵ İspanya ve İngiltere’nin etnik terör örgütleri ile mücadelesi için bkz.: İbrahim Kapaklıkaya, **Kürt Açılımı Kuzey İrlanda Perspektifi**, İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları, 2009; Akın Özçer, **Çoğul İspanya: Anayasal Sistemi ve Ayrılcı Terörle Mücadele Yöntemi**, Birinci Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık, 2006; Doğu Ergil, **Kürt Raporu Güvenlik Politikalarından Kimlik Siyasetine**, Birinci Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2009; Ünal Acar ve Ömer Urhal, **Devlet Güvenliği İstihbarat ve Terörizm**,

temelinde yatan hususlar şu şekilde özetlenmektedir:³²⁶ “...bir etnik kimliğin tanınması, o kimliğe tüm farklılıkları ve zenginlikleriyle, ülke bütünlüğünü bozmadan tüm alanlarda yaşama fırsatı verilmesi, ayrıca siyasal alanda hür ve hoşgörüye dayalı bir temsil imkânı sağlanması sorunları yatmaktadır.” Bu kapsamda, etnik kimliklerin öne çıkaracak politikalar benimsenmesi, kısmi veya genel af ilan edilmesi, PKK terör örgütü doğrudan veya dolaylı yollarla ilişkiye geçilerek terör eylemlerinin durdurulmasına yönelik muzakereler yapılması gibi bir süreç önerilmektedir.

İspanya ve İngiltere'nin etnik terör örgütlerine karşı vermiş olduğu mücadele kapsamında, Türkiye'nin PKK terör örgütüne karşı uygulayacağı politikaları şekillendirmesi mümkün gözükmemektedir. Çünkü, PKK terör örgütü ile IRA ve ETA arasında ve Türkiye ile İspanya ve İngiltere arasında da büyük farklar mevcuttur. Bu kapsamda, bu farklar şu şekilde sıralanabilir. Türkiye ile İngiltere arasındaki fark ve benzerlikler:³²⁷

1) IRA terörüyle bağlantılı ölen insan sayısının, PKK terörüyle karşılaştırma götürmeyecek kadar azdır. (PKK terörüyle bağlantılı ölen insan sayısı 40.000 iken bu sayı 1969 yılında başlayan IRA terör eylemlerinden dolayı ölenlerin sayısı ise 3500 civarındadır.)

2) IRA terörü, İngiltere'nin etnik ve mezhep ayrımı gibi konuların yanında, yüzyıllarca sömürge altında kalmış bir bölgenin sorunudur. Fakat bu durum PKK terör örgütünün Türkiye'nin hakim kültüründen farklı bir etnik grubun haklarını savunduğunu iddia etmesine rağmen, Hristiyan dininde mevcut bulunan şiddetle mezhebe dayalı bir farklılık ve sömürge altında bir bölgenin varlığı söz konusu değildir.

Ankara: Adalet Yayınevi, 2007; Emin Gürses, **Uluslararası Sistemin Kısacasında Etnik Terör**, Birinci Baskı, İstanbul: Profil Yayıncılık, 2007; Süleyman Özeren ve Süleyman Demirci, “İngiltere'nin Ayrılıkçı IRA ve Dine Karşı Terörle Mücadele Politikası”, **Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 2009, 173-242; Yılmaz Şimşek, “İspanya'nın Terörle Mücadelesinde ETA Örneği”, **Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 2009, 243-284.

³²⁶ Kapaklıkaya, a.g.e., s.125.

³²⁷ İhsan Bal ve Süleyman Özeren, “Sonuç: Terörle Mücadeleye Küresel Bakış: Dünya Deneyimleri Ne Söylüyor?”, **Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 2009,s.390.

3) IRA'nın siyasi kanadı olarak legal alanda siyaset yapan Sinn Fein, şiddeti benimsememiş hatta şiddet dışındaki arayışlara her zaman destek olmuştur. Diğer yandan, DTP PKK'nın şiddet eylemlerini kınamak bir yana adeta şiddete çanak tuttuğu gibi bölgede tansiyonu düşürücü, sosyo-ekonomik koşulları iyileştirmeye yönelik yatırım ve çalışmaları baltalamaya çalışan bir görüntü vermektedir.

4) IRA hedef gözetmeksizin eylem yapmak yerine belirli hedeflere yönelik saldırılar düzenlemiştir.³²⁸ Buna mukabil, PKK terör örgütü Türkiye'de asayişsizliği ve insanların devlete olan bağlarını koparmaları için hedef gözetmeksizin (haklarını savunduğu sivil Kürt asıllı Türk vatandaşları dahil) eylemlerde bulunmuştur.

5) Türkiye, cumhuriyeti yönetim şeklini benimsemiş üniter bir devlet olmasına rağmen, İngiltere krallıkla yönetilen birçok ulustan oluşan bir devlettir. Devlet yapısındaki bu farklılıklar, Türkiye ve İngiltere'nin terörle mücadele politikalarının farklı olmasına yol açmıştır.

6) İngiltere gibi Türkiye'de terörle mücadele politikalarını başlangıçta güvenlik odaklı olarak yürütmüşlerdir. Uygulanan bu politikalar, kısa sürede başarı getirmesine rağmen, uzun dönemde başarı getirmediği görülmüştür.

7) İngiltere geliştirdiği politikalarla IRA'nın uluslararası destek sağlama yeteneğini etkisiz hale getirmiştir. Bu kapsamda, ABD'nin baskıları sonucu IRA, uluslararası destekten yoksun bir hale gelmiştir.

Türkiye ve İspanya arasındaki fark ve benzerlikler ise:

1) IRA'ya benzer şekilde, ETA terörü nedeniyle hayatını kaybeden insan sayısı PKK terörü nedeniyle ölen insan sayısından arşılaştırma götürmeyecek kadar azdır.(ETA terörü nedeniyle ölen insan sayısı 800 kadardır.)

2) Türkiye ile İspanya arasında ülke yönetim sistemleri arasında büyük farklar mevcuttur. Türkiye üniter bir devlet olmasına rağmen, İspanya özerk yönetimlerden oluşan

bir devlettir. Ayrıca, İspanya anayasa sistemi özerklik boyutuyla Türkiye'ninkinden farklıdır.

3) İngiltere örneğinde olduğu gibi, İspanya'da ETA terörü ile mücadelesinde, terör eylemlerine yönelik olarak ilk başlarda güvenlik odaklı politikalar üretmiştir. Daha sonra ise bu politikalarla beraber, anayasal sisteminin kaynaklanan politikalar yürütmüştür. Türkiye'de İspanya ve İngiltere'ye benzer şekilde PKK terör örgütüne karşı mücadelesini ilk başta güvenlik odaklı yürütmüştür. Fakat istediği başarıyı elde edememesi üzerine mücadelesini kültürel, sosyolojik, ekonomik ve uluslararası ilişkiler bağlamında geliştirmiştir.

4) İngiltere gibi İspanya'da, ETA terör örgütünün uluslararası destek yeteneğini etkisiz hale getirmeyi başarmıştır. Bu kapsamda, Fransa ile ilişkiler ekonomik ve siyasi olarak geliştirilerek ETA'nın bu ülkedeki faaliyetleri durdurulmuştur.³²⁹ Türkiye, ilk başta Suriye ile başlayan süreçte PKK terör örgütüne İran, Rusya gibi bazı çevre ülkelerin desteğini alacak politikalar üretmesine rağmen AB ve ABD'nin desteğini istediği düzeyde sağlayacak politikalar gerçekleştirememiştir.

5) ETA'nın başlıca eylem stratejisi "baskı-eylem-baskı" olarak başlamış ve ilerleyen yıllarda "acıyı topluma yayma" şeklinde gelişerek sadece Bask bölgesini değil tüm İspanya'yı içine alacak şekilde genişletmiştir. PKK'nın da kanlı eylemler içeren "zorunlu gücü" stratejisiyle ETA'nın "acıyı topluma yayma" stratejileri arasında paralellik olduğu görülmektedir.³³⁰

Sonuç olarak, terörle mücadele konusunda tek bir doğru olmadığı gibi coğrafi, ekonomik, siyasi ve kültürel yapısının etkisiyle, her ülkenin hukuk sistemi içinde bir çözüm arama ve uygulama sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda İngiltere ve İspanya'nın terörle mücadele politikalarını Türkiye'ye birebir uygulamak mümkün görülmemektedir. Fakat bu durum Türkiye'nin İngiltere ve İspanya'nın terörle mücadele politikalarından uygulama kapsamında dersler çıkarmayacağı anlamına gelmemelidir. Bu kapsamda, PKK

³²⁸ Süleyman Özeren ve Süleyman Demirci, a.g.e., s.189.

³²⁹ İspanya'nın ETA'ya karşı Fransa'nın desteğini almak için ekonomik gücü kullanması hakkında bkz.: Özçer, a.g.e., s.236.

³³⁰ Bal vd., a.g.e., s.391.

terör örgütüne yönelik olarak, İngiltere ve İspanya’da olduğu gibi terör örgütlerinin uluslararası desteğinin kesilmesini sağlayacak politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye’nin Suriye’ye 1999 yılında uyguladığı baskı politikası örneğinde olduğu üzere politikalar olabileceği gibi, İspanya’nın Fransa’ya karşı uyguladığı ekonomik politikalarda olabileceği düşünülmelidir. Türkiye’nin bu ülkelere alacağı bir diğer ders ise, PKK terör örgütü lider kadrosuna yönelik etkisizleştirme harekâtı icra etmesidir. Bu harekât vasıtasıyla, dikey örgütlenme yapısına sahip olan PKK terör örgütünün Türkiye’nin istediği politikaları benimsemesi ve hatta tavsiyesinin daha kolay olacağı değerlendirilmektedir. Bir diğer örnek alınması gereken husus ise, PKK terör örgütüne yönelik siyasi iktidarların sorumluluk ve yetki almasıdır. Sorumluluk ve yetkinin sadece güvenlik kuvvetlerinde olduğu ve bu sorunun çözümünün sadece güvenlik kuvvetlerinden beklendiği zaman artık günümüzde geçtiği düşünülmektedir. Ayrıca, bu durum güvenlik kuvvetleri ile diğer kurumlar arasında koordinasyonsuzluk yaratmaktadır. Bu suretle devleti yönetmekle sorumlu olan siyasi iktidarın, üretileceği politikaları devletin tüm kurumları tarafından uygulanması ve ortak bir bakış açısı altında değerlendirilmesi sağlanacağı açıktır. Diğer bir örnek alınması gereken husus ise, toplumun terör konusunda inisiyatif alması ve her terör eylemine karşı kenetlenerek terör örgütünün eylem yapma arzusunu etkisiz hale getirmesidir. Örnek olarak, İspanya’da “Ermua ruhu” kapsamında 12 Temmuz 1997 tarihinde kaçırılan bir belediye meclis üyesinin ETA tarafından kaçırılmasını protesto etmek amacıyla ülke çapında kitlesel gösteriler yapılmıştır. Bu gösteriler belediye meclis üyesinin ETA tarafından öldürülmesini engelleyememiş olmasına rağmen; ETA, gösteriler nedeni ile ateşkes ilan etmeden iki ay boyunca hiçbir eylemde bulunmamak zorunda kalmıştır.³³¹

Türkiye üniter yapısına yönelik olarak karşılaştığı bu sorunu sadece güvenlik odaklı tedbirlerle alarak çözmesi günümüzde imkânsız olduğu görülmektedir. Teröre yönelik olarak güvenlik odaklı çözümlerin, terörizme yönelik olarak toplumda kırılmalar yaratmadan bir bütün halinde devletin tüm kurum ve kuruluşlarının aynı ülküde hareket ettiği bir düzlemde çözülmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda PKK terör örgütüne yönelik olarak Türkiye şu önlemleri almasında fayda mülâhazara edilmektedir:

³³¹ Bkz.: Özçer, a.g.e., s.334-335.

1) PKK terör örgütünün eylemlerinin yoğun olarak gerçekleştiği ve Türkiye'nin en önemli sorunu haline gelen işsizlik sorunu çözümlenmelidir. Bu kapsamda terörle mücadelenin yoğun olarak gerçekleştiği bölgeye yönelik olarak coğrafi ve iklim şartları dikkate alınarak, bölge koşullarına uygun iş sahaları oluşturulmalıdır. Bölgeye özel sektörün girmesi teşvik edilirken ana yatırım kaynağı devlet olmalıdır. Çünkü sahip olduğu olumsuz coğrafi ve iklim şartları nedeniyle yüksek kar marjına sahip yatırımlara elverişli yapısı bulunmayan bölgeye devlet ve devlet destekli yatırım yapılmasının uygun olacağı görülmektedir. Bu kapsamda bölgede gerileyen hayvancılık sektörünü canlandırmak için Tarım Köy İşleri Bakanlığı ve Et Balık Kurumu tarafından besicilik çiftlikleri ve entegre et işleme tesisleri kurulmalıdır. Bu tesislerde çalışan personelin yanında bölge insanına moder hayvancılığa yönelik kurslar düzenlenmelidir. Ayrıca, sahip olduğu kültür mirasları ve doğasına yönelik tanıtım kampanyaları geliştirerek bölge turizminin gelişmesi sağlanmalıdır. İş sahibi olan bu insan sayısının artması toplumsal refahı arttıracak ve ortaya çıkan durum terör örgütüne katılımları azaltarak ve bireyin ülkesine olan bağı ve inancı artacağı açıktır.

2) PKK terör örgütünü destekleyen ülkelerin sağladığı destek kesilmelidir. Bu maksatla, Türkiye'nin terör yüzünden karşılaştığı olumsuzluklar uluslararası topluma anlatılarken, örgüte barınma, lojistik, eğitim ve silah desteği sağlayan ülkelere yönelik tedbirler alınmalıdır. Türkiye'ye karşı terör silahını kullanan ülkelerin bu silahtan zarar görecekleri hatırlatılmalıdır. BM, NATO, İslam Konfederasyonu gibi uluslararası örgütler çerçevesinde alınacak kararlarla teröre destek sağlayan ülkelerin bu destekten vazgeçmelerini sağlayacak tedbirler alınmalıdır. Ayrıca, gerektiğinde uluslararası toplumunda desteği alınarak, ekonomik ve askeri önlemler almaya yönelik çalışmalar başlatılmalıdır. Bu kapsamda, PKK terör örgütünün yoğun olarak bulunduğu Irak'ın kuzeyinin idaresini elinde bulunduran Kürt Bölgesel Yönetiminin PKK terör örgütüne karşı müdahil olması için, en büyük gelir kalemlerinden birini oluşturan sınır ticaret yolu Suriye üzerine kaydırılması değerlendirilmelidir.

3) Türkiye karşılaştığı bu sorunun tanımlamasını yapmalı ve kavram kargaşasının önüne geçmelidir. Tanımlaması doğru olmayan bir sorunun çözümünün de doğru olmayacağı dikkate alınarak, devletin tüm kurum ve kuruluşlarının, uzman bilim adamları ve araştırma kurumlarının yer alacağı toplantı ve seminerler vasıtasıyla sorun bütün

yönleriyle tartışılmalıdır. Yapılan çalışmalar sonucu ortaya konan gerçekler çerçevesinde sorunun çözümüne yönelik olarak atılması gereken adımlar vakit kaybedilmeden atılmalıdır. Sorunu özellikle, etnik temele dayalı söylemlerden kaçınarak sosyolojik, kültürel, anayasa ve ekonomik gerçekler ışığında bir tanımın yapılmasının gerektiği anlaşılmaktadır. Çünkü etnik temele dayalı bir tanımlama, çözümünde bu temelde yürütülmesine neden olacağı açıktır.

4) Türkiye'ye yönelik PKK terör örgütünün silahlı güçlerinin eğitim, barınma ve lojistik üsleri konumunda bulunan kamplarının tavsiyesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda ABD'li ve Iraklı yetkililerle görüşülerek bu kampların tavsiyesine yönelik adımlar atılmalıdır. Tarafların bu konuda isteksiz davranmalarını önlemek için kararlılık sergilenmeli ve uluslararası ortamda bu konu devamlı suretle gözler önüne serilerek destek alınmaya çalışılmalıdır. Ayrıca, Afganistanda El Kaide terör örgütüne yönelik askeri harekât yürüten ABD'li yetkililerin muharip asker istekleri karşısında, ABD'nin kontrolü altında bir ülke olan Irak'ın kuzeyinde bulunan PKK terör örgütü kampları hatırlatılarak bu kampların tasviyesi talep edilmelidir. Türkiye'nin muhatablarından gerekli destek ve ilgiyi görmediğinin anlaşılması durumunda güvenlik güçlerine gerekli yetkiler verilerek uluslararası anlaşmalardan doğan haklar doğrultusunda bu kampların tasfiyesi sağlanmalıdır. Çünkü Türkiye'nin karşılaştığı en önemli ve büyük sorun olarak dile getiren terör sorunu çözülmeden diğer sorunların çözülmesini beklemek büyük bir hata olarak değerlendirilmektedir.

5) PKK terör örgütünün propaganda yetenek ve kaynakları etkisiz hale getirilmelidir. PKK terör örgütü lehine yayın yapan gazete, dergi, televizyon ve radyo kanalları yurt içinde ve yurt dışında yayın yapma kapasiteleri ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca, AB yasaları çerçevesinde valilerin yetkisine verilen psikolojik harekât ve karşı psikolojik harekât görevleri, alt yapı ve yetişmiş insan kaynakları sağlanmış özel bir kurumun yetkisine verilmelidir. Bu kapsamda bu kurumun istihbarat ve güvenlik güçleri ile bağlantısı olan Kamu Güvenliği Müsteşarlığı bünyesine verilmesinin gerektiği değerlendirilmektedir. Gerekli ekipman ve yetişmiş personel desteği altında bütün kurumların aynı söylemi ve ülküyü paylaştığı bir ortamda yürütülen bilgi destek faaliyetlerinin PKK terör örgütü propaganda yeteneğini minimize edeceği açıktır.

6) Yurtdışında askeri ve ideolojik eğitim alan terör örgütü üyelerinin Türkiye'ye sızmalarını engellemek amacıyla sınır güvenliğine yönelik tedbirler alınmalıdır. Sınırına hâkim olmayan bir devletin iç satıhta güvenliği sağlaması olanaksızdır. Bu kapsamda sınır boylarında bulunan karakollar yeniden yapılandırılmalı, sızmalara ve saldırılara karşı dayanıklı şartlara kavuşturulmalıdır. Ayrıca sınır güvenliğine yönelik olarak insansız hava aracı, istihbarat uydusu ve havadan erken ihbar ve kontrol uçağı gibi geçişleri önceden haber verecek teknolojik yapıya karakollar eriştirilmelidir. Ayrıca, sınır kontrollerini zorlaştıran sınıra dik olarak akan sulara barajlar yapılmalıdır. Bu suretle, PKK terör örgütünün barınma ve Türkiye'ye sızma yolu olarak kullandığı derin vadiler, sularla kaplanarak bir yandan sınır kontrollerini zorlaştıran coğrafyanın olumsuzlukları giderilirken; diğer yandan da bölgede bulunan su ekonomik değer olarak kullanılması sağlanacağı görülmektedir.

7) PKK terör örgütünün eylemlerinin yoğun olarak gerçekleştiğı bölgeye atanan devlet görevlileri toplu olarak bölgenin sorunları ve bu sorunlara yönelik olarak devletin almak istediğı tedbirler konusunda eğitimden geçirilmelidir. Verilecek bu eğitimde, devlet görevlilerinin birbirlerini tanımaları ve atandıkları il ve ilçede bulunan sorunlara yönelik birlikte çözüm bulmaları için çalışmalar yapılmalıdır. Bölgeden atama ile ayrılacak devlet görevlileri de bu faaliyetlere katılmaları sağlanarak, geçmiş dönemde yapılan, yapılamayan ve yapılmasında fayda görülen hususlar koordine edilmelidir. Ayrıca yeni atanan devlet görevlilerine il ve ilçenin kültürel yapısı, halkın örf ve adetleri ve konuşulan dil ve lehçeler hakkında bilgi ve kurslar verilmelidir.

8) Güvenlik güçlerinin profesyonelliğe geçişleri tamamlanmalıdır. Ayrıca, mücadelenin zorluğundan dolayı terörün yoğun olarak yaşandığı bölgede çalışan güvenlik görevlilerinin motivasyonunu arttırıcı önlemler alınmalıdır. Diğer taraftan, yaptıkları faaliyetler esnasında karşılaşabilecekleri durumlar, bu durumlara karşı alacakları tedbirler, bölge halkının örf, adet, ananevi gelenekleri ve bölgede kullanılan dil ve lehçelere yönelik olarak kurslar tertip edilmelidir. Ayrıca, terörle mücadeleye yönelik güvenlik güçlerinin kullanacağı silah, tedhizat, araç ve gereçlerin mücadele şartlarına uygun olarak tedarik edilmesi sağlanmalıdır. Çünkü terörle mücadele konvansiyonel savaştan kullanılan taktik ve stratejiler bakımından farklılıklar arz ettiği açıktır.

9) Üniversitelerin ve özellikle bölgede bulunanların üniversite ve stratejik araştırma kurumlarının, PKK terörü sorununa ve PKK terör örgütünün eylemlerinin yoğun olarak gerçekleştiği bölgenin sorunlarına yönelik olarak araştırma yapmaları teşvik edilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinde bu konular verilerek, sorunların çözümüne yönelik kaynak çeşitliliği ve farklı bakış açılarından konunun değerlendirilmesi yapılmalıdır. Ayrıca, bu güne kadar, Türk etnik kimliğinden sadece dil farklılıkları üzerinden ayrıldığı bazı bilim adamları tarafından iddia edilen, Kürt etnik olgusuna yönelik olarak bilimsel araştırmalar yapılmalıdır.³³² Bu suretle, propagandaya dayalı, bilimsel görüşlerden uzak bilgilerin topluma sunulması engellenmelidir. Bu kısım Kürtlerin ayrı bir ırk olmadığı anlamında algılanabilir subjektif millet anlayışı doğrultusunda benimsemediği bir etnik orijini kimseye dayatamayız dolayısıyla işaretli kısmı çıkarmak gerekir. Farklı ırk olmadığını sen ispatlarsın o da tersinden ispatlar

10) Kitle iletişim araçlarında halkın bilgilendirilmesine yönelik olarak yayın yapan gazeteci ve yazarlar PKK terör örgütü, faaliyetleri, alınan tedbirler ve PKK terör örgütünün eylemlerinin yoğun olarak geçtiği bölgenin sorunları hakkında bilgilendirilmelidir. Ayrıca kitle iletişim araçlarında yer alan haberlerin toplum üzerinde oluşturduğu etki ve mücadeleye katkısı üzerinde özellikle durulmalıdır. Bu suretle kitle iletişim araçlarının bilmeden PKK'nın propagandasını yapan bir yayın kuruluşu olmaları engellenmelidir.

11) Terörle mücadelede uyulması gereken bir diğer önemli unsurda kararlılıktır. Kararlılık terörizmle mücadelenin ana unsurudur.³³³ Mücadele edilmesi güç uyulması gereken kurallara bağlıdır. Bu nedenle terörle mücadele edecek personelin yaptığı mücadeleye olan inancı tam olmalıdır. Terörle mücadele edecek devlet görevlilerinin mücadeleye yönelik inançlarının sağlanması için kurumlar arasında tam bir koordinasyonun gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu kapsamda terörizmle mücadelede kararlılık mesajları verilirken, özellikle güvenlik güçlerinin inançlarını zedeleyecek açıklamalardan kaçınılmalıdır. Özellikle, Habur Sınır Kapısı'nda 34 PKK terör örgütü mensubunun teslim olması esnasında ve sonrasında meydana gelen olayların benzerlerinin

³³² "...Bugüne kadar hiçbir Kürt aydını ortaya çıkıp; 'bu benim köyüm, toplumumdur' deyip antropolojik ve sosyolojik açıdan bir saha araştırması ortaya koyamamış, konuşulan dil (lehçe) dışında bir kültürel farklılaşma ileri sürememiştir." Bkz.: Orhan Türkdoğan, Türk Toplumunda Zazalar ve Kürtler, Birinci Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, Mayıs 2008, s. 247.

³³³ Aktan, Gündüz S. ve Köknar Ali M., "Turkey", **Combating Terrorism Strategies of Ten Countries**, Editör: Yonah Alexander, University of Michigan Press, USA (2002), s.286.

meydana gelmesine izin verilmemelidir. Ayrıca terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler esnasında meydana gelen kayıplar nedeniyle halkın mücadeleye olan inancını zedeleyecek açıklamalardan kaçınılmalıdır.

12) İstihbarat paylaşımında kurumlararası rekabet ortadan kaldırılmalıdır. Çünkü zamanında ulaşması gereken yere ulaşmayan istihbarat harcanan bütün çabalara rağmen hiçbir değer taşımamaktadır. Bu amaçla istihbarat paylaşımını etkili bir şekilde sağlanmasına yönelik ortak bilgi akışını sağlayacak olan Kamu Güvenliği Müsteşarlığı'nın kuruluş çalışmaları tamamlanmalıdır. Bu kurumda toplanan bilgilerin süratli bir şekilde ilgili merkeze zamanında ulaşmasını sağlayacak alt yapı oluşturulmalıdır.

13) Terörle mücadelede aktif olarak görev almış kamu görevlilerinin edindikleri tecrübelerin bir merkezde toplanması gerekmektedir. Bu kapsamda, edilen tecrübeler yazılı hale getirilerek, üniversitede okuyan gençliğe ders olarak verilmelidir. Gelecekte ülkenin yönetiminde görev alacak gençlerin ülkenin en önemli sorununa yönelik olarak olayları yaşayan kişiler tarafından doğru bilgilerle aydınlatılması gerekmektedir. Bu sayede ülke gençliğinin verilen mücadeleyi anlaması sağlanacaktır.

14) PKK terör örgütü dikey örgütlenme yapısına sahiptir. Örgütün lider kadrosuna itaat esastır. Ayrıca terör örgütü mensupları lider kadroları efsanevi bir kişilik olarak görmektedir. Bu yüzden örgüt içerisinde kopmaları arttırmak ve örgütün dağılmasını sağlamak maksadıyla örgütün lider kadrosunu etkisiz hale getirecek tedbirler alınmalıdır. Alınacak tedbirler örgüt lider kadrosunun kişilik profilleri dikkate alınarak yapılmalıdır. Örgütün ideolojisine inancı tam ve inatçı bir kişiliğe sahip bulunan örgüt lider kadroları düzenlenecek askeri harekâtlarla etkisiz hale getirilirken, kişilik zaafı olanlar ise bu zaafı kullanarak örgütten uzaklaşmaları sağlanmalıdır.

15) Örgüt mensuplarının ailelerine ulaşarak, örgüt içerisindeki yakınlarını ikna etmeleri sağlanarak, örgütten ağlarını koparmalarına yönelik olarak tedbirler alınmalıdır. Yasal düzenlemelerle teslim olması sağlanan örgüt elemanlarına yeni bir yaşam sansı sunularak örgüt içerisinde kopmalar hızlandırılmalıdır. Bu sayede militan varlığını kaybeden örgütün, tasviyesi kolaylaşacaktır.

16) Türkiye’de kadına yönelik şiddet olaylarının önüne geçecek tedbirler alınmalıdır. Bu kapsamda, kadının haklarını koruyacak ve adına yönelik pozitif ayrımcılık sağlayacak kanunlar çıkarılmalıdır. Ayrıca, kültürel unsurlar nedeniyle zorla evlendirme ve töre cinayeti olaylarının önüne geçecek uygulamaların önü açılırken, kadına şiddet ve kadın hakları konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Örnek olarak, töre cinayetine kurban gitme olasılığı bulunan ve şiddet gören kadınların barınabileceği koruma evleri açılmalı, bu tür kadınların psikolojik tedavilerinin sağlanması için psikolojik destek çalışmalarının devlet tarafından karşılanması sağlanması gerçekleştirilebilir. Bu tür suçlara karışan insanların yanında, şiddet gören kadınların ailelerine yönelik kanuni yaptırımlar uygulanmalıdır.

17) Terörle mücadelenin yoğun bir şekilde yürütüldüğü bölge, sahip olduğu kültürel, coğrafi ve iklim şartları bakımından Türkiye’nin diğer bölgelerinden farklı olarak mücadeleyi kolaylaştırıcı tedbirler alınmalıdır. AB uyum yasaları çerçevesinde bu mücadelenin yaşanmasında zorluklarla karşılaşmaktadır. İnsan hakları ve demokrasi ile terörle mücadele arasındaki denge gözetilerek güvenlik güçlerinin elini güçlendirecek yasal önlemler alınmalıdır. Bu kapsamda terörle mücadele eden İspanya, İngiltere ve ABD’nin yasal mevzuatı incelenerek Türkiye şartlarına uygun yasalar çıkartılmalıdır.

18) Türkçe dışında dil bilmeyen insanların, Türkçeyi öğrenmeleri sağlanmalıdır. Bu kapsamda devlet tarafından ücretsiz verilen kursların yanında, coğrafi, ekonomik ve kültürel şartlar nedeniyle Türkçe öğrenmekte zorlanan insanların Türkçe öğrenmesini sağlamak amacıyla mobil dersaneler kurulmalıdır. Çünkü Türkçe’nin resmi dil olması ve bütün devlet kuruluşları tarafından kullanılması nedeniyle; Türkçe bilmeyen insanların kamu görevlilerine işlemlerini ve sorunlarını anlatmaları mümkün gözükmemektedir. Bu kapsamda, bu tür yerlerde çalışan kamu personelinin atandığı bölgenin yerel diline yönelik kurslara katılımları sağlanarak, Türkçe bilmeyen insanların ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlayacak dil eğitimi almaları gerekmektedir.

19) Ayrıca, terör olaylarının yoğun olarak gerçekleştiği bölgede; yaşanan kötü olayların tedavisine yönelik iyileştirici faaliyetler planlanmalıdır. Terör örgütü ve terörle mücadele esnasında güvenlik kuvvetlerinin hatalı uygulamaları nedeniyle zarar görmüş bölge insanının zararları maddi olarak tanzim edilirken, milli birlik beraberliği arttıracak ve yanlış

anlamaları engelleyecek bölge insanına yönelik olarak psikolojik destek devlet tarafından sağlanmalıdır. Bu kapsamda, çalışmaları ile öne çıkmış psikoloj ve sosyoloğların bölge üzerinde çalışma yapmaları sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, PKK terör örgütü nedeniyle şiddetlenen ve özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşanan sorunlara yönelik bir an önce gerekli adımlar atılmalıdır. Fakat bu admlar atılırken, Kışlalı'nın belirttiği üzere, *"Demokrasi farklı olana saygı gösterir, ama farkı arttırmağa çalışmaz, bu onun görevi de değildir. Devlet sınıfsal farklılıkları arttırmağa değil, azaltmağa çalışır. Devlet yine etnik farklılıkları arttırmak değil, azaltmak zorundadır"* tezi doğrultusunda³³⁴, yürütülen bütün faaliyetlerde ayrıştırıcı olgulara vurgu yapmak yerine, birleştirici unsurların ön plana geçmesi gerekmektedir.³³⁵ Fakat bu, Türkiye'de yaşama isteğini gösteren insanların, demokrasi ve insan hakları nimetlerinden yararlanmalarını engelleyen düzenlemelerin kaldırılması veya engelleyecek düzenlemelerin getirilmesi anlamına gelmemelidir.

Bu nedenle "Aydın toplumun bekçisidir" düşüncesi ışığında, toplumda söz sahibi ve toplumun çıkarlarını her türlü haz ve maddi kazançtan üstün tutan aydın insanların yol gösterisi altında, toplumsal mutabakat sağlanmış düzenlemelerin benimsenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, bilimsel gerçeklerden uzak ideolojik temellere dayalı etnik kimlikleri vurgulayan söylemlerden kaçınılmalıdır. Her milliyetçi akım bir diğer akımı körüklediği değerlendirildiğinde, Kürt etnik kimliğine yönelik olarak yapılan vurguların ister istemez, diğer etnik kimlikleri ve özellikle Türk etnik kimliğini milliyetçi bir çizgiye kaydırarak birlikte yaşama arzusunu zedeleyebileceği değerlendirilmektedir.

³³⁴ Taner Kışlalı, Ulusal Bütünleşme Sorunu, Dünya'da ve Türkiye'de Güncel Sosyolojik Gelişmeler, Sosyoloji Derneği Yayınları, Cilt: 1, s. 22-35, 1994'den nakleden Türkdoğan,(2008), s.247.

³³⁵ Birlik ve beraberliği güçlendirici politikaların ortak unsurlara dayanması gerektiğini vurgulayan Kapaklıkaya, bu bağlamda dini unsurların öne çıkarılması gerektiğini vurgulamıştır. Kapaklıkaya, a.g.e.,s.123.

Yararlanılan Kaynaklar

Kitaplar

- Acar, Ünal ve Urhal, Ömer (2007), **Devlet Güvenliği İstihbarat ve Terörizm**, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Alagha, Joseph (2007), **Siyasi Mücadeleden İktidar Partisine Hizbullah**, (Çev. Kadriye Göksel), Birinci Baskı, Doğan Egmont Yayıncılık.
- Alkan, Necati (2008), **Söz Bitmeden Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri**, Ankara: USAK Yayınları.
- Allison, Graham (2006), **Nükleer Terörizm Önlenebilir Nihai Felaket**, (Çev. Güneş Ayas), 24 Akademi Dizisi/Politika Kitaplığı:3, İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Anadolu İsyancıları Broşürü** (1998), Ankara: K.K. Basımevi ve Basılı Evrak Depo Müdürlüğü.
- Anarşi-Terör ve Uluslararası Terörizm** (2001), Ankara:Genelkurmay Basımevi.
- Akgül, Suat (2001), **Musul Sorunu ve Nasturi İsyanı**, Ankara: Berikan Yayınları.
- Altuğ, Yılmaz (1989), **Terörizm Dünü, Bugünü, Yarını**, Ankara.
- (1995), **Terörün Anatomisi**, I.Basım, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Armağanoğlu, Fahir (1986), **Türkiye Cumhuriyetini Yıkma Matuf Siyasi ve İdeolojik Oyunlar**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Atar, Olcay (2005), **Türkiye’de Yıkıcı ve Bölücü Terörizmin İdeolojik Kökenleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Birimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Aydın, Mesut (2001), **Türkiye ve Irak Hududu Meselesi**, Ankara: ASAM Yayınları, Ortadoğu Araştırmaları Dizisi:1.
- Aydın, Nurullah (2006), **Küresel Terör ve Türkiye**, Bir Millet Uyanıyor Dizisi:12, Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Bal, İhsan (2006), **Terör Nedir? Neden Terörist Olunur?, Terörizm Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, Ankara: UŞAK Yayınları: 12 Güvenlik Serisi :1,.
- (2006), **Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplolar Teorileri**, Ankara: USAK Yayınları:12 Güvenlik Serisi:1.
- Bal, Mehmet Ali (2003), **Savaş Stratejilerinde Terör**, İkinci Baskı, 51 Araştırma İnceleme Dizisi:28, İstanbul: IQ Kültürsanat Yayıncılık.
- Bayer, Erdal (2007), **Terörist Örgütlerde Örgütsel Öğrenme**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bilir, Hüseyin (2009), **Terör-Medya ve Devlet**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Bölükbaşı, Deniz (2008), **1 Mart Vakası Irak Tezkeresi ve Sonrası**, Dördüncü Baskı, İstanbul: Doğan Kitap.
- Bulut, Faik (2008), **Cihat Yolcuları El Kaide'nin Sırları**, Birinci Baskı, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Canatan, Yaşar (1996), **Türk-İrak Münasebetleri (1926-1958)**, Birinci Baskı, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Başvuru Kitapları Dizisi:36.
- Canel, Pınar (2003), **Türkiye'de Cezaevleri ve F Tipi Uygulaması**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Çankaya, Necati (1997), **Türk Kurtuluş Savaşı'nda İrticai Olaylar ve İç İsyenlar**, İstanbul: ABOajans.
- Çaşın, M. Hakkı (2008), **Uluslararası Terörizm**, Birinci Basım, Ankara: Nobel Yayınları.
- Chomsky, Noam vd. (2000), **Uluslararası Terörizm: Görüngü ve Gerçek, Terör Ne? Terörist Kim? (ABD Emperyalizmi ve Latin Amerika) Cilt:1**, Ankara: Ütopya Yayınları.
- Çeşme, Ahmet (2005), **Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü Psikolojik Harekât ve PKK**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

- Çetiner, Selahattin (2003), **Sorunlarıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu Gerçeği**, Üçüncü Baskı, Ankara: TSK Mehmetçik Vakfı Yayınları.
- Çitlioğlu, Ercan (1998), **Yedekteki Taşeron: Asala**, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- (2001), **Tahran-Ankara Hattında Hizbullah**, Birinci Baskı, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- (2005), **Gri Tehdit Terörizm**, I. Baskı, Ufuk Dizisi:192, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- (2007), **Ölümcül Tahterevallı Ermeni ve Kürt Sorunu**, İkinci Baskı, Ankara: Destek Yayınları.
- (2010), **BAŞBUĞ Org. İlker BAŞBUĞ ile Tarih ve Gelecek**, Birinci Baskı, İstanbul: Destek Yayınevi.
- Çölgeçen, Mutlu (2008), **Harekât-Mehmetçiğin Güneş Operasyonu**, Ankara: Çağlar Yayınları.
- Demirel, Emin (2002), **Terör**, Altıncı Baskı, İstanbul: IQ Kültürsanat Yayıncılık.
- (2003), **Dünyada Terör**, Dördüncü Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Doğan, Gürkan (2007), **Stratejik Müttefikten Uluslararası Terörizme**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ergil, Doğu (1980), **Türkiye’de Terör ve Şiddet**, Ankara: Turhan Kitabevi.
- (2009), **Kürt Raporu Güvenlik Politikalarından Kimlik Siyasetine**, Birinci Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Faraç, Mehmet (2001), **Hizbullah’ın Kanlı Yolculuğu**, İstanbul: Günizi Yayıncılık.
- Gerwehr, Scot ve Hubbart, Kirk (2007), **What is terrorism? Key Elements and History, Psychology of Terrorism**, USA: Oxford University Pres.
- Gözler, Kemal (2006), **Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku**, Altıncı Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Güler, Ali ve Akgül, Suat (2003), **Sorun Olan Ermeniler**, Ankara: Berikan Yayınları.
- Gürler, Ali İhsan (2005), **Büyük Ortadoğu Projesi ve Bush Doktrini**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

- Gürses, Emin (2007), **Uluslararası Sistemin Kıskaçında Etnik Terör**, Birinci Baskı, İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Hobsbawm, Eric J. (2008), **Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm**, (Çev. Osman Akinhay), İstanbul: Agora Kitaplığı.
- İl Düzeyinde Temel İşgücü Göstergeleri 2008** (2009), Türkiye İstatistik Kurumu, Haber Bülteni, Sayı: 225.
- İlhan, Suat (2002), **Terör: Neden Türkiye?**, İkinci Baskı, Ankara: ASAM Yayınları.
- (1971) **Sekizinci Kolordu Bölgesindeki İsyandar**, İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları.
- İnalcık, Halil (2010), **Osmanlılar Fütühat, İmparatorluk, Avrupa İle İlişkiler**, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kapaklıkaya, İbrahim (2009), **Kürt Açılımı Kuzey İrlanda Perspektifi**, İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.
- Karaş, Zeynep (2007), **Ermeni Terör Örgütü: ASALA**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Kaya, İbrahim (2005), **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Ankara: USAK Yayınları.
- Kayabalı, İsmail ve Arslanoğlu Cemender (1984), **Türkiye’de 12 Eylül 1980 Öncesi Anarşi ve Terör Hareketleri**, Ankara: Filiz Matbaası.
- Kazancı, Sadi (1971) **Topluma Karşı İşlenen Suçlar**, Cilt:2, Sayı: 70, Ankara: İlmî ve Kazai İçtihatlar Dergisi Yayınları, Alkan Matbaası.
- Kışlalı, Mehmet (1996), **Ali Güneydoğu Düşük Yoğunluklu Çatışma**, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Kongar, Emre (2003) **Küresel Terör ve Türkiye Küreselleşme, Huntington,11 Eylül**, Dokuzuncu Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- (2006), **21 Yüzyılda Türkiye**, Otuzyedinci Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulaksız, Yahya. (2008), **Türkiye’de Bölgesel Gelişmişlik Farkları, İstihdam ve Kurum Hizmetlerinin Çeşitlendirilmesi**, Ankara: Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

- Kurban, Dilek ve Yolaçan, Serkan (2008), **Kürt Sorununun Çözümüne Dair Bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler**, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Kurban, Dilek ve Ensaroğlu, Yılmaz (2010), **Kürt Sorunu'nun Çözümüne Doğru: Anayasal ve Yasal Öneriler**, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Laçiner, Sedat (2001), **İngiltere, Terör Kuzey İrlanda Sorunu ve İnsan Hakları**, Ankara: ASAM Yayınları, Ankara Çalışmaları No:6.
- Manaz, Abdullah (2006), **Türkiye'ye Yönelik Terör Odakları**, 2. Baskı, İstanbul: IQ Kültürsanat Yayıncılık.
- Mango, Andrew (2005), **Türkiye'nin Terörle Savaşı**, (Çev. Orhan Azizoğlu), Birinci Baskı, İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Meriç, Melih (2007), **Çuval Günü 4 Temmuz**, İstanbul: Güzeldünya Kitapları.
- NATO El Kitabı** (1995), Brüksel: NATO Basın Yayın ve Enformasyon Bürosu.
- Oran, Baskın (1998), **"Kalkık Horoz" Çekiç Güç ve Kürt Devleti**, İkinci Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- (2005), **Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar**, Onbirinci Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, Cilt:1 1919-1980.
- Öke, Mim Kemal (1992), **Belgelerle Türk-İngiliz İlişkilerinde Musul ve Kürdistan Sorunu 1918-1926**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Önder, Ali Tayyar (2007), **Türkiye'nin Etnik Yapısı Halkımızın Kökenleri ve Gerçekler**, Onikinci Baskı, Ankara: Fark Yayınları.
- Öz, Baki (1999), **Belgelerle Koçgiri Olayı**, Birinci Basım, İstanbul: Can Yayınları.
- Özçer, Akın (2006), **Çoğul İspanya: Anayasal Sistemi ve Ayrılıkçı Terörle Mücadele Yöntemi**, Birinci Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık.
- Özcan, Nihat Ali (1997), **PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi**, Ankara: ASAM Yayınları.
- Özdağ, Ümit (1999), **Türkiye Kuzey Irak ve PKK Bir Gayri Nizami Savaşın Anatomisi**, Ankara: ASAM Yayınları.

- (2005), **Türkiye’de Düşük Yoğunluklu Çatışma ve PKK**, İkinci Baskı, Ankara: Üç Ok Yayınları.
- (2006), **Kürtçülük Sorununun Analizi ve Çözüm Politikaları**, Birinci Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- (2008), **Türk Ordusu’nun Kuzey Irak Operasyonları**, Birinci Baskı, İstanbul: Pegasus Yayınları.
- (2008), **PKK Terörü Neden Bitmedi, Nasıl Biter?**, Ankara: Kripto Kitaplar.
- Pazarcı, Hüseyin (2006), **Uluslararası Hukuk**, Dördüncü Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- PKK, DHKP/C ve İrticai Terör Örgütlerinin Avrupa’daki Faaliyetleri** (2002), Genelkurmay Başkanlığı Basımevi.
- PKK Terör Örgütü ile Etkin Mücadelede Analiz, Risk, Fırsat ve Öneriler** (2008), USAK Yayınları.
- Şenocak, Hasan Emre (2006), **Avrupa Terör Örgütleri ve Ülke Politikalarına Yansımaları**, Ankara: Platin Yayınları.
- Tacar, Pulat Y. (1999), **Terör ve Demokrasi**, Birinci Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tamer, Vecdi (2007), **Türkiye’nin Terörizme Karşı Savaşı**, Birinci Baskı, İstanbul: Truva Yayınları.
- Taşdemir, Fatma (2006), **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, 10 Uluslararası Hukuk Serisi:3, Ankara: USAK Yayınları.
- Terörizmle Mücadeleye İlişkin Uluslararası Hukuk Metinleri** (2008), Cilt:1, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Terörizmle Mücadeleye ilişkin Uluslararası Hukuk Metinleri** (2008), Cilt:2, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Terör ve Terörle Mücadelede Durum Değerlendirmesi** (1983), Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Topal, Ahmet Hamdi (2005), **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, Birinci Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş.

- Türk İstiklal Harbi Altıncı Cilt İç Ayaklanmalar (1919-1921)** (1964), Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayınları Seri No:1.
- Törel, Türkmen (2002), **PKK Terör Örgütü (Tarihsel ve Siyasal Gelişim Süreci Bakımından İncelenmesi) 1978-1998**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.
- Türkdoğan, Orhan (1996), **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul: Timaş Yayınları.
- (1999), **Milli Kimliğin Yükselişi Niçin Milletleşme**, İkinci Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları.
- (2008), **Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplum Yapısı**, İstanbul: Timaş Yayınları.
- (2008), **Doğu ve Güneydoğu Sorunlar ve Çözüm Yolları**, Birinci Baskı, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- (2008), **Türk Toplumunda Zazalar ve Kürtler**, Birinci Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Türkiye Cumhuriyetinde Ayaklanmalar (1924-1938)** (1972), Ankara: Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları:8, Genkur. Basımevi.
- Urhal, Ömer (2008), **Kamu Güvenliği Açısından İstihbarat ve Örgütlü Suçlar**, Birinci Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Volkan, Vamik D. (2009), **Kimlik Adına Öldürmek Kanlı Çatışmalar Üzerine Bir İnceleme**, Çev.: Medine Banu Büyükkal, İkinci Baskı, İstanbul: Everest Yayınları.
- Yaman, Didem (2006), **Terörizmle Mücadelede Uluslararası İşbirliği Çerçevesinde NATO'nun Rolü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- YÖK (1983), **Türkiye'de Terörün Sebepleri ve Sonuçları**, Ankara.

Makaleler

- Aktan, Gündüz S. ve Köknar, Ali M. (2002), “Turkey”, Alexander, Yonah (Ed), **Combating Terrorism Strategies of Ten Countries**, USA: University of Michigan Pres, 260-298.
- Alkan, Necati (2009), “Türkiye’nin Terörle Mücadele Deneyimi”, **Uzakdoğu’dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, Bal, İhsan ve Özeren, Süleyman (Ed), Ankara: USAK Yayınları, 109-154.
- (2003), “Türkiye’nin Terörle Mücadelesi”, **STRAGMA.com Dergisi**, Sayı: 9, [http:// www. stradigma. com/ turkce/ ekim2003/ 10_ 05. pdf](http://www.stradigma.com/turkce/ekim2003/10_05.pdf), 13.05.2010.
- Terör Örgütlerin Finans Kaynakları, [http:// www. egm. gov. tr/ temuh/ terorizm 10_ makale5. htm](http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm10_makale5.htm), 13.06.2010.
- Aydın, Devrim (2006), “Terör Eylemlerinin Siyasal Suç Açısından Değerlendirilmesi”, **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt:2 No:7, 1-20.
- Bal, İhsan (2006), “Türkiye’nin Terörle Mücadele Deneyimi: Hizbullah Terör Örgütü Örneği”, **Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, 12 Güvenlik Serisi: 1, Ankara: USAK Yayınları, 25-48.
- (2007), “PKK Terör Örgütü Tarihsel Süreç ve 28 Mart Diyarbakır Olayları Analizi”, **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 2, No: 8, 75-89.
- İhsan Bal ve Süleyman Özeren (2009), “Sonuç: Terörle Mücadeleye Küresel Bakış: Dünya Deneyimleri Ne Söylüyor?”, **Uzakdoğu’dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 379-398.
- Başeren, Sertaç Hami (2006), “Kavramsal Özellikleri İle Terörizm (Tarihi ve Hukuki Boyutları İle)”, **“Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği” Sempozyumu (23-24 Mart 2006)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, 7-18.
- Büyükant, Mehmet Yaşar “Açış Konuşması”, **“Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği II” (Ankara 10-11 Mart 2008)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, 3-10.

- Cinioğlu, Hüseyin ve Özeren, Süleyman (2009), “ABD’nin Yeni Terörle Mücadele Konsepti: Savaş Yerine Uyumlu İşbirliği mi?”, **Uzakdoğu’dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 285-314.
- Çaycı, Sadi (2006), “Türkiye’deki Ayrılıkçı Terörle Mücadelenin Hukuki Boyutları”, **Avrasya Dosyası Dergisi**, Terör Özel Sayısı, Cilt:12 Sayı:3, 139-164.
- Çaycı, Sadi (2006), “BM Güvenlik Konseyi’nin Terörle Mücadeleye İlişkin Kararları”, **Stratejik Analiz Dergisi**, Cilt:6 Sayı:69, 66-69.
- Çitlioğlu, Ercan “Terörle Mücadelede Mevcut Konseptler”, **“Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği II” (Ankara 10-11 Mart 2008)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, 23-32.
- Dağcı, Kenan (2006), “ABD’nin Yeni Güvenlik Yaklaşımı ve Terörizm”, **Avrasya Dosyası**, Cilt:12, Sayı:3, 75-90.
- Dedeoğlu, Beril (2006), “Terörizm ve Terörizmle Mücadelenin Paradoksal Olguları”, **Avrasya Dosyası Dergisi**, Cilt:12 Sayı:3, 5-20.
- Ergil, Doğu (1992), “Uluslararası Terörizm”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt:47, Sayı:3-4, 139-143.
- Halaçoğlu, Yusuf (2002), “Osmanlı Devleti Neden Tehcir Uyguladı? Tehcirle İlgili Gerçekler”, **Osmanlı’nın Son Döneminde Ermeniler**, Ataöv, Türkkaya (Ed), Yayın No:94, Ankara: Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, 105-111.
- Hülagü, M.Metin (2001), “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Misyoner, Ermeni, Terör ve Amerika Dörtgeninde Türkiye”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 10, 57-94.
- Gözler, Kemal (2001), “Tarihli Anayasa Değişikliği: Bir Abesle İştigal Örneği” , www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_argisi/anyarg19/kozler.pdf, 31.08.2010
- Güzel, Cemal (2002), “Korkunun Korkusu:Terörizm”, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz.:Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 7-20.
- İsen, Galip “(1996), “Terörizm ”İzm” Çıkınca Geriye Kalanlar Üzerine”, **Avrasya Dosyası Dergisi**, Ortadoğu ve Terör Özel Sayısı, Cilt:3 Sayı:2, 87-116.

- Kalender, Ahmet (2001), "Organize Suçlar ve Terör", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün/Bugün/Yarın** Sayı:53, 105-111.
- (2001), "Organize Suçlar ve Terör (II)", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün/Bugün/Yarın**, Sayı:54, 86-92.
- Kona, Gamze (2004), "Türkiye'nin Güvenlik Politikaları ve Stratejik Öngörü Düzeyi", **Uluslararası Güvenlik Sorunları**, Kasım, Kamer ve Bakan, Zerrin A. (Der), Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 51-84.
- Kantarıcı, Şenol (2002), "Tarih Boyunca Ermeni Sorunu", **Ermeni Sorunu El Kitabı**, Kantarıcı, Şenol ve diğerleri (Haz), Ermeni Araştırmaları Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Basım Evi. <http://www.eraren.org/index.php?Lisan=tr&Page=YayinIcerik&IcerikNo=5>, 22.08.2010.
- Karaosmanoğlu, Ali L., "Küresel Terörizmin Ulaştığı Boyutlar Çerçevesinde Edinilen Tecrübeler", "**Küresel Terörizm Ve Uluslararası İşbirliği**" Sempozyumu (23-24 Mart 2006), Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, 75-90.
- Küçükakkaya, Zuhuri, Türkiye'de Terör ve Terörün Gelişimi, http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/34/yeni/web/Zuhuri_KUCUKAKKAYA.htm. 14.06.2010.
- Laçiner, Sedat (2002), "Bölücü Televizyon Yayıncılığı ve Uluslararası Bağlantıları: MED-TV Örnek Olayı (1994-1999)", **Avrasya Dosyası Dergisi**, Cilt: 8, sayı: 2, 329-371.
- "Demokratik Açılım' Siyasete Silahsız Girmektir", <http://www.usak.org.tr/hyazdir.asp?id=289>, 12.06.2010.
- (2005), Askerin Yetki Talebi ve Terörle Mücadele, <http://www.usakgundem.com/yazar/94/askerin-yetki-talebi-ve-ter%C3%B6rle-m%C3%BCcadele.html>, 22.06.2010.
- (2006), "Terörle Mücadelede Yasal Önlemler: İngiltere Örneği", **Terör Nedir? Neden Terörist Olunur ?, Terörizm Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, Ankara: USAK Yayınları:12 Güvenlik Serisi :1, 291-350.
- Laqueur, Walter (2002), "Terörizmin Yorumlanması", Çev.: İbrahim Yıldız, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz.: Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 95-141.

- Lütem, Ömer Engin (2006), “Ermeni Terörü”, **Avrasya Dosyası Dergisi**, Cilt:12 Sayı:3 Terör Özel Sayısı, 21-74.
- Mango, Andrew, “Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği (Özel Bildiri)”, “**Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği II**” Sempozyumu (10-11 Mart 2008), Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, 13-22.
- Masood, Talat “Terörizmle Mücadelede İhtiyaçlar ve Karşılaşılan Problemler: Pakistan’ın Tecrübeleri”, “**Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği II**” (Ankara 10-11 Mart 2008), Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, 45-52.
- Mccarty, Justin (2002), “Osmanlı Ermeni Nüfusu”, **Osmanlı’nın Son Döneminde Ermeniler**, Ataöv, Türkkaya (Ed), Yayın No:94, Ankara: Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, 63-83.
- Mercan, Faruk “Asala Operasyonlarını Kenan Evren’in Kızı Yönetti”, **Aksiyon Dergisi**, Sayı: 509, [http:// www. aksiyon. com. tr/ detaylar. do? load= detay& link= 15194](http://www.aksyon.com.tr/detaylar.do?load=detay&link=15194), 22.08.2010.
- Nelson, C. Richard NATO’nun Terörle Mücadeledeki Rolü, [http:// www. nato. int/ docu/ review/ 2004/ issue3/ turkish /analysis. html](http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/turkish/analysis.html), 16.06.2010.
- Okur, Eren (2008), Uluslararası Uyuşturucu Kaçakçılığı, Terörizm ve PKK’nın Rolü, [http:// www. bilgesam. org/ tr/ index. php? option= com_ content& view= article& id=201: uluslararası- uyuturucu- kacakçıl- teroerizm- ve- pkknn-rolue& catid= 122: analizler- güvenlik& Itemid= 147](http://www.bilgesam.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=201:uluslararası-uyuşturucu-kacakçılık-terörizm-ve-pkknn-rolü&catid=122:analizler-güvenlik&Itemid=147), 12.06.2010.
- Okur, Mehmet (2005), “Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrası Türkiye’nin Güvenliğini Tehdit Eden Terör Örgütlerine Bölge Ülkelerinin ve Avrupa Devletlerinin Desteği”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Yıl:3 Sayı:6, Genelkurmay ATASE ve Denetleme Başkanlığı Yayınları, 91-108.
- Ovet, Taha (2005) “AB’nin Irak Savaşındaki Politikası”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:4 No:2, 65-83.
- Ozankaya, Özer (1979), “Türkiye’de Terörün Etkenleri ve Çözüm Yolları”, **AÜ SBF Dergisi**, Cilt:34 No: 1, 51-61.

- Özcan, Nihat Ali (2010), İlker Başbuğ'un, terörle mücadele konusundaki görüşlerini nasıl okumalıyız?,[http:// www. haberturk. com/ yazarlar/ 501872-ilker- basbugun-terorle-mucadele- konusundaki- goruslerini- nasil- okumaliyiz](http://www.haberturk.com/yazarlar/501872-ilker-basbugun-terorle-mucadele-konusundaki-goruslerini-nasil-okumaliyiz), 16.06.2010.
- Özeren, Süleyman ve Ciniolu, Hüseyin, (2006), “Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Terörle Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi”, **Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler**, Bal, İhsan (Der), Ankara: USAK Yayınları, 159-196.
- Özeren, Süleyman ve Süleyman Demirci (2009), “İngiltere'nin Ayrılıkçı IRA ve Dine Karşı Terörle Mücadele Politikası”, **Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları, 173-242.
- Rapoport, David C. (2004), “The Four Waves of Modern Terrorism”, **Attacking Terrorism**, Der.: Audrey Kurth Cronin vd., Washington: Georgetown University Press, 46-73.
- Reçber, Kamuran (2007), “Türkiye'nin Irak'ın Kuzeyi'nde Sınır Ötesi Operasyon ve Sıcak Takip Hakkı”, **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 3, No: 9, 16-27.
- Sağlam, Mehmet (2001), “Tarihinde Yapılan Anayasa Değişiklikleri Sonrasında Düzenlendikleri Maddede Hiçbir Sınırlama Nedenine Yer Verilmemiş Olan Temel Hak Ve Özgürlüklerin Sınırı Sorunu”, [http:// www. anayasa. gov. tr/ files/ pdf/ anayasa_ yargisi/ anyarg19/ msaglam. pdf](http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg19/msaglam.pdf), 31.08.2010.
- Şahin, F. Nurhayat, “Dış Politik Açından Türkiye'de Terör Olayları”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:5. [http:// www. sosyalbil. selcuk. edu.tr/ dergi/ sayı1-8/ 5/4. pdf](http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/dergi/sayı1-8/5/4.pdf), 12.04.2010.
- Şahin, Mehmet, Model Komşuluk: Türkiye-Suriye İlişkileri, [http:// www. sde. org.tr/ tr/ koseyazilari/ 174/ model- komsuluk- turkiye- suriye-iliskileri. aspx](http://www.sde.org.tr/tr/koseyazilari/174/model-komsuluk-turkiye-suriye-iliskileri.aspx), 22.06.2010.
- Şimşek, Yılmaz (2009), “İspanya'nın Terörle Mücadelesinde ETA Örneği”, **Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele**, İhsan Bal, Süleyman Özeren, Birinci Baskı, Ankara: USAK Yayınları,243-284.
- Topal, Ahmet Hamdi (2005), “Uluslararası Terörizm ve Uluslararası Ceza Mahkemesi”, **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt: 1, No: 3, 77-92.

Uz, Abdullah (2007), “Teori ve Uygulamada Self-Determinasyon Hakkı”, **Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi**, Cilt 3, No: 9, 60-81.

Uğur, Fatih “Ya tampon bölge ya sınır değişikliği”, **Aksiyon Dergisi**, Sayı: 673, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-16884-34-ya-tampon-bolge-ya-sinir-degisikligi.html>. 11.09.2010.

Wilkinson, Paul (2002), “ Terör ve Terörizm: Kavramlar, Özellikler ve Tipoloji” çev.: Talip Kabadayı, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz.:Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 142-162.

————— (2002), “Terörizmin Kökleri” çev.: Talip Kabadayı, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, Haz.:Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 176-179.

Yalçınır, Serhan (2006), “Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl:2 Sayı: 4, 98-119.

Diğer

ABD'yle koordinatör atışması, 04.01.2007, Radikal Gazetesi, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=209128>, 15.06.2010.

Başbuğ'dan her kesime önemli mesajlar, <http://www.cnnturk.com/2009/turkiye/04/14/basbugdan.her.kesime.onemli.mesajlar/522292.0/index.html>, 16.06.2010.

Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı toplantısı, <http://www.abhaber.com/haber.php?id=25467>, 28.05.2010.

Büyük Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=ter%F6r&ayn=tam>, 26.07.2010.

Dünyayı utandıran kadın istatistikleri, Radikal Gazetesi, 07.03.2008, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=249448>, 04.09.2010.

El Kaide operasyonu: 120 gözaltı <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=943350>, 25.05.2010.

Elektrik dağıtım ve tüketim istatistikleri açıklandı, http://www.skytv.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=3359:elektrik-datm-ve-tueketim-istatistikleri-ackland&catid=67:gundem-haber&Itemid=297, 22.08.2010.

Fransa'da PKK kampı var!Gittim gördüm!, 13.03.2010, Sabah Gazetesi, http://www.sabah.com.tr/Siyaset/2010/03/13/fransada_pkk_kampi_vargittim_gordum, 22.06.2010.

Haber Yayın Tarihi: 10 Aralık 2007 <http://www.haberler.com/topluma-kazandirma-yasasindan-2-yilda-4-bin-340-haberi/>, 22.06.2010.

<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/427665.asp>, 04.09.2010.

http://en.wikipedia.org/wiki/MED_TV, 31.08.2010.

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=3526360>, 31.08.2010.

http://haydikizlarokula.meb.gov.tr/files/haydikizlarokula_yapilan_calismalar.pdf, 10.06.2010.

<http://www.avrupakonseyi.org.tr/>, 16.06.2010.

<http://www.demokratikacilimkitabi.com/>, 15.06.2010.

<http://www.devletarsivleri.gov.tr/kitap/kitap.asp?kitap=991&belge=991#secili>, 22.08.2010.

http://www.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=2612, 16.06.2010.

<http://www.kom.gov.tr/Tr/KonuYazdir.asp?CKey=165>, 12.06.2010.

<http://www.ksgm.gov.tr/tdvaw/istatistikler.htm>, 04.09.2010.

<http://www.mahalli-idareler.gov.tr/Projeler/Koydes.aspx>, 22.06.2010.

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/10025.html>, 17.06.2010.

<http://www.mit.gov.tr/g-gorev.html>, 03.09.2010.

http://www.oic-oci.org/page_detail.asp?p_id=52, 15.06.2010.

http://www.tsk.tr/1_TSK_HAKKINDA/1_1_Tarihce/tarihce.htm, 15.06.2010.

http://www.tsk.tr/1_TSK_HAKKINDA/1_6_Kuvvet_Yapisi/kuvvet_yapisi.htm, 15.06.2010.

http://www.tsk.tr/4_ULUSLARARASI_ILISKILER/4_6_Turkiyenin_Barisi_Destekleme_Harekatina_Katkilari/konular/Afganistanda_icra_edilen_faaliyetler.html, 26.05.2010.

<http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.aspx?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2007/12/20071215.htm&main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2007/12/20071215.htm>, 22.06.2010.

GAFFAR OKKAN, <http://www.diyarbakirspor.org/bilgi/9-gaffar-okkan.html>, 17.06.2010.

GEÇİCİ KÖY KORUCULUĞU, http://www.jandarma.gov.tr/asayis/gecici_korucu.doc, 16.06.2010.

Genelkurmay Başkanlığı'nın 14 Mayıs 2010 tarihli Haftalık Basın Bilgilendirme Toplantısı, http://www.tsk.tr/10_ARSIV/10_1_Basin_Yayin_Faaliyetleri/10_1_9_Basin_Bilgilendirme_Toplantilari/2010/BBT_14_05_2010.html, 16.06.2010.

İşte PKK'nın silahlarının listesi, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/6922630.asp?gid=180>, 15.07.2010.

İşte Sınır Ötesi Harekâtın Sonuçları, <http://fotoanaliz.hurriyet.com.tr/GaleriDetay.aspx?cid=6755&p=1&rid=4369>, 17.06.2010.

Kürt sorunu ve sokak çocukları, Radikal, 26.12.2004, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=4211, 13.06.2010.

M. Kemal Sallı, Avrasya Bir Vakfı'nda Terör Zirvesi (5), Önce Vatan Gazetesi, 21.10.2008, <http://www.oncevatan.com.tr/Detay.asp?yazar=3&yz=12471>, 03.09.2010.

M. Kemal Sallı, Avrasya Bir Vakfı'nda Terör Zirvesi (4), Önce Vatan Gazetesi, 20.10.2008, <http://www.oncevatan.com.tr/Detay.asp?yazar=3&yz=12463>, 03.09.2010.

Mümtaz Soysal'ın Orly Saldırısı Davasıyla İlgili Uzman Tanık Beyanı, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi38/soysal.htm>, 22.08.2010.

TOKİ Faaliyet Özeti 2003-2010, <http://www.toki.gov.tr/ozet.asp>, 22.07.2010.

Toprak Reformu Nedir?, <http://www.turkcemiz.net/toprak-reformu-nedir.html>, 22.06.2010.

TRT'nin Kürtçe kanalı TRT 6 yayına başladı, 1 Ocak 2009, Hürriyet Gazetesi, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/10683296.asp>, 31.08.2010.

ÖZGEÇMİŞ

Ülfet Çınar TEMEL, 06.01.1981 tarihinde Niğde'nin Bor ilçesinde dünyaya geldi. İlköğrenimini Mersin'de, lise eğitimini ise Kuleli Askerî Lisesi'nde(İstanbul) tamamladı. Lisans eğitimini Kara Harp Okulu'nda(Ankara) tamamlamaya müteakip Piyade Teğmen olarak 2003 yılında göreve başladı. Eğirdir Komando Okulu'nda Komando Temel Kursu ve müteakiben Piyade Subay Temel Kursu'nu bitirerek Hakkâri Dağ Komando Tugayı'na atandı. Hakkâri'de görevini tamamlamayı müteakip 2006-2008 yılları arasında Genelkurmay Başkanlığı Destek Kıtaları'nda görevini sürdürdü. 2008 tayinleri ile Genelkurmay Başkanlığı emrine atandı. Lisansüstü eğitimine 2007 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Bölümünde başladı. Özellikle tarih, uluslararası ilişkiler, askerî konular hakkındaki eserleri takip eden, Temel orta seviyede İngilizce bilmektedir. Şu an Genelkurmay Başkanlığı emrinde görev yapan Çınar; Komando İhtisas, Koruma ve Güvenlik, Balık Adam vb. kurslar görmüştür.